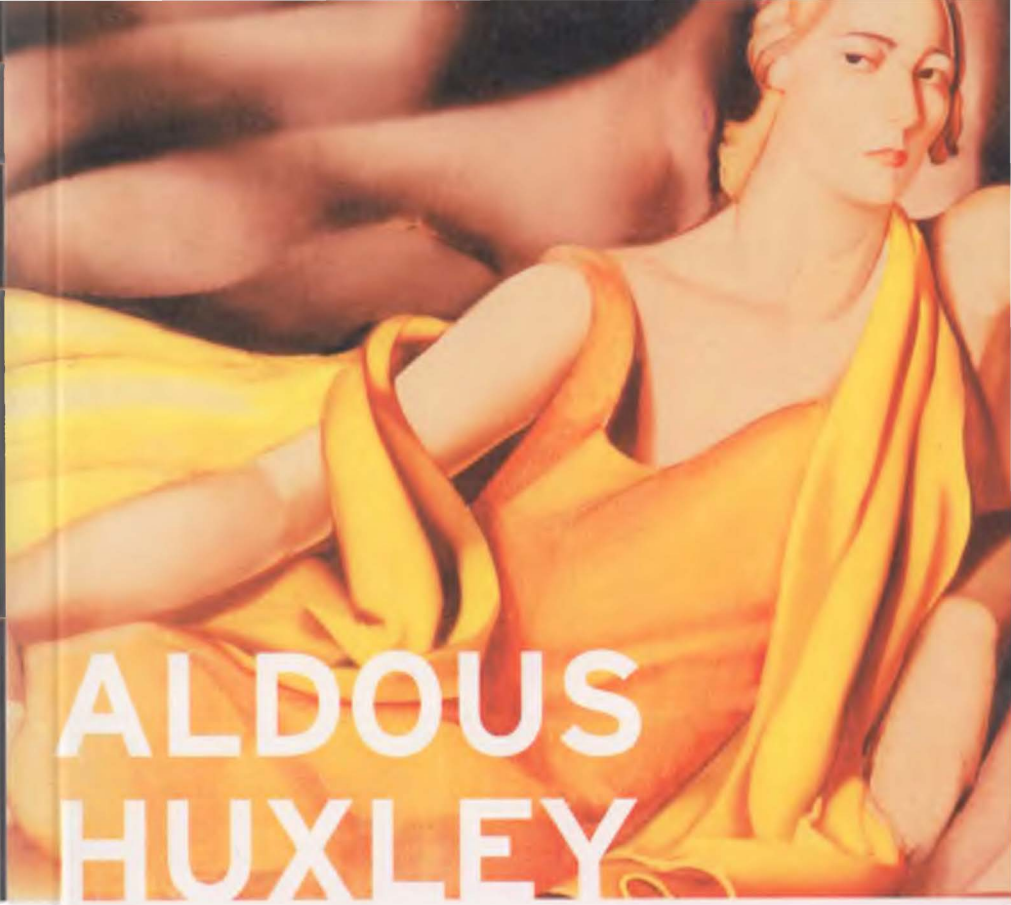

ALDOUS HUXLEY

Krom Sarısı

ROMAN

ithaki

Aldous Huxley

26 Temmuz 1894'te Surrey'de, Godalming yakınlarında doğdu. Yirmili yaşlarının başında şiirler ve kısa öyküler yazmaya başladı, ancak kendisinin edebi ürünün yerleştiren ilk romanı *Crome Yellow* (1921) oldu. Bunun ardından süratle *Antic Hay* (1923), *Those Barren Leaves* (1925) ve *Point Counter Point* (1928) –Huxley'nin çağdaş toplumun kusurları üzerine nükteli olmakla birlikte amasızca hüküm verdiği parlak, zekice yergiler– geldi. 1920'lerin büyük bölümünde Huxley İtalya'da yaşadı, oradaki yaşantılarının bir anlatımına *Along the Road*'da (1925) rastlayabilir.

İkinci Dünya Savaşı'na götüren yıllarda Huxley'nin eseri tehlikeli bir biçimde denetim dışına savrulmakta olduğunu düşündüğü bir toplumun karışıklığına tepki olarak daha kasvetli bir nitelik aldı. Aralarında en ünlü eseri *Brave New World*'un (1932'de yayımlanmıştır, bu, bilimsel ve maddi "ilerleme"nin makineleştirici taraflarına karşı uyarıyordu) ve barışçı roman *Eyeless in Gaza*'nın (1936) bulunduğu büyük düşünce romanlarına, *Music at Night* (1931) ve *Ends and Means* (1937) gibi başlıklar altında kitap olarak bir araya getirilen, ustaca ve son derece zekice bir dizi makale eşlik ediyordu.

Huxley 1937'de, ününün doruğunda, Californiа'da yaşamak üzere Avrupa'dan ayrılarak bir dönem Hollywood'da senorya yazarı olarak çalıştı. Batı kendini savaş için güçlendirirken, Huxley, dünyanın sorunlarını çözmenin yolunun bireyi mistik aydınlanma sayesinde değiştirmede saklı olduğuna giderek daha fazla inanmaya başladı. Ruhani yaşamın mistisizm ve halusinojen kimyasallar yoluyla keşfi, yaşamının geri kalanındaki çalışmasında başat bir yere sahip olacaktı. Düşüncelerini gerek kurgusal edebiyatta (*Time Must Have A Stop*, 1944, ve *Island*, 1962), gerekse 1941 ve ilk meskalin deneyiminin ünlü anlatımı, *The Perennial Philosopley*, 1945, *Grey Eminence*, 1941 ve ilk meskalin deneyiminin ünlü anlatımı, *The Doors of Peraption*, 1954) ifade buldu.

Huxley 22 Kasım 1963'de Californiа'da öldü.

İthaki Yayınları - 96
İthaki Kitaplığı - 17
ISBN 975-6902-92-2

Aldous Huxley / *Krom Sarısı*

1. Baskı İstanbul, 2001

Öykülerin özgün adı:
Crome Yellow

İngilizceden çeviren: Berat Çelik

Redaksiyon: Savaş Kılıç

© Bu çevirinin yayın hakları İthaki Yayınları'na aittir, 2001.

Yayın Koordinatörü: Füsun Taş
Kapak Tasarımı: Murat Özgül
Düzelti: Şule Cepcepoğlu
Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: Yeşim Ercan
Kapak ve İç Baskı: Kitap Matbaacılık
Cilt: Fatih Mücellit

İthaki Yayınları
Mühürdar Cad. İlter Ertüzün Sok. 4/6 81300 Kadıköy İstanbul
Tel: (0216) 330 93 08 – 348 36 97
www.ithakiyayinlari.com
penguenithaki@superonline.com

Krom Sarısı

Aldous Huxley

Çeviren:
Berat Çelik

Aldous Huxley'in Kısa Yaşamöyküsü (1894-1963)

26 Temmuz 1894'te Surrey'deki Godalming yakınlarında, son zamanlarda entelektüel aristokrasiye eş bir anlam kazanmış olan bir ailede dünyaya geldi Aldous Leonard Huxley. Huxley'nin büyükbabası Thomas Henry Huxley "Darwin'in buldoğu" diye olumsuzca anılan bir ün ve bilimi popülerleştiren bir kişi olarak şöhret kazanmıştı, tıpkı kendisinin araştıran ve tartışma yaratan eserlerinin sonraki yüzyılda okurları ve okumayanları aynı ölçüde hiddetlendirip coşturmaya yazgılı oldukları gibi. Aldous Huxley'nin annesi şair ve deneme yazarı Matthew Arnold'un ve o da, geç Victoria dönemi romancılarının duayeni, saygıdeğer Mrs. Humphry Ward'un yeğeni idi. Bilimsel ve edebi olanı yazar sıfatıyla taşıdığı görüş açısının ayırt edici niteliğine dönüşecek olan bir harmanda birleştiren bu miras, kendisinin yetişme çağında Huxley için müthiş bir gurur kaynağı ve de yük idi. Kendisinden çok fazla şey bekleniyordu.

Üç sarsıcı olay genç Huxley üzerinde izlerini bıraktı. 1908'de annesi kanserden öldü ve bu, aile yuvasının parçalanmasını getirdi. İki yıl sonra, Eton'da bir öğrenciyken Huxley kendisini bir dönem neredeyse tamamen kör eden ve yaşamının geri kalanında görme yetisini ciddi biçimde zayıflatan bir göz hastalığına yakalandı. Erkek kardeşi Trevenen'in 1914 Ağustosu'ndaki intiharı Huxley'yi kendisini en yakın hissettiği insandan yoksun bıraktı. Yirmi yılı aşkın bir süre sonra, *Eyeless In Gaza*'da (1936) Huxley'nin baş karakterin annesinin ölümünü işleyişi ve romanda

"Trev"i hassas ruhlu Brian Foxe ile temsil etmesi, bu trajik olayların artlarında bıraktıkları silinmez acının bazı işaretlerini verir. İki savaş arası dönemde Huxley'nin eserinde pek belirgin olarak ortaya çıkan karanlığı, acılığı ve müstehziliği de belli ölçüde bu olaylar açıklar.

1916'da, Oxford'daki Balliol College'da İngiliz Dili ve Edebiyatı'nda bir birincilik elde etmesini izleyen aylar içinde, Huxley *The Burning Wheel*'ı yayımladı. Huxley'nin ilk şiir derlemesi ve onu izleyen üçlü *Jonah* (1917), *The Defeat of Youth* (1918) ve *Leda* (1920) Fransız simgeciliğine ve *fin de siecle*[1] estetizmine olan borcunu açığa vururlar. Bununla birlikte, şiirlerin acıklı ve müstehzi yüzeylerinin altında Huxley'nin daha sonraki gizemcilik uğraşının habercisi olan, ruhun iç dünyasına ilişkin bir merakı ayırt etmek de mümkündür. Bu şiir kitapları Huxley'nin yaşamı süresince üreteceği, kurgusal edebiyat, drama, şiir, eleştiri, biyografi, gezi ve düşünce yazılarından oluşan, birbirinden ayrı, ellinin üzerinde eserin ilkleriydiler.

Askerliğe uygun bulunmadığından, Huxley Oxford'dan ayrıldıktan sonra Lady Ottolme Morell'in Garsington Malikânesi'nde tarım işçisi olarak çalıştı. Burada yalnızca D. H. Lawrence, Bertrand Russell, Cliye Bell, Mark Gertler ve öteki Bloomsbury simalarını tanımakla kalmayıp, 1919'da evlendiği, Belçikalı göçmen Maria Nys ile de karşılaştı. O sırada Huxley Middleton Murry'nin başarılı editörlüğündeki *Athenaeum* dergisi için çalışıyordu. *House and Garden*'ın ilk İngiliz editörü olmasının hemen ardından *Vogue* için çalıştı ve 1920'lerin başında *Weekley Westminster Gazette*'e müzik eleştirileri yazdı.

Kısa öykülerini derlediği *Limbo* (1920), Huxley'nin ilk kez bir yazar olarak adını duyurduğu roman olan *Krom Sarısı*'nın

1 Yüzyıl sonu. (ç.n.)

1921'de çıkışını önceliyordu. Başkalarının yanı sıra Thomas Love Peacock, Norman Douglas ve Anatole France'dan esinlenmiş olan Huxley'nin ilk romanı, Garsington'daki konukluğundan pek çok olayı, aynı zamanda ev sahibesi ile oradaki konuk dostlarının ele avuca sığmaz portrelerini içermekte idi. Daha da açık olan şu ki, *Krom Sarısı* Birinci Dünya Savaşı'nı ve korkunç sonuçlarını doğurmuş olan Victoria ve Edward dönemlerinin âdetlerine put kırıcı bir saldırıdır. Scott Fitzgerald ve Max Beerbohm gibi yazarlardan alkış alan komik bölümlerine rağmen, *Krom Sarısı*, Lytton Strachey'in *Eminent Victorians*'ı (1918) ve Huxley'nin ikinci romanı *Antic Hay* (1923) ile birlikte 1920'lerin başındaki yaygın uyanış havasının bir anlatımı olarak okunabilir. Huxley babasına *Antic Hay*'in "bu türe ait olan başkaları için kullanabileceği nitelemeyle, savaş kuşağının bir üyesi tarafından yazılmış" olduğunu söylemişti. "Önceki devirde geçerli olan ölçütlerin, alışkıların ve değerlerin hemen hepsinin şiddetle yıkılmasına tanık olmuş bir çağın yaşantısını ve düşünceleri"ni yansıtmasının tasarlanmış olduğunu belirterek sürdürmüştü sözlerini.

Daha bir öğrenci iken Huxley, *Encyclopedia Britannica* ciltlerini taramakta idi hırsla; gizli bir seçmecilik şöhreti kazanması da uzun sürmedi. Üstelik, kirli çamaşır ifşaatçısı ve özgürleştirici olarak saygınlığı arttıkça, romanında cinselliğin alenen tartışılmasını ve özgür düşünceyi kusurlu bulan, *Daily Express*'ten James Douglas gibi tutucu cenahtan eleştirmenler tarafından daha açıktan açığa tenkit edildi. *Antic Hay* Kahire'de yakılmıştı, sonraki yıllarda da şu veya bu dönemde Huxley'nin kitaplarının pek çoğu sertçe kınandı, sansürlendi yahut yasaklandı. Aksine, Evelyn Waugh, William Faulkner, Anthony Powell ve Barbara Pym gibi çok farklı türden romancılar için iştah açıcı bir karışım olarak beliren, Huxley'nin ilk eserlerinin açıklığı, nüktesi, kolay-

ca edinilmiş bilgisi ve görünüşteki kaygısızlığı idi. Angus Wilson, Huxley için "gençliğimin tanrısı" nitelemesini kullanıyordu.

1923'ten itibaren Huxley, hemen hemen sürekli yurtdışında yaşadı, önce Floransa yakınlarında ve daha sonra, 1930 ile 1937 arasında Côte d'Azur'daki Sanary'de. Alt başlığı "Bir Turistin Notları ve Denemeleri" olan *Along the Road*'da (1925) Huxley İtalya'ya gelişinden itibaren tanımış olduğu yerlerin ve sanat eserlerinin canlı ve çekici bir hikâyesini sunuyordu, ayrıca üçüncü öykü derlemesine adını veren öykü, *Little Mexican* (1924) olsun, üçüncü romanı *Those Barren Leaves* olsun, bu ülkede hazırlanmışlardır. Huxley'e göre *Those Barren Leaves*'in konusu "her şeyi ümitsizliğe düşüren bir tür kuşkuculukla ve bunun da gizemcilikle baltalanması"dır. N. B. Yeats'e göre *Those Barren Leaves* felsefenin İngiliz romanına dönüşünü müjdeliyordu, bununla birlikte Huxley'nin okur kitlesinde düşünceyi kışkırtan bir kurgu yazarı olarak ününü yerleştirmesi, kendisinin dördüncü romanı olan *Ses Sese Karşı* (1928) ile gerçekleşti. *Ses Sese Karşı* Huxley'nin gerçek anlamda ilk "düşüncelerden kurulu roman"ıdır, onun en fazla özdeşleştiği kurgusal yazın türüdür bu. Bir keresinde yazar olarak gayesinin "roman ve denemenin teknik bakımdan kusursuz bir bileşimine ulaşmak" olduğunu açıklayarak, romanın görüşleri gözler önüne seren ve düşünceleri üzerine çeken bir kırkambara benzemesi gerektiğini öne sürüyordu. İçeriğe biçim üzerinde bu şekilde ayrıcalık verilmesi H.G. Wells ile ortak olduğu pek çok noktadan biriydi; Virginia Woolf'un beğenisi için aforoz demekti bu. Huxley "tek bir insanın aynı zamanda bir atom yığını, bir fizyoloji, bir ruh, resmedilebilir şekli olan bir nesne, ekonomi aygıtındaki bir çark dişlisi, bir seçmen, bir âşık vb." olması gerçeği karşısında büyülenmişti ve Ses Sese Karşı'daki başlıca amaçlarından biri ana karakterle-

rinin bu çok yönlü görüntüsünü sunmaktı.

Huxley'nin 1920'lerin sonlarındaki daha kasvetli ruh hali, on yıl içinde yayımlamış olduğu dört ciltlik denemelerin en önemlisi olan ve kitle uygarlığının bayağılığı ve sapkınlığı diye kabul ettiği şeylere ilk kez su götürmez biçimde karşı durduğu *Proper Studies*'de temsil edilmekte idi. 1925 Eylülü ile 1926 Haziranı arasında Huxley Hindistan üzerinden ABD'ye gitmişti ve Avrupa'nın kültürel geleceği adına kendisini son derece karamsar eden bu Amerika ziyareti oldu. Deneyimlerini *Jesting Pilate*'de (1926) aktarıyordu. "Amerika'da yaşanan olay değerlerin yeniden değerlendirilmesidir," diye yazıyordu Huxley, "yerleşik standartların köklü bir değiştirilmesidir (daha kötüsüyle)" ve ABD'yi ziyaretinin hemen sonrasında Huxley, karşılaşmış oldukları üzerine bir hiciv yazmayı tasarladı. *Cesur Yeni Dünya* (1932) on dokuzuncu yüzyıldan beri Avrupa'da gündemde kalmış olan yaygın Amerikanlaşma korkusuna Huxley'nin katkısı olarak okunabilir; gene de bu nükteli, rahatsız edici ve tuhaf biçimde karışık düşünceler taşıyan roman, dolaysız hicivden daha fazlasını sunar. Benzer biçimde, *Cesur Yeni Dünya*, Orwell'in *1984*'üyle birlikte edebiyatta ütopya karşıtı geleneğin ikiz direklerinden birisi ve geleceğin dünyasında en tiksindirici ve "karabasanvari" olan her şeyi temsilen sık kullanılan bir deyim olmakla birlikte Huxley'nin 1931 İngilteresi'nin krizle hırpalanmış haline pek fazla takılması sonucunda yazılmıştı. Bunun yanında kısa öykülerin olumlu tepkiler almış bir derlemesi olan *Brief Candles* (1930), tipik olarak enerjik ve geniş kapsamlı denemelerin yer aldığı bir kitap olan *Music At Night* (1931) ve 1930 başlarının fazlasıyla gergin politik atmosferinde bile "kafalarını yalnızca sanata yoranlara da hizmet ettiklerini" göstermek üzere tasarlanmış yorumların bulunduğu bir şiir antolojisi olan *Texts*

and Pretexts (1932) konulduğunda, Huxley'nin bir romancı, düşünür ve bilge olarak çok yönlü cazibesi kanıtlanır. 1934'te Karayipler ve Orta Amerika'daki gezilerinin bir anlatımı olan *Beyond The Mexique Bay*'i ve 1936'da *Eyeless In Gaza*yı yayımladı. Huxley'nin altıncı romanı, 1935 Kasımı'nda savaş karşıtlığına dönmesiyle kamçılanmış olarak, zamanın korkularını, deliliklerini, önyargılarını ve çekişmelerini kendi kişisel tarihinin kurgulaştırılması yoluyla birbiri üstüne yerleştirir. Özünde politik ya da felsefi olmaktan ziyade dinsel olan sorunlara yöneliş, Huxley'nin eserinde ilk kez açıkça görülür.

Huxley 1937 Nisanı'nda ABD'ye gitmek üzere Avrupa'dan ayrılırken bir romancı ve Peace Pledge Union'ın önde gelen meşhur siması olarak ününün doruğundaydı. Ironik bir biçimde, bu anda çağdaş toplumun başarısızlıklarından, ulusal politikada barışçılığın rolünden veya kurgusal yazın sanatından çok daha fazla, bağlantısızlığın erdemleri, anarşizm, desantralizasyon ve mistik kurtuluş ile ilgileniyordu. Huxley'nin 1920'lerde yaşamın anlamsızlığını teşhir etmeye kararlı bir tavrı olmuşsa da, 1930'ların ortalarından sonra zihni varoluşun anlamını aramakta meşgûldü. Huxley'nin "ulusal ve uluslararası politika, savaş ve ekonomi, eğitim, din ve ahlak sorunlarını nihai bir gerçekliğin doğası kuramıyla ilişkilendirme"yi denediği *Ends and Means* (1937), onun kutsal mistik aydınlanma alanına doğru hareket edişinin işaretlerini veriyordu ki, yaşamının geri kalanında ayrılmaksızın bu kampta yer alacaktı kendisi.

Huxley ile dostu ve *gurus*u Gerald Heard'ün ABD'ye yolculukları *Ends anda Means*'de ağırlıkla işlenen konular üzerine seminer verme amacıyla yapılmıştı. Huxley tamamen Avrupa'ya dönme düşüncesindeydi, ancak karısının sağlık nedenleriyle sıcak, kuru bir iklimde yaşama gereksinimi ve filmlere senaryo

yazma gibi kazançlı bir olasılık Huxley'leri ancak geri dönmek son derece tehlikeli olduğu sürece Amerika'da tutabildi. Huxley'nin Hollywood'a ve onun gençlik kültüne karşı tepkisi, Yurttaş Kane-vari bir karakterin muhteşem bir yanılsamayla geçen yaşamının öyküsü olan *After Many a Summer*'da (1939) keskin ifadesini bulur. Jo Stoyte'nin maddeci aşırılıkları, Heard'ün örnek alındığı bir modern zaman münzevisi olan Propter dervişane inançlarıyla dengelenir. Huxley ile Hollywood'un uyuşmaları mümkün olmuyordu ve iki savaş arasındaki yıllarda popüler bir oyun yazmamış olması filmler için yazma yönündeki büyük ölçüde başarısız girişimlerine yansımakta idi. Walt Disney'in, yaygın olarak haber konusu yapılmış, Huxley'nin *Alice Harikalar Diyarında* üzerine yazdığı sinopsisi "ancak her üç kelimeden birini anlayabildiği" gerekçesiyle reddetmesi, Huxley'nin sorununun bir belirtisiydi. Huxley'nin doğal eğilimi bir düşüncenin acelesizce ve dolaylı yoldan geliştirilmesinden yanaydı; film kodamanları ise her şeyden çok diyalog istiyordu. Film stüdyoları dünyasının içyüzünü kavrayışı, Huxley'nin Los Angeles'ı nükleer Üçüncü Dünya Savaşı sonucunda harap, darmadağın bir kemik yığını olarak dehşetle ve capcanlı yansıttığı *Ape and Essence*'in (1948) açılış sayfalarında açıkça görülür. Küresel nükleer çatışma tehdidinin şimdilik gerilemiş olmasına karşılık, Huxley'nin ormanların süratle yok oluşunu, kirliliği ve kendi elimizle hazırladığımız kıyameti önceleyen, ekolojik "ahmaklığın" öteki işlerini ele alış biçimi hâlâ ürpertircesine günceldir.

Huxley savaş yıllarının büyük bölümünü Güney California'da Mojave Çölü'ndeki Leano'da, küçük bir evde geçirdi. 1926'da meditasyonu "uyuklamanın büyük kuzeni" diye terk etmişti, oysa şimdi, Huxley kendini sakin bir tefekkür yaşantısına adamıştı. Çalışma yaşamının bu evresi, Kardinal Richelieu nün

danışmanı Peder Joseph'e ait bir yaşamöyküsü olan, kusursuz *Grey Eminence*'ı (1941); 1929'da Floransa'da hazırlanmış bir roman olan, Huxley'nin sözlerini alıntılarsak, "*İnsanlık Güldürüsü*'nün bir parçasının... yumuşatılarak *İlahi Komedya*'nın bir yorumuna uydurulduğu" *Time Must Have A Stop*'u (1944); bir de, Huxley'nin "tüm yüce dinlerin ortak paydası" olarak adlandırdıklarını açıklayan alıntıların ve yorumların bulunduğu derinden derine etkileyici bir antoloji olan *The Perennial Philosophy*'yi (1945) doğurdu. Bilinen mizahı ve tevazusuyla şunları söyleyecek kadar ileri gidiyordu, "Kitabın en büyük değeri, hemen hemen yüzde kırkının bana değil, pek çoğu yine deha sahibi insanlar olan büyük bir azizler topluluğuna ait olmasıdır." On yedinci yüzyıl Fransa'sında cinsel hislerin kuvvetli bir psikolojik incelemesi olan *The Devils of Loudun*, ki hemen sonrasında başarılı bir filme dönüştürülmüştü, 1952'de çıktı. Tıpkı Huxley'nin köşeye sıkıştıran toplumsal hicivlerinin 1920'lerin ruhunu yakaladığı gibi, İkinci Dünya Savaşı ile Yahudi soykırımı alçaklığının yaşandığı ve bunları izleyen yıllarda, onun tinsel ve ahlaksal konulara olan kişisel ilgisi ve hızlanan silahlanma yarışı karşısındaki dehşeti çağın ruhunun düşünsel durumunu ve huzursuzluğunu yansıtıyordu.

Huxley marjinal ve gelenekdışı olanı desteklemesiyle de yeni okuyucular edindi ve o ana değin Huxley'nin ahlaksızlığı ya da telkinciliği olarak gördükleri şeylerle meşgul olan kötüleyicileri onun sözümona geçici heveslerine hakaret yağdırmaya başladılar. 1942'de, görme bozukluklarını ölçen gözlükçüler lobisinden tam bir itiraz tufanı yükselten, gözün Bates yöntemiyle eğitilmesinin tutkulu bir savunusu olan *The Art of Seeing*'i yayımladı. Pek çoklarına göre daha da ahlaka aykırı olanı, *Algı Kapıları*'nda (1954) ve onun devamı *Heaven and Hell*'de (1956) mes-

kalinin ve liserjik asidin açık bilinçleri ve sağlam karaciğerleri olanlara sunduğu "doğaüstü parlaklıktaki" görsel deneyler dolayısıyla kullanılmaları gereken "benzersiz algının ilaçları" olduklarını öne sürmesiydi. *Algı Kapıları* gerçekten de meskalin alan kişinin içsel düşler ülkesinin hayranlık verici bir anlatımıdır ki burada, "ne çalışmaya ne de tekdüzeliğe rastlanır," buna karşılık yalnızca, "bütün varoluşun ilahi kaynağı"nın çiçeklerle dolu bir vazoda belirgin olduğu ve hatta bir pantolondaki buruşukların "sonsuz biçimde anlamlı karmaşıklığa sahip bir labirenti" açığa vurduğu "sürekli değişen bir mahşerden oluşan ebedi bir şimdi" vardır. *Algı Kapıları* beat kuşağı ve *psychedelic* Altmışlar için el üstünde tutulan bir metin durumuna geldi, Huxley'ye Beatles'ın *Sergeant Pepper* albümünün kapağında bir yer de kazandıran kitap, Doors grubunun adına esin kaynağı oluyordu.

Huxley'nin sondan bir önceki romanı olan, John Rivers'in "yirmi sekiz yaşında su katılmadık bir ukala" olduğu sırada Nobel ödüllü bir bilimadamı olan meslektaşı Henry Maartens'in kansıyla yaşadığı felaket getiren ilişkinin kısa tarihçesini aktardığı *The Genius and the Goddess*'ı yayımlamasından kısa bir süre önce, 1955 Şubatı'nda Maria Huxley öldü, Huxley'nin ele aldığı tema, dünyadan uzak ve duygudan yoksun yetişmesinden gelen yanlış bir idealist yaşam görüşüne sahip bir adamın insani tutkunun eksiksiz, şehvet dolu etkisini yaşamasıyla meydana gelen yıkımıdır yine.

1956 Martı'nda Huxley faal bir psikoterapi uzmanı olan Laura Archera ile evlendi. İki yıl sonra, çağdaş toplumu önceki tahminlerinin ışığında gözden geçirdiği *Cesur Yeni Dünyayı Ziyaret*'i yayımladı. Huxley'nin zamanın korkularına değinmedeki ustalığı her zamanki kadar keskindi ve bu üslup 1959'da Santa Barbara'da verdiği, 1977'de bir kitap halinde

yayımlanmış olan, "İnsanlık Durumu"na ilişkin bir dizi seminerde de göze çarpar. Her iki kitap da bugün hâlâ bir o kadar acil olan, aşırı nüfuslanma, milliyetçiliğin hortlaması ve doğal dünyanın kırılganlığı gibi sorunları ele almaktadır. Huxley'nin son romanı olan *Ada*, kendisine Edebiyat Dostu ünvanının verildiği yıl olan 1962'de yayımlandı ve ertesi yıl, Los Angeles'taki evi ve kişisel çalışmalarının çoğu, Huxley'nin kendisini "mülkü ve bir geçmişi bulunmayan bir adam" olarak bıraktığını belirttiği bir yangında yok oldular.

Ada; nüfus büyümesinin dengelenmiş ve Karşılıklı Evlat Edinme Kulüplerinin ailenin tıranlığının yerine geçmiş olduğu ve *maithuna*'nın ya da aşk yogasının ve halüsinojen bir şapkalı mantar olan *moksha*'nın Palalılara üzüntü duymak için hemen hiçbir neden bırakmadığı denizaşırı ütopya ülkesi Pala'nın, maddesel ilerlemenin ve bölgesel yayılmacılığın tarih kadar eski tehditlerinin kurbanı oluşunun öyküsüdür. *Ada* belki de Huxley'nin en karamsar kitabıdır; artan bir açgözlülüğün, kitle iletişiminin, su gibi petrol içen taşımacılığın, patlayan nüfusun ve kökleşmiş düşmanlığın var olduğu bir dünyada Pala gibi barışçı ve işbirliğine yatkın bir topluluğun "özgürlük ve mutluluk vahası"nın pek az ayakta kalma şansı bulunduğuna dair dokunaklı bir kabullenmedir bu. *Ada*'nın yayımlanmasından hemen sonra Huxley "kitabın zaafı fabl ile teşhir arasındaki dengesizlikten ileri geliyor. Öykünün görüşler ve düşünceler bakımından taşınamayacak kadar ağır bir yükü var," yorumunu dile getiriyordu. Gene de, bazı okurların bu eleştiriye katılmaları muhtemel olsa da, diğerlerine göre *Ada*, Huxley'nin yirminci yüzyıl edebiyatına olan kayda değer katkılarından biridir. Önceki dönemlerinde, tam bir entelektüel ve Peace Pledge Union'ın gönülsüz bir seminercisi olarak Huxley, pek çokları için hoşsohbet bir bilge, her

yönüyle Atlantik'i aşmış bir düşünür oldu, öyle ki, onun giderek daha şaşırtıcı ve şiddet dolu bir dünyadaki bitmek bilmeyen sentez ve anlam arayışı, kendi huzur ve idrak arayışları için bir paradigma sağlamıştır.

Görme yetisi zarar görmeden önce Huxley'nin hevesi bilimlerde uzmanlaşmaktı ve bu, yayımlanmış olan son eseri *Literature and Science*'da belirgindir, hâlâ iki kültür arasında *uzlaşma* arayarak günümüzde onların bölünmelerinin ısrarla vurgulanmasına karşı ateşli bir tartışmaya giriyordu. Kitap T.H. Huxley ile Matthew Arnold'ın engin kapsamlı bilgisi üzerinde önemle durularak başlamaktadır. Yirminci yüzyılın en uyarıcı ve kışkırtıcı yazarlarından biri olan torunları, uzun ve değişken meslek yaşamı içinde onların yeteneklerine yaraşır bir mirasçı olarak kendini kanıtlıyordu.

Huxley 22 Kasım 1963'de, Başkan J.F. Kennedy'nin o öğle sonrasının ilk saatlerinde Dallas'ta suikaste uğramış olduğundan habersiz, Hollywood'daki evinde kanserden öldü. 1971'de külleri Ingiltere'ye iade edilerek Surrey'deki Compton'da bulunan aile mezarlığına defnedildi.

David Bradshaw
Worcester College, Oxford
1993

1

Demiryolu hattının bu kısmından bugüne dek tek bir ekspres geçmiş değildi. Trenlerin hepsi –mevcut olan birkaç tane– her istasyonda dururdu. Denis bu istasyonların adlarını ezbere bilirdi. Bole, Tritton, Spavin Delawarr, Knipswich for Timpany, West Bowlby ve son olarak, Camlet-on-the Water. Treni ötelere, Ingiltere'nin yeşillikler içindeki kalbine doğru, nereye olduğunu bir Tanrı bilirdi, tembel tembel sokulmaya bırakarak kendisinin her zaman indiği yerdi Camlet.

Horultular içinde West Boulbly'den ayrılıyorlardı şimdi. Tanrı'ya şükür ki bundan sonraki istasyondu. Denis öteberisini parmaklıklı raftan indirerek kendininkinin karşısına düşen köşede düzgün bir biçimde istifledi. Gereksiz bir davranış. Fakat kişi bir şeyle meşgul olmalıdır. Bitirdiğinde tekrar koltuğuna gömüldü ve gözlerini yumdu. Hava aşırı derecede sıcaktı.

Ah, bu yolculuk! Yaşamından tamamen koparılıp alınmış iki saat idi bu; iki saat ki, bu esnada pek çok şey yapabilirdi, pek çok şey; kusursuz şiiri yazmış, sözgelimi, yahut aydınlatıcı bir kitabı okumuş olabilirdi. Ki bunların yerine –yaslandığı tozlu minderlerin kokusu midesini kaldırdı.

İki saat. Yüz yirmi dakika. Bu süre içinde her şey yapılabilirdi. Her şey. Hiçbir şey. Sahi, yüzlerce saati olmuştu, peki ne

yapmıştı? Ziyan etmişti onları, hazinesi tükenmezmişçesine saçıp savurmuştu değerli dakikaları. Denis derin bir ah çekti, tüm işlerinden ötürü kendini fazlasıyla suçlu buluyordu. Gün ışığında oturmaya, üçüncü mevki vagonlarda köşeler işgal etmeye, hayatta olmaya ne hakkı vardı? Hiç, hiç, hiç.

Izdırap ve tanımlanamayan nostaljik bir huzursuzluk benliğine hükmediyordu. Yirmi üç yaşındaydı ve ah! gerçeğin böylesi eziyet verecek denli bilincinde idi.

Tren sarsılarak durdu. Sonunda Camlet'taydı işte. Denis ayağa fırladı, şapkasını gözlerinin üzerine sımsıkı oturttu, eşyasının istifini bozdu, pencereden sarkarak bir hamala seslendi, iki eliyle birer çantayı kavradı, daha sonra kapıyı açmak için onları tekrar yere bırakması gerekti. Sonunda kendini ve eşyasını sağ salim perona atmıştı ki, koşarak trene binip yük vagonuna doğru ilerledi.

"Bir bisiklet, bisiklet!" dedi memura, soluk soluğa. Kendisini tam bir eylem adamı gibi hissediyordu. Memur aldırış etmeksizin, Camlet etiketi yapıştırılmış denk sandıklarını düzenli bir biçimde, birer birer dağıtmayı sürdürdü. "Bisiklet!" diye tekrarladı Denis. "Yeşil bir araç, çapraz şasili, Stone adıyla. S-T-O-N-E."

"Her şeyin bir sırası var, bayım," dedi memur, yatıştırıcı bir tavırla. Denizci sakalı olan iri yarı, haşmetli bir adamdı. İnsan onu evde, çay içerken, etrafını kalabalık bir aile sarmış olarak hayal ediyordu. Usanç verici oldukları anlarda çocuklarına bu ses tonuyla konuşuyor olsa gerekti. "Her şeyin bir sırası var, bayım." Denis'in eylem adamı cesaretini yitirdi, omuzları çöktü.

Bagajını daha sonra istetmek üzere bırakarak bisikletinin üzerinde yola koyuldu. Sayfiyeye giderken her zaman bisikletini götürürdü. Egzersiz kuramının parçasıydı bu. Bir gün saat altıda kalkılır ve Kenilworth'e ya da Stratford-on-Avon'a –nereye

olursa– pedal çevrilirdi. Yirmi millik bir yarıçap içinde de, öğleden sonra gezintisi esnasında görülmek üzere Normandiya kiliseleri ve Tudor malikâneleri bulunurdu daima. Her nasılsa hiç görülmedi bunlar, fakat gene de bisikletin orada olduğunu ve harika bir sabah vakti gerçekten altıda kalkılabileceğini düşünmek hoştu.

Camlet İstasyonu'ndan yukarıya çıkaran uzun yokuşun başına varır varmaz neşesinin arttığını hissetti. Dünya, farkına varıyordu ki, güzeldi. Uzaklardaki mavi tepeler, yolun yamacında beyazlanmakta olan ürünler, kımıldamasıyla değişiveren ağaçsız kent siluetleri; evet, hepsi güzeldi. Altındaki bayırın yan taraflarında toplanarak yığınlar oluşturan, üç yandan çevrelenmiş, derin, dar vadilerin güzelliğinden etkilenmişti. Kıvrımlar, kıvrımlar; sözcüğü ağır ağır tekrarladı, bunu yaparken beğenisini anlatabileceği bir sözcük bulmaya çalıştı. Kıvrımlar; hayır, bu yetersizdi. Eliyle sanki tamamlanmış ifadeyi havadan kapmak istermişcesine bir hareket yaptı ki, az daha bisikletinden düşüyordu. O küçük vadilerin kıvrımlarını tasvir edecek sözcük neydi? Bir insan vücudunun hatları kadar kusursuzdular, sanatın inceliğiyle şekil verilmişti onlara...

Galbe. Bu uygun bir sözcüktü, ne ki Fransızca idi. *Le galbe evase de ses hanches;* içinde bu ifadenin geçmediği bir Fransız romanı okunmuş mudur hiç? Bir gün romancıların yararlanmaları için bir sözlük hazırlayacaktı. *Galbe, gonfle, goulu: parfum, peau, pervers, potele, pudeur: vertu, volupte*.

Fakat o sözcüğü gerçekten bulmak zorundaydı. Kıvrımlar, kıvrımlar... O küçük vadiler bir kadının göğsünün etrafında kalıba dökülmüş bir kadehin hatlarına sahipti; bu tepelere yaslanmış olan devasa bir ilahi varlığın ufak çukurlar halindeki izleri gibi duruyorlardı. Oylumlu anlatımlardı bunlar; yine de sayele-

rinde istediği şeye yakınlaşır gibiydi. Ufak çukurlar meydana getiren, gamzeler oluşturan, dalgacıklar yaratan; yarım kafiyenin ve aliterasyonun yankılı dehlizlerinde gitgide kayboluyordu zihni. Sözcüklerin güzelliğiyle kendinden geçmişti.

Dışındaki dünyayı tekrar ayırt etmeye başladığında bir bayırın tepesinde bulunduğunun farkına vardı. Yol sarp ve düz bir şekilde derince bir vadiye dalıyordu. Orada, karşıdaki bayırda, vadinin biraz yukarısında Krom vardı, kendisinin gideceği yer. Frenlerini sıkarak yavaşladı; Krom'un bu manzarası uzun süre oyalanacak denli güzeldi. Binanın dış cephesi, üç sivri kulesiyle, bahçenin koyu renkli ağaçlarının arasından fırlayarak yükseliyordu. Ev güneş ışığının keyfini adamakıllı çıkarmakta idi; aşınmış tuğla gül kırmızısı parıltılar saçıyordu. Nasıl da olgun ve bereketli, ne kadar görkemli bir biçimde yıllanmış idi! Üstelik de ne kadar ağırbaşlı! Tepe giderek daha sarp oluyordu; frenlerine rağmen hız kazanıyordu. Vites kolunu boşa almasıyla bir anda yokuş aşağı paldır küldür fırladı. Beş dakika sonra büyük avlunun kapısından geçmekte idi. Ön kapı konuksever bir tavırla açık duruyordu. Bisikletini duvara dayalı halde bırakarak içeri yürüdü. Onlara sürpriz yapacaktı.

2

Kimseye sürpriz yapamadı; sürpriz yapacak hiç kimse yoktu ortalıkta. Her şey sakindi; Denis boş odaların birinden diğerine dolaşarak tanıdık resimlere ve mobilyalara, ötede beride dağılmış bulunan tüm ufak tefek, düzensiz yaşam belirtilerine göz gezdirdi. Herkesin dışarıda olmasından epeyce memnundu; kıpırtısız, terk edilmiş bir Pompeii'yi keşfedermişcesine evin içinde gezinmek eğlenceliydi. Kazıyı yürüten bu kalıntılarından tekrar ne tür bir yaşam kuracaktı; bu boş odaları insanlarla nasıl dolduracaktı? Rönesans öncesi İtalyan ressamlarına ait saygıdeğer ve (elbette ki açıkça itiraf edilemese de) pek sıkıcı, sıra sıra tabloları, Çin heykelleri, mütevazi, tarihsiz mobilyalarıyla uzun koridor vardı. İnsanın kaba etlerini çürüten rahatsız antikaların arasındaki konfor vahaları olan, perdelik kretonla örtülü devasa koltukların bulunduğu, lambriyle kaplanmış oturma odası vardı. Soluk limon rengi duvarları, boyanarak süslenmiş Venedik tarzı sandalyeleri ve rokoko masaları, aynaları, modern tablolarıyla sabah odası[1] vardı. Yerden tavana dek kitapların sıralandığı, hayrete düşüren folyo kitapların çokça bulunduğu serin, ferah ve de karanlık kütüphane vardı. Kocaman maun masası, on

1 İngiltere'nin sayfiye bölgelerinde kadınların günün ilk saatlerini geçirdikleri oturma odası. (ç.n.)

sekizinci yüzyıla ait sandalyeleri ve büfesi, on sekinci yüzyıla özgü tabloları – aile portreleri, pek titizlenilmiş hayvan resimleri – ile sıkı bir biçimde, Porto şarabı gibi İngiliz olan yemek odası vardı. Böylesi verilerden ne çıkarılabilirdi ki? Uzun koridorda ve kütüphanede Henry Wimbush'a dair pek çok şeye, sabah odasında, belki, Anne'e dair bir şeye rastlanırdı. Hepsi bu kadardı. On kuşağın biriktirdikleri içinde, sağ olanlar yalnızca birkaç iz bırakmışlardı.

Sabah odasındaki masanın üzerinde kendi şiir kitabının durduğunu gördü. Ne incelik! Alıp kapağını açtı. Eleştirmenlerin "incecik bir kitap" dediklerindendi bu. Rasgele okudu:

"...Oysa sessizlik ve sınırsız karanlık
Örtüyor Ay Parkı'nın ışıklarını
Ve Blackpool gecenin kasvetinde
Parlak, gürültülü bir mezar kazıyor."

Yerine bıraktı, başını iki yana sallayıp iç geçirdi. "O sırada ne üstün bir yeteneğim vardı!" diye düşündü, yaşlı Swift'i yineleyerek. Kitabın yayımlanmasından bu yana neredeyse altı ay geçmişti; benzer tarzda bir şeyi bir daha asla yazmayacağını düşünmek mutlu ediyordu kendisini. Merakı uyanmıştı, kim okuyor olabilirdi ki bunu? Belki de Anne; böyle düşünmek hoşuna gitti. Hatta kimbilir, kavak fidanının perisinde kendini görmüştü sonunda; devinimleri genç bir ağacın rüzgârda ileri geri salınmasını andıran narin ağaç perisi. "O Kadın ki Bir Ağaç idi" adını vermişti şiire. Kendisinin söyleme cesareti bulamadıklarını şiirin dile getireceğini umarak yayımlandığı zaman kitabı ona armağan etmişti. O bunun sözünü etmemişti hiç.

Gözlerini yumdu ve onun üzerinde kızıl kadifeden bir pelerinle Londra'da zaman zaman beraber akşam yemeği yedikleri küçük restorandan içeri –kırk beş dakika gecikmiş olarak ve

kendisi masasında kaygıdan, öfkeden, açlıktan bitkin görünürken– salınarak giren bir hayali zihninde canlandı. Sahi, çileden çıkarırdı insanı!

Belki ev sahibesinin özel odasında olabileceği geldi hatırına. Bir olasılıktı bu; gidip bakacaktı. Mrs. Wimbush'un özel odası bahçenin ön tarafındaki merkez kuledeydi. Küçük bir merdiven döne döne koridardan oraya doğru çıkıyordu. Denis çıktı, kapıya hafifçe vurdu. "Girin." Hayret, oradaydı; Denis orada olmamasını dilemişti daha çok. Kapıyı açtı.

Priscilla Wimbush kanepede yatıyordu. Bir kurutma kağıdı destesi dizlerinin üzerinde duruyor ve düşünceli bir halde gümüş kaplamalı bir kalemin ucunu emiyordu.

"Hey," dedi, başını kaldırarak. "Geleceğini unutmuşum."

"Eh, korkarım ki buradayım," dedi Denis, kınayarak. "Çok özür dilerim."

Mrs. Wimbush güldü. Sesi, gülüşü boğuk ve erkeksiydi. Ona dair her şey erkek özelliklerini taşıyordu. Kocaman fırlak bir burnun ve yeşile çalan küçük gözlerin bulunduğu geniş, kare biçimli, orta yaşlı bir yüzü, hepsine baskın gelen turuncunun dikkat çekecek denli acayip bir tonunda, mağrur ve özenilmiş bir saç biçimi vardı. Denis ne zaman ona baksa Wilkie Bard'ın şantözlüğünü hatırlardı.

"İşte bu yüzden ben
Şarkı söyleyeceğim operada, şarkı söyleyeceğim operada,
Şarkı söyleyeceğim op-pop-pop-pop-poperada."

Bugün yüksek bir yakası ve sıra halinde incileri bulunan erguvani, ipekten bir elbise vardı üzerinde. Kendilerine eşlerinden ünvan miras kalmış dul kadınları pek yoğun biçimde çağrıştı-

ran, Kraliyet Ailesi'ni fazlasıyla hatırlatan giysi onu büyük konaklara ait bir şeye her zamankinden daha fazla benzetiyordu.

"Bunca zamandır neler yapıyordun?" diye sordu. "Eh," dedi ve duraksadı Denis, neredeyse kösnül bir haz duyarak. Londra'ya ve olaylarına dair müthiş derecede eğlenceli bir hikâye bütünüyle olgunlaşmış ve hazır bir halde zihninde duruyordu. Ona ifade katmak bir zevk olacaktı. "Ilk olarak," dedi...

Ne var ki çok geç kalmıştı. Mrs. Wimbush'un sorusu gramer uzmanlarının retorik dedikleri türdendi; yanıt aradığı yoktu. Sohbetin içindeki küçük bir süs, kibar oyunun bir açılış hamlesiydi bu:

"Burçlarımla meşgulken rastlıyorsun bana," dedi, sözünü kesmiş olduğunun farkına bile varmaksızın.

Denis, canı biraz sıkılmış olarak, hikâyesini buyur etmeye daha istekli kulaklar için saklamaya karar verdi. Intikam yollu, hayli soğuk bir ifadeyle "Ya?" diyerek kendini avuttu.

"Bu yıl Grand National'da dört yüzü nasıl kazandığımı sana anlatmış mıydım?"

"Evet," diye yanıtladı, hâlâ buz gibi bir tavırla ve tek heceli sözcükler kullanarak. Kendisine en az altı kez anlatmış olsa gerekti.

"Harika, değil mi? Her şey Yıldızlar'da. Eskiden, bana yardım edecek Yıldızlar'a sahip olmadan önce, muazzam miktarlar kaybederdim. Şimdi" –bir an durakladı– "Eh, Grand National'daki şu dört yüze baksana. Yıldızlar sayesinde bu."

Denis eski günler üzerine daha fazlasını dinlemek isterdi. Ne ki fazlasıyla tedbirli ve dahası, soramayacak denli çekingendi. Iflasa benzer bir şey yaşanmıştı; bütün bildiği buydu. Yaşlı Priscilla – o sırada tabii ki bu kadar yaşlı değildi ve daha neşeliydi, dünya kadar para kaybetmişti, ülkedeki her bir koşu meydanın-

da avuçlar ve şapkalar dolusu yitip gitmişti. Kumar da oynamıştı. Farklı rivayetlerde binlerin adedi değişmekle birlikte, hepsi yüksek rakamlardı. Henry Wimbush Rönesans öncesi ressamların tablolarından bazılarını –bir Taddeo da Paggibonsi, bir Amico di Taddeo ve dört ya da beş isimsiz Sienalı– Amerikalılara satmak zorunda kalmıştı. Bir kriz vardı ortada. Yaşamında ilk kez Henry ağırlığını koymuş ve görünen o ki esaslı sonuçları olmuştu.

Priscilla'nın sefih ve avare yaşantısı ani bir sona ulaşmıştı. Şimdilerde neredeyse tüm zamanını Krom'da, hayli kötü tanımlanmış bir hastalığı terbiye etmekle geçiriyordu. Avunmak için Yeni Düşünce ve Okült ile oyalanmakta idi. Yarış tutkusu hâlâ egemendi kendisine, aslında iyi yürekli bir adam olan Henry de, ona ayda kırk sterlin tutarında bahis oynaması için izin veriyordu. Priscilla'nın günlerinin çoğu atların yıldız fallarına bakmakla geçiyor ve parasını bilimsel bir yöntemle, Yıldızlar'ın buyurduğu şekilde yatırıyordu. Futbolda da bahse girmekte idi, üstelik ligin bütün takımlarındaki tüm oyuncuların burçlarını kaydettiği kocaman bir defteri vardı. İki on birin burçlarını birbirine karşı dengeleme işlemi pek nazik ve güç bir işti. Spurs ve Villa arasındaki bir eşleme göklerde o denli engin ve karmaşık bir çatışmayı gerektiriyordu ki, zaman zaman sonuca dair yanılgıya düşmesi halinde buna şaşılmamalıydı.

"Böyle şeylere inanmaman ne yazık Denis, ne yazık," dedi Mrs. Wimbush, boğuk, kendine has sesiyle.

"Aynı kanıda olduğumu söyleyemem."

"Eh, inanmak nasıl bir şeydir haberin yok da ondan. İnandığın zaman yaşamın ne denli eğlenceli ve heyecanlı bir hal aldığını hiç bilmiyorsun. Meydana gelen her şeyin bir anlamı vardır; yaptığın hiçbir şey önemsiz değildir. Bilsen yaşamı öylesine

zevkli kılar ki bu. Bak ben burada, Krom'dayım. Fena halde sıkıcı olduğunu sanırsın; fakat hayır, ben öyle bulmuyorum. Eski günleri biraz olsun özlüyor değilim. Yıldızlar elimde benim..." Kurutma kağıdı destesinin üzerinde duran kağıt yaprağını kaldırdı. "Inman'ın falı," diye açıkladı. "(Bu sonbahardaki bilardo şampiyonası için ufak bir deneme yapmak istiyorum galiba.) Her an uyum içinde kalacağım Sonsuz'a sahibim," dedi, eliyle işaret ederek. "Böylece karşına bir sonraki âlem ve tüm ruhlar çıkıyor, ayrıca kişinin etrafına yaydığı hava, Mrs. Eddy ve de hasta olmadığını söylüyorsun, bundan başka, Hıristiyanlığın Gizli Ayinleri ve Mrs. Besart. Hepsi harika. Insan bir an bile sıkılmıyor. Önceden –eskiden– nasıl idare ettiğime akıl erdiremiyorum. Zevk mi? Öteye beriye koşturma, olup olacağı buydu; sadece öteye beriye koşturma. Öğle yemeği, akşam kahvaltısı, akşam yemeği, tiyatro, yemekli toplantı, her gün. Eğlendiriciydi elbette, devam ettiği süre boyunca. Ancak daha sonra bundan geriye kalanlar fazla değildi. Barbecue-Smith'in yeni kitabında bunun üzerine bir hayli çok görüş bulunuyor. Nerede o?"

Oturduğu yerde doğrularak kanepenin baş tarafının yakınındaki küçük masanın üzerinde duran bir kitaba uzandı.

"Bu arada, kendisini tanır mısın?" diye sordu.

"Kimi?"

"Mr. Barbecue-Smith'i."

Denis onu az çok tanıyordu. Barbecue-Smith pazar gazetelerindeki bir isimdi. Yaşam Yönetimi üzerine yazıyordu. Hatta *Bir Genç Kızın Bilmesi Gerekenler*'in yazarı dahi olabilirdi.

"Hayır, şahsen değil," dedi.

"Gelecek hafta sonu için davet ettim kendisini." Kitabın sayfalarını karıştırdı. "Aklımdan geçen metin burada. Onu işaretledim. Hoşuma giden şeyleri hep işaretlerim."

Kitabı neredeyse bir kol boyu uzaklığında tutarak –zira biraz hipermetroptu– ve boştaki eliyle yerinde jestler yaparak ağır ağır, etkileyici bir tavırla okumaya başladı.

"Bin sterlinlik kürk mantolar nedir ki, çeyrek milyonluk gelirler nedir ki?" Başının fazlaca dramatik bir hareketiyle sayfadan kaldırdı bakışlarını; turuncu saç biçimi harikulade biçimde önüne düştü. Denis büyülenmiş bir halde ona bakıyordu. Aslının kınalanmış hali miydi acaba, yoksa ilanlarda görülen şu Kusursuz Dönüşümler'den biri miydi bu?

"'Tahtlar ve saltanatlar nedir ki?'"

Turuncu Dönüşüm –evet, bir Dönüşüm olmalı bu– bir anda yeniden belirdi.

"'Zenginin gösterişleri, Güçlü'nün debdebeleri nedir, Üstün'un gururu nedir, Sosyete'nin cicili bicili zevkleri nedir ki?'"

Sorgular bir tavırla bir cümleden diğerine perdesi yükselmiş olan ses, birdenbire alçalarak yanıtını derinden derine verdi.

"Bir hiçtir bunlar. Beyhudelik, ıvır zıvır, rüzgârın savurduğu kara hindiba tohumu, gelip geçici cılız heyecanlar. Önemli şeyler yürekte yaşanır. Görülen varlıklar şirindir, oysa görülmeyenler bin kat daha önemlidirler. Yaşam'da sözü geçen Görülmeyen'dir."

Mrs. Wimbush kitabı indirdi. "Güzel, değil mi?" dedi.

Denis bir görüş belirtme riskine girmemeyi yeğleyerek tarafsız bir "Hım" çıkardı ağzından.

"Öyle, harika bir kitaptır bu, güzel bir kitaptır," dedi Priscilla, sayfaları başparmağının altından birer birer geriye bırakırken. "Nilüfer Havuzu ile ilgili parça da burada işte. Bilir misin, Ruh'u bir Nilüfer Havuzu'na benzetir o." Kitabı tekrar kaldırarak okudu. "'Bir dostumun bahçesinde Nilüfer Havuzu var. Bülbülün aşkı anlatan melodisini yaz boyunca şakıdığı yaban gülleri ve

Avusturya fundasıyla gizlenen küçük bir vadide bulunuyor. Havuzun içinde nilüferler çiçeklenir ve uçan kuşlar onun billur sularından içmek ve kendilerini orada yıkamak için gelirler...' Ah, bunun da hatırıma getirdiği," diye birdenbire bağırdı Priscilla, kitabı bir şaklama sesiyle kapatırken kocaman, derinden gelen kahkahasını koyvererek; "bunun hatırıma getirdiği, sen burada en son kaldıktan bu yana yıkanma havuzumuzda süregelen şeylerdir. Köy halkına akşamları gelip burada yıkanma izni verdik. Yaşananları tahmin edemezsin."

Öne doğru eğilerek saklı bir fısıltıyla konuştu; ara sıra derin bir kahkaha çağıltısı koparıyordu. "...karışık yıkanma... onları penceremden gördüm... emin olmak için bir dürbün getirttim ...hiç şüphe yok..." Kahkaha bir kez daha patladı. Denis de gülüyordu. Barbecue-Smith yere yuvarlanmıştı.

"Çayın hazır olup olmadığına bakma zamanıdır," dedi Priscilla. Kanepeden kalktı ve ipekli giysinin hışırtıları içinde, ardı sıra yerde sürüklenen ipeğin altında geniş adımlarla ilerleyerek odanın öbür ucuna vardı. Denis kendisini izlerken hafiften mırıldanıyordu:

"İşte bu yüzden ben
Şarkı söyleyeceğim operada, şarkı söyleyeceğim operada,
Şarkı söyleyeceğim op-pop-pop-pop-poperada."

Ardından en sondaki küçük, seğirip duran eşlik kısmı: "da-da."

3

Evin önündeki taraça, dış kenarı boyunca zarif bir taş korkulukla sınırlanmış olan uzun, dar bir çimenlik araziydi. Her bir ucunda tuğladan iki küçük çardak bulunuyordu. Evin aşağısında zemin fazlasıyla dik bir eğimle uzanıyordu ve dikkat çekecek denli yüksek bir taraça vardı; korkuluklardan alttaki eğimli çimenliğe kadar dokuz metrelik sarp bir yamaç yer alıyordu. Aşağıdan bakıldığında, evin kendisi gibi tuğladan inşa edilmiş olan yüksek, bozulmadan kalmış taraça duvarı, bir istihkâmın –siperinden şeffaf enginlerin, göz hizasındaki uzaklıkların kollandığı bir kale burcunun– handiyse tehdit edici görünümüne sahipti. Aşağıda, ön planda, suyun kuvvetiyle şekilleri değişmiş porsuk ağaçlarının oluşturduğu sık kümelerle sarılı, ağzına kadar taşlarla doldurulmuş yüzme havuzu bulunuyordu. Onun ötesinde, muazzam karaağaçları, yeşermiş geniş çimenlikleri ve de vadinin dibinde ensiz ırmağın parıltısıyla park uzanmakta idi. Derenin daha uzak tarafında arazi toprağın sürülüp ekilmesiyle ekose desenler almış olarak yeniden uzun bir eğimle yükseliyordu. Vadinin yukarılarına, sağ tarafa bakıldığı zaman çok uzaktaki mavi tepelerin meydana getirdiği bir sıra görülüyordu.

Çay masası küçük çardaklardan birinin gölgesinde kurulmuştu ve Denis ile Priscilla boy gösterdikleri sırada ekibin geri

kalanı çoktan onun etrafında toplanmış bulunuyordu. Henry Wimbush çay servisine başlamıştı. Ellisini hayli geçkin şu kocamaz, değişmez, belki otuzunda, belki her yaşta olabilecek erkeklerden biriydi. Denis neredeyse kendisini bildi bileli tanıyordu onu. Şunca yılda, hayli yakışıklı yüzü hiç yaşlanmamıştı; her zaman, yaz kış giydiği soluk gri renkli melon şapka gibiydi; eskimez, dingin, yüzünde hiçbir ifade olmadan sükûnet içinde.

Yanı başında, ama sağırlığının nüfuz edilemez denebilecek doğal engelleriyle kendisinden ve dünyanın geri kalanından ayrılmış olarak Jenny Mullion oturuyordu. Muhtemelen otuz yaşındaydı, eğik bir burnu ve pembe-beyaz bir teni vardı, kahverengi saçlarını kulaklarının yukarısında, iki yanında çörek biçimindeki kıvrımlar halinde örülmüş ve halka yapılmış olarak toplardı. Sağırlığının esrarlı kulesinde tek başına oturuyor, delip geçen bakışlarıyla aşağıdaki dünyayı gözlüyordu. Erkekler, kadınlar ve olaylar hakkında neler düşünüyordu? Denis'in asla keşfedememiş olduğu bir şeydi bu. Muammalı uzaklığı içinde Jenny biraz huzursuz ediciydi. Bu anda bile sanki içsel bir şaka onu eğlendiriyordu, zira kendi kendine gülümsemekteydi ve kahverengi gözleri son derece parlak yuvarlak bilyeleri andırıyordu.

Diğer yanında Mary Bracegirdle'ın yüzünün ciddi, aya benzeyen masumiyeti pembe renkli ve çocuksu parıltılar saçıyordu. Yirmi üçünde sayılırdı, ancak hiç göstermiyordu. Uçları bir iç oğlanınınki gibi kesilmiş olan kısa saçları toplanmış, yumuşak altından bir çıngırak halinde yanaklarından sarkıyordu. İfadesi samimi ve çoğu zaman şaşkın bir ciddiyet taşıyan iri, mavi, çekik gözleri vardı.

Mary'nin hemen yanında ufak tefek, zayıf yapılı bir adam sandalyesinde kımıldamadan, dimdik oturuyordu. Görünüşte Mr. Scogan, Üçüncü Jeolojik Dönem'e ait şu nesli tükenmiş kuş-

kertenkelelerinden biri gibiydi. Burnu gagalıydı, kara gözünde bir kızılgerdanın parıltılı çevikliği vardı. Bununla birlikte kendisinin yumuşak veya sıcakkanlı yahut tüylü olmakla uzaktan yakından hiç ilgisi yoktu. Kırışmış esmer yüzünün derisi kuru ve pul pul bir görünüme sahipti; elleri bir timsahın elleriydi. Devinimlerinde kertenkelenin sinir bozucu biçimde kesikli, muntazam hızı göze çarpıyordu; konuşması cansız, ıslıklı ve yavandı. Henry Wimbush'un okuldan arkadaşı ve tam tamına yaşıtı olan Mr. Scogan, yüzü melon şapkayı andıran o kibar aristokrattan çok daha yaşlı ve aynı zamanda, çok daha dinç bir canlılık içinde görünüyordu.

Mr. Scogan soyu tükenmiş bir kertenkele cinsine benziyordu belki, ancak Gombauld bütün bütün ve esas itibarıyla insandı. Otuzların modası geçmiş doğa tarihi kitaplarında Homo Sapiens'in ideal bir örneği olarak çelikten bir kabartma şeklinde bulunmuş olabilirdi kendisi; o dönemde çoğunlukla Lord Byron'a nasip olan bir onurdu bu. Doğrusu, daha çok saç ve biraz daha az yaka ile, Gombauld tastamam Byron-vari olurdu herhalde; hatta Byron-vari olmaktan da fazlası, zira Gombauld Provans kökenliydi, otuz yaşında, parlayan dişleri ve aydınlık kocaman kara gözleri olan, siyah saçlı genç bir korsandı. Denis ona gıpta ile baktı. Yeteneğini kıskanıyordu; Gombauld'un resim yaptığı kadar şiir yazabilseydi keşke! Dahası, şu anda, Gombauld'un görüşüne, diriliğine, tavırlarındaki sakın güvene gıpta ediyordu. Anne'in ondan hoşlanması şaşırtıcı mıydı? Ondan hoşlanması? –daha kötü birşey dahi olabilirdi bu, diye düşündü Denis acı duyarak, Priscilla'nın yanında uzun çimenlik taraçadan aşağı yürürken.

Gombauld ve Mr. Scogan'ın arasında iyice alçaltılmış bir şezlong, çay masasına doğru ilerledikleri esnada yeni gelenlere arkası dönük durumdaydı. Gombauld onun üzerine eğiliyordu;

yüzü canlılık ve neşe içinde devinmekte idi; gülümsüyor, kahkaha atıyor, elleriyle kıvrak jestler yapıyordu. Şezlongun derinlerinden usul, gevşek bir gülme sesi yükseldi. Onu duymasıyla irkildi Denis. O gülüş; nasıl da iyi tanırdı onu! Kendisinde ne duygular uyandırırdı! Yürüyüşünü hızlandırdı.

Alçak şezlongunda Anne oturmaktan ziyade uzanıyor denebilirdi. Uzun, ince bedeni kayıtsız ve tembel bir zerafet tavrıyla yatıyordu. Açık kahverengi saçlarının dekoru içinde yüzünün neredeyse oyuncak bebekleri andıran hoş bir düzeni vardı. Ki sahiden de kendisinin bir oyuncak bebekten farksız göründüğü anlar olurdu; uzun kirpikli, açık mavi gözleriyle oval çehrenin hiçbir ifade taşımadığı; balmumundan yapılmış uyuşuk bir maskeden öte bir şey olmadığı. Kendisi Henry Wimbush'un öz yeğeniydi; o melon şapkaya benzeyen yüz, Wimbush'ların nesilden nesile aktardıkları değerli özelliklerden birisi idi; ailede etkin olurken onun kadın üyelerinde anlamsız bir oyuncak bebek suratı şeklinde ortaya çıkıyordu bu. Ancak bu maskenin ötesine, değişmeyen temel bir basın üzerinde dans eden sevinçli bir melodi gibi, Anne'in diğer mirası geçiyordu; seri kahkaha, hafif ironik eğlenti ve pek çok ruh halinin değişen dışavurumları. Denis kendisine baktığı sırada gülümsüyordu şimdi; onun kedi tebessümü diye adlandırırdı bunu, pek anlamlı bir sebebi olmaksızın. Ağız büzülmüştü ve onun iki yanında iki minik gamze kendilerini yanaklarına konduruvermişlerdi. O küçük boğumlarda, yarı örtülü gözlerin etrafındaki kırışıklarda, kısılmış kapakların arasındaki parlak ve gülen gözlerin kendilerinde hafiften kötücül bir zevkin sınırsızlığı gizleniyordu usulca.

İlk selamlama sözleri söylendikten sonra Denis, Goumbauld ile Jenny'nin arasında boş bir sandalye bularak oturdu.

"Nasılsın Jenny?" diye bağırdı ona.

Jenny başıyla onayladı ve gizemli bir suskunluk içinde gülümsedi, sağlığıyla ilgili konu herkesin huzurunda açığa vurulamayacak bir sırmış gibi.

"Ayrıldığımdan beri Londra nasıl?" diye sordu Anne, şezlonguna gömülmüş halde.

An gelmişti; olağanüstü keyifli hikâye anlatılmayı bekliyordu. "Eh," dedi Denis, sevinçle gülümseyerek, "ilk olarak..."

"Priscilla sana büyük antika keşfimizden söz etti mi?" dedi Henry Wimbush, öne doğru eğilerek; fırsatların en fazla ümit vereni doğarken yitirilmişti.

"İlk olarak," dedi Denis ümitsizce, "Bale vardı..."

"Geçen hafta," diye devam etti Mr. Wimbush, yavaş yavaş ve aman vermeksizin, "kazılardan elli kadem uzunluğunda, meşeden yapılmış oluklar çıkardık; ortalarına boylu boyunca bir delik açılmış olan ağaç gövdeleri sadece. Doğrusu son derece ilginç. Onbeşinci yüzyıldaki keşişler tarafından mı saklandılar, yoksa..."

Denis suratı asılmış bir halde dinliyordu. "Olağanüstü!" dedi, Mr. Wimbush bitirdiğinde; "gerçekten olağanüstü!" Kekten bir dilim daha aldı kendine. Bu anda Londra hakkındaki öyküsünü anlatmak istemiyordu bile; ateşi sönmüştü.

Geçen bir zaman boyunca Mary'nin ciddi mavi gözleri kendisinin üzerinde sabitlenmiş idi. "Şu sıralarda neler yazıyorsun?" diye sordu. Küçük bir edebi sohbete dalmak hoş olacaktı.

"Eh, şiir ve nesir," dedi Denis, "yalnızca şiir ve nesir."

"Nesir mi?" Mr. Scogan ürkütücü bir çıkışla sözcüğün üzerine atıldı.

"Nesir yazmakla mı uğraşıyorsun?"

"Evet."

"Bir roman değil ya?"

"Evet, roman."

"Benim zavallı Denis'im!" diye haykırdı Mr. Scogan. "Ne üzerine?"

Kendini hayli rahatsız hissediyordu Denis. "Canım, sıradan şeyler üzerine, bilirsiniz."

"Tabii," diye haykırdı Mr. Scogan. "Romanın konusunu anlatayım sana. Küçük Percy, baş karakter, oyunlarda hiçbir zaman başarılı olmazdı, ancak her zaman akıllıydı. Sıradan devlet okulundan ve sıradan üniversiteden geçip Londra'ya gelir, ki burada, sanatçıların arasında yaşar. Melankolik düşünceler içinde ezilmektedir; evrenin tüm yükünü omuzlarında taşır. Göz kamaştırıcı parlaklıkta bir roman yazar; Aşk'a narin bir amatörlükle yaklaşır ve kitabın sonunda aydınlık Gelecek'e karışarak ortadan kaybolur."

Denis kıpkırmızı kesildi. Mr. Scogan romanının planını korkunç bir doğrulukla tasvir etmişti. Gülmeye çabaladı. "Tamamen yanılıyorsunuz," dedi. "Romanımın bununla en ufak bir benzerliği yok." Kocaman bir yalandı bu. Neyse ki, diye düşündü içinden, sadece iki bölüm yazılmıştı. Hemen o akşam bavullarını açtığında yırtacaktı onları.

Mr. Scogan onun yalanlamasını umursamaksızın devam etti: "Neden siz genç adamlar delikanlıların ve sanatçıların zihinsel durumları gibi çekicilikten böylesine tamamen uzak şeyler hakkında yazmayı sürdürürsünüz ki?" Profesyonel antropologlar kimi zaman Avustralya yerlilerinin inançlarından üniversite öğrencisinin felsefi zihin meşguliyetlerine yönelmeyi ilginç bulabilirler belki. Ancak benim gibi sıradan bir yetişkin insanın onun ruhsal sıkıntılarının öyküsünden fazlaca heyecan duymasını bekleyemezsin. Ayrıca, nihayetinde, İngiltere'de bile, Almanya ve Rusya'da bile, delikanlılardan fazla yetişkinler vardır. Sanat-

çıya gelince, kendisi sıradan yetişkin insanınkilerden öylesine bütün bütün farklı sorunlarla –bencileyin insanlarda o denli fazlaca görülmeyen salt estetik sorunlarıyla– zihnini meşgul etmektedir ki, düşünsel süreçlerinin bir anlatımı sıradan okuyucu için bir soyut matematik parçası kadar sıkıcıdır. Sanatçı olarak dikkate alınan sanatçılar hakkındaki ciddi bir kitabı okumak çok güçtür; âşıklar, kocalar, alkolikler, kahramanlar ve benzerleri olma yönleriyle dikkate alınan sanatçılarla ilgili bir kitap da, bir kez daha yazılmaya değmez aslında. Jean-Christophe edebiyatın her dem kullanılmaya hazır sanatçısıdır, tıpkı *Comic Cuts*'ın Profesör Radium'unun onun daima elde bulunan bilim adamı olması gibi.

"Bütün bunlar kadar çekicilikten uzak olduğumu duyduğuma üzüldüm," dedi Gombauld.

"Hiç de değil, sevgili Gombauld'um," diye aceleyle açıklamaya koyuldu Mr. Scogan. "Bir âşık yada alkolik olarak son derece büyüleyici bir numune olduğunuza kuşkum yok. Gene de türlerin bir birleştiricisi olarak, dürüstçe itiraf etmelisiniz ki, can sıkıcı bir insansınız."

"Sizden tamamen farklı düşünüyorum," diye bağırdı Mary. Konuşurken nedense hep nefessiz kalırdı ve konuşması küçük solumalarla bölünürdü. "Pek çok sanatçı tanımışımdır ven onların zihniyetlerini daima son derece ilginç bulmuşumdur. Özellikle Paris'te. Tschuplitski, sözgelimi; bu baharda Paris'te birçok Tschuplitski gördüm..."

"Sahi, ancak unutulmamalı ki sen bir istisnasın Mary, sen bir istisnasın," dedi Mr. Scogan. "Sen bir *Femme superieure*'sin.[1]"

Bir sevinç galeyanı Mary'nin yüzünü hasat mevsiminde çıkmış bir dolunaya döndürdü.

1 Femme superieure, Fr. Üstün kadın. (ç.n.)

4

Ertesi sabah uyandığında güneşi parıltılar içinde, gökyüzünü açık buldu Denis. Beyaz pazen pantolonunu giymeye karar verdi; beyaz pazen pantolon ve siyah bir ceket, yanında ipek bir gömlek ve yeni, şeftali rengi kravatıyla. Peki hangi ayakkabı? Açıkça görünen tercih beyazdı, ancak siyah rugan düşüncesinin de hayli sevimli bir tarafı vardı. Birkaç dakika boyunca yatağında kalarak sorun üzerinde düşündü.

Aşağıya inmeden önce –nihai seçimi rugan olmuştu– aynada eleştirel bir gözle kendine baktı. Saçları daha altuni olabilirdi, diye düşündü. Öyle olmakla birlikte, sarılığının hafiften yeşilimsi bir rengi vardı biraz. Fakat alnı kusursuzdu. Çenesinin çıkıntıdan yoksun oluşunu, alnı yüksekliğiyle telafi ediyordu. Burnu daha uzun olabilirdi, gene de idare ederdi. Gözleri yeşil değil de mavi olabilirdi. Ancak ceketi pek mükemmel biçilmiş ve akıllıca şişirilmişti, kendisini gerçekte olduğundan daha gürbüz gösteriyordu. Beyaz kılıflarının içindeki bacakları uzun ve zariftiler. Memnun bir halde basamakları indi. Grubun çoğunluğu kahvaltılarını çoktan bitirmişlerdi. Kendisi Jenny ile baş başa buldu.

"Umarım iyi uyumuşsundur," dedi.

"Evet, güzel değil mi?" diye yanıtladı Jenny, minik, pek hızlı iki baş hareketiyle onaylayarak. "Oysa geçen hafta şimşekli ve

yıldırımlı öyle korkunç fırtınalarımız oldu ki."

Paralel düz çizgiler, diye içinden geçirdi Denis, ancak sonsuzlukta buluşurlar. Kendisi sonsuza değin merakı cezbeden uykudan, o ise ilelebet meteorolojiden konuşabilirdi. İnsan herhangi bir kimseyle ilişki kurdu mu ki hiç? Hepimiz paralel düz çizgileriz. Jenny çoğumuzdan sadece biraz daha paralel idi.

"Pek ürkütücüler, bu şimşekli ve yıldırımlı fırtınalar," dedi, kendine lapadan alırken. "Sence öyle değil mi? Yoksa korku duymanın ötesinde misin?"

"Hayır. Bir fırtınada her zaman yatağa girerim. Yatarken insan çok daha güvende oluyor."

"Neden."

"Çünkü," dedi Jenny, betimleyici bir el hareketiyle, "çünkü şimşek aşağıya doğru ilerler, yatay yönlerde değil. Uzanır haldeyken akımın dışındasınızdır."

"Bu çok zekice."

"Doğru."

Bir sessizlik oldu. Denis lapasını bitirdi ve kendine domuz pastırması aldı. Söylenecek daha iyi birşey bulunmadığı için, dahası Mr. Scogan'ın anlamsız sözü bir nedenle kafasının içinde dolanıp durduğundan, Jenny'e dönerek sordu:

"Kendini bir *femme superieure* olarak görüyor musun?" Jenny sorunun anlamını kavrayana değin bunu birkaç kez yinelemesi gerekti.

"Hayır," dedi bir hayli kızgınlıkla, sonunda Denis'in söylediğini duyduğu zaman. "Kesinlikle hayır. Öyle olduğumu öne sürenler mi olmuş?"

"Hayır," dedi Denis. "Mr. Scogan Mary'e onun öyle olduğunu söyledi."

"Yaptı mı bunu?" diye sesini alçaltıı Jenny. "O adam hakkın-

da ne düşündüğümü sana söyleyeyim mi? Sanırım kendisi biraz fesat."

Bu bildiriyi ifade ettikten sonra sağırlığının fildişi kulesine girdi ve kapıyı kapattı. Denis onu daha fazla birşey söylemeye teşvik edemiyor, dinlemeye dahi kandıramıyordu. Sadece kendisine gülümsüyordu o, gülümsüyor ve arada bir başıyla onaylıyordu.

Denis kahvaltı sonrası piposunu içmek ve sabah gazetesini okumak için terasa çıktı. Bir saat sonra Anne aşağıya geldiğinde kendisini hâlâ okurken buldu. Mahkeme Bülteni'ne ve Yakındaki Düğünler'e gelmişti bu esnada. Çimenliği geçerek yaklaşırken o, beyaz muslin içindeki bir orman perisi, kendisini karşılamak için ayağa kalktı.

"Vay canına, Denis," diye bağırdı ansızın, "beyaz pantolonunla pek şeker görünüyorsun."

Denis fena halde şaşırmıştı. Verilecek olası bir karşılık yoktu. "Yeni bir frak giymiş bir çocukmuşum gibi konuşuyorsun," dedi, bir öfke gösterisi içinde.

"Ama sana dair hissettiğim bu, Denis hayatım."

"Öyleyse hissetmemelisin."

"Fakat engel olamıyorum. Senden çok büyüğüm."

"Bu hoşuma gidiyor," dedi. "Dört yaş büyük."

"Hem beyaz pantolonunla pek şeker görünüyorsun, bunu neden söylemeyeyim? Ayrıca, içinde şeker görüneceğini düşünmediysen neden giydin ki onu?"

"Bahçeye girelim," dedi Denis. Bozulmuştu; konuşma pek abes ve beklenmedik bir tarafa yönelmişti. Çok farklı bir açılış tasarlamıştı o, kendisinin "bu sabah tapınılası görünüyorsun" ya da buna benzer bir şey ile başlayacağı ve onun "öyle mi görünüyorum?" diye yanıtlayacağı, ardında da anlamlı bir sessizliğin ya-

şanacağı. Şimdiyse önce o pantolonla girmişti. Sinire dokunuyordu bu; gururu incinmişti.

Bahçenin taraçanın ayağından havuza kadar eğimlenen bu bölümünün renklerden ziyade biçimlere dayanan bir güzelliği vardı. Ay ışığında güneşteki kadar güzeldi. Suyun gümüş rengi, porsukağaçlarının ve çobanpüsküllerinin koyu şekilleri her saatte ve her mevsimde manzaranın baskın özellikleri olarak kalırlardı. Siyah beyaz bir kır manzarasıydı bu. Renk adına varolan çiçek bahçesiydi; havuzun bir yanında kalıyordu, porsukağaçlarının devasa bir Babil duvarıyla ayrılmıştı ondan. Çalının içindeki bir tünelden geçiyor, bir duvardaki ufak bir kapıyı açıyor ve kendinizi irkiltici bir biçimde ve ansızın renk aleminde buluyordunuz. Temmuz sınırları güneş altında alevleri saçıyor ve göz kamaştırıyordu. Yüksek tuğla duvarlarının sınırları içinde bahçe kocaman bir sıcaklık ve ıtır ve de renk deposunu andırıyordu.

Denis küçük demir kapıyı arkadaşı için açık tuttu. "Bir manastırdan Doğu'daki bir saraya geçmeye benziyor," dedi ve sıcak, çiçek kokulu havadan derin bir nefes aldı. "Mis kokulu yaylım ateşlerle uçurur onlar..." Nasıl devam ediyor?

"İyi atışlar size ateşçiler! Ey, nasıl tatlı ve
kusursuz birleşiyor sizin denk ateşleriniz;
Onların ki, tiz patlamalarını ayırt edecek kulak yoktur,
Ancak gözlere yansır ve kokularını saçar..."

"Kötü bir alıntılama huyun var," dedi Anne. "Söz konusu ortamın koşullarını ya da yazarı asla bilmediğimden bunu utandırıcı buluyorum."

Denis özür diledi. "İnsanın eğitimiyle ilgili bir kusur bu. Bir başkasının onlara dair halihazırdaki sözü yakıştırılabildiği zaman varlıklar her nasılsa daha gerçek ve canlı görünüyorlar. Hem sonra yığınla hoş isim ve sözcük vardır; Monofizit, İambli-

kus, Pomponazzi; onları övünerek belirtirsin ve salt bunların tılsımlı sesleri sayesinde öne sürülen savı perçinlemiş olduğunu hissedersin. Yüksek eğitimden ortaya çıkan budur."

"Sen eğitiminden pişmanlık duyabilirsin," dedi Anne; "ben ondan yoksun oluşumdan utanıyorum. Şu ayçiçeklerine bak! Muhteşem değiller mi?"

"Esmer yüzler ve altın taçlar; Habeşistan'da krallardır onlar. Ayrıca yiyeceklerini bulmak için pislik içinde toprağı eşeleyen öteki hoyrat kuşlar yerden gıpta ederek bakarlarken baştankaraların çiçeklere yapışma ve tohumları ayırma usulleri hoşuma gidiyor. Gıpta ederek mi bakıyorlar? Korkarım edebi çeşni oluyor bu. Yine eğitim. Her zaman dönüp dolaşıp buna varıyor." sustu.

Anne yaşlı bir elma ağacının gölgesinde bulunan bir banka oturmuştu. "Dinliyorum," dedi.

Kendisi oturmaksızın bankın önünde ileri geri yürüyor, konuşurken sözcüklere bir parça jest katıyordu. "Kitaplar," diyordu. "kitaplar. Insan pek çok okur, bunun yanında pek az sayıda insanla ve dünyanın çok küçük bir bölümüyle karşılaşır. Evrene, bilince ve ahlaka dair kocaman, kalın kitaplar. Kaç tane olduklarını tahmin edemezsin. Son beş yıl içinde onlardan yirmi ya da otuz ton okumuşumdur herhalde. Yirmi ton uslamlama. Kişi bununla yüklenmiş olarak yaşamın içine itilir."

Aşağı yukarı yürümeye devam ediyordu. Sesi yükseliyor, alçalıyor, bir an suskun kalıyor ve ardından konuşmayı sürdürüyordu. Ellerini oynatıyor, kimi zaman kollarını sallıyordu. Anne kıvıltısızca, adeta bir dersteymişcesine dikkatle bakıyor ve dinliyordu. Tatlı bir oğlandı, üstelik bugün çekici görünüyordu; çekici!

Denis bir düziye gidiyordu, Kişi yaşamın içine girerdi, hemen her şey üzerine hazır fikirler taşıyarak. Kişinin bir felsefesi vardı ve yaşamı buna uydurmaya çabalardı. Önce yaşanmış ve

daha sonra kişinin felsefesi yaşama uydurulmuş olmalıydı... Yaşam, olgular, olaylar müthiş derecede karmaşıktı; fikirler, onların en zor anlaşılabilenleri bile, aldatıcı bir biçimde basit idiler. Fikirlerin dünyasında her şey belirgindi; yaşamda her şey karanlıktı, karışıklık içine itilmişti. İnsanın dertli olması, korkunç şekilde mutsuz olması şaşırtıcı mıydı? Denis bankın önünde durdu ve bu sonuncu soruyu yöneltirken kollarını uzatarak bir an boyunca çarmıha gerilme konumunda dikildi, daha sonra onları tekrar yanlarına düşürdü.

"Benim zavallı Denis'im!" Anne etkilenmişti. Orada, kendisinin önünde beyaz pazen pantolonuyla dikilirken gerçekten de fazlasıyla dokunaklı idi. "Peki ama insan bu durumlardan ötürü ızdırap çeker mi? Son derece olağandışı görünüyor bu."

"Scogan gibisin," diye bağırdı Denis acıyla. "Beni bir antropolog için uygun bir numune olarak kabul ediyorsun. Eh, sanırım öyleyim."

"Hayır, hayır," diye itiraz etti ve kendisinin yanına oturmasını işaret eden bir el hareketiyle etekliğini topladı. Oturdu. "Niçin sadece her şeyi olduğu gibi ve yaşandıkları şekilde kabul edemiyorsun?" diye sordu. "Bu çok daha kolaydır."

"Elbette öyledir," dedi Denis. "Fakat aşama aşama öğrenilecek bir derstir bu. Önce defedilmesi gereken bir ton uslamlama var ortada."

"Ben her zaman olayları yaşandıkları gibi kabul etmişimdir," dedi Anne. "Çok açık görünüyor. İnsan hoş durumlardan keyif alır, tiksinti uyandıranlardan uzak durur. Bundan öte söylenecek hiçbir şey yoktur."

"Hiçbir şey; sana göre. Ancak şu da var ki sen doğuştan bir pagansın; ben öyle olayım diye didinip duruyorum. Hiçbir şeyi olduğu gibi kabul edemem, hiçbir şeyden yaşandığı biçimiyle

zevk alamam. Güzellik, haz, sanat, kadınlar; güzel olan her şey için bir bahane, bir sebep uydurmalıyım ben. Yoksa rahat bir vicdanla haz duyamam ondan. Güzellik üzerine küçük bir öykü uydurur ve bunun doğruluk ve iyilikle bir ilgisi varmış gibi davranırım. Sanatın kaostan ilahi gerçekliğin yeniden inşa edildiği süreç olduğunu söylemem gerekir. Haz sonsuzlukla birlik olmaya giden mistik yollardan biridir; içki içmenin, dans etmenin, sevişmenin esrimeleri. Kadınlara gelince, onların tanrısallığa giden engin anayol oldukları üzerine kendimi sürekli olarak temin ediyorum. Dahası bütün olayın saçmalığını keşfetmeye ancak henüz başladığımı düşünmek! Herhangi bir kimsenin kendini bu dehşetlerden sıyırmış olması inanılmaz geliyor bana."

"Bana daha da fazla inanılmaz gelen," dedi Anne, "bir kimsenin bunların mağduru durumuna düşmüş olmasıdır. Erkeklerin tanrısallığa giden anayol olduklarına inandığımı görmek isterdim." Tebessümünün hoşnut muzipliği ağzının her bir yanına iki küçük kıvrım kondurdu ve gözleri, yarı örtülü kapaklarının arasından gülücükler içinde parıldadılar. "Sana gereken Denis, tatlı, balık etinde, genç bir eş, sabit bir gelir ve biraz hoş fakat düzenli bir iş."

"Bana gereken sensin." Vermiş olması gereken karşılık buydu, söylemeyi tutkuyla arzuladığı buydu. Söylemedi. Arzusu utangaçlığıyla savaşıyordu. "Bana gereken sensin." Zihninde sözcükleri haykırıyor, ne ki dudaklarından tek bir ses çıkmıyordu. Kederle baktı ona. İçinde olup bitenleri göremiyor muydu? Anlayamıyor muydu? "Bana gereken sensin." Söyleyecekti bunu, söyleyecekti – söyleyecekti.

"Sanırım gidip yıkanacağım," dedi Anne. "Hava çok sıcak." Fırsat geçip gitmişti.

5

Mr. Wimbush onları Home Farm'ın manzaralarını görmeye götürmüştü ve şimdi altısı birden –Henry Wimbush, Mr. Scogan, Denis, Gombauld, Anne ve Mary– domuz ağılının alçak duvarının yanında dikilerek ahırlardan birinin içine bakıyorlardı.

"Iyi bir domuz bu," dedi Henry Wimbush. "Bir doğumda on dört yavrusu oldu."

"On dört mü?" diye yineledi Mary, inanmayarak. Hayretler içindeki mavi bakışlarını Mr. Wimbush'a yöneltti, ardından onları domuz ahırında kıpır kıpır devinen, karıncalar gibi kaynaşan *elan vital*[1] kümesinin üzerine indirdi.

Kendisinin yanında, ağılın ortasında kocaman bir dişi domuz yatıyordu. Çift sıra halinde memelerin saçaklandığı yuvarlak, siyah karnı küçük, kahverengimsi-siyah domuzlardan oluşan bir ordunun hücümuna sunmuştu kendisini. Çılgınca bir açgözlülükle annelerinin böğrünü çekiştiriyorlardı. Yaşlı domuz arada bir rahatsızlıkla kımıldıyor ya da bir acı hırıltısı çıkarıyordu. Küçük bir domuz, yavruların çelimsizi, cılız olanı ziyafette bir yer bulamamıştı. Tiz ve kiskin sesler çıkararak ileri geri koşturuyor, daha kuvvetli kardeşlerinin arasından atılarak içeri sokulmaya, hatta onların gergin, küçük, siyah sırtlarından annedeki depoya

1 elan vital: Dirimsel canlılık, yaşam coşkusu (ç n.)

doğru tırmanmaya çabalıyordu.

"On dört tane var," dedi Mary. "Gerçekten haklısın. Saydım. Olağanüstü bu."

"Kapı komşusu olan domuz," diye devam etti Mr. Wimbush, "pek başarısız çıktı. Doğumunda sadece beş yavrusu oldu. Ona bir şans daha vereceğim. Gelecek sefere daha iyisini becermezse semirtip boğazlayacağım onu. İşte yaban domuzu," dedi, daha ötedeki bir domuzu işaret ederek. "Halis mükemmel hayvan, değil mi? Ne ki en parlak zamanı geçiyor. Onun da gitmesi gerekecek."

"Ne zalimce!" dedi Anne öfkeyle.

"Bununla birlikte ne kadar kullanışlı, nasıl da olabildiğince gerçekçi!" dedi Mr. Scogan. "Bu çiftlikte geçerli, babadan kalma yönetime dayanan bir modelimiz var. Onları yavrulatın, işe koşun, sonra da çalışma ya da yavrulama veya doğurma zamanları geçtiğinde boğazlayın."

"Çiftçilik çoğu bakımdan uygunsuzluk ve gaddarlık olarak görünüyor," dedi Anne.

Denis bastonunun ucundaki demirden halkayla yaban domuzunun uzun, kıllı sırtını kaşımaya koyuldu. Hayvan kendisinde öylesine tatlı hisler uyandıran aletin daha rahat menziline taşınmak üzere biraz kımıldadı; daha sonra hoşnutluğunu usulca hırıldayarak kütük gibi hareketsiz kaldı. Yılların çamuru tabaka tabaka, gri, tozlu bir kabuk halinde yanlarından soyuluyordu.

"Ne zevktir," dedi Denis, "bir kimseye bir incelikte bulunmak. Sanırım bu domuzun kaşınmaktan duyduğu hazza yakın bir keyif alıyorum onu kaşımaktan. Keşke insan her zaman çok az bir sıkıntı pahasına ince olabilse..."

Bir kapı çarpıldı; ağır adımların sesi duyuldu.

"Günaydın, Rowley!" dedi Henry Wimbush.

"Günaydın, efendim," diye karşılık verdi yaşlı Rowley. Çiftlikteki çalışanların en fazla saygı uyandıranıydı; uzun boylu, sağlam yapılı bir adamdı, hâlâ kamburlaşmamıştı, kır sakalı ve dik, ağırbaşlı bir profili vardı. Tavrında ciddi, ağır, kusursuzca saygıdeğer olmasıyla on dokuzuncu yüzyılın önemli bir İngiliz devlet adamının havasını taşıyordu Rowley. Grubun etrafında durdu ve bir süre hepsi, ancak hırıldama sesiyle ya da sivri bir toynağın çamurda çıkardığı sesle bozulan bir sessizlik içinde domuzlara baktılar. Sonunda Rowley ağır ağır, bir ölü yavaşlığıyla ve soylulara özgü bir tavırla, her işinde böyleydi ya, döndü ve Henry Wimbuch'a doğru konuştu.

"Şunlara bakın efendim," dedi, çamurun içinde yuvarlanan domuza doğru elinin bir hareketiyle. "Haklı olarak domuz diyorlar onlara."

"Haklı olarak, sahiden de," diye onayladı Mr. Wimbush.

"Bu adam altüst etti beni," dedi Mr. Scogan, yaşlı Rowley ağır ağır ve asaletle, zoraki adımlarla uzaklaşırken. "Ne bilgelik, ne yargılama, ne değer kavrayışı! 'Haklı olarak domuz diyorlar onlara.' Evet. Ben ki, aynı ölçüde doğrulukla, 'haklı olarak insan diyorlar bize,' diyebilmeyi isterdim."

İneklerin ve koşum atlarının ahırlarına doğru yürüdüler. Bu harika sabahta dışarıda gezinmekte olan beş beyaz kaz bunu yaparlarken onları yolda karşıladı. Duraksıyor, gıdaklıyorlardı; derken, yukarı kaldırılmış boyunlarını katı, yatay konumda yılanlara dönüştürüp düzensizce, aceleyle yürüdüler, giderken korkunç, yılanlarınkini andıran bir ıslık sesi çıkararak. Kızıl danalar geniş bir avlunun gübre ve çamurunda dolaşıyorlardı. Çitle çevrelenmiş başka bir bölmede bir lokomotif kadar cüsseli boğa duruyordu. Pek sakin bir boğaydı bu, yüzü bir melankolik

budalalık ifadesi taşıyordu ayrıca. Kızılımsı kahverengi gözlerle ziyaretçilerine bakıyor, önceki bir yemeğin elle tutulur hatıralarını düşünceli bir halde çiğniyor, yutuyor ve geri çıkarıp tekrar çiğniyordu. Kuyruğu bir yandan diğerine vahşice kamçılıyordu, hissiz gövdesiyle hiçbir ilgisi yokmuş gibi görünmekte idi. Kısa boynuzlarının arasında kısa ve sık, kızıl buklelerden oluşan bir üçgen bulunuyordu.

"Harika hayvan," dedi Henry Wimbush. 'Safkan. Ancak biraz yaşlanıyor, yaban domuzu gibi."

"Semirtin onu ve boğazlayın," diye bildirdi Mr. Scogan, titiz, kızkurularını andıran bir söyleyiş kesinliğiyle.

"Hayvanlara yavru doğurmadan birazcık tatil veremez misiniz?" diye sordu Anne. "Zavallı yaratıklar için üzülüyorum."

Mr. Wimbush başını iki yana salladı. "Kendi adıma," dedi, "önceden bir domuzun büyüdüğü yerde on dördünün büyüdüğünü görmek daha çok hoşuma gider. Bu denli fazla işlenmemiş canlılık manzarası hayat veriyor."

"Böyle söylediğinizi duyduğuma sevindim," diye hararetle araya girdi Gombauld. "Birçok yaşam; bizim istediğimiz bu. Üremeyi seviyorum; her şey var gücüyle artmalı ve çoğalmalı."

Gombauld şiirselleşmişti. Herkes yavrular doğurmalı – Anne doğurmalı, Mary doğurmalı – düzinelerce. Sözünün anlamını bastonuyla boğanın meşinden böğrünü döverek vurguladı. Mr. Scogan zekâsını küçük Scoganlar'a, Denis de küçük Denisler'e aktarmak durumundaydı. Boğa neler olup bittiğini görmek için başını çevirdi, ritmik vuruşlar yapan bastona dikkatle baktı, daha sonra tekrar, görünen o ki hiçbir şeyin olmayışından memnun, ardını döndü. Kısırlık tiksindiriciydi, doğaya aykırıydı, yaşamın karşısında bir günahtı. Yaşam, yaşam, daha da fazla yaşam. Uysal boğanın kaburgaları ses veriyordu.

Sırtını çiftlik avlusundaki tulumbaya dayamış, diğerlerinden biraz ayrı dikilirken grubu inceliyordu Denis. Gombauld ateşli ve hayat dolu haliyle onun merkeziydi. Ötekiler etrafında durmuş, dinliyorladı; gri melon şapkasının altında dingin ve kibar Henry Wimbush; ayrık dudaklar ve inanmış bir doğum kontrol görevlisinin öfkesinin parıltılarını saçan gözlerle Mary. Anne yarı kapalı gözlerden bakmaya devam ediyordu gülümseyerek; yanında ise Mr. Scogan, onun hareketsizlikte bile inceden bir kıpırtıyı sezdiren o alışkan zarafetiyle tuhaf bir zıtlık oluşturan, metalik bir sertlik edasıyla dimdik duruyordu.

Gombauld konuşmayı kesti ve Mary, kıpkırmızı ve fena halde bozulmuş olarak onu yalanlamak için ağzını açtı. Ne var ki fazlaca yavaştı. Bir kelime söyleyemeden Mr. Scogan'ın flütünkini andıran sesi bir nutkun açılış sözlerini bildirmişti. Tek söz edecek fırsatı bulma gibi bir ümit yoktu; Mary çaresiz kendini geri çekmek zorundaydı.

"Hitabet yeteneğin bile, sevgili Gombauld'um," diyordu; "hitabet yeteneğin bile dünyayı salt çoğalmanın hazlarına inanmaya döndürmede yetersiz kalır herhalde. Gramofon, sinema ve otomatik tabanca sayesinde Uygulamalı Bilim Tanrıçası dünyaya bunlardan bile daha değerli olan başka bir armağı vermiş bulunuyor; aşkı üremeden ayırmanın araçlarını. Eros onu dileyenler için bütünüyle özgür bir tanrıdır şimdi; Lucina'yla olan acıklı birlikleri istenildiği anda sona erdilebilir. Gelecek birkaç yüzyıl içinde, kimbilir, dünya daha eksiksiz bir ayrılmaya tanık olabilir. İyimser düşünerek dört gözle bekliyorum bunu. Büyük Erasmus Darwin'in ve Mrs. Anna Seward'ın, Lichfieldlı Swan'ın deney yaptıkları –ve bilimsel gayretlerine rağmen yetersiz kaldıkları– yerde torunlarımız deney yapacak ve başarılı olacaklar. İnsandan bağımsız bir nesil Doğa'nın korkunç

düzeninin yerini alacak. Devasa resmi kuluçka makinelerinde sıralarca gebe şişe dünyaya gerek duyduğu nüfusu sağlayacak. Aile sistemi ortadan kalkacak; kendi temelinden yoksun bırakılmış olan toplum yeni temeller bulmak zorunda kalacak; ve de güzelce ve sorumsuzca özgür olar Eros, güneşin ışığıyla aydınlanan bir dünyanın bir ucundan diğerine, çiçekten çiçeğe neşeli bir kelebek gibi gezip dolaşacak."

"Harika görünüyor," dedi Anne.

"Uzak gelecek daima öyle görünür."

Mary'nin çini mavisi gözleri, her zamankinden daha ciddi ve daha şaşkın bir halde Mr. Scogan'a sabitlenmişti. "Şişeler mi?" dedi. "Gerçekten böyle mi düşünüyorsunuz? Şişeler..."

6

Mr. Barbecue-Smith cumartesi günü öğleden sonra çay saatinde geldi. Çok çok büyük bir kafası olup boynu bulunmayan, tıknaz ve şişman bir adamdı. Orta yaşlarının başlarında bu boyun yokluğundan huzursuz olmuş, ancak Balzac'ın Louis Lambert'inde dünyadaki üstün nitelikli insanların hepsinin aynı gariplikle göze çarpmış olduklarını okuyunca rahatlamıştı, üstelik basit ve besbelli bir nedenden dolayı: Üstün nitelikli olma kafanın ve yüreğin yetilerinin uyumlu işleyişidir tam anlamıyla; boyun kısaldıkça bu iki organ birbirine daha da yakınlaşır; argal... İnandırıcıydı bu.

Mr. Barbecue-Smith eski gazeteciler ekolündendi. Geniş fakat kısa bir alından geriye taranmış, tuhaf, albenisiz saçların oluşturduğu grimsi-siyah yeleli, aslanı andıran bir kafayı gösterişle taşırdı. Ayrıca her nasılsa daima azıcık, pek azıcık kirli görünürdü. Daha genç zamanlarında kendini Bohem olarak nitelemişti coşkuyla. Artık böyle nitelemiyordu. Şimdi bir öğretmendi, bir tür yalvaç idi o. Huzur ve ruhsal telkin üzerine kitaplarından bazıları yüz yirmi bin satmıştı.

Priscilla onu saygı belirtilerinin her türlüsüyle karşıladı. Krom'a önceden gelmişliği yoktu; kendisine evini gezdirdi. Mr. Barbecue-Smith hayran kalmıştı.

"Ne kadar hoş, ne kadar eski dünyaya özgü," diye yineleyip duruyordu. Gür, hayli yapmacıklı bir sesi vardı.

Priscilla son kitabını övdü. "Olağanüstü buldum," dedi, serbest, şuh tarzıyla.

"Onda huzur bulduğunuzu düşünmek mutlu ediyor beni," dedi Mr. Barbecue-Smith.

"Ah, pek çok! Hele Nilüfer Havuzu'yla ilgili bölüm; çok güzel olduğu kanısına vardım."

"Ondan hoşlanacağınızı biliyordum. Anlıyorsunuz ya, içime doğdu." Yıldızlar âlemini göstermek için elini salladı.

Çay için bahçeye çıktılar. Mr. Barbecue-Smith usule uygun olarak tanıştırıldı.

"Mr. Stone da bir yazardır," dedi Priscilla, Denis'i tanıştırırken.

"Sahi mi?" Mr. Barbecue-Smith şefkatle gülümsedi ve Denis'e Olimpos tanrılarına özgü bir gönül indirme ifadesiyle bakarak sordu, "Peki ne tür şeyler yazıyorsunuz?"

Kan beynine sıçramıştı Denis'in, üstelik, işleri daha da berbat eden şuydu ki, hiddetle kızardığını hissediyordu. Priscilla'da hiç orantı duygusu yok muydu? Onları aynı kefeye koyuyordu; Barbecue-Smith'le o, Denis. İkisi de yazar idi, her ikisi de kalem ve mürekkep kullanıyorlardı. Mr. Barbecue-Smith'in sorusuna yanıt verdi, "önemli şeyler değil canım, önemli şeyler değil," ve bakışlarını çevirdi.

"Mr. Stone genç şairlerimizden." Anne'in sesiydi bu. Tehditkâr bir bakış fırlattı, o ise kızdırır bir tavırla sırıtarak karşılık verdi.

"Harika, harika," dedi Mr. Barbecue-Smith, sonra da yüreklendirircesine Denis'in kolunu sıktı, "Ozanınki soylu bir uğraştır."

Çay faslı biter bitmez Mr. Barbecue-Smith izin istedi; akşam yemeğinden önce biraz yazması gerekiyordu. Priscilla içten bir anlayışla karşıladı. Yalvaç odasına çekildi.

Mr. Barbecue-Smith sekize on kala salona indi. Keyfi yerindeydi ve de basamakları inerken gülümseyerek kocaman beyaz ellerini ovuşturdu. Salonda birisi usulca ve düzensiz geçişlerle piyano çalıyordu. Kim olabileceğini merak etti. Genç hanımlardan biriydi belki de. Ama hayır, kendisi odaya girerken telaşla ve biraz mahçup olarak ayağa kalkan Denis'ten başkası değildi bu.

"Devam ediniz, devam ediniz," dedi Mr. Barbecue-Smith. "Müziğe çok düşkünümdür."

"Öyleyse herhalde devam etmem olanaksız," diye karşılık verdi Denis. "Sadece gürültü çıkarıyorum ben."

Sessizlik oldu. Mr. Barbecue-Smith sırtını şömineye vererek dikilmiş, kendini geçen kışın alevlerinin anısıyla ısıtmakta idi. İç erincini zaptedemiyor, kendi kendine gülümsemeyi sürdürüyordu. Sonunda Denis'e döndü.

"Yazıyordunuz," diye sordu, "değil mi?"

"Eh, evet; biraz, bilirsiniz işte."

"Bir saatte kaç kelime yazabildiğinizi belirler misiniz?"

"Şimdiye değin saymış olduğumu zannetmiyorum."

"Ah, saymalısınız, saymalısınız. Son derece önemlidir bu."

Denis hafızasını çalıştırdı. "Havamda olduğum zamanlar," dedi, "tahminimce bin iki yüz kelimelik bir kitap değerlendirmesini aşağı yukarı dört saatte tamamlarım. Fakat bazen çok daha fazla vaktimi alır bu."

Mr. Barbecue-Smith başıyla onayladı. "Evet, en iyi halinizle bir saatte üç yüz kelime." Odanın ortasına doğru yürüdü, topukları üzerinde döndü ve tekrar Denis'in karşısında durdu. "Bu ak-

şanı beşle yedi buçuk arasında kaç kelime yazdığımı bir tahmin edin."

"Tasavvur etmem olanaksız."

"Hayır, fakat tahmin etmelisiniz. Beşle yedi buçuk arası; iki buçuk saat eder bu."

"Bin iki yüz kelime," diye atılıverdi Denis.

"Hayır, hayır, hayır." Mr. Barbecue-Smith'in genişlemiş yüzü neşeyle parladı. "Tekrar deneyin."

"Bin beş yüz."

"Hayır."

"Pes ediyorum," dedi Denis. Mr. Barbecue-Smith'in yazarlığına pek fazla ilgi gösteremediğini fark etti.

"Pekâlâ, ben sana söyleyeyim. Üç bin sekiz yüz."

Denis'in gözleri büyüdü. "Bir günde pek çok şeyi tamamlamış oluyorsunuz herhalde," dedi.

Mr. Barbecue-Smith birden aşırı derecede ketumlaştı. Denis'in koltuğunun yanına bir iskemle çekti, oturdu, ardından usulca ve süratle söze girdi. "Dinleyin beni," dedi, elini Denis'in koluna koyarak. "Yaşamınızı yazarak kazanmak istiyorsunuz, gençsiniz, deneyimden yoksunsunuz. Size biraz sağlam tavsiyelerde bulunmama izin verin."

Adam ne yapacaktı acaba? Denis merak ediyordu; kendisine John o'London's Weekly'nin editörüyle bir tanışma mı ayarlayacaktı, yoksa eğlencelik vasat bir kitabı yedi şiline satabileceği yerleri mi söyleyecekti? Mr. Barbecue-Smith birkaç kez koluna hafifçe vurduktan sonra devam etti.

"Yazarlığın sırrı," dedi, genç adamın kulağına fısıldayarak; "yazarlığın sırrı Esin'dir."

Denis şaşkınlıkla baktı ona.

"Esin..." diye yineledi Mr. Barbecue-Smith.

"Şu doğal şakıma sorunu mu demek istediğiniz?"

Mr. Barbecue-Smith başıyla onayladı.

"Ah, öyleyse sizinle tamamen aynı fikirdeyim," dedi Denis. "Peki ama ya kişinin Esin'i yoksa?"

"Beklediğim soru tam da buydu," dedi Mr. Barbecue-Smith. "Bana kişinin Esin'i yoksa ne yapması gerektiğini soruyorsunuz. Yanıt veriyorum; Esin'iniz var; herkesin Esin'i vardır. Sadece onu işler duruma getirme sorunudur bu."

Duvar saati sekizi vurdu. Öteki konukların hiçbirinden tek bir iz yoktu; Krom'da herkes her zaman geç kalıyordu. Mr. Barbecue-Smith devam etti.

"Bu benim sırrım," dedi. "Size karşılıksız veriyorum onu (Denis uygun şekilde minnettar bir mırıltı çıkardı ve suratını buruşturdu). Esin'inizi bulmanıza yardım edeceğim, çünkü sizin gibi nazik, ciddi bir genç adamı Esin sayesinde bütünüyle önü alınabilecek olan azap verici bir entelektüel zahmet içinde dirim gücünü tüketirken, yaşamının en güzel yıllarını ziyan ederken görmek istemem. Ben de geçtim bu yollardan, dolayısıyla nasıl olduğunu bilirim. Otuz sekizime gelene değin sizin gibi bir yazardım ben; Esin'siz bir yazar. Tüm yazdıklarımı ancak ağır bir çalışma sonunda kendimden zorla çıkarıyordum. Ya, o günlerde bir saatte altı yüz elli kelimeden fazlasını çıkaramazdım hiçbir zaman, üstelik, çoğu kez yazdıklarımı satmıyordum." İç çekti. "Biz sanatçılar," dedi, parantez içinde, "biz entelektüeller burada, İngiltere'de pek takdir edilmeyiz." Denis Mr. Barbecue-Smith'in "biz"inden kendisini ayırabileceği, hiç kuşkusuz nezakete uygun bir yol bulunup bulunmadığını düşündü. Yoktu; üstelik artık çok geçti, çünkü Mr. Barbecue-Smith bir kez daha konuşmasına kaldığı yerden devam etmekteydi.

"Otuz sekiz yaşındayken fakir, canını dişine takarak çabala-

yan, yorgun, gücünün üzerinde çalışmış, tanınmayan bir gazeteciydim. Şimdi, elli yaşında..." Alçak gönüllülükle durakladı ve elleriyle belli belirsiz bir hareket yaptı, tombul ellerini ötelere, birbirlerinden uzağa götürüyor, parmaklarını göstermek içinmişcesine açıp yayıyordu. Kendini teşhir ediyordu. Denis Nestlé'nin sütünün şu reklamını düşündü; duvarda iki kedi, ay ışığının altında, biri siyah ve zayıf, öbürü beyaz, besili ve şişman. Esin'den önce ve Esin'den sonra.

"Farkı yaratan Esin," dedi Mr. Barbecue-Smith ciddiyetle. "Neredeyse ansızın geliverdi; gökten düşen zarif bir çiy damlası gibi." Çiy damlasının düşüşünü simgelemek üzere elini kaldırdı ve dizinin üstüne düşürdü. "Bir akşam vaktiydi. Yaşamın Yönetimi hakkındaki ilk kitabımı –*Mütevazı Kahramanlıklar*'ı– yazıyordum. Belki okumuşsundur; binlerce insan için –en azından öyle olduğu ümidinde ve kanısındayım– bir rahatlama olmuştur. İkinci bölümün ortasındaydım ve çakılıp kalmıştım. Bitkinlik ve aşırı çalışmaya karşın, onca saat içinde hepi topu yüz kelime yazmıştım ve daha fazla ilerleyemiyordum. Kalemimin ucunu ısırarak ve masamın tepesinde, biraz üstümde ve önümde asılı duran elektrik lambasına bakarak oturuyordum." Lambanın konumunu titizlikle gösterdi. "Parlak bir ışığa uzun süre dikkatle baktınız mı hiç?" diye sordu, Denis'e dönerek. Denis baktığını zannetmiyordu. "Bu yolla kendinizi hipnotize edebilirsiniz," diye sürdürdü, Mr. Barbecue-Smith.

Büyük salondan korkunç bir kreşendoyla gongun sesi duyuldu. Ötekilerden hâlâ hiçbir işaret yoktu. Denis müthiş derecede acıkmıştı.

"Benim yaşadığım buydu," dedi Mr. Barbecue-Smith. "Hipnotize oldum. Bu yolla bilincimi yitirdim." Parmaklarını şakırdattı. "Kendime geldiğimde farkına vardım ki, vakit gece yarısı-

nı geçmiş ve ben dört bin kelime yazmıştım. Dört bin," diye tekrarladı, "bin"in orta ünlülerinde ağzını gepgeniş açarak.[1] "Esin gelmişti bana."

"Ne olağanüstü bir olay!" dedi Denis.

"İlkin korktum bundan. Bana doğal gelmedi. Edebi bir yazıyı bilinçsizce oluşturmak, diyebilirim ki, pek doğru, pek dürüstçe gelmiyordu her nedense. Üstelik saçma sapan şeyler yazmış olabileceğimden korkuyordum."

"Saçma sapan şeyler yazmış mıydınız peki?" diye sordu Denis.

"Kesinlikle hayır," diye yanıtladı Mr. Barbecue-Smith, bir kızgınlık belirtisiyle. "Kesinlikle hayır. Hayranlık vericiydi. Sadece birkaç yazım yanlışı ve dil sürçmesi, otomatik yazımda genellikle rastlanan türden. Ancak biçim, düşünce; temel olan ne varsa beğenilmeye değerdi. Bunun ardından Esin bana düzenli olarak geldi. *Mütevazı Kahramanlıklar*'ın tamamını böyle yazdım. Büyük bir başarı kazandı ki, o zamandan beri yazmış olduğum her şey için geçerli bu." Öne doğru eğilerek parmağıyla Denis'i dürttü. "İşte benim sırrım bu," dedi, "şayet denerseniz sizin de –zahmetsizce, akıcı bir biçimde, hakkını vererek– yazabilmenizin yoludur ayrıca."

"Fakat nasıl?" diye sordu Denis, sondaki o "hakkını vererek"ten ötürü ne denli derinden gururu kırılmış olduğunu belli etmemeye çalışarak.

"Esin'inizi işlemekle, Bilinçaltı'nızla ilişkiye geçmekle. *Sonsuzluğa Uzanan Boru Hatları* adlı küçük kitabımı okumuş muydunuz?"

Denis itiraf etmek zorundaydı ki bu, kesinlikle, Mr. Barbe-

1 "Bin" sayısının İngilizce karşılığı olan "thousand" kelimesindeki "ou" ünlülerinin sesletimi kastediliyor. (ç.n.)

cue-Smith'in okumamış olduğu pek az kitabından biri, belki de tek kitabıydı.

"Zararı yok, zararı yok," dedi Mr. Barbecue-Smith. "Bilinçaltının sonsuzlukla ilişkisi üzerine küçük bir kitap sadece. Bilinçaltıyla ilişkiye geçtiğiniz zaman Evren'le ilişkidesinizdir. Aslında Esin'le. Ne demek istediğimi anlıyorsunuz ya?"

"Tamamen, tamamen," dedi Denis. "Fakat zaman zaman Evren'in size çok ilgisiz mesajlar gönderdiğini sezmez misiniz?"

"Buna izin vermem ki," diye yanıtladı Mr. Barbecue-Smith. "Onu yönlendiririm. Bilincimin türbinlerini çalıştırması için borular kanalıyla sevk ederim onu."

"Niagara gibi," diye hatırlattı Denis. Mr. Barbecue-Smith'in sözlerinden bazıları tuhaf biçimde alıntı gibi görünüyorlardı; kendi kitaplarından alıntılar, hiç kuşkusuz.

"Kesinlikle. Niagara gibi. İşte ben böyle yazıyorum." Öne doğru eğildi ve havaya kalkmış işaret parmağıyla, adeta konuşmasına tempo tutarak, anlatmak istediklerini vurgulamak için dile getirirken mim koydu. "Esrime durumuna geçmeden önce, üzerinde esinlenmek istediğim konuya yoğunlaşırım. Diyelim ki mütevazi kahramanlıklar hakkında yazıyorum; esrimeye geçmeden önceki on dakika boyunca küçük erkek ve kız kardeşlerini geçindiren yetimlerden, layıkıyla ve sabırla yerine getirilen sıkıcı çalışmadan başka hiçbir şey düşünmem ve zihnimi ruhun acı çekerek arındırılması ve yükseltilmesi, bunun yanında kurşundan kötünün altından iyiye simya yoluyla dönüştürülmesi gibi yüce felsefi hakikatlere odaklarım." (Denis tırnak işaretlerinden oluşan küçük çiçek mahyasını bir kez daha astı). "Daha sonra ansızın gidiveririm. İki ya da üç saat sonra tekrar uyanır ve görürüm ki, esin görevini tamamlamıştır. Binlerce sözcük, rahatlatan, coşturan sözler önümde durur. Makinemde onların tama-

mını düzgün bir biçimde yazarım, böylece yayıncı için hazır olurlar."

"Hepsi fevkalade basit gibi duruyor," dedi Denis.

"Öyle. Yaşamda görkemli ve harika ve de tanrısal olan her şey fevkalade basittir." (Yine tırnak işaretleri.) "Özdeyişlerimi hazırlamam gerektiğinde," diye sürdürdü Mr. Barbecue-Smith, "ele geçen herhangi bir Alıntılar Sözlüğü'nün ya da Shakespeare Takvimi'nin sayfalarını çevirmekle esrimemi başlatırım. Bu, deyim yerindeyse, manipleyi yönlendirir; Evren'in kesintisiz bir hücumla değil, özdeyiş şeklindeki damlalarla gelmesini sağlar. Düşünceyi kavrıyorsun ya?"

Denis başıyla onayladı. Mr. Barbecue-Smith elini cebine götürerek bir defter çıkardı. "Bugün trende birkaçını tamamladım," dedi, sayfaları çevirirken.

"Vagonumun bir köşesinde öylece geçiverdim esrime haline. Tren verimli çalışmaya fazlasıyla yardımcı oluyor bence. Dinle." Boğazını temizleyip okudu:

"Dağ Yolu sarp olabilir, ancak hava temizdir orada ve kişi manzarayı Zirve'den seyreder."

"Gerçekten Önemi Olan Şeyler, Yürekte Yaşanır."

Garip, diye düşündü Denis, Sonsuzluk'un kimi zaman kendini yineleyişi.

"Görmek İnanmak'tır. Evet, fakat İnanmak da Görmek'tir. Tanrı'ya inanıyorsam Tanrı'yı görürüm, kötülük dolu gibi görünen şeylerin içinde bile."

Mr. Barbecue-Smith bakışlarını defterinden kaldırdı. "Bu sonuncusu," dedi, "özellikle ustaca ve güzel, sence de öyle değil mi? Esin olmasa asla yakalayamazdım." Vecizeyi daha yavaş ve daha ciddi bir söyleyişle yeniden okudu. "Dosdoğru Sonsuzluk'tan," diye yorumladı derin düşüncelere dalarak, ardından

bir sonraki özdeyişe yöneldi.

"Mumun alevi Işık verir, ne ki Yanar aynı zamanda."

Mr. Barbecue-Smith'in alnında şaşkınlığın kırışıkları belirdi. "Bunun ne anlama geldiğini tam olarak bilmiyorum," dedi. "Son derece veciz. Elbette ki Yüksek Öğrenim'e uygulanabilir; aydınlatıcı, bununla birlikte Alt Sınıflar'ı hoşnutsuzluğa ve Devrim'e kışkırtıcı. Evet, sanırım budur o. Gene de veciz, veciz." Çenesini dalgın dalgın ovuşturdu. Gongun sesi bir kez daha, gürültüyle, sanki yalvarırcasına duyuldu: Akşam yemeği soğuyordu. Mr. Barbecue-Smith'i düşünme halinden uyandırdı bu. Denis'e döndü.

"Esin'inizi işlemenizi tavsiye ederken ne kastettiğimi şimdi anlıyorsunuzdur. Bilinçaltınızın yerinize çalışmasına izin verin; Sonsuzluğun Niagarası'nı harekete geçirin."

Merdivenden ayak sesleri geldi. Mr. Barbecue-Smith ayağa kalktı, elini bir an Denis'in omzuna koyarak sözünü söyledi:

"Şimdilik bu kadar. Başka bir sefere. Dahası unutmayın ki, bu konuda basiretinize mutlak surette güveniyorum. Herkesin bilmesi arzulanmayan mahrem, kutsal şeyler vardır."

"Elbette," dedi Denis. "Çok iyi anlıyorum."

7

Krom'da tüm yataklar eski, atadan kalma mobilyalardı. Parlak renkli kumaş gerili yelkenleri bulunan dört direkli gemilere benzer devasa yataklar. Oyma ve kakmalarla süslü yataklar, boyalı ve yaldızlı yataklar. Ceviz ve meşe ağacından, nadir egzotik ağaçlardan yapılma yataklar. Evi inşa eden Sir Ferdinando'nun zamanından kendisinin on sekizinci yüzyıl sonlarındaki adaşına, ailenin son üyesine kadar her tarihten ve üsluptan yataklar, ki hepsi de gösterişli, görkemli.

Hepsinin içinde en güzeli Anne'in yatağıydı şimdi. Sir Ferdinand'ın oğlu olan Sir Julius, karısının ilk loğusalığı üzerine Venedik'te yaptırmış. *Seicento*[1] başlarının Venedik'i yapımında abartılı sanatını var gücüyle kullanmıştı. Yatağın gövdesi kocaman, kare biçimli bir lahit görüntüsü veriyordu. Ahşap aynalıklarına yüksek kabartmalarla demet demet güller hakkedilmişti, güllerin arasında göz zevkini okşayan *putti*[2] oynaşmakta idi. Aynalıkların siyah zemininde hakkedilmiş güller yaldızlanmış ve parlatılmıştı. Altın sarısı güller sütunu andıran dört direği helezonlarla sararak çıkıyor ve her bir sütunun tepesine yerleştirilmiş, kanatlı çocuk başı suretindeki melekler aynı hakkedilmiş

1 *Seicento*: Güzel sanatlarda İtalyan on yedinci yüzyılı. (ç.n.)

2 *Putti*: Resim ve yontu sanatlarında çocuk figürü. (ç.n.)

çiçeklerin kabartmalarının bulunduğu ahşap bir sayvanı destekliyordu.

Anne yatakta okumakta idi. Yanı başındaki küçük masada iki mum duruyordu. Mumların parlak ışığında çıplak kolu ve omzu sıcak renk tonlarına ve görünüşte bir tür şeftalimsi niteliğe bürünüyorlardı. Üstündeki sayvanın her tarafına hakkedilmiş altın rengindeki çiçek yaprakları zifiri gölgelerin arasında ışıl ışıl parlıyor ve yatağın oymalı aynalığına düşen cılız ışık dallı budaklı güllerin arasında durmaksızın kırılıyor, sere serpe yayılan *putti*nin esintiyle şişmiş yanaklarında, gamzelenmiş karınlarında, sıkı, gülünç, minik kaba etlerinde geniş bir okşamayla epey bir zaman oyalanıyordu.

Kapıya sakınımla, hafifçe vuruldu. Başını kaldırdı. "Girin, girin." İpek gibi parlayan, çan şeklindeki altın sarısı saçların çevrelediği yuvarlak ve çocuksu bir yüz, aralanan kapıdan içeri baktı. Daha da çocuksu bir görünümle leylak rengi bir pijama takımı girdi içeriye.

Mary idi bu. "Şöyle bir uğrayıp iyi geceler demek istedim," dedi ve yatağın kenarına oturdu.

Anne kitabını kapattı. "Çok tatlısın."

"Ne okuyorsun?" Kitaba baktı. "Fazlasıyla ikinci sınıf, değil mi?" Mary'nin "ikinci sınıf" sözünü söyleyişindeki ses tonu neredeyse sınırsız bir yergiyi içerimliyordu. Kendisi Londra'da yalnızca birinci sınıf şeylerden hoşlanan birinci sınıf insanlarla ilişki kurmaya alışkındı ve biliyordu ki, yeryüzünde pek, ama pek az birinci sınıf şey vardı ve onlar çoğunlukla Fransız idi.

"Eh, korkarım benim hoşuma gidiyor," dedi Anne. Söylenecek daha fazla bir şey yoktu. Bunu izleyen sessizlik bir hayli huzursuz ediciydi. Mary sıkıntı içinde pijamasının ceket düğmesiyle oynuyordu. Anne ise istiflenmiş yastıklardan oluşan

tümseğine yaslanarak bekliyor ve sıradakini merak ediyordu.

"Represyonlardan[1] son derece müthiş bir korku duyuyorum," dedi Mary sonunda, ansızın ve şaşırtıcı bir patlamayla söze girerek. Sözcükleri tükenen bir soluğun bitiminde dile getirmişti ve handiyse söz tamamlanmadan yeni bir soluk alması gerekti.

"Depresyona sebep olacak ne var ortada?"

"Represyonlar dedim, depresyonlar değil."

"Ah, represyonlar; anlıyorum," dedi Anne. "Peki ama neyin represyonları?"

Mary açıklamak zorundaydı. "Doğal cinsel içgüdülerin..." diye başladı, bilgilendirir bir havada. Fakat Anne kısa kesti sözünü.

"Evet, evet. Tamamen. Anlıyorum. Represyonlar; yaşlı bakireler falan. Fakat ne olmuş onlara?"

"Sadece bu," dedi Mary. "Onlardan korkuyorum. Kişinin içgüdülerini bastırması daima tehlikelidir. Kendimde kitaplarda okuduklarıma benzer belirtiler saptamaya başlıyorum. Biteviye kuyulara düştüğümü görüyorum rüyamda, üstelik bazen merdivenleri tırmandığımı gördüğüm bile oluyor. Son derece kaygı verici bu. Belirtiler alabildiğine açık."

"Öyle mi?"

"Dikkatli olmazsan bir nimfomanyağa dönüşebilirsin. Zamanında kurtulmaman halinde bu represyonların ne denli ciddi olduklarını tahmin edemezsin."

"Çok dehşet verici görünüyor," dedi Anne. "Ne var ki sana yardımcı olmak için elimden herhangi bir şey gelebileceğini zannetmiyorum."

"Sadece bunu seninle konuşmak istedim."

1 Represyon: İng. "Repression" Bastırma, bilinçdışına itme. (ç.n.)

"Ah, tabii ki; son derece memnun oldum Mary, hayatım."

Mary öksürüp derin bir nefes aldı. "Tahminimce," diye anlamlı bir giriş yaptı konuşmasına, "tahminimce yirminci yüzyılda, uygar toplumda yaşamış, yirmi üç yaşındaki zeki bir genç kadının hiçbir önyargı taşımadığını mutlak doğru olarak kabul edebiliriz."

"Hımm, hâlâ birkaç önyargım olduğunu itiraf ediyorum."

"Ancak represyonlarla ilgili değil."

"Hayır, represyonlarla ilgili olan pek fazla yok; bu doğru."

"Ya da, daha ziyade, represyonlardan kurtulmakla ilgili olan."

"Üstüne bastın."

"Temel varsayımımız için bu kadarı yeterli," dedi. Mary. Ağırbaşlılık yuvarlak yüzünün her uzvunda dışavuruluyor, kocaman mavi gözlerinden etrafa yayılıyordu. "Bunun ardından, deneyim sahibi olmanın arzulanırlığına geliyoruz. Ümit ediyorum ki, bilginin arzulanır ve cahilliğin istenilmez olduğunda hemfikirizdir."

Sokrates'in tercih ettiği her yanıtı kendilerinden alabildiği o hoşgörülü tilmizlerinden biri kadar uysal, bu önermeye onayını verdi Anne.

"Ayrıca, umarım, aynı ölçüde hemfikiriz ki, evlilik neyse odur."

"Odur."

"Güzel!" dedi Mary. "Dahası represyonlar ne iseler odur..."

"Kesinlikle."

"Böylece yalnız bir sonuç mevcut görünür."

"Fakat bunu biliyordum ben," dedi hayretle Anne, "sen başlamadan önce."

"Evet, ama şimdi kanıtlanmış bulunuyor," dedi Mary. "İşler

mantığa uygun olarak yürütülmeli. Şimdi sorun..."

"Buna rağmen sorun nereden çıkıyor? Tek olanaklı sonucuna ulaşmışsın; mantığa uygun şekilde, ki ben başaramazdım. Geriye kalan sadece bilgiyi hoşlandığın birisiyle paylaşmaktır; gerçekten çok hoşlandığın birisiyle, kendimi açıkça ifade etmeme izin verirsen, âşık olduğun birisiyle."

"Fakat sorun da tam buradan çıkıyor," diye ansızın bağırdı Mary. "Ben hiç kimseye âşık değilim."

"O halde yerinde olsam âşık olana değin beklerdim."

"Fakat geceler boyu rüyamda bir kuyuya düştüğümü görmeye devam edemem. Son derece tehlikeli bu."

"Eh, gerçekten *son derece* tehlikeliyse, elbette bu konuda bir şey yapmalısın; başka birisini bulmalısın."

"Peki ama kimi?" Düşünceli bir edayla çatılan kaşlar Mary'nin alnını kırıştırdı. "Zeki birisi, paylaşabileceğim entelektüel ilgilere sahip birisi olmalı. Üstelik kadınlara karşı gereken saygıya sahip birisi, kendi davranışları ve düşünceleri ile benim davranışlarım ve düşüncelerim hakkında ciddiyetle konuşmaya hazır birisi olmalı. Görüyorsun ya, doğru insanı bulmak hiç de kolay değil."

"Pekâlâ," dedi Anne, "şu anda evde ilişkisiz ve zeki üç erkek bulunuyor. Mr. Scogan var, ilk olarak; ancak belki de fazlaca hakiki bir antika o. Bir de Gombauld ve Denis var. Seçenekler son ikisiyle sınırlı diyelim mi?"

Mary başıyla onayladı. "Sanırım, iyisi mi biz," dedi ve sonra biraz utanmış bir hava içinde duraksadı.

"Sorun nedir?"

"Merak ediyorum," dedi Mary soluklanarak, "gerçekten bir ilişkileri yok mu acaba. Düşündüm de belki, olabilir ya sen... sen..."

"Beni düşünmen çok büyük bir incelik, Mary hayatım," dedi

Anne, gergin kedi tebessümüyle gülümseyerek. "Ne ki bildiğim kadarıyla her ikisi de tam anlamıyla ilişkisizler."

"Buna son derece memnun oldum," dedi Mary, rahatlamış görünerek. "Şimdi şu soruyla karşı karşıyayız: İkisinden hangisi?"

"Tavsiyede bulunamam. Senin zevkinle ilgili bir konu bu."

"Benim zevkimle ilgili bir konu değil," dedi Mary, "onların değerleriyle ilgili bir konu. Onları tartmalı ve de özenle ve serinkanlılıkla değerlendirmeliyiz."

"Tartma işini kendin yapmalısın," dedi Anne; ağzının kenarlarında ve yarı kapalı gözlerinin etrafında bir tebessümün izi duruyordu hâlâ. "Sana yanlış bir tavsiyede bulunma tehlikesini göze alamam."

"Gombauld daha yetenekli," diye başladı Mary, "fakat Denis'ten daha az uygar." Mary'nin "uygar"ı söyleme biçimi sözcüğe özel ve fazladan bir önem katıyordu. Ağzının tam önüyle, baştaki ıslıklı ünsüzü inceden bir ıslıkla çıkararak, özenle telaffuz ediyordu.[1] Bu demek oluyordu ki pek az insan uygardı ve onlar, birinci sınıf sanat eserleri gibi, çoğunlukla Fransız'dı. "Uygarlık son derece önemlidir, sence de öyle değil mi?"

Anne elini kaldırdı. "Tavsiyede bulunmayacağım," dedi. "Kararı sen vermelisin."

"Gombauld'un ailesi," diye derin düşüncelere dalmış bir halde sürdürdü Mary, "Marsilya'dan geliyor. Kadınlara karşı Latin yaklaşımı düşünüldüğünde, hayli tehlikeli bir soyaçekim. Şu halde bile, zaman zaman Denis'in tam anlamıyla ağırbaşlı olup olmadığını, daha ziyade eğlenmek arzusundaki bir sanat meraklısı olup olmadığını merak ediyorum. Anlaşılması güç

1 "Uygar" anlamındaki "civilized" sözcüğünün okunuşu "s" sessiziyle başlar; s,ş,z,j gibi harflerin ortak özelliği ıslığa benzer sesler vermeleridir. (ç.n.)

bunun. Sen ne düşünüyorsun?"

"Dinlemiyorum," dedi Anne. "Herhangi bir sorumluluk almayı reddediyorum."

Mary iç çekti. "Pekâlâ," dedi, "galiba en iyisi yatağa girip bunun üzerinde düşünmek."

"Özenle ve serinkanlılıkla," dedi Anne.

Kapıya varınca geriye döndü Mary. "Iyi geceler," dedi ve sözcükleri söylerken Anne'in öyle tuhaf tuhaf gülümsemesinin nedenini merak etti. Herhalde bir nedeni yoktu, diye düşündü. Anne çoğu kez görünür bir neden olmaksızın gülümserdi; büyük olasılıkla sadece bir alışkanlıktı bu. "Umuyorum ki bu gece yine kuyuya düşmeler görmeyeceğim rüyamda," diye ekledi.

"Merdivenler daha fena," dedi Anne.

Mary başıyla onayladı. "Evet, merdivenler çok daha tehlikelidir."

8

Pazar sabahı kahvaltı hafta içinden bir saat geç yapılır ve genellikle öğle yemeğinden önce insan içine çıkmayan Priscilla varlığıyla kahvaltıyı onurlandırırdı. Siyah ipekler içinde, boynunun etrafında her zamanki sıra sıra incilerin yanı sıra yakuttan bir haç taşıyarak başkanlık ederdi. Kocaman bir pazar gazetesi saçının tepesinden geriye kalan tüm vücudunu dış dünyadan gizlerdi.

"Görüyorum ki Surrey kazanmış," dedi ağzı doluyken, "dört kale farkla. Güneş aslan burcunda da o yüzden!"

"Müthiş oyun şu kriket," diye belirtti Mr. Barbecue-Smith içtenlikle, belirli birisine hitap etmeksizin; "tamamen İngiliz."

Yanı başında oturan Jenny birden irkilerek uyandı. "Ne?" dedi. "Ne?"

"Fazlasıyla İngiliz," diye yineledi Mr. Barbecue-Smith.

Jenny şaşkınlıkla ona baktı. "İngiliz mi? Tabii ki İngiliz'im."

Mr. Barbecue-Smith açıklamak üzereydi ki, Mrs. Wimbush pazar gazetesini saygılı bir edayla indirdi ve turuncu ışıltıların ortasında köşeli, mor pudralı bir yüz belirdi. "Öte dünya üzerine henüz başlayan bir makale dizisi gözüme ilişiyor," dedi Mr. Barbecue-Smith'e. "Bunun adı 'Yaz Ülkesi ve Cehennem.'"

"Yaz Ülkesi," diye tekrarladı Mr. Barbecue-Smith, gözlerini

yumarak. "Yaz Ülkesi. Güzel bir İsim. Güzel – güzel."

Mary, Denis'inkinin hemen yanında bulunan sandalyeye oturmuştu. Özenli düşünmeyle geçen bir gecenin sonunda Denis'te karar kılmıştı. Gombauld'dan daha az yetenekli, ciddiyetten biraz yoksun olabilirdi, ne var ki bir biçimde daha güvenliydi o.

"Burada, kır ortamında çok fazla şiir yazıyor musun?" diye sordu, belirgin bir ciddiyetle.

"Hiç," diye Denis kısa kesti. "Daktilomu getirmemişim."

"Yoksa daktilo olmadan yazamayacağını mı söylemek istiyorsun?"

Denis başını iki yana salladı. Kahvaltıda konuşmaktan nefret ederdi ve dahası, masanın diğer ucunda Mr. Scogan'ın söylediklerini duymak istiyordu.

"... Kilise işini çözüme kavuşturma planım," diyordu Mr. Scogan, "çok güzel ve basit. Günümüzde Anglikan rahipler zümresi yakalarını ters yana takıyorlar. Onları sadece yakalarını değil, tüm elbiselerini –ceket, yelek, pantolon, botlar– arkadan öne çevirmeye zorlarım, bu sayede her rahip tokayla, düğmeyle ya da şeritle bozulmamış, düzgün bir görünümle dünyanın karşısına çıkacaktır. Böyle bir kılığın zorunlu tutulması Kilise'ye katılmayı tasarlayanlar için güvenilir bir caydırıcı işlevi görecektir. Aynı zamanda, caydırılamayan tek tük akıllanmaz kişilerdeki Başpiskopos Laund'un pek haklı olarak ısrarla üzerinde durduğu şeyi, "kutsallığın güzelliği"ni muazzam ölçüde arttıracaktır.

"Cehennemde, öyle görünüyor ki," dedi Priscilla, pazar gazetesinden okuyarak, "çocuklar kuzuların derilerini canlıyken yüzerek kendilerini eğlendiriyorlar."

"Ah, fakat, sevgili hanımefendi, bu bir simge yalnızca," dedi

Mr. Barbecue-Smith hayretle, "Yüksek-tinsel hakikatin maddi bir simgesi. Kuzuların içerdikleri anlam..."

"Bir de askeri üniformalar var," diye sürdürdü Mr. Scogan. "Kırmızı ve kil renginin yerini haki aldığında savaşın geleceğinden kaygı duyan bazı kimseler oldu. Buna rağmen, yeni tüniğin ne denli zarif olduğunu, beli nasıl sımsıkı sardığını, ceplerin yanlardaki kabarıklıklarıyla kalçaları nasıl şehvetli bir şekilde büyüttüğünü fark edince; külot pantolonların ve uzun potinlerin görkemli olanaklarını kavradıklarında güvenleri tazelendi. Bu askeri şıklıkları ortadan kaldırın, çuval bezinden ve kauçuk kaplı ince kumaştan bir üniformayı yaygınlaştırın, pek yakında karşınızda bulacağınız..."

"Bu sabah benimle kiliseye gelen var mı?" diye sordu Henry Wimbush. Hiç kimse yanıt vermedi. Sade davetine cezbedici olması için yem koydu. "Biliyorsunuz, dersleri okudum ben. Hem Mr. Bodiham var. Onun vaazları kimi zaman dinlemeye değerdir."

"Sağolun, sağolun," dedi Mr. Barbecue-Smith. "Kendi hesabıma Doğa'nın uçsuz bucaksız kilisesinde ibadet etmeyi tercih ederim. Shakespeare'imiz ne diyordu? 'Kitaplarda vaazlar, akan derelerde taşlar!' Zarif bir hareketle kolunu pencereye doğru salladı ve daha bunu yaparken belli belirsizce, ancak yine de ısrarla, yine de huzursuzca alıntıda bir şeyin uygunsuz düşmüş olduğunun farkına vardı. Bir şey – ne olabilirdi bu? Vaazlar mı? Taşlar mı? Kitaplar mı?

9

Mr. Bodiham bölge papaz evindeki çalışma odasında oturuyordu. On dokuzuncu yüzyılın dar ve sivri uçlu Gotik pencereleri ışığı gönülsüzce buyur ediyordu içeriye; pırıl pırıl temmuz havasına rağmen oda loştu. Duvarlar kahverengi, vernikli kitap raflarıyla kaplıydı, elden düşme kitap satıcılarının genellikle ağırlıklarına göre sattıkları o kalın, ağır teoloji kitaplarıyla, üst üste sıralarla doluydular. Şömine rafı, şöminenin üzeri, leylek bacağını andıran direklerden ve küçük raflardan oluşan kule gibi bir yapı, kahverengi ve vernikliydi. Yazı masası da kahverengi ve vernikliydi. Sandalyeler de öyleydi, kapı da. Döşemeyi şekillerle süslü koyu kızıl-kahverengi bir halı kaplıyordu. Odada her şey kahverengiydi, üstelik acayip, kahverengimsi bir koku vardı.

Bu kahverengi kasvetin ortasında, masasında oturuyordu Mr. Bodiham. Demir Maskeli adamdı aslında. Demirden elmacık kemikleri ve dar, demirden bir alın bulunan gri, metalik bir surat; sert ve değişmeyen demir kıvrımlar yanaklarından aşağı dimdik iniyorlardı; burnu ince, narin bir yağma kuşunun demirden gagasıydı. Kahverengi gözleri vardı, kenarları demirle çevrili oyuklara oturtulmuş; onların etrafında deri adeta kavrulmuş gibi koyu renkliydi. Kafasını gür, sırım gibi saçlar örtüyordu; siyahmış-

lar, griye dönüyorlardı. Kulakları pek ufak ve narindi. Ağzı, çenesi, üst dudağı koyu renkli, tıraş ettiği yerlerde demir karası idi. Konuştuğu ve özellikle vaaz ederken yükselttiği zamanlarda sesi, nadiren kullanılan bir kapının açılmasıyla demir menteşelerden çıkan gıcırtı gibi haşindi.

Saat neredeyse on iki buçuktu. Vaaz etmekten sesi kısılmış ve yorgun bir halde, kiliseden yeni dönmüştü,. Coşkuyla, tutkuyla vaaz ederdi, cemaatinin ruhlarına bir harman döveniyle vuran demirden bir adam gibi. Ne var ki Krom'daki müminlerin ruhları lastikten, hakiki kauçuktan yapılmıştı; döven, çarpıp çarpıp geri zıplıyordu. Krom'da Mr. Bodiham'a alışkındılar. Döven kauçuğa güm güm vuruyor ve hemen çoğu kez kauçukta hiçbir kıpırtı görülmüyordu.

O sabah, önceden de sık sık vaaz etmiş olduğu üzere, Tanrı'nın nitelikleri hakkında olmuştu vaazı. Onlara Tanrı'yı, onun eline düşmenin ne korkunç bir şey olduğunu kavratmaya çalışmıştı. Tanrı; onlar yumuşak ve merhametli bir şey tasarlıyorlardı. Gerçeklere karşı gözlerini körleştirmişlerdi; hatta, kendilerini İncil'e karşı körleştirmişlerdi. *Titanic*'teki yolcular gemi batarken "Tanrım Sana Daha Yakın Olsun"u söylüyorlardı. Daha yakın olmak istedikleri şeyi kavrayabilmişler miydi? Beyaz bir doğruluk ateşi, kızgın bir ateş...

Savonarola vaaz ederken insanlar hıçkırıklara boğulur ve inim inim inlerdi. Krom'un Mr. Bodiham'ı dinleyişindeki kibar sessizliği hiçbir şey bozmazdı; ancak ara sıra bir öksürük ve bazen derin bir nefes alış sesi. Ön sırada sakin, soylu, güzel giyimli Henry Wimbush otururdu. Mr. Bodiham'ın kürsüden atlayıp onu sarsarak yaşama döndürmek istediği zamanlar olurdu; ihtimal ki tüm cemaatini dövmek ve öldürmek istemiş olduğu zamanlar da.

Masasında mahzun bir halde oturuyordu. Gotik pencerelerin öbür tarafında yeryüzü sımsıcak ve harikulade dingin idi. Her şey her zamanki gibiydi. Gene de, gene de... Matta xxiv. 7'deki o vaazı vereli neredeyse dört yıl oluyordu şimdi:

"Çünkü millet millete karşı, ülke ülkeye karşı kalkacaktır; ve yer yer kıtlıklar, zelzeleler olacak." Neredeyse dört yıl oluyordu. Vaazı yayımlatmıştı; öylesine müthiş, öylesine önemliydi ki, söylemesi gereken şeyi bütün dünya bilmeliydi; matbaa makinesinin sonu gelmeyen kemirmeleriyle yaşlı bir köpeğin dişi gibi körelmiş olan bir hurufat takımıyla basılmıştı. Sekiz küçük, gri sayfa. Açıp bir kez daha okumaya başladı.

"'Çünkü millet millete karşı, ülke ülkeye karşı kalkacaktır; ve yer yer kıtlıklar, zelzeleler olacak.'"

"Rabbimizin bu sözleri söyleyişinin üzerinden on dokuz yüzyıl geçmiş bulunuyor ki, bir teki bile savaşsız, belasız, kıtlıksız ve depremsiz yaşanmış değil. Kudretli imparatorluklar yerle bir olmuş, hastalıklar yerkürenin yarısını insansız bırakmış, sel ve yangın ve de kasırga sonucunda binlerce insanın yok olduğu muazzam doğal afetler meydana gelmiştir. Bu on dokuz yüzyıl boyunca tekrar tekrar böyle olaylar yaşanmış olmasına karşın, bunlar İsa'yı yeryüzüne geri getirmemişlerdir. İnsanoğlunun müzmin günahkârlığı karşısında Tanrı'nın gazabı oldukları kadar "devirlerin alametleri" idi onlar, bununla birlikte, devirlerin İkinci Geliş ile ilişkili alametleri değillerdi.

"Samimi Hıristiyanlar mevcut savaşı Rabbin yaklaşan dönüşünün gerçek bir işareti olarak kabul etmişlerse, bunun nedeni yalnızca milyonlarca insanın yaşamını ilgilendiren büyük bir savaş olarak karşımıza çıkması değil, yalnızca savaşan milletler arasında frengiden tifüse her türden hastalığın hüküm sürmesi

1 İncil, İstanbul 1997, s. 27 (Yhn.)

değildir; hayır, bu savaşı devirlerin gerçek bir alameti olarak kabul etmemiz bu sebeplerden değil; onun, kökeninde ve gelişiminde, kendisini neredeyse şüphe götürmez biçimde Rabbin İkinci Gelişi'ne ilişkin Hıristiyan Kehaneti'ndeki tahminlerle bağlantılı kılan kimi niteliklerle göze çarpmasındandır.

"Mevcut savaşa dair, onun Dünyaya İkinci Geliş'in az çok yaklaştığını önceden haber veren bir işaret olduğunu en açık biçimde sezdiren özellikleri tek tek söyleyeyim. Rabbimiz diyor ki, 'Krallığın bu Müjde'si bütün yeryüzünde tüm kavimlere bir tanıklık olarak vaaz edilecek; ve ardından o müthiş son gelecek.' Her ne kadar İncil'i ne derece yaymanın Tanrı tarafından yeterli sayılacağını söylemek bizim için küstahça olur ise de, en azından güvenle ümit edebiliriz ki, yorulmak bilmez misyonerlik çalışmasıyla geçen bir yüzyıl bu koşulun tamamlanmasını ne olursa olsun yakınlaştırmıştır. Doğru, dünyanın sakinlerinin daha büyük bir kısmı gerçek dinin vaazına sağır kalmıştır; ancak bu, İncil'in 'bir tanıklık olarak' Katolik'ten Zulu'ya kadar tüm inançsızlara *vaaz edilmiş* olduğu gerçeğini hükümsüz kılmaz. İnançsızlığın süregelmiş yaygınlığının sorumluluğu vaizlere değil, vaaz edilenlere düşüyor.

"Yine genel olarak kabul edilmiştir ki, Vahiy Kitabı'nın on altıncı bölümünde sözü edilen 'büyük Fırat Irmağı'nın sularının tamamen kuruması' Türk gücünün zayıflamasına ve yok olmasına gönderme yapar; bildiğimiz dünyanın az çok yaklaşan sonunun bir işaretidir. Kudüs'ün ele geçirilmesi ve Mezopotamya'daki başarılar Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasına doğru atılmış görkemli adımlardır; gerçi itiraf edilmelidir ki, Gelibolu olayı Türkler'de hâlâ gücün 'kayda değer bir boynuzu'nun bulunduğunu kanıtladı.[1] Tarihsel olarak söylersek, Osmanlı gücünün

1 Vahiy Kitabı Bap 17'deki boynuzlu canavarla ilişki kuruluyor. Boynuzlar Babil'in yıkılmadan önceki son on kralını simgeler. (ç.n.)

böyle toptan kuruyup gitmesi geçen yüzyıldan bu yana sürmektedir; son iki yıl sürecin müthiş hızlandığına tanık olmuştur ve nihai kurumanın yakın olduğundan kuşku duyulmaz. "Fırat'ın tamamen kurumasıyla ilgili sözlerin hemen ardından Armagedon kehaneti, İkinci Geliş'in pek yakından ilişkili olacağı şu dünya savaşı gelir. Bir kez başladıktan sonra dünya savaşının sona ermesi ancak İsa'nın dönüşüyle mümkündür ve O'nun gelişi ani ve beklenmedik olacaktır, tıpkı gecenin içinde bir hırsızınki gibi.

"Olguları inceleyelim. Tarihte, tam da Aziz Yuhanna İncili'ndeki gibi, dünya savaşının hemen öncesinde Fırat'ın tamamen kuruması ya da Türk gücünün zayıflaması gelmiştir. Tek başına bu gerçek, mevcut çatışmayı Vahiy Kitabı'nın Armagedon'uyla ilişkilendirmeye ve böylelikle İkinci Geliş'in az çok yaklaştığına işaret etmeye yeter. Bununla birlikte, daha sağlam ve inandırıcı nitelikte başka deliller gösterilebilir.

"Armagedon Ejderha'nın, Canavar'ın ve Sahte Peygamber'in ağızlarından çıkan üç günahkâr ruhun, karakurbağaların işleri sonucunda meydana gelir. Kötülüğün bu üç gücünü tanımlayabilirsek sorunun bütününe belli ki fazlasıyla ışık tutulmuş olacaktır.

"Ejderha, Canavar ve Sahte Peygamber'i hep tarih içinde teşhis etmek mümkündür. Bir tek insanın aracılığıyla iş görebilen Şeytan, İsa'ya karşı son on dokuz yüzyılı dinsel mücadeleyle doldurmuş olan uzun savaşta bu üç gücü kullanmıştır. Ejderha, yeterince açığa çıkmıştır, putperest Roma'dır ve onun ağzından çıkan ruh İnançsızlık ruhudur. Canavar, bazen bir Kadın olarak simgelenir, kuşkusuz Katolik Kilisesi'nin iktidarıdır ve Papalık Sistemi onun ortaya kustuğu ruhtur. Sahte Peygamber'in, koyun kılığındaki kurdun, Kuzu kisvesine bürünerek iş gören şeytan

ajanının tanımına karşılık gelen tek bir güç vardır ve bu güç sözde "İsa Ümmeti"dir. Sahte peygamberin ağzından çıkan ruh Sahte Ahlak'ın ruhudur.

"Öyleyse üç şeytani ruhun İnançsızlık, Papalık Sistemi ve Sahte Ahlak olduğunu varsayabiliriz. Bu üç etki zamanımızdaki çatışmanın gerçek nedeni olmuş mudur? Yanıt açıktır.

"İnançsızlık ruhu Alman eleştiriciliğinin özündeki ruhtur. İstihza ile adlandırıldığı biçimiyle, Üstün Eleştiricilik, mucizelerin, kehanetin ve hakiki vahyin olanağını yadsıyarak İncil'i doğal bir gelişim olarak açıklamaya çalışır. Ağır fakat emin adımlarla, son seksen yıldır İnançsızlık ruhu Almanları İncil'lerinden ve inançlarından yoksun bırakmaktadır, bu yüzden Almanya bir inançsızlar ülkesidir bugün. Üstün Eleştiricilik böylelikle savaşı olanaklı kılmıştır; çünkü herhangi bir Hıristiyan ulus için savaşı Almanya'nın yaptığı gibi sürdürmek mutlak surette olanak dışı olacaktır.

"Hemen ardından, savaşı doğurmadaki etkisi belki gün gibi ortada değilse de, hemen hemen İnançsızlık'ınki kadar önemli olan, Papalık Sistemi'nin ruhuna geliyoruz. Fransa-Prusya Savaşı'ndan bu yana Fransa'da Papalık'ın gücü sürekli azalmış, buna karşılık Almanya'da düzenli biçimde artmış bulunuyor. Bugün Fransa Papalık karşıtı bir devlet iken Almanya nüfuzlu bir Katolik azınlığa sahiptir. Papalığın denetlediği iki devlet, Almanya ve Avusturya, papalığa karşı altı devletle –İngiltere, Fransa, İtalya, Rusya, Sırbistan ve Portekiz– savaş halindedir. Belçika, elbette ki, tam anlamıyla bir papalık devletidir ve hemen hiç kuşku duyulamayacağı üzere, Müttefikler'ın tarafında özü itibariyle düşmanca tavır sergileyen bir unsurun varlığı haklı davayı engellemede etkili olmuştur ve görece yetersiz başarımızın sorumlusudur. Papalık Sistemi ruhunun savaşın gerisinde var olduğu, böy-

lece karşıt güçlerin gruplaşmasında yeterli ölçüde açıklıkla görülürken, Irlanda'nın Katolik kesimlerindeki ayaklanma, önyargısız herhangi bir kimse için zaten besbelli olan bir sonucu doğrulamıştır yalnızca.

"Sahte Ahlak ruhu bu savaşta diğer iki şeytani ruh kadar büyük rol oynamıştır. Kağıt Parçası[1] olayı Almanya'nın özünde hıristiyanlıktan uzak ve Cizvitleri andıran bu ahlaka bağlılığının en yakın ve belirgin örneğidir. Amaç Alman dünya devletidir ve bu amaca ulaşmak için her türlü araç savunulabilir. Uluslararası siyasete uygulanmış Cizvitlik'in asıl ilkesi budur.

"Teşhis böylece tamamlanmış oluyor. Vahiy Kitabı'nda haber verildiği gibi, üç şeytani ruh tam da Osmanlı gücünün zayıflaması son noktaya yaklaştığı sırada öne çıkmışlar ve dünyayı savaştırmak üzere birleşmişlerdir. 'Gözünüzü açın, bir hırsız gibi geleceğim' uyarısı bu nedenlerden ötürü günümüze dönüktür; size, bana ve de bütün yeryüzüne. Bu savaş kaçınılmaz olarak Armagedon Savaşı'na götürecek ve ancak Rabbin bizzat dönüşüyle sona erecek.

"Peki O döndüğünde ne olacak? Isa'ya tanık olanlar, diyor Aziz Yuhanna, Kuzu'nun Büyük Ziyafeti'ne davet edileceklerdir. Ona karşı mücadele ettikleri anlaşılanlar Yüce Allah'ın Büyük Ziyafeti'ne çağrılacaklardır; yiyecekleri değil, yenilecekleri o acımasız şölene. 'Çünkü,' Aziz Yuhanna'nın dediği gibi, 'Ve güneşte duran bir melek gördüm; ve büyük sesle çağırıp göğün ortasında uçan bütün kuşlara dedi: Kralların etini ve binbaşıların etini ve yiğitlerin etini ve atların ve üzerlerine binenlerin etini ve hürleri ve kölelerin ve küçüklerin ve büyüklerin, hepsinin etini yemek için Allah'ın büyük ziyafetine gelin, bir araya toplanın.' Isa'nın cümle düşmanları atın üstünde duran kılıcıyla öldürüle-

1 İng. "scrap of paper". Yalnızca tarafların çıkarlarına uydukları sürece geçerli olan uluslararası ikili anlaşma. (ç.n.)

ceklerdir, 've bütün kuşlar onların etlerine doyacaklardır.' Allah'ın Büyük Ziyafeti budur.

"Belki yakın, yahut, insanlar zamanın hesabını tuttuklarından, uzak olabilir; ancak er ya da geç, kaçınılmaz olarak Rab gelecek ve dünyayı bugünkü sıkıntılarından kurtaracaktır. Kuzu'nun Ziyafeti'ne değil, Yüce Allah'ın Büyük Ziyafeti'ne çağrılanlara da eyvahlar olsun. O zaman, ama çok geç olacak, Tanrı'nın Bağışlayıcılık Tanrısı olduğu kadar Gazap Tanrısı da olduğunu anlayacaklardır. Elişa'yla alay edenleri yiyip yutsunlar diye ayılar gönderen Tanrı, inatçı günahkârlıklarından ötürü Mısırlılara bela getiren Tanrı, pişman olmak için ellerini çabuk tutmadıkları takdirde, onları da belaya uğratacaktır mutlaka. Fakat belki şimdiden çok geç kalınmıştır. Belki yarın, hatta birazdan Isa'nın habersiz, bir hırsız gibi üzerimizde belirmeyeceğini kim biliyor? Hemen şimdi, kim biliyor? Güneşte duran melek Tanrı'nın gazabının helak etmiş olduğu milyonlarca günahkârın kokuşmaya başlayan etlerinden beslensinler diye kuzgunları ve akbabaları kayalardaki yarıklarından çağırıyor olabilir. Hazır olun öyleyse; Rabbin gelişi yakındır. Bu hepiniz için gelişi korku ve titremeyle beklenen bir an değil, bir ümit vesilesi olsun."

Mr. Bodiham kitapçığı kapatıp sandalyesinde geriye yaslandı. Delil sağlamdı, mutlak surette zorlayıcıydı; gene de, bu vaazı verişinin üzerinden dört yıl geçmişti; dört yıl, üstelik İngiltere huzur içindeydi, güneş parlıyordu, Krom'un insanları her zamanki kadar, aslında, şayet mümkünse, daha da fazla günahkâr ve kayıtsızdılar.. Bir anlayabilseydi, gökler tek bir işaret verselerdi! Oysa soruları yanıtsız kalıyordu. Orada, Ruskin tarzı pencerenin altında kahverengi vernikli sandalyesinde otururken bas bas bağırabilirdi. Sandalyesinin kollarını kavradı; kendine hakim olmak için tutuyor, sımsıkı tutuyordu. Ellerinin boğumları bem-

beyaz kesilmişti; dudağını ısırdı. Birkaç saniye sonra gevşemeyi başardı; isyankâr sabırsızlığından ötürü kendini paylamaya koyuldu.

Dört yıl, diye düşündü, dört yıl neydi ki, en nihayetinde? Armagedon'un olgunlaşması, kendini mayalaması herhalde kaçınılmaz olarak uzun bir zaman alacaktı. 1914 olayı başlangıç niteliğindeki hafif bir çarpışma olmuştu. Hem savaşın sona ermiş olmasına gelince; hey, tabii ki aldatıcıydı bu. Hâlâ devam ediyordu, Silezya'da, Irlanda'da, Anadolu'da için için yanıp gitmekteydi; Mısır ve Hindistan'daki hoşnutsuzluk belki de putperest halklar arasında katliamın olağanüstü yayılmasına giden yolu hazırlıyordu. Çin'in Japonya boykotu ve bu ülke ile Amerika'nın Pasifik'teki rekabetleri Doğu'da büyük, yeni bir savaşı hazırlıyor olabilirdi. Manzara, Mr. Bodiham kendini inandırmaya çalışıyordu, ümit vericiydi; asıl, hakiki Armagedon pek yakında başlayabilirdi ve ardından, gecenin içinde bir hırsız gibi... Fakat bütün rahatlatıcı akıl yürütmelerine karşın mutsuz, memnuniyetsiz hali değişmeden kalıyordu. Dört yıl önce fazlasıyla emin olmuştu; o sırada Tanrı'nın tasarısı pek açık görünüyordu. Ya Şimdi? Şimdi hiddetlenmeyi iyi beceriyordu. Hatta şimdi acı da çekiyordu.

Ansızın ve bir hayalet gibi sessizce odanın ortasına süzülerek Mrs. Bodiham göründü. Siyah elbisesinin üstünde yüzü kesif bir beyazlıkla solgun duruyordu, gözleri bir bardağın içindeki su kadar donuk, samanı andıran saçlarıysa handiyse renksizdi. Elinde kocaman bir zarf vardı.

"Postadan sana geldi bu," dedi usulca.

Zarf mühürlenmemişti. Alışkanlıkla yırtarak açtı Mr. Bodiham. Kendininkinden daha büyük ve görünüş bakımından daha zarif bir kitapçık vardı içinde. "Sheeny Ticaret, Papaz Kıyafet-

leri, Birmingham." Sayfaları çevirdi. Katalog antik harflerin yanında renkli Gotik baş harflerle, zevkli ve kiliseye yakışır bir tarzda basılmıştı. Oxford resim çerçevesi üslubunda köşelerde kesişen kırmızı kenar çizgileri her örnek sayfasını çevreliyordu; nokta imlerinin yerinde küçük kırmızı haçlar vardı. Mr. Bodiham sayfaları çevirdi.

En iyi siyah merinos yününden papaz cüppesi. Giyilmeye hazır, tüm bedenleri mevcuttur.

Rahip redingotları. Dokuz şilinden başlayan fiyatlarla. Kendi deneyimli, kiliseye özel terzilerimiz tarafından dikilmiş, şık bir giysi.

Arka plandaki yarı belirsiz resimler genç vaizleri gösteriyordu, kimisi şık, kimi ragbici havasında ve kaslı, bir kısmının münvezi yüzleri ve iri, esrik gözleri var, üzerlerinde ceketler, redingotlar, beyaz keten cüppeler, rahiplerin giydikleri gece giysileri, siyah renkli Norfolk takım elbiseleriyle.

Kolsuz cüppelerde bol çeşit.

İp kuşaklar.

Sheeny'nin Özel Etek Cüppeleri. Bir iple belin etrafına bağlanır... beyaz keten cüppenin altına giyildiğinde cüppeninkinden ayırt edilmeyen bir görüntü verir... yaz kıyafeti olarak ve sıcak iklimler için önerilir.

Dehşet ve tiksinti dolu bir el hareketiyle Mr. Bodiham kataloğu çöp sepetine fırlattı. Mrs. Bodiham baktı, donuk, yeşilimsi mavi gözleri kocasının hareketini yorumsuz yansıtıyorlardı.

"Köy," dedi sakin sesiyle, "köy her gün daha kötüye gidiyor."

"Gene ne oldu?" diye sordu Mr. Bodiham, birden kendisini iyice yılmış hissederek.

"Dur, anlatayım." Kahverengi vernikli bir sandalyeyi çekip oturdu. Görünen oydu ki, Krom Köyü'nde Sodom ve Gomorra ikinci kez hayat bulmuşlardı.

9. Bölüm'de "*Mr. Bodihan*"a mal edilen vaaz 1.5.1916'da muhterem E.H. Horne tarafından bir din adamları toplantısında verilen ve daha sonra yayımlanan bir söylevin özüne uygun olarak yeniden yazılmıştır. Metnin aslı şimdilerde kendisine ait, *The Significance of Air War* [Hava Savaşının Anlam ve Önemi] (Marshall, Morgan & Scott) adlı küçük bir kitabın içinde ek bölüm olarak yeniden basılmıştır.

10

Denis dans etmezdi, ama *ragtime* şeker pekmezi ve hararetli parfümün sel gibi boşanmalarıyla, mavi maytap ışıklarının fışkırmalarıyla birlikte otomatik piyanodan kopup geldiğinde, o zaman, içinde birşeyler dans etmeye başlardı. Küçük, siyah, zenci hücreler atardamarlarında oynayıp zıplar, davulla tempo tutarlardı. Bir hareket kafesi olurdu kendisi, yürüyen bir *palais de danse*. Huzursuz ediciydi bu, bir hastalığın ön belirtilerine benziyordu. Pencere içlerindeki oturma yerlerinden birine yerleşerek, asık bir suratla okur gibi göründü.

Piyanonun başında, içi oyulmuş bir kehribar borunun yardımıyla uzun bir puroyu içmekte olan Henry Wimbush gürültülü dans müziğini sakin bir sabırla ayaklarının altında çiğniyordu. Birbirlerine kenetlenmiş halde Gombauld ve Anne, kendilerini iki başlı ve dört bacaklı bir yaratık gibi gösterecek kadar uyum içinde dönüp duruyorlardı. Mr. Scogan, ciddi tavırlı bir soytarı gibi, Mary'nın yanında bir ayağını sürüyerek yaptığı dans figürleriyle odanın dört bir yanını dolaşıyordu. Jenny piyanonun gerisindeki gölgede oturuyor, büyük, kırmızı bir deftere aceleyle birşeyler karalıyordu göründüğü kadarıyla. Şöminenin yanındaki koltuklarda Priscilla ve Mr. Barbecue-Smith daha derin şeyleri tartışıyorlardı, anlaşılan Aşağı Düzlem'in gürültüsünden ra-

hatsız olmadan.

"İyimserlik," dedi Mr. Barbecue-Smith, sesinde bir kesinlik tonuyla, 'Çılgın, Çılgın Kadınlar'ın ezgileri arasında konuşarak: "İyimserlik ruhun ışığa doğru açılmasıdır; Tanrı'ya doğru ve ondan içeri bir yayılmadır, sonsuzlukla yüksek-ruhsal bir öz birleşmesidir."

"Ne kadar doğru!" diye iç geçirdi Priscilla, saç modelinin sahte parıltılarını önüne düşürerek başıyla onaylarken.

"Kötümserlik, öte yandan, ruhun karanlığa doğru çekilmesidir, benliğin Aşağı Düzlem'deki bir noktaya odaklanmasıdır; salt olgulara, kaba fiziksel görüngülere yüksek-ruhsal bir köleliktir."

"Bana deli gözüyle bakıyorlar." Şarkının nakaratı Denis'in zihninde kendini yeni baştan terennüm ediyordu. Evet, o gözle bakıyorlar; şeytan alsın onları! Deli, ama yeteri kadar değil; sorun buydu. İçinde deli; köpüren, kıvranan; evet, "kıvranan" doğru kelimeydi, arzuyla kıvranan. Oysa dışarıya karşı iflah olmaz biçimde uysaldı; dışarıya karşı – mee, mee, mee.

İşte oradaydılar, Anne ve Gombauld, birlikte dans ediyorlardı, kolayca eğilip bükülen tek bir yaratıklarmışçasına. İki sırtlı kocaman bir hayvan. Kendisi ise bir köşede oturmuş, okur gibi yapıyor, dans etmek istemezmiş gibi yapıyor, daha ziyade dansı küçümser gibi görünüyordu. Neden? Yine şu mee-mee meselesindendi.

Ne diye farklı bir yüzle doğmuştu ki? *Nedendi* bu? Gombauld'un yüzü davul derisi idi; zaptolunana dek şehirlerin duvarlarını güm güm döven şu eski, pirinçten koçbaşlarından biriydi. Kendisi ayrı bir yüzle doğmuştu; yumuşacık bir yüzle.

Müzik durdu. Tek, uyumlu yaratık ikiye ayrıldı. Kızarmış, biraz soluksuz bir halde odanın diğer ucuna doğru yalpalayarak

piyanoya vardı Anne, elini Mr. Wimbush'un omzuna koydu.

"Bu defa bir vals lütfen, Henry Amca," dedi.

"Bir vals," diye yineledi ve silindirlerin konulduğu camlı dolaba döndü. Önceki silindirin yerine yenisini taktı, değirmendeki bir köle, yakınmasız ve iyi yetişmiş. "Ram; Tam; Ram;-ta-ta; Tam-ta-ta..." Ezgi kaygan ve yağlı bir ölü denizin üzerinde ötelere yol alan bir gemi gibi bata çıka uzayıp gidiyordu. Devinimlerinde her zamankinden daha ince, daha uyumlu olan dört bacaklı yaratık salonu bir baştan bir başa kayarcasına kat ediyordu. Sahi, ne diye farklı bir yüzle doğmuştu ki?

"Ne okuyorsun?"

Irkilerek başını kaldırdı. Mary idi bu. Mr. Scogan'ın rahatsız edici sarılmasından kurtulmuştu, o da şimdi kurban olarak Jenny'i yakalamış bulunuyordu.

"Ne okuyorsun?"

"Bilmiyorum," dedi Denis, doğru sözlülükle. Baş sayfaya baktı; kitabın adı *Hayvancının El Kitabı* idi.

"Sessizce oturup okuyacak kadar akıllısın bence," dedi Mary, porseleni andıran gözlerini ona sabitleyerek. "İnsan neden dans eder bilmem. Çok sıkıcı bu."

Denis yanıt vermedi; sinirine dokunuyordu Mary. Şöminenin yanındaki koltuktan Priscilla'nın boğuk sesini duydu.

"Söyleyin bana, Mr. Barbecue-Smith –biliyorum, siz bilim üzerine her şeyi bilirsiniz–" Mr. Barbecue-Smith'in koltuğundan şiddetle itiraz eden bir ses yükseldi. "Şu Einstein kuramı. Tüm yıldızlar evrenini alt üst edecek gibi görünüyor. Burçlarım konusunda fazlasıyla kaygılandırıyor beni. Anlıyorsunuz ya..."

Mary hücumuna yeniden başladı. "Günümüz şairlerinden en fazla hangisini beğeniyorsun?" diye sordu. Denis'in öfkesi kabarmıştı. Bu baş belası kız neden kendisini yalnız bırakmıyordu?

Berbat müziği dinlemek, onları dans ederken izlemek –aman, şu zeraîete bak, sanki birbirleri için yaratılmışlar!–, huzur içinde ızdırabının tadına varmak istiyordu. O ise gelip kendisini böyle saçma sapan sorularla sigaya çekiyordu! "Mangold'un Soruları" gibiydi: "Üç buğday hastalığı nelerdir?" – "Günümüz şairlerinden en fazla hangisini beğeniyorsun?"

"Blight, Mildew ve Smut," diye yanıtladı, kendi fikrinden mutlak surette emin bir insanın özlü ifadesiyle.

O gece Denis uykuya dalmayı başarana değin birkaç saat geçti. Belli belirsiz, fakat alabildiğine eziyet verici dertler zihnine hükmediyordu. Onu dertlendiren tek şey Anne değildi; kendisi, gelecek, genel olarak yaşam, evren konusunda perişandı hali. "Şu gençlik sorunu," diye ara ara tekrarlıyordu kendine, "korkunç derecede can sıkıcı." Ancak hastalığını bilmesi, tedavi etmesine yardımcı olmuyordu.

Tüm yatak takımlarını aşağı tekmeledikten sonra ayağa kalktı ve rahatlamayı yazmakta aradı. Tarifsiz acısını sözcüklere dökmek istiyordu. Bir saatin sonunda mürekkep lekelerinin ve karalamaların arasında az çok tamamlanmış dokuz dize çıktı ortaya.

"Bilmiyorum ne arzuladığımı
Yaz geceleri karanlık ve sakinken,
Rüzgârın çok-sesli kağıt desteleri
Boğuk sesli dallar arasında uyurken.
Özlüyorum, ama bilmiyorum neyi:
Ve yaşamın yahut gülüşün tek bir sesi bile
Zamanın zifiri, suskun akışını durdurmuyor.
Neyi arzuladığımı bilmiyorum,
Bilmiyorum."

Yüksek sesle baştan sona okudu; derken karalanmış kâğıdı çöp sepetine atıp yeniden yatağa girdi. Birkaç dakika içinde uykuya dalmıştı.

11

Mr. Barbecue-Smith gitmişti. Otomobil kendisini istasyona götürmek üzere süratle uzaklaşmıştı; hafif bir yanık petrol kokusu onun ayrılışının taze anısını yad ediyordu. Hatırı sayılır bir müfreze kendisini uğurlamak üzere avluya gelmişti; şimdi de geriye, evi yan taraftan dolanarak terasa ve bahçeye doğru yürüyorlardı. Sessizlik içinde yürümekte idiler; henüz kimse cesaret edip ayrılan konuk üstüne yorumda bulunmuş değildi.

"Eee?" dedi Anne, sonunda, yukarı kalkmış, soru soran kaşlarla Denis'e dönerek. "Eee?" Birinin ilk adımı atmasının zamanıydı.

Denis daveti geri çevirdi; Mr. Scogan'a devretti onu. "Eee?" dedi.

Mr. Scogan yanıt vermedi; yalnızca soruyu tekrarladı, "Eee?"

Demeçte bulunmak Henry Wimbush'a kalmıştı. "Hafta sonu için pek uygun bir ilave," dedi. Sesinin tonu birisinin ölümünden söz eder gibiydi.

Nereye gittiklerine pek dikkat etmeden, taraçanın kanadının altından aşağıya doğru devam ederek havuza varan dik porsukağacı yolunu inmişlerdi. Ev tepelerinde kule gibi, gayet yüksek, yirmi bir metrelik tuğla cephesine çıkılmış ekleme taraçanın olanca yüksekliğiyle dikiliyordu. Üç kulenin düşey çizgileri ke-

sintiye uğramadan, yüksekliğin yarattığı etkiyi insana rahatsızlık verinceye dek arttırarak yükseliyordu. Geriye bakmak için havuzun kenarında durakladılar.

"Bu evi inşa eden kişi işini iyi biliyordu," dedi Denis. "Mimardı."

"Öyle mi?" dedi Henry Wimbush, düşünceli bir tavırla. "Bundan kuşkuluyum. Bu evi inşa eden kişi, Elizabeth'in saltanatında yıldızı parlayan Sir Ferdinando Lapith idi. Arsayı babasından miras aldı, ki manastırların lağvedilmesi sırasında bağışlanmıştı ona; çünkü Krom aslında bir keşiş manastırıydı ve bu yüzme havuzu onların balık göleti idi. Sir Ferdinando eski manastır binalarını kendi amaçlarına uyarlamakla yetinmedi; onlardan çiftlik ambarları, inek ahırları ile ufak binalar için bir taş ocağı olarak yararlanmak yoluyla kendine tuğladan görkemli, yeni bir ev –şu anda gördüğünüz evi– inşa etti."

Elini evin yönünde sallayıp sustu. Katı, heybetli, neredeyse gözdağı veren haliyle Krom üzerlerine eğilerek aslından daha büyük ve korkunç görünüyordu.

"Krom'un olağanüstü tarafı," dedi, konuşmak için fırsat kollayan Mr. Scogan, "şüphe götürmez biçimde, saldırgan bir sanat eseri olmasıdır. Doğayla hiçbir uzlaşmaya girmez, aksine onu hiçe sayar ve ona başkaldırır. Shelley'nin "Epipsychidion"daki kulesiyle hiçbir benzerliği yoktur, yanlış hatırlamıyorsam–

'İnsan sanatının bir eseri gibi durmuyor şimdi,
Sanki insandan üstün,
Toprağın kalbinde biçimini dağdan almış,
Canlı taştan doğmuş sanki,
Büyük mağaralardan inşa etmiş kendini kaygısız ve coşkuyla.'

Hayır, hayır; Krom'da bu türden bir saçmalık yoktur. Köylü takımının mezbelelerinin topraktan türemiş gibi görünmeleri, ki sakinleri onlara tutkundur, kuşkusuz doğru ve yerindedir. Halbuki zeki, uygar ve kültürlü bir adamın evi asla toprak parçalarından filizlenmiş gibi durmamalıdır. Daha ziyade budalaca yaşantıdan muazzam, olağandışı uzaklığının bir ifadesi olmalıdır.[1] William Morris'in döneminden bu yana İngiltere'de bizlerin kavrayamamış olduğu bir vakıadır bu. Uygar ve kültürlü kişiler ağırbaşlılıkla köylülük oyunu oynamışlardır. Sonra da acayiplik, el sanatları, sayfiye evi mimarisi falan filan türedi. Şehirlerimizin banliyölerinde görebilirsiniz, bitmek bilmez sıralar halinde tekrarlanan, köy mezbeleliğinin bilinçli olarak yapılmış tuhaf taklitleri ve uyarlamaları. Yoksulluk, cahillik ve sınırlı bir dizi malzeme, uygun ortamlarda kendi "sanki insandan üstün" cazibesini hiç şüphesiz taşıyan mezbeleyi ortaya çıkardı. Tamamen uygunsuz mekanlarda milyonlarca mezbele taklidi inşa etmek amacı uğruna servetimizi, teknik bilgimizi, türlü türlü malzemelerimizi kullanıyoruz şimdi. Ahmaklık daha ileri gidebilir mi?"

Henry Wimbush onun kesilen konuşmasını kaldığı yerden sürdürdü. "Tüm söylediklerıniz, sevgili Scogan," diye başladı, "kesinlikle çok yerinde, çok doğru. Ne var ki Sir Ferdinando mimariye dair görüşlerinizi paylaşıyor muydu, yahut, aslına bakılırsa, mimariye dair ne olursa olsun herhangi bir görüşü var mıydı, bundan bir hayli kuşkuluyum. Bu evi inşa ederken doğrusu Sir Ferdinando'nun zihninde yalnız bir düşünce vardı; helaların doğru kurulması. Hıfzıssıhha onun yaşamının tek büyük merakıydı. 1573'te bu konu üzerine –şimdi çok ender bulunan– içinde sorunun bir bütün olarak büyük bilgi ve incelikle ele alındığı, *Majesteleri'nin En Soylu Hela Danışmanlarından F.L. Şöval-*

1 Cümledeki "budalaca" kelimesinin ana metindeki karşılığı olan "cloddish", "budala" ve "toprak (parçası)" anlamlarını içeren "clod" kelimesinden köklenir. (ç.n.)

yesi imzasıyla yazılmış, *Bazı Hela Tavsiyeleri* adını taşıyan küçük bir kitap dahi yayımladı. Bir evin hıfzıssıhhasını planlamadaki yol gösterici ilkesi, helanın lağım pisliği düzenlemelerinden mümkün olabildiğince uzak olmasını kesin biçimde sağlamaktı. Böylece bundan kaçınılmaz biçimde çıkan sonuç, helaların dikey bacalarla toprağın içindeki çukurlara ya da kanallara bağlanarak evin tepesine kurulmaları gerektiği idi. Sir Ferdinando'nun cismani ve salt sıhhi düşüncelerle hareket ettiği sanılmamalıdır; helaların yüksek bir yere kurulması için bir takım tamamen manevi gerekçeleri de vardı. Çünkü, *Hela Tavsiyeleri*'nin üçüncü bölümünde savunduğuna göre, doğanın gerekleri öylesine temel ve hayvanidir ki, onlara uyarken evrenin en soylu yaratıkları olduğumuzu unuturuz. Bu alçaltıcı etkilere karşı koymak için helanın her evde göğe en yakın oda olması gerektiğini, geniş ve soylu bir manzaraya bakan pencerelere sahip olması gerektiğini ve odanın duvarlarında Süleyman'ın Meselleri, Boethius'un *Felsefenin Tesellileri*, Epiktetos ve Marcus Aurelius'un özdeyişleri, Erasmus'un *Enchiridion*'u gibi insan bilgeliğinin en olgun türlerinin hepsini ve insan ruhunun asaletine tanıklık eden gerek antik gerekse modern tüm diğer eserleri içeren kitap raflarının sıralanmasını öğütlüyordu. Krom'da teorilerini uygulamaya geçirebildi. Çıkıntı oluşturan üç kulenin her birinin tepesine bir hela kurdu. Bunlardan bir baca, evin zeminine, yani yirmi bir metre boyunca , kilerlerden geçerek, sonra da yerin içinde, yüksek taraçanın temeliyle aynı düzeyde yol açılmış, akar halde su temin edilmiş bulunan bir dizi kanala iniyordu. Bu kanallar balık göletinin birkaç yüz metre aşağısındaki dereye boşaltıyorlardı. Bacaların kulelerin tepesinden yeraltı kanallarına dek toplam derinliği otuz metre idi. On sekizinci yüzyıl, modernleştirme tutkusuyla sıhhi yaratıcılığın bu anıtlarını silip sü-

pürdü. Sir Ferdinando'dan geriye kalan rivayet ve onların ayrıntılı anlatımı olmasaydı bu soylu helaların var olduğundan haberimiz olmazdı. Hatta Sir Ferdinando'nun bu evi, bu tuhaf ve harikulade plana uygun olarak sırf estetik nedenlerle inşa ettiğini kabul etmeliyiz."

Geçmişin ihtişamı üzerine düşünmek, Henry Wimbush'ta her zaman coşku uyandırırdı. Konuşurken yüzü gri melon şapkanın altında oynuyor ve ışıl ışıl parlıyordu. Bu yitip gitmiş helaları hatırlamak onu derinden etkiliyordu. Konuşmayı kesti; ışık yavaş yavaş yüzünden silindi ve yüzü bir kez daha kendisini gölgeleyen ciddi, kibar şapkanın kopyasına dönüştü. Uzun bir sessizlik oldu; benzer, hafiften melankolik düşünceler her birinin zihnini zaptetmiş gibiydi. Kalıcılık, geçicilik; Sir Ferdinando ve helaları yok olmuşlardı, Krom yerli yerindeydi. Güneş nasıl da muhteşem parlıyor ve ölüm ne kadar kaçınılmazdı! Tanrı'nın işleri tuhaftı; insanın işleri daha da tuhaftı...

"İnsanın gönlünü ferahlatıyor," dedi sonunda Mr. Scogan ansızın, "bu hayalperest İngiliz aristokratlarını öğrenmek. Helalar üzerine bir teoriye sahip olmak ve bunu uygulamaya koymak için devasa ve olağanüstü bir ev inşa etmek; nefis bu, çok güzel! Hepsini zihnimde canlandırmak istiyorum: Olağandışı gayelerle seyir halinde, hantal binek arabalarıyla Avrupa'yı baştan başa dolaşan eksantrik İngiliz asilzadeleri. Birisi La Bianchi'nin hançeresini satın almak için Venedik'e gidiyordur; elbette ölene değin elde edemeyecektir onu, fakat sorun değildir bu; beklemeye hazırdır; ünlü opera şarkıcılarının cam şişelerde korunan gırtlaklarından bir koleksiyonu vardır. Bundan başka, tanınmış virtüözların enstrümanları; bunların da meraklısıdır; küçük Guarnerio'sundan ayrılması için Paganini'ye rüşvet vermeye çalışacaktır, fakat başarı umudu düşüktür. Paganini kemanını satma-

yacaktır, yine de gitarlarından birini feda edebilir belki. Ötekiler din savaşlarına katılmaya hazırdılar; birisi vahşi Yunanlar arasında sefil bir halde ölmek, bir diğeri, beyaz silindir şapkasıyla, kendilerine zulmedenlere karşı İtalyanların başını çekmek üzere. Öbürlerinin hiçbir işleri yoktur; yalnızca acayipliklerini kıta çapında havalandırmaya çıkarmaktadırlar. Evde acelesizce ve daha büyük özenle kendilerini geliştirirler. Beckford kuleler diker, Portland toprağa çukurlar kazar, milyoner Cavendish bir ahırda yaşar, koyun eti dışında hiçbir şey yemez ve – sahi, sırf paşa gönlünü eğlendirmek için – elektrik buluşlarını yarım yüzyıl önceden bilmekle uğraşır. Görkemli tuhaflıklar! Her çağ onların varlıklarıyla şenlenmiştir! Bir gün, sevgili Denis," dedi Mr. Scogan, onun bulunduğu tarafa küçük gözlerle parlak bir bakış yönelterek, "bir gün onların biyografisini yazmalısın sen – 'Garip İnsanların Yaşamları.' Ne konu ama! Bunu kendim yazmak isterim belki de."

Mr. Scogan durakladı, bir kez daha kule gibi yükselen eve çevirdi bakışlarını, ardından "tuhaflık" sözcüğünü iki üç kez mırıldandı.

"Tuhaflık... tüm aristokrasilerin mazeretidir bu. Aylak sınıfları, miras alınan serveti, ayrıcalığı, bağışları ve de bu türden diğer adaletsizliklerin hepsini haklı gösterir. Şayet bu dünyada akla uygun bir şey yapacaksanız, kamuoyundan bağışık olan, yoksulluk korkusu duymayan, aylak, Dürüst Çalışma adlı budalaca rutinlerle vaktini ziyan etmeye zorlanmayan bir insan sınıfınızın bulunması gerekir. Üyelerinin istedikleri şeyi düşünebildikleri ve de, belli sınırlar içinde yapabildikleri bir sınıfınız olmalıdır. Tuhaflıklara sahip insanların kendilerini bunlara verebildikleri ve genel olarak tuhaflığın hoş görülüp anlayışla karşılanacağı bir sınıfınız olmalıdır. Bir aristokrasi için

önemli olan nokta budur. Kendisi tuhaf – çoğu kez gösterişli bir biçimde tuhaftır – olmakla kalmaz; başkalarındaki tuhaflığı da hoş görür, hatta teşvik eder. Sanatçının ve yenilikçi düşünürün tuhaflıkları, kentlilerin içgüdüsel olarak onlara karşı hissettikleri o korku, nefret ve tiksintiyi telkin etmez kendisine. Yoksul Beyazlar'dan – bu durumda, sömürülenlerden – oluşan engin bir güruhun ortasına kurulmuş bir tür Kızılderili Ayrıbölgesi'dir bu. Sınırları içinde çılgın insanlar oyalanırlar; itiraf etmek gerek ki, çoğunlukla, biraz kabaca, biraz fazla şatafat içinde; aynı iklimdeki ruhlar toplum düzenine aykırı biçimde yayıldıklarında, onlara Yoksul Beyazlar'ın, *en bons bourgeois*'nın çılgınca ve sıradışı olan her şeyin üzerine boca ettiği nefrete karşı bir tür sığınak sunar. Toplumsal devrimin ardından hiç Ayrıbölge olmayacaktır; Kızılderililer Yoksul Beyazlar'ın engin denizinde boğulacaklardır. Ya sonra? Villanelle tarzı şiirler yazmaya devam etmene izin verecekler midir, benim iyi kalpli Denis'im? Sen, mutsuz Henry, bu harikulade helalar evinde yaşamaya, yararsız bilginin madenlerindeki sessiz araştırmalarına devem etmeye izinli olacak mısın? Ya Anne..."

"Ve siz," dedi Anne, onun sözünü keserek, "konuşmaya devam etmeye izinli olacak mısınız?"

"İçiniz rahat edebilir," diye yanıtladı Mr. Scogan, "olmayacağım. Yapacağım epeyce Dürüst Çalışma olacak."

12

"Blight, Mildew ve Smut..." Mary afallamış ve huzursuzdu. Belki kulakları aldatmıştı kendisini. Belki de onun söylemiş olduğu aslında "Squire, Binyon ve Shanks," ya da "Childe, Blunden ve Earp", hatta "Abercrombie, Drinkwater ve Rabindranath Tagore" idi. Belki de. Oysa kulakları asla aldatmazdı kendisini. "Blight, Mildew ve Smut." İzlenim belirgindi ve silinmesi olanaksızdı. "Blight, Mildew..." Denis'in bu olasılık dışı sözcükleri gerçekten ağzından çıkarmış olduğu sonucunu istemeye istemeye kabul ediyordu. Ciddi bir tartışma açma girişimini kasıtlı olarak savuşturmuştu. Korkunçtu bu. Bir kadınla sadece kadın olduğu için ciddiyetle konuşmayan bir adam; tanrım, mümkün değil! Ya Egeria,[1] ya hiç. Belki Gombauld daha iyi bir sonuç verirdi. Doğru, onun güney Fransalı soyaçekimi biraz kaygı vericiydi; fakat hiç değilse işinde ciddiydi ve işi sayesinde yakınlık kuracaktı onunla. Ya Denis? En nihayetinde, neydi ki Denis? Bir sanat heveslisi, amatör...

Gombauld çiftlik avlusunun ötesindeki yeşil bir giriş yolunda kendi halinde duran ufak, kullanılmaz haldeki bir tahıl ambarını resim odasıyla birleştirmişti. Sivri bir çatısı ve her duvarında yükseğe yapılmış küçük pencereleri bulunan kare biçimli,

1 Roma mitolojisindeki dört bilge su perisinden biri. (ç.n.)

tuğla bir binaydı bu. Dört basamaklı bir taşınabilir merdivenle kapıya çıkıyordunuz; çünkü ambar yerden yukarıya, sıçanların menzilinin dışına, gri taştan yapılma dört tane kocaman şapkalı mantarın üzerine kondurulmuştu, içeriye tozdan ve örümcek ağlarından ileri gelen hafif bir koku sinmişti; günün her saatinde verevine vuran gün ışığının daracık aydınlığında ise daima gümüşi zerreler kaynaşırdı. Burada Gombauld her gün altı yedi saati bir tür pür dikkat delilikle çalışırdı. Yeni bir şeyin peşindeydi, müthiş bir şeyin, bir yakalayabilseydi onu.

Handiyse yarısı savaşı kazanma mücadelesiyle geçirilmiş olan son sekiz yıl boyunca gayretle çalışarak kübizmde ilerletmişti kendini. Şimdi diğer uçtan çıkmış bulunuyordu. Biçimselleştirilmiş bir doğayı resmederek başlamıştı; derken, azar azar doğadan, katışıksız biçimin dünyasına yükselmişti, sonunda zihnin tasarımlarının soyut geometrik biçimlerinde dışsallaştırılmış olan kendi düşüncelerinden başka hiçbir şeyin resmini yapamaz olmuştu. Süreci zorlu ve hayat verici buluyordu. Daha sonra ise, birdenbire, hoşnutsuzluk duymaya başladı; kabul edilemeyecek dar sınırlamalarla engellenmiş ve kuşatılmış hissediyordu kendini. Yaratabildiği biçimlerin ne kadar az sayıda, üstelik acemi ve cazibesiz olduklarının farkına varınca gururu kırılmıştı; doğanın yaratımları sayısızdı, imgelenemeyecek denli girift ve incelikle işlenmiş idi. Kübizmle işi kalmamıştı kendisinin. Öte taraftan çıkmış bulunuyordu. Yine de kübist disiplin onu doğaya tapınmanın aşırılıklarına düşmekten korumakta idi. Doğadan zengin, gizli, incelikle işlenmiş biçimlerini alırdı, fakat hedefi onları işleyerek bir düşüncenin yürek titreten sadeliğini ve biçimselliğini taşıyacak bir bütüne dönüştürmek olurdu her zaman; harikulade gerçekçiliği harikulade sadeleştirmeyle bir araya getirmek. Caravaggio'nun hayrete düşüren başarıları aklından çıkmıyordu

hiç. Soluk alıp veren, yaşayan bir gerçekliğin biçimleri karanlıktan doğuyor, kendilerini matematik bir düşünce kadar berrak şekilde basit ve arı birleşimler halinde kuruyorlardı. "Matta'nın Çağrısı"nı, "Çarmıha Gerilmiş Peter"ı, "Lavta Çalanlar"ı, "Mecdelli"yi geçirirdi zihninden. Sır ondaydı, o şaşırtıcı canavarda, sır ondaydı! Şimdi ise Gombauld onun ardına düşmüştü, sıcak takipteydi. Evet, müthiş bir şey olacaktı, bir yakalayabilseydi onu.

Uzun bir zamandır zihninde canlanmakta ve köpüklenerek yayılmakta olan bir düşünce vardı. Eskizlerle dolu bir çanta çıkarmıştı ortaya, büyük bir tablonun taslağını çizmişti; şimdi ise düşünce tuvalin üzerinde şekle bürünüyordu. Attan düşmüş bir adam. Devasa hayvan, bakımsızlıktan kurumuş, beyaz bir koşum atı, kocaman gövdesiyle resmin üst yarısını doldurmakta idi. Yere doğru eğilmiş başı gölgede kalıyordu; bakışları üzerine çeken muazzam, kemikli gövdeydi, gövde ve resmin dört bir yanında bir kemerin sütunları gibi inen bacaklar. Yerde, kule gibi yükselen hayvanın bacakları arasında bir adamın yandan, daha kısa boylu gösterilerek, en ön planda, kollar alabildiğine sağa ve sola savrulmuş olarak verilen görüntüsü uzanıyordu. Sağ ön plandaki bir noktadan beyaz, şiddeti ne olursa olsun azalmayan bir ışık boşanıyordu. İri hayvan, düşmüş adam keskin bir ışıkla aydınlatılmışlardı; çevrelerinde, ötelerinde ve berilerinde ise gece vardı. Karanlıkta yalnızdılar, kendi başlarına bir evrendiler. Atın gövdesi resmin üst kısmını dolduruyordu; bacaklar, altlarındakini çiğnerken orta yerinde tüm devinimin donarak kımıltısızlığa dönüverdiği geniş toynaklar, her bir yandan sınırlıyordu onu. Adam da altında yatıyordu, yan duruşun daha kısa gösterdiği yüzü merkezde, odak noktasında, kolları resmin yanlarına doğru açılmış. Atın karnının oluşturduğu kemerin altından, bacaklarının arasından kesif bir karanlığa dalıyordu göz; aşağı-

da, yere uzanmış bir adamın görüntüsüyle kuşatılmıştı boşluk. Aydınlık şekillerle çevrili, merkezdeki bir karanlık uçurumu...

Resmin yarıdan fazlası bitmişti. Gombauld bütün sabahı insan figürü üzerinde çalışarak geçirmişti, şimdi dinlenmekte idi; bir sigara içmenin tam zamanıydı. Sandalyesini duvara değinceye kadar geri yatırdı, düşüncelere dalmış bir halde tuvale bakıyordu. Memnundu, aynı zamanda da kederlenmişti. Kendi içinde olay güzeldi; bunu biliyordu.

Peşinde olduğu şey, bir yakalayabilse o denli harikulade olacaktı; yakalamış mıydı onu? Yakalayabilecek miydi?

Üç kez hafifçe vuruldu kapı; tık, tık, tık! Şaşırarak bakışlarını kapıya çevirdi Gombauld. İş başındayken kimse rahatsız etmezdi onu; yazılı olmayan kurallardan birisiydi bu. "Girin," diye seslendi. Aralık olan kapı savrularak açılırken Mary'nin belinden yukarı kısmı göründü. Merdivenin yarısını çıkmaya cesaret etmişti ancak. İstenmediği takdirde geri çekilmek, en üste kadar çıkmasından daha kolay ve daha onurlu olacaktı.

"Girebilir miyim?" diye sordu.

"Tabii."

Seyyar merdivenin geriye kalan iki basamağını zıplayarak çıkıverdi ve bir anda eşiğin üzerindeydi. "İkinci postayla sana bir mektup geldi," dedi. "Önemli olabileceğini düşündüm, bu yüzden dosdoğru sana getirdim onu." Gözleri, çocuksu yüzü kendisine mektubu uzattığı esnada ışıltılı bir içtenlik taşıyordu. Bundan daha uyduruk bir bahane görülmemişti.

Gombauld zarfa baktı ve açmadan cebine koydu. "Neyse ki," dedi, "pek önemli değil. Gene de çok teşekkür ederim."

Bir sessizlik oldu; Mary bir parça huzursuz hissetti kendini. "Yaptığınız resme bakabilir miyim?" diyecek cesareti buldu sonunda.

Gombauld sigarasını ancak yarıya kadar içmişti; ne de olsa bitirene değin tekrar çalışmaya başlayacak değildi. Sancılı sondan kendisini ayıran beş dakikayı ona verirdi. "En iyi görülebileceği yer burası," dedi.

Mary bir süre hiçbir şey söylemeden tabloya baktı. Doğrusu ne diyeceğini bilmiyordu; hayrete düşmüştü, ne yapacağını kestiremez haldeydi. Bir kübist başyapıt beklemişti, burada ise bir adam ve bir atın resmi vardı, salt bu şekilde kolayca tanınmıyordu, çizim bakımından fazlasıyla belirgindi de. *Trompe-l'œil*; atın çiğneyerek geçen ayakları altındaki, yandan görüntüsünde boyu kısaltılarak verilmiş olan o bedenin resmedilmesini tanımlayacak başka bir sözcük yoktu. Ne düşünecekti, ne söyleyecekti? Yeni durumlara uygun tavır alma becerileri kaybolmuştu. İnsan Eski Ustalar'daki tasvirciliğe hayran kalabilirdi. Hiç kuşkusuz. Fakat günümüzdeki bir...? On sekizindeyken böyle bir tavrı olmuştu belki. Fakat şimdi, en üstün bilirkişilerin arasında geçen beş yıllık eğitim ve terbiyenin sonunda, çağdaş bir tasvir resmine karşı içgüdüsel tepkisi küçümseme – kahkahalarla gelen bir kötüleme feveranı – oluyordu. Gombauld'un neye karşı yeteneği bulunabilirdi? Önceden onun çalışmasına hayranlık duyarken son derece emin olmuştu kendinden. Oysa şimdi; ne düşüneceğini bilmiyordu. Olabildiğince güçtü, olabildiğince güç.

"Bir hayli fazla ışık ve gölge oyunu var, değil mi?" diye atıldı en sonunda, pek kibar ve aynı zamanda pek derinden etkileyici, nazik bir formül bulmuş olmaktan ötürü içten içe kutladı kendini.

"Evet," diye onayladı Gombauld.

Mary memnundu; eleştirisini kabul etmişti; bu ciddi bir tartışmaydı. Başını bir yana yatırarak gözlerini kıstı. "Sanırım müthiş derecede güzel," dedi. "Ancak tabii ki biraz fazlaca... fazlaca... *trompe-l'œil*, benim zevkime göre." Hiç tepki vermeden, dü-

şüncelerine yoğunlaşmış bir halde bakışları her an tablosunun üzerinde, sigarasını içmeye devam eden Gombauld'a baktı. Mary soluklanarak sürdürdü. "Bu baharda Paris'teyken birçok Tschuplitski gördüm. Onun eserine çok hayranlık duyuyorum. Elbette günümüzde ürkütücü derecede soyut; ürkütücü derecede soyut ve zihinsel. Tuvaline sadece birkaç dikdörtgen fırlatıyor; dümdüz bir dikdörtgen, bilirsin işte, üstelik sırf ana renklerle boyalı. Fakat tasarımı şahanedir. Her geçen gün daha da soyutlaşıyor. Ben oradayken üçünü boyutu hemen hemen bırakmıştı ve ikinci boyutu bırakmayı tasarlamakta idi. Yakında, diyor, yalnızca boş tuval bulunacak ortada. Mantıksal sonuç bu. Tam soyutlama. Resim sanatı bitti; o bitiriyor. Katışıksız soyutlamaya ulaştığı zaman mimariye başlayacak. Mimarinin resimden daha zihinsel olduğunu söylüyor. Sence de öyle mi?" diye sordu, son bir soluklanmayla.

Gombauld sigarasını yere atıp ayağıyla çiğnedi. "Tschuplitski resim sanatını bitirmiş," dedi. "Ben sigaramı bitirdim. Fakat resme devam ediyorum." Daha sonra ona doğru ilerleyerek kolunu onun omuzlarına attı ve kendisini tablodan öteye, başka bir tarafa döndürdü.

Mary başını kaldırıp baktı ona; saçları, sessiz, altından bir çan, geriye savruldu. Gözlerinde huzur vardı; gülümsedi. An gelmişti böylece. Onun kolu omzunu sarıyordu. Neredeyse hissedilemez biçimde, ağır ağır yürümekte idi, kendisi de onunla birlikte yürüyordu. Yaya bir sarılmaydı bu. "Sence de öyle mi?" diye yineledi. An gelmiş olabilirdi, fakat entelektüel, ciddi olmayı bırakmayacaktı.

"Bilmiyorum. Bu konuda düşünmem gerekecek." Gombauld sarılmasını gevşetti, eli onun omzundan düşüverdi. "Merdivenden inerken dikkatli ol," diye ekledi kaygılı bir tavırla.

Mary irkilerek etrafına baktı. Açık kapının önündeydiler. Şaşkınlık içinde bir an orada hareketsiz kaldı. Omzuna konmuş el sırtının aşağı kısmında kendini hissettirdi; içtenlikli üç dört minik şaplak kondurdu. Bunun uyartısına kendiliğinden bir hareketle yanıt vererek öne doğru ilerledi.

"Merdivenden inerken dikkatli ol," dedi Gombauld, bir kez daha.

Dikkatliydi. Kapının ardından kapanmasıyla küçük, yeşillik giriş yolunda tek başına kaldı. Çiftlik avlusundan geçerek ağır ağır arka tarafa yürüdü; düşünceler içindeydi.

13

Henry Wimbush akşam yemeğine inerken karton bir evrak çantasında gelişigüzel birbirine bağlanmış bir tomar basılı kağıt yaprağını yanında getirdi.

"Bugün," dedi, kağıtları belli bir ciddiyetle göstererek, "bugün bana ait *Krom Tarihi*'nin basımını tamamlamış bulunuyorum. Bu akşam son sayfanın dizilmesine yardım ettim."

"Meşhur Tarih mi?" diye haykırdı Anne. Bu *Magnum Opus*'un[1] yazımı ve basımı kendini bildiğinden beri sürüp gitmekte idi. Tüm çocukluğu boyunca Henry Amca'nın Tarihi belirsiz ve efsanevi bir şey olmuştu, sık sık duyulan ve hiç karşılaşılmayan.

"Neredeyse otuz yılımı aldı," dedi Mr. Wimbush. "Yazma uğraşıyla geçen yirmi beş yıl ve basımı kapsayan yaklaşık dört yıl. Artık bitti –bütün kayıt, Sir Ferdinando Lagith'in doğumundan babam William Wimbush'un ölümüne değin– üç buçuk yüzyıldan uzun bir süre; Krom'un, Krom'da yazılmış ve kendi matbaamla Krom'da basılmış bir tarihi."

"Artık bittiğine göre okumamıza izin verecek misiniz?" diye sordu Denis.

Mr. Wimbush başıyla onayladı. "Elbette," dedi. "Umarım çe-

1 Magnum Opus: Edebiyatta ve sanatta başyapıt; bir kimsenin en büyük eseri (ç.n.)

kicilikten yoksun bulmazsınız," diye ekledi alçakgönüllülükle. "Arşiv odamız özellikle eski kayıtlardan yana zengindir ve üç uçlu çatalın kullanılmaya başlamasına ilişkin gerçekten yeni bilgiler var elimde."

"Ya insanlar?" diye sordu Gombauld. "Sir Ferdinando ve geri kalanları; eğlenceli kişiler miydi? Ailede suçlar ya da trajediler oldu mu hiç?"

"Dur bakayım," diye dalgın dalgın çenesini ovuşturdu Henry Wimbush. "Sadece iki intihar, bir azgın ölüm, dört veya belki beş kırık kalp ve yanlış evlilik, baştan çıkarmalar, evlilik dışı çocuklar ve benzerleri türünden yarım düzine önemsiz şeref lekesi geliyor aklıma. Hayır, genel olarak sakin ve olaysız bir tarih bu?"

"Wimbushlar ve Lapithler daima serüvenden uzak, saygıdeğer bir topluluk idiler," dedi Priscilla, sesinde tepeden bakar bir ifadeyle. "Ya ben kendi ailemin tarihini yazacak olsam! Vay canına, baştan sona uzun, kesintisiz bir leke olur bu." Neşeyle güldü ve kendisine bir bardak şarap daha aldı.

"Ben yazacak olsam," dedi Mr. Scogan, "tarih diye bir şey söz konusu olmaz. İkinci nesilden sonra biz Scoganlar eski zamanların sisleri içinde yitip gitmişiz."

"Akşam yemeğinin ardından," dedi Henry Wimbush, karısının Krom'un sahiplerine dair alçaltıcı yorumundan biraz incinmiş olarak, "size Tarih'imden bir bölüm okuyacağım, öyle ki bu, Lapithlerin bile, kendi saygıdeğer tarzlarında, trajedileri ve tuhaf maceraları bulunduğunu itiraf etmeye zorlayacak sizi."

"Bunu duyduğuma sevindim," dedi Priscilla.

"Neyi duyduğunuza sevindiniz?" diye sordu Jenny, bir duvar saatinden fırlayan guguk kuşu gibi birdenbire özel iç dünyasından zuhur ederek. Bir açıklama aldı, gülümsedi, başıyla onayla-

dı, son bir ötüşle "Anlıyorum," dedi ve birden geri kaçıverdi, ardından kapıyı usulca kapattı.

Akşam yemeği yenilmişti; grup oturma odasına dağılmış bulunuyordu.

"Şimdi," dedi Henry Wimbush, ışığa doğru bir sandalye çekerek. Yuvarlak, kaplumbağa kabuğundan çerçeveli gözlüğünü taktı ve de dağınık, hâlâ formalar halindeki kitabının sayfalarını dikkatlice çevirmeye başladı. Sonunda yerini buldu. "Başlayayım mı?" diye sordu, gözlerini kaldırarak.

"Başla," dedi Priscilla, esneyerek.

Dikkat kesilmiş bir sessizliğin ortasında Mr. Wimbush giriş niteliğindeki hafif bir öksürüğün ardından okumaya koyuldu.

"Lapith adının dördüncü baroneti olmaya yazgılı bebek 1740 yılında doğdu. Çok küçük bir bebekti, doğduğunda ağırlığı bir buçuk kiloyu geçmiyordu, gene de başından beri sağlam bünyeli ve sağlıklı idi. Anne tarafından büyükbabası olan Piskopos Occam oğlu Sir Hercules Occam'ın onuruna Hercules adıyla vaftiz edilmişti. Annesi, diğer pek çok anne gibi, onun aydan aya gelişimini kaydettiği bir defter tutuyordu. On aylıkken yürüdü ve ikinci yaşı dolmadan birkaç sözcüğü konuşmayı öğrenmişti. Üç yaşında hepi topu on iki kilo ağırlığındaydı; altı yaşında ise, kusursuz okuyup yazabilmesine ve müziğe kayda değer bir yatkınlık göstermesine karşın, iki yaşındaki tam gelişmiş bir çocuktan daha iri ve daha ağır değildi. Bu arada annesi, iki çocuk daha doğurmuştu, bir oğlan ve bir kız, bunlardan biri henüz bebekken krup hastalığından öldü, diğeri beş yaşına varmadan çiçek hastalığıyla yaşama veda etti. Hâlâ yaşayan tek çocuk olarak Hercules kaldı.

"On ikinci doğum gününde Hercules hâlâ sadece bir metre beş santim boyundaydı. Çok biçimli ve asil bir görünüme sahip

olan başı gövdesine göre aşırı büyüktü, yine de diğer bakımlardan zarif orantıları vardı ve boyu göz önüne alındığında üstün bir güce ve çevikliğe sahipti. Anne babası, onun büyümesini sağlamak ümidiyle dönemin en seçkin doktorlarının hepsine danışmışlardı. Onların verdiği çeşitli reçetelere harfi harfine uyulmuştu, fakat boşuna. Birisi hayli bolca bir et diyeti buyuruyordu; bir diğeri egzersiz; bir üçüncüsü, Kutsal Engizisyon tarafından kullanılanlar örnek alınarak yapılmış, genç Hercules'in her gün sabah akşam yarım saat boyunca azap verici işkencelerle gerildiği küçük bir askı kurdu. Sonraki üç yıl içinde Hercules belki beş santim uzadı. Bundan sonra büyümesi tamamen durdu ve yaşamının geri kalanında bir metre on santim boyunda bir cüce olarak kaldı. Oğluna en abartılı ümitleri bağlamış olan, hayalinde onun adına Marlborough'unkine eş bir askeri kariyer tasarlayan babası, düş kırıklığına uğradı. "Bir düşük getirtmişim dünyaya," derdi ve oğluna karşı öyle haşin bir nefret duyardı ki, oğlan onun huzuruna çıkmaya nadiren cesaret ederdi. Sakin olagelmiş tabiatı, düş kırıklığı sonucunda somurtkanlığa ve yabaniliğe dönüşmüştü. Her türlü arkadaşlıktan uzak duruyordu (kendisinin söylediği üzere, olağan, sağlıklı insanoğullarının arasında kendini, bir *lusus naturae*'nin[1] babası göstermekten utanç duyduğu için) ve kendisini çok kısa zamanda mezara götüren yalnız içme alışkanlığını kazandı; zira Hercules reşit olmadan babasının yaşamı bir inlemeyle son buldu. Kendisine olan sevgisi babasının şefkatsizliğinin artmasıyla birlikte çoğalmış olan annesi onun ardından fazla yaşamadı, kocasının ölümünün üzerinden bir yıldan biraz fazla bir zaman geçmişti ki, iki düzine istiridye yedikten sonra gelen bir tifo nöbetiyle öldü.

"Böylece Hercules, yirmi bir yaşında kendini dünyada tek ba-

1 Lusus naturae: Hilkat garibesi. (ç.n.)

şına ve Krom Malikânesi ile konağını içeren hatırı sayılır bir servetin sahibi olarak buldu. Çocukluğunun güzelliği ve zekâsı erkeklik çağına değin varlıklarını sürdürmüşlerdi ve bodurca endamına rağmen zamanının en yakışıklı ve en yetenekli genç adamları arasındaki yerini almıştı. Yunan ve Latin yazarlarını olduğu kadar, İngilizce, Fransızca ya da İtalyanca yazmış olan, her düzeyden modernlerin tamamını okumuştu. İyi bir müzik kulağı vardı ve iyi de bir kemancıydı; kemanı bir kontrbas gibi, enstrüman bacaklarının arasında, bir sandalyeye yerleşmiş olarak çalardı. Çembalo ve klavsen müziğine fazlasıyla meyilliydi, ne var ki ellerinin küçüklüğü bu enstrümanlarla müzik yapmayı daima olanaksız kıldı kendisi için. Her zaman melankoli hissetse basit bir kır havasını ya da cig müziğini, bu yapmacıksız müziğin, ustaların çok yapay ürünlerinden daha fazla ruhları arıtma ve yükseltme gücü taşıdığını öne sürerek çaldığı, kendisine göre yapılmış, fildişinden, küçük bir flütü vardı. Erken bir yaştan itibaren şiir yazdı, ancak bu sanattaki üstün yeteneklerinin bilincinde olmakla birlikte, yazdıklarının herhangi bir örneğini hiç yayımlamadı. 'Boyum,' derdi, 'şiirlerime yansıtılır; insanlar okuyacak olurlarsa bir şair olmamdan değil, cüce olmamdan kaynaklanacaktır bu.' Sir Hercules'in şiirlerini içeren birkaç yazma kitap kalmıştır geriye. Onun bir şair olarak niteliklerini açıklamaya tek bir örnek yetecektir.

"Kadim çağlarda, yeryüzü henüz gençken,
İbrahim sürülerini otlatmadan ya da Homeros şiirini
okumadan önce;
Demirci Tubal ısıtıp ederken yaratıcı ateşi,
Jabal çadırlarda oturur, Jubal çengini vururken;
Çürümüş etten canavar bir kuş çıkıverdi ortaya

Ve iğrenç devler ayakları altında ezdi ufalan dünyayı,
Ta ki onların günahkâr soyuna karşı sabrı olmayan Tanrı,
Gazabı üzerlerine salarak onları tufanda boğana değin.
Yine dolarken canlılarla, yeni baştan yurt tutulan Tellus,
Doğurdu koca Kahraman'ı ve Savaşçı'yı;
Gelişmiş Adaleler'in devasa kuleleri, boş bir Kafatası üstte,
Akılsızca cesur, kahramanca alık.
Uzun devirler geçip gitti ve daha bir inceldi İnsan,
Kaslarıyla daha zayıf, oysa Zihninde daha engin,
Büyükbabasının palasına, yayına ve baltasına gülümsedi,
Ve öğrendi Kurşunkalem ve Tüy Kalem kullanmayı.
Parlayan tuval ve yazılmış sayfa
Devirden devire ölümsüzleştirdiler onun adını,
Şöhretin tapınak duvarına süslü harflerle yazıldı adı;
İnsanoğlu küçüldükçe Sanat yüceliyordu çünkü.
İnsanın uzun yükselişinin izini sürüyoruz adım adım;
Dev ölüyor, kahraman alıyor onun yerini;
Çirkin Dev, alık, cesur Mankafa:
Kâh tüylerimizi ürperten, kâh dalga geçtiğimiz.
Sonunda görünür insan. Onda Ruh'un saf ateşi
Orantısız olmayan bir vücutta daha parıl parıl yanar.
Eskiden kahramanlar dövüşür ve Devler kol gezerken,
Kıt bilgili dev madde yığınlarıydı insanlar;
Böylesi geniş bir kütleyi mayalandırmaktan yorgun düşmüş
Uykudaydı ruh ve kara cahildi büsbütün akıl.
Bu sonraki günlere ait daha küçük gövde
Çok geçmeden bilgilenir; yılmak bilmez Ruh yöneltir
Ve bir Faros gibi her yana fırlatır zihinsel ışınlarını.
Fakat düşünebilir miyiz Tanrısal İrade'nin engelleyeceğini,
Yükselerek giden yolun üzerindeki adımlarını insanın?

İnsanoğlu ki anlayışta ve zerafette
Devlerin soyunun bu denli ötesine ilerlemişti?
Yıkıl kâfir düşünce! Hâlâ TANRI'nın Kendi Eli'nden tutarak,
Vaat Edilmiş Topraklar'a doğru yürür insanoğlu.
Bir zaman gelecek (kahin gibi görüyorum
Kasvetli gökyüzünde boylu boyunca, daha uzak şafakları),
Bir Altın Çağ'ın mutlu ölümlülerinin
Karanlık tarih sayfasını geriye doğru çevirecekler,
Ve Övülen İnsan soyumuzda tanık olacaklar,
İğrençlikte eş bir vücuda, aynı ölçüde cansız ve soğuk bir zihne,
Devlerde, eskinin savaşçılarında gördüklerimizle.
Bir zaman gelecek, ruh
Tüm gereksiz sorunlardan tamamen kurtulacak:
Hafif bir beden, geyik yavrusununki kadar çevik,
Kadife gibi çimler üzerinde zerafetle oynayıp zıplayacak.
Doğanın en incelikli ve en son doğumu,
Kusursuz insanoğlu sahip olacak yeryüzüne.
Fakat sahi, henüz değil! Çünkü Devlerin soyu hâlâ,
Koskocaman, ne kadar küçülmüş olsa da, yerin güzel yüzünü çiğniyor;
Tiksindirici ve yavan, buna rağmen ahlaksızca gururlu,
Onların kusurlarını taşıyan kişiler övünüyor bağıra çağıra.
Biçimsiz cüsselerinden, hâlâ ellerinde tuttukları tek şeyden,
Gülünç derecede değersiz olan muazzam çirkinliklerinden kibirlenerek;
Ne olursa olsun önemsizdir kusursuz doğmuş sanmaları,
Ucubelerin kendilerini tanrısal doğmuş sanmaları.
Hazindir onların Yazgıları, ah, gerçekten hazin,
Daha soylu neslin az rastlanan öncüleri!

Önceden bildirmek için gelen insanın altın zaferini,
Ne ki kendileri cehennemde yaşayan, gösterirken cenneti.

"Malikâneye gelir gelmez Sir Hercules ev halkını yeniden oluşturmaya koyuldu. Çünkü biçimsizliğinden hiçbir şekilde utanç duymamakla birlikte –doğrusu, yukarıda alıntılanan şiirden yargıya varabilirsek, kendisini pek çok bakımdan sıradan insan soyundan üstün kabul ediyordu– eksiksiz gelişmiş erkeklerin ve kadınların varlığını utandırıcı buluyordu. Büyük yeryüzündeki tüm hırsları terk etmesi gerektiğini de kavrayarak, ondan mutlak surette el etek çekmeyi ve Krom'da, her şeyin kendisiyle oranlanabilir olacağı, sözümona kendine ait, özel bir dünya yaratmayı kararlaştırdı. Buna uygun olarak, evin eski hizmetçilerinin çoğunun işine son verdi ve onları azar azar, uygun halefler bulabildikçe, bodurca endamlı başkalarıyla değiştirdi. Birkaç yıl içinde kendi etrafında, hiçbir üyesi bir yirmiden uzun olmayan ve içlerinde en ufağının güç bela iki seksen santim boyunda olduğu, kalabalık bir ev halkı toplamıştı. Av köpekleri, bekçi köpekleri, tazılar ve bir küçük av köpeği sürüsü gibi babasına ait olan köpekleri fazlaca büyük ve aşırı gürültülü olduklarından satarak ya da hediye ederek yerlerine finoları ve Kral Charles spanyellerini ve de diğer ufak cins köpekleri koydu. Babasının ahırındaki atlar da satılmıştı. Kendi kullanımını için, binmek ya da arabaya koşmak için olsun, New Forest soyundan son derece seçkin, benekli dört hayvanla birlikte altı Shetland midillisi vardı elinde.

"Böylece evin sakinlerini tamamen kendi memnuniyetine göre yerleştirmiş olarak, geriye sadece bu cenneti paylaşabileceği uygun bir yoldaş bulmak kalıyordu. Sir Hercules'in hassas bir kalbi vardı ve birden fazla kere, on altı ile yirmi yaşları arasında

sevmenin ne demek olduğunu bilmişti. Ne var ki burada biçimsizliği en acı biçimde küçük düşmesinin nedeni olmuştu, zira bir keresinde kendi seçimi olan genç bir hanıma, kendisini ifade etmeye kalkıştığında kahkahayla karşılanmıştı. Israrı üzerine kız onu kollarından tuttuğu gibi kaldırmış ve istediği bir şey için durmaksızın üsteleyen bir çocuk gibi silkeleyerek hemen gitmesini ve kendisinin başına daha fazla bela olmamasını söylemişti. Hikâye çok geçmeden yayılmıştı –doğrusu genç hanımın kendisi bunu özellikle hoş bir anekdot olarak anlatırdı– ve bunun sebep olduğu sataşmalar ve alaylar Hercules için en şiddetlisinden bir huzursuzluğun kaynağı idi. Bu dönemde yazdığı şiirlerden intihar etmeyi düşündüğünü anlıyoruz. Gene de zamanla bu mahcubiyeti unutturacak bir yaşam sürdü; fakat asla yeniden, sık sık âşık olduysa da, üstelik son derece tutkulu bir biçimde, ilgilendiklerine karşı herhangi bir ilk adım atma cesaretini gösteremedi. Malikâneye geldikten ve kendi dünyasını dilediği gibi yaratacak bir konumda bulunduğunun farkına vardıktan sonra anladı ki, bir karısı olacaksa –ki çok fazla arzuluyordu bunu, seven ve doğrusu aşka eğilimli bir tabiata sahip olması itibarıyla– uşaklarını seçmiş olduğu gibi seçmeliydi onu; cüceler familyasından. Ancak uygun bir eş bulmak, kavrıyordu ki, biraz güç bir konuydu; çünkü güzellik ve soylu doğum bakımından mükemmel olmayan hiç kimseyle evlenmeyecekti. Lord Bemboro'nun bir hayli kısa boylu kızını cüce olmanın yanında kambur olduğu için geri çevirdi; bu esnada, bir diğer genç hanım, Hampshire'deki pek muteber bir aileden bir yetim kendisi tarafından reddedildi, zira yüzü, pek çok cüceninki gibi, pörsük ve soğuktu. Sonunda, neredeyse başarıdan ümidini kesmekte olduğu bir sırada, güvenilir bir kaynaktan, Venedikli soylu bir adam olan Kont Titimalo'nun tam bir metre boyunda, enfes güzelliği ve

müthiş başarıları bulunan bir kızı olduğunu haber aldı. Derhal Venedik'e doğru yola çıkarak, varır varmaz hemen, şehrin en yoksul mahallerinden birindeki son derece sefil bir apartman dairesinde karısı ve beş çocuğuyla yaşadığını öğrendiği konta. saygılarını sunmaya gitti. Doğrusu kont koşullarında öylesine ileri derecede kısıtlıydı ki, (söylentiye göre) gösteriye çıkan cücelerini kaybetme şanssızlığına uğramış bulunan, palyaçolardan ve akrobatlardan kurulu gezici bir kumpanya ile minik kızı Filomena'nın satışını bile görüşmekteydi. Sir Hercules onu yakışıksız yazgıdan kurtarmak için zamanında yetişti, zira Filomena'nın zarafetinden ve güzelliğinden pek fazla büyülenmişti, öyle ki, kur yapmayla geçen üç günün sonunda kendisine resmi bir evlenme teklifinde bulundu ki, bir İngiliz damatta zengin ve tükenmez bir gelir kaynağını gören babasınınkinden aşağı kalmayan bir sevinçle kabul edildi. İngiliz büyükelçisinin şahitlerden biri olma görevini üstlendiği gösterişsiz bir nikâhın ardından Sir Hercules ve gelini deniz yoluyla, anlaşıldığı üzere olaysız geçen, mutlulukla dolu bir yaşama kuruldukları İngiltere'ye döndüler.

"Krom ve onun cücelerden oluşan ev halkı, şimdi kendisini ilk kez dostça bir dünyada, eşitlerinin arasında yaşayan özgür bir kadın olarak hisseden Filomena'yı mutlu etti. Kocasıyla ortak pek çok zevkleri vardı, özellikle müzik. Bu denli ufak bir kimsede hayret uyandıran bir kuvvete sahip, güzel bir sesi vardı, üstelik alto "la"ya hiç zorlanmadan ulaşabiliyordu. Kocası tarafından, önceden değindiğimiz üzere kontrbas çalar gibi çaldığı kusursuz Cremona kemanı eşliğinde, anayurdunun operalarından ve kantatlarından en hareketli ve en dokunaklı nağmeleri okurdu. Çembaloya birlikte oturduklarında olağan büyüklükteki iki el için yazılmış olan müziklerin hepsini dört elle çalabil-

diklerini keşfettiler, Sir Hercules'e sonsuz haz veren bir durumdu bu.

"Müzik yapmakla ya da birlikte okumayla, ki gerek İngilizce, gerekse İtalyanca olarak sıklıkla yapıyorlardı bunu, meşgul olmadıklarında zamanlarını sağlıklı açık hava egzersizleriyle geçirerek bazen gölde, küçük bir sandalda kürek çekiyor, fakat daha ziyade ata biniyor ya da arabayla dolaşıyorlardı, kendisi için bütünüyle yeni olduklarından Filomena'nın özellikle zevk aldığı uğraşlardı bunlar. Tam anlamıyla usta bir binici olduktan sonra Filomena ve kocası çoğunlukla, o dönemde şimdikinden çok daha yaygın olduğu üzere, parkta avlanmaya gidiyorlardı. Tilkileri ya da yaban tavşanlarını değil, aşırı beslenmedikleri zaman bir tavşanı daha ufak soyların herhangi biri kadar iyi kovalayabilen bir köpek cinsi olan siyah ve açık kahverengi finolarından otuz kadarının oluşturduğu bir sürüyü kullanarak adatavşanlarını avlıyorlardı.. Özel kırmızı üniformalar içinde ve beyaz Exmoor midillilerine binmiş dört cüce seyis, sürünün peşinden giderken efendileri ve hanımları, yeşil elbiseler giyinmiş olarak, siyah Shetlandların ya da benekli New Forest midillilerinin üstünde geriden yetişmeye çalışırlardı. Bütün olarak avın bir tablosu –köpekler, atlar, seyisler ve efendiler– Sir Hercules'in olağan boyda bir insan olmasına karşın bu tabloyu yapmak amacıyla konağa gelerek bir süre kalmaya davet edecek denli çalışmasına hayranlık duyduğu William Stubbs tarafından yapıldı. Stubbs benzer şekilde Sir Hercules ve hanımının dört siyah Shetland tarafından çekilen yeşil mineli arabalarında dolaştıkları bir portre yaptı. Sir Hercules'in üzerinde mor tonunda kadife bir ceket ve beyaz pantolon vardır; Filomena çiçekli muslin ve pembe tüyleri bulunan çok geniş bir şapka giymiştir. İki insan parlak arabalarının içinde, ağaçlardan oluşan koyu bir arka planın önünde

pek belirgin biçimde göze çarparlar; oysa resmin sol tarafında ağaçlar seyrelir ve gözden kaybolur, böylece dört siyah midilli güneşin aydınlattığı fırtına bulutlarının altın sarısı–kahverengi, donuk ve garip biçimde ürkütücü bir gökyüzünün yanında görülürler.

"Bu şekilde dört yıl mutluluk içinde geçip gitti. Bu sürenin sonunda Filomena hamile olduğunu fark etti. Sir Hercules'in keyfine diyecek yoktu. 'Tanrı'nın izniyle,' diye yazıyordu gündelik alışverişlerini kaydettiği defterine, 'Lapith adı korunacak ve daha nadide, daha kibar soyumuz nesiller boyunca sürecek; ta ki, zamanı gelince dünya bugün alay konusu etmek için kullandığı o varlıkların üstünlüğünü kabul edene değin.' Karısının oğul dünyaya getirmesi üzerine bu konuda bir şiir yazdı. Vaftiz edilirken çocuğa, evi inşa eden kişinin anısına Ferdinando adı verildi.

"Ayların geçmesiyle mutlak bir huzursuzluk duygusu Sir Hercules ile hanımının zihinlerini meşgul etmeye başladı. Çünkü çocuk olağanüstü bir hızla büyümekte idi. Bir yılda Hercules'in üç yaşındaki ağırlığına ulaşmıştı. 'Ferdinando kreşendo gibi ilerliyor,' diye yazıyordu Filomena günlüğünde. 'Doğal görünmüyor bu.' On sekiz aylıkken bebek otuz altı yaşında bir adam olan en küçük jokeylerinin boyundaydı. Ferdinando olağan, devasa boyutlardaki bir insana dönüşmeye yazgılı olabilir miydi acaba? Ne annesinin ne de babasının açıkça dillendirme cesaretini bulamadığı bir kaygıydı bu, ancak ayrı ayrı günlüklerinde dehşet ve keder içinde buna dair düşüncelere dalıyorlardı.

"Üçüncü doğum gününde Ferdinando annesinden daha uzundu ve babasının boyundan ancak iki üç santim kısaydı. 'Bugün ilk defa,' yazıyordu Sir Hercules, 'durumu tartıştık. Korkunç gerçek daha fazla gizlenemez: Ferdinando bizden biri değil. Bu-

nun üzerine, onun üçüncü doğum gününde, çocuğumuzun sağlığına, kuvvetine ve güzelliğine seviniyor olmamız gereken bir günde mutluluğumuzun yıkılmasına ağladık beraberce. Tanrı bu cefayı taşımak için güç versin bize.'

"Sekiz yaşında Ferdinando o denli kocaman ve sağlığı öylesine yerindeydi ki, anne babası, gönülsüzce de olsa, onu okula göndermeye karar verdi. En yakın yarı yılın başında Eton'a postalandı. Derin bir huzur çöktü eve. Ferdinando yaz tatillerinde her zamankinden daha büyük ve daha güçlü geri geliyordu. Bir gün baş uşağı yere yıkarak kolunu kırdı. 'Kaba, düşüncesiz, iknaya dirençli,' yazıyordu babası. 'Ona görgüyü öğretecek olan tek şey bedensel, dayak yollu cezalandırma.' Daha bu yaşta babasından kırk santim uzun olan Ferdinando hiçbir bedensel cezalandırmaya uğramadı.

"Üç yıl kadar sonra, yaz tatillerinin birinde Ferdinando Krom'a son derece büyük bir mastif köpeğiyle birlikte döndü. Kocaman hayvanı besleyemeyecek kadar pahalı bulan Windsor'daki yaşlı bir adamdan satın almıştı onu. Vahşi, sağı solu belli olmayan bir hayvandı; eve henüz girmişti ki, Sir Hercules'in en sevdiği finolarından birine saldırarak hayvanı ağzıyla sımsıkı yakaladı ve neredeyse ölünceye kadar savurdu. Bu olaydan pek rahatsız olan Sir Hercules hayvanın ahır avlusuna zincirlenmesini emretti. Ferdinando somurtarak köpeğin kendisine ait olduğu ve onu canı nerede isterse orada tutacağı yanıtını verdi. Babası öfkesi burnunda, yaşayabileceği en büyük hoşnutsuzluğun verdiği acıyla ona derhal hayvanı evin dışına çıkarmasını buyurdu. Ferdinando yerinden kımıldamayı reddetti. Annesi bu esnada odaya girerken köpek onun üzerine atıldı, yere devirdi, göz açıp kapayana dek kolunu ve omzunu ciddi şekilde yaralamıştı; Sir Hercules kılıcını çekip hayvana kalbinden saplamış olmasaydı,

bir anda kadını tam boğazından yakalamış olurdu herhalde. Oğluna dönerek, az daha canını almış olacağı anneyle aynı yerde kalması uygun almadığından hemen odayı terk etmesini buyurdu. Sir Hercules'in bir ayağı devasa köpeğin leşinin üzerinde, kılıcı çekilmiş ve hâlâ kanlı görüntüsü öylesine huşu uyandırıcı, sesi, el hareketleri ve yüzündeki ifade öylesine emrediciydi ki, Ferdinando dehşetle odadan sıvıştı ve tatilin geri kalanında her bakımdan örnek bir tavırla uslu durdu. Annesi çok geçmeden mastifin diş yaralarından kurtuldu, fakat bu serüvenin bilincindeki etkisini silmeye olanak yoktu; o andan itibaren sürekli olarak hayali korkular içinde yaşadı.

"Ferdinando'nun Avrupa'da, Büyük Seyahat'i gerçekleştirirken geçirdiği iki yıl, anne ve babası için mutlu bir güven dönemiydi. Gene de, o sırada bile geleceği düşüncesi akıllarından çıkmıyordu; daha genç zamanlarının her türden eğlencesiyle de avutamıyorlardı kendilerini. Lady Filomena sesini yitirmiş ve Sir Hercules keman çalamayacak denli romatizmalı olmuştu. Kendisi, doğrudur, hâlâ finolarının peşinde at koşturuyordu, fakat karısı bu tür sporlar için kendini fazlaca yaşlı, ayrıca mastif olayından beri fazlaca ürkek hissediyordu. Kocasını memnun etmek için avı belirli bir uzaklıktan, Shetlandların en güvenli ve en yaşlı olanı tarafından çekilen küçük iki tekerlekli, üstü açık bir arabadan takip ederdi en fazla.

"Ferdinando'nun dönüşü için belirlenen gün gelip çattı. Belirsiz korkulardan ve önsezilerden hasta düşen Filomena odasına ve yatağına çekildi. Sir Hercules oğlunu tek başına karşıladı. Kahverengi bir seyahat kıyafeti içindeki dev adam, odaya girdi. "Eve hoş geldin, oğlum," dedi Sir Hercules, biraz titreyen bir ses tonuyla.

"Umarım iyisinizdir, efendim." Ferdinando tokalaşmak için

eğildi, daha sonra tekrar doğrulttu kendisini. Babasının başının üstü, onun kalçasının hizasına geliyordu.

"Ferdinando yalnız gelmemişti. Kendisiyle aynı yaşta iki arkadaşı ona eşlik ediyordu ve genç adamların herbiri bir uşak getirmişti. Bayağı insan soyunun bu kadar fazla sayıda üyesinin varlığıyla Krom'un kutsallığına saygısızlıkta bulunulduğu otuz yıldır görülmüş değildi. Sir Hercules dehşete düşmüş ve hiddetlenmişti, gene de konukseverliğin kurallarına uyulması gerekiyordu. Genç beyefendileri ağırbaşlı nezaketle karşıladı ve kendilerine gereken ilginin gösterilmesine dair emirler vererek uşakları mutfağa yolladı.

"Geçmişte ailece yemek yenilen masa ortaya çıkarıldı ve tozu alındı (Sir Hercules ve hanımı elli santim yüksekliğindeki küçük bir masada yemek yemeye alışmışlardı). Büyük masanın kenarından yukarısını ancak ucu ucuna görebilen ihtiyar başhizmetkâr Simon'a akşam yemeğinde Ferdinando ile konuklarının yanlarında getirdikleri üç uşak yardım etti.

"Sir Hercules dış ülkeleri gezmenin tatları, dışarıda karşılaşılacak sanat ve doğa güzellikleri, Venedik'teki opera, aynı şehirdeki kiliselerde yetimlerin şarkı söyleyişleri ve benzer nitelikteki diğer konular üzerine bir sohbeti yönetiyor ve her zamanki inceliğiyle devam ettiriyordu. Genç adamların onun konuşmalarına özellikle ilgi gösterdikleri yoktu; onlar başhizmetkârın tabakları değiştirme ve bardakları yeniden doldurma gayretlerini izlemekle meşguldüler. Gülmelerini şiddetli ve yinelenen öksürme ya da tıkanma nöbetleriyle gizliyorlardı. Sir Hercules fark etmemiş gibi davranarak sohbetin konusunu spora döndürdü. Bunun üzerine genç adamlardan birisi, işitmiş olduğu üzere kendisinin eskiden bir fino sürüsünün yardımıyla tavşan avladığının doğru olup olmadığını sordu. Sir Hercules doğru olduğu yanıtı-

nı verdi ve kovalamacayı epey ayrıntılı bir biçimde anlatmaya koyuldu. Genç adamlar kahkahalarla gülüyorlardı.

"Akşam yemeği sona erdiğinde Sir Hercules sandalyesinden indi ve mazeret olarak hanımının nasıl olduğunu görmesi gerektiğini bildirerek onlara iyi geceler diledi. Basamakları çıkarken kahkahanın gürültüsü peşi sıra geliyordu. Filomena uyumuyordu; müthiş kahkahaların gürültüsünü ve de merdivende, koridorlarda tuhaf gelecek biçimde kuvvetli adımları dinlemekte idi. Sir Hercules yatağının ucuna bir sandalye çekti ve uzun bir süre sessizce, karısının elini tutarak ve zaman zaman onu usulca sıkarak oturdu orada. On sularında şiddetli bir gürültüyle irkildiler. Bir cam kırılması, ayakların yere vurulması, beraberinde bir bağırış ve kahkaha patlaması duyuldu. Yaygara birkaç dakika sürüp gidince Sir Hercules ayakları üzerinde doğruldu ve karısının yalvarmalarına rağmen gidip neler olduğunu görmek üzere hazırlandı. Merdivende ışık yoktu ve Sir Hercules el yordamıyla, sakınarak, basamaktan basamağa inmek ve ayağını her basışında yeni bir adımı göze almadan önce bir an durmak suretiyle aşağıya giden yolu aradı. Burada yaygara daha yüksekten kopuyordu; gürültü patırtı kendini ifade ederek sözlere ve cümlelere dönüşmekte idi. Yemek odası kapısının altında çizgi halinde bir ışık görülüyordu. Sir Hercules ayaklarının ucunda koridoru geçerek oraya ilerledi. Tam kapıya yaklaştığı sırada, korkunç bir gürültüyle kırılan cam ve kulak tırmalayıcı metal sesi geldi. Neler karıştırıyor olabilirlerdi? Ayak parmaklarının uçlarında dikilerek anahtar deliğinden bakmayı başardı. Harabeye çevrilmiş masanın ortasında uşakların başı, ihtiyar Simon dengesini güç bela koruyabilecek denli içkiyle sarhoş edilmiş, cig dansı yapıyordu. Ayakları cam kırıkları arasında çatırtılar çıkarıyordu, ayakkabıları ise dökülen şarapla ıslanmış-

tı. Üç genç adam çepeçevre oturarak masayı elleriyle yahut boş şarap şişeleriyle dövüyor, bağırarak ve kahkahalar atarak şevke getiriyorlardı. Duvara yaslanan üç uşak da gülmekteydiler. Ferdinando ansızın bir avuç dolusu cevizi dansçının kafasına fırlattı, bu, küçük adamı öylesine afallatıp şaşkına çevirdi ki, sendeleyerek sırt üstü düşüverdi, bir sürahi ile birkaç bardağı devirdi. Onu ayağa kaldırarak içmesi için biraz konyak verdiler, sırtına güm güm vuruyorlardı. Yaşlı adam gülümseyip hıçkırdı. 'Yarın,' dedi Ferdinando, 'tüm ev halkının bulunacağı, hep birlikte düzenleyeceğimiz bir balemiz olacak.' 'Baba Hercules sopasını takacak ve sahte kahramanlığını bürünecek,' diye ekledi arkadaşlarından biri, ardından her üçü de kahkahalarla güldüler.

"Sir Hercules daha fazla bakmayacak ve dinlemeyecekti. Koridoru bir kez daha geçti ve merdiveni tırmanmaya başladı, her bir basamakta dizlerini acı verecek kadar yükseğe kaldırarak. Bu her şeyin sonuydu: Dünyada kendisi için hiçbir yer yoktu artık, Ferdinando'yla dünyada aynı yerde durmazdı.

"Karısı hâlâ uyanıktı; onun sorular soran bakışına yanıt verdi, 'İhtiyar Simon'la eğleniyorlar. Yarın sıra bize gelecek.' Bir an sessiz kaldılar.

"Sonunda Filomena konuştu, 'Yarını görmek istemiyorum.'

" 'Görmemek daha iyi,' dedi Sir Hercules. Küçük odasına girerek gündelik işler defterine akşamın tüm olaylarının eksiksiz ve ayrıntılı bir hikâyesini yazdı. Bu işle meşgul olduğu esnada zili çalarak bir uşağı çağırdı ve kendisi için saat on birde sıcak su ile bir küvetin hazır edilmesini buyurdu. Yazmayı bitirdiğinde karısının odasına gitti ve uyuyamadığı zamanlarda almaya alışkın olduğundan yirmi kat daha güçlü bir afyon dozu hazırlayıp kendisine getirerek, "Işte uyku ilacın," dedi.

"Filomena bardağı aldı ve hemen içmeyerek kısa bir süre durdu. Gözlerine yaşlar geldi. 'Yazın orada, *sulla terrazza* otururken söylediğimiz şarkıları hatırlıyor musun?' Bir hayalet gibi belli belirsiz çıkan çatlak sesiyle usul usul Stradella'nın 'Amor, amor, non dormir giu' sundan birkaç ölçü söylemeye başladı. 'Ve senin keman çalışını. Öylesine kısa bir zaman önceymiş gibi geliyor ki, gene de o kadar uzun, uzun, uzun. *Addio, amore, A rivederti.*' Ilacını içip bitirdi ve tekrar yastığına uzanarak gözlerini yumdu. Sir Hercules onun elini öptü ve uyandırmaktan korkarmışcasına ayaklarının ucuna basarak uzaklaştı. Küçük odasına döndü ve karısının kendisine söylediği son sözleri defetere kaydettikten sonra emirlerine uygun biçimde yukarıya getirilmiş olan suyu küvetine boşalttı. Suyun hemen küvete giremeyeceği kadar sıcak olmasından ötürü raftan kendisinde bulunan Suetonius kopyasını indirdi. Seneca'nın nasıl öldüğünü okumak istiyordu. Kitabı rasgele açtı. 'Ancak cücelerin,' diye okudu, '*lusus naturae* olduklarını ve uğursuz alameti taşıdıklarını savunuyordu.' Bıçaklanmışcasına irkildi. O Agustos, diye hatırladı, amfitiyatroda boyu yetmiş santimi bile bulmayan ve ağırlığı sekiz buçuk kilo olan, buna karşılık gür bir sese sahip, iyi bir aileden gelen, Lucius adındaki genç bir adam teşhir edilmişti. Tiberius, Caligula, Claudius, Neron; büyüyen bir dehşetin öyküsüydü bu. 'Onun öğretmeni Seneca, kendini öldürmeye mecbur edildi.' Sonra Petronius vardı, sonunda arkadaşlarını onun etrafına çağırarak, yaşam onun yarılmış damarlarından çekilip uzaklaşırken kendisiyle felsefenin avuntularına değil, aşka ve yiğitliğe dair konuşmalarını emretmiş olan. Kalemini bir kez daha mürekkebe daldırarak günlüğünün son sayfasına yazdı: 'Bir Romalı gibi öldü.' Daha sonra, bir ayağının parmaklarını suya sokup fazla sıcak olmadığına hükmedince sabahlığını

üzerinden altı ve eline bir ustura alarak küvetin içine oturdu. Tek, derin bir kesikle sol bileğindeki atardamarı ikiye ayırdı, ardından geriye uzandı ve zihnini sükûnet içinde düşünmeye bıraktı. Dışarı sızan kan suyun her tarafında çözünen çelenkler ve sarmallar oluşturarak yüzmekteydi. Kısa bir sürede küvetin tamamı hafiften pembeye boyanmıştı. Renk koyulaştı; Sir Hercules alt edilemez bir uyuşukluğun kendisine egemen olduğunu hissediyordu; belirsiz rüyaların birinden çıkıp diğerine dalmakta idi. Çok geçmeden derin uykuya daldı. Küçük bedeninde kan çok yoktu."

14

Hafif öğle yemeği sonrası kahvelerini içmek için grup genellikle kütüphaneye dağılırdı. Buranın pencereleri doğuya bakıyordu ve günün bu saatinde evin en serin yeriydi. On sekizinci yüzyılda şık bir tasarıma sahip beyaz boyalı raflarla donatılmış, geniş bir odaydı. Bir duvarın ortasında taklit kitap dizileriyle ustaca döşenmiş bir kapı, derin bir dolaba açılıyordu, ki burada, bir yığın mektup dosyasının ve eski gazetenin arasında, İkinci Sir Ferdinando tarafından Büyük Seyahat'ten dönüşünde getirilmiş olan, Mısırlı bir hanımın mumya kılıfı karanlığın içinde çürüyüp toza dönüyordu. Üç metre öteden ve ilk bakışta, bu gizli kapı, rafların gerçek kitaplarla dolu bir bölümü sanılabilirdi hani. Elinde kahve fincanıyla Mr. Scogan taklit kitap rafının önünde duruyordu. Yudumlarının arasında söze girdi.

"Dipteki raf," diyordu, "on dört ciltlik bir ansiklopediyle işgal edilmiş. Yararlı, gene de biraz yavan, keza Caprimulge'un *Fin Dili Sözlüğü*. *Biyografik Sözlük* çok daha ümit verici görünüyor. *Doğuştan Üstün İnsanların Biyografisi, Üstünlüğe Ulaşan İnsanların Biyografisi, Üstün Olmaya Zorlanmış İnsanların Biyografisi ve Hiçbir Zaman Asla Üstün Olmamış İnsanların Biyografisi*. Daha sonra on ciltlik *Thom'un Eserleri* ve *Gezileri* var, buna karşılık *Yaban Kazı Avı –Bir Roman*, yazarı bilinmeyen en az altı cilt. Ama

bu da ne, bu da ne?" Mr. Scogan ayaklarının uçlarında dikildi ve yakından, merakla yukarı baktı. "Yedi ciltlik *Knockespotch Öyküleri. Knockespotch Öyküleri,*" diye yineledi. Ah, azizim Henry," dedi dönerek, "bunlar senin en iyi kitapların. Kütüphanenin geri kalanını tümüyle, seve seve feda ederdim onlara."

Çok sayıda ilk baskının mutlu sahibi Mr. Wimbush'un yapabildiği hoşgörüyle gülümsemek oldu.

"Mümkün müdür," diye devam etti Mr. Scogan, "bir sırt ve bir başlıktan öte hiçbir şey bulundurmamaları?" Dolabın kapısını açtı ve içeriye şöyle bir göz gezdirdi, onun ardında kitapların geri kalanını bulmayı umarmış gibi. "Püff!" dedi ve kapıyı tekrar kapadı. "Toz ve küf kokuyor. Ne kadar simgesel! Mucizevi bir aydınlanma ümidiyle geçmişin görkemli başyapıtlarına geliniyor ve bunlar aralandıklarında sadece karanlık ve toz ve de belli belirsiz bir çürüme kokusu ile karşılaşılıyor. Nihayetinde okuma nedir ki, içki ya da aşırı cinsel ilişki düşkünlüğü veya kendini arzularına fazlaca kaptırmanın diğer türleri gibi kötü bir alışkanlıktan başka? İnsan eğlenmek ve zihnini eğlendirmek için okur; insan, hepsinden öte, kendini düşünmekten alıkoymak için okur. Bununla birlikte – Knockespotch Öyküleri..."

Durakladı ve düşüncelere dalmış bir halde, var olmayan, elde edilmeleri olanaksız kitapların sırtlarına parmaklarıyla ritmik vuruşlar yaptı.

"Fakat okuma konusunda size katılmıyorum," dedi Mary. "Ciddi okuma konusunda, demek istediğim."

"Çok doğru, Mary, çok doğru," diye yanıtladı Mr. Scogan. "Odada bazı ciddi insanlar bulunduğunu unutmuşum."

"Biyografilerin mantığı hoşuma gidiyor," dedi Denis. "Tasarının içinde hepimize yer vardır; kapsamı geniştir bunun."

"Evet, biyografiler iyidir, biyografiler harikadır," diye onayla-

dı Mr. Scogan. "Onları son derece zarif bir Naiplik dönemi tarzında – sözlerin Brighton Pavyonu olarak – belki mutheşem Dr. Lempriere'in kendisi tarafından yazılmış olarak düşünüyorum. Onun klasik sözlüğünü bilir misiniz? Ah!" Mr. Scogan elini kaldırdı ve diyecek söz bulamadığını belirten bir hareketle usulca düşürdü tekrar. "Onun Helen'e dair biyografisini okuyun; bir kuğu suretinde gizlenmiş Jupiter'in nasıl Leda ile yüz yüze 'durumundan kendine yarar sağlamasına olanak verildiği'ni okuyun. Üstelik Üstünler'in bu biyografilerini belki de onun yazmış olduğunu düşünmek! Ne eser, Henry! Ve senin kütüphanenin budalaca düzenlemesi yüzünden okunamıyor."

"*Yaban Kazı Avı*'nı tercih ederim," dedi Anne. "Altı ciltlik bir roman; dinlendirici olmalı."

"Dinlendirici," diye yineledi Mr. Scogan. "Tam üstüne bastın. *Yaban Kazı Avı* gibi bir kitap kusursuzdur, fakat biraz modası geçmiştir; ellilerdeki din adamı takımının yaşamından manzaralar, bilirsin; toprak sahibi orta sınıftan örnekler; acıma ya da sempati uyandırma veya komedi amacına yönelik köylüler; geri planda da, doğanın sadelikle tasvir edilmiş pitoresk güzellikleri. Hepsi çok güzel ve sağlam, ne var ki, bazı pudingler gibi yalnızca bir parça yavan. Şahsen *Thom'un Eserleri ve Gezileri*'nin anafikrini daha çok seviyorum. Thom Tepesi'nin tuhaf Mr. Thom'u. Yakın dostlarının onu çağırdıkları şekliyle, Koca Kedi Thom. Tibet'te on yılını süzme yağ endüstrisini çağdaş Avrupalı tarz doğrultusunda düzenleyerek geçirdi ve yüklü bir servetle otuz altı yaşında emekli olabildi. Yaşamının geri kalanını geziye ve akıl yürütmeye adadı; işte sonuç." Mr. Scogan taklit kitaplara hafifçe vurdu. "Şimdi de *Knockespotch Öyküleri*'ne geliyoruz. Ne müthiş bir başyapıt ve ne müthiş bir adam! Knockespotch öykünün nasıl yazılacağını biliyordu. Ah, Denis, Knockespotch u bir okuya-

bilseydin genç bir adamın kişiliğinin usanç verici gelişimine dair bir roman yazıyor olmazdın, sonu gelmez, müşkülpesent ayrıntılarla Chelsea'de, Bloomsbury'de ve de Hampstead'deki aydın yaşantısını anlatıyor olmazdın. Okunabilir bir kitap yazmaya çalışıyor olurdun. Gel gör ki, heyhat! ev sahibimizin kütüphanesinin acayip düzeni sayesinde Knockespotch'u asla okumayacaksın."

"Hiç kimse buna benim kadar üzülemez," dedi Denis.

"Bizi gerçekçi romanın kasvetli zorbalığından kurtaran Knockespotch idi," diye devam etti Mr. Scogan, "büyük Knockespotch. 'Yaşamım,' diyordu Knockespotch, 'değerli saatleri orta sınıf iç dünyalarının tasvirlerini yazmaya ya da okumaya harcayabileceğim kadar uzun değil.' Yine diyordu ki, 'İnsan zihnini toplumsal bir doluluğa gömülmüş halde görmekten usandım; onu bir boşluğun içinde, özgürce ve neşeyle vızıldarken resmetmeyi tercih ederim.'"

"Ben diyorum ki," dedi Gombauld, "Knockespotch zaman zaman biraz anlaşılmaz oluyordu, değil mi?"

"Öyleydi," diye yanıtladı Mr. Scogan, "kasıtlı olarak. Bu onu gerçekte olduğundan daha derin gösteriyordu. Gene de sadece özdeyişlerinde bu denli çapraşık ve gizemli idi. Öykülerinde daima berraktı. Aman o öyküler; o öyküler! Nasıl anlatmalıyım onları? İnanılmaz karakterler trapezdeki, cıvıl cıvıl giyinmiş göstericiler gibi onun sayfalarını bir uçtan diğerine hızla geçerler. Olağanüstü maceralar ve daha da olağanüstü kurgular vardır. Uygarlaşmış yaşamın ahmakça zihinsel meşguliyetlerinin tümünden kurtulmuş bilgiler ve duygular karmaşık ve incelikli figürlerle bir baştan bir başa gidip gelerek, ilerleyerek, gerileyerek, çarparak dans ederler. Engin bilgi ve engin hayal gücü kol kola gider. Bugünün ve geçmişin mümkün olan her konudaki

bütün görüşleri Öyküler'in içinde birdenbire beliriverir, ciddiyetle gülümser ya da kendilerine ilişkin bir karikatüre yuzlerını ekşitirler, derken yeni bir şeye yer açmak üzere ortadan kaybolurlar. Yazarlığının sözel yüzey yapısı zengin ve olaganüstü çeşitlidir. Yaratıcılığın ardı arkası kesilmez. O..."

"Fakat bize bir örnek veremez miydiniz," dıye araya gırdi Denis – "somut bir örnek?"

"Ne yazık!" diye yanıtladı Mr. Scogan, "Knockespotch'un görkemli kitabı Excalibur gibidir. Bu kapıya çıkmamacasına saplanıp kalır, onu çekip çıkaracak dehaya sahip bır yazarın gelmesini bekleyerek. Ben yazar bile değilim, işe girişecek denli yeterliğim yok. Knockespotch'un ahşap hapishanesınden çıkarılmasını, azizim Denis, sana bırakıyorum."

"Sağolun," dedi Denis.

15

"Şirin Brantôme'un zamanında," diyordu Mr. Scogan, "Fransız Kraliyet Sarayı'nda soylulara tanıtılan her genç kız Kral'ın masasında yemek yemeye davet edilirdi ki, burada kendisine, İtalyan işçiliğinin eseri olan zarif bir gümüş kupada şarap sunulurdu. İlk defa soylulara tanıtılan kızlara ait olan bu kadeh, sıradan bir kupa olmazdı; çünkü, iç tarafına pek süslü ve ustalıklı bir tarzda son derece canlı bir dizi aşk sahnesi hakkedilmiş olurdu. Genç hanımefendinin aldığı her yudumla, bu kalem işlemeleri gitgide daha görünür duruma gelir ve kralın maiyeti onun burnunu kupaya daldırdığı her seferinde azalan şarabın meydana çıkardıkları karşısında kızarıp kızarmadığına ilgiyle bakıp dururlardı. Genç kız kızarırsa masumiyetinden ötürü kendisine gülerlerdi; kızarmazsa, bu kez fazlaca gözü açılmış olduğu için gülünürdü."

"Geleneğin," diye sordu Anne, "Buckingham Sarayı'nda yeniden canlandırılmasını önerir misiniz?"

"Önermem," dedi Mr. Scogan. "Anekdotu sadece on altıncı yüzyılın pek hoşgörülü bir serbestliğe sahip âdetlerinin örneği olarak aktardım. On yedinci, on sekizinci, on beşinci, on dördüncü yüzyılların ve Hammurabi'nin zamanından bu yana geçen her yüzyılın geleneklerinin aynı ölçüde hoşgörülü ve aynı

ölçüde açık, olduğunu gösteren başka anekdotlar da aktarabilirdim. Geleneklerin aynı coşkulu açıklıkla tanımlanmadığı tek yüzyıl, huzur dolu on dokuzuncu yüzyıl idi. Hayrete düşüren bir istisnaydı bu. Üstelik yine de, tarihin kasıtlı bir hiçe sayılması olduğunun kabul edilmesi gereken bir tutumla, on dokuzuncu yüzyıl fena halde fikirlere gebe suskunluklarını olağan, doğal ve doğru sayıyordu; önceki on beş ya da yirmi bin yılın serbestliği anormal ve sapkın bulunuyordu. Acayip bir durumdu bu."

"Tamamen katılıyorum." Mary söylemesi gerekeni dile getirme çabasında heyecandan soluk soluğa kalmıştı. "Havelock Ellis diyor ki..."

Mr. Scogan, trafiğin akışını durduran bir polis memuru gibi elini kaldırdı. "Diyor; biliyorum. Bu da beni bir sonraki asıl konuma getiriyor; tepkinin niteliğine."

"Havelock Ellis..."

"Tepki, doğduğunda –ve kabaca söyleyebiliriz ki, yüzyılın başından biraz önce ortaya çıktı– tepki açıklığa karşı idi, ancak daha eski devirlerde egemen olmuş açıklığa değil. Geri çevirdiğimiz geçmişin neşeli serbestliği değil, bilimsel bir açıklık idi. Aşk konusu bütünüyle, müthiş derecede ciddi bir sorun oldu. Ciddi genç adamlar kamu yayınlarında bundan böyle harhangi bir cinsel konu üzerine şaka yapmanın asla mümkün olmayacağını yazdılar. Profesörler cinselliğin kısırlaştırıldığı ve parçalara ayrıldığı kalın kitaplar kaleme aldılar. En küçük bir imalarının altmışların gençliğini âşıkane bir heyecanın taşkınlıklarına salmaya yeteceği konuları felsefi bir dinginlikle tartışmak, ciddi genç kadınlar için, Mary gibi, âdet hükmünü almıştı. Hepsi fazlasıyla saygıdeğerdir, kuşkusuz. Fakat gene de," –Mr. Scogan iç geçirdi– "kendi hesabıma, bu bilimsel gayretin içinde Rabelais ve Chaucer'ın şenlikli ruhundan biraz daha görmeyi isterim."

"Sizden tamamen farklı düşünüyorum," dedi Mary. "Cinsellik gülünecek bir konu değildir; şakaya gelmez."

"Belki de," diye yanıtladı Mr. Scogan, "belki de ahlaksız bir ihtiyarım ben, çünkü itiraf etmeliyim ki, cinselliğe her zaman büsbütün ciddiyetle bakamıyorum."

"Fakat size söylüyorum..." diye başladı Mary köpürerek. Yüzü heyecandan kıpkırmızı olmuştu. Yanakları kocaman, olgun bir şeftali gibiydi.

"Doğrusu," diye sürdürdü Mr. Scogan, "mevcut konular içinde her zaman için eğlenceli olan az sayıda konudan biri gibi geliyor bu bana. Aşk, gülmenin ve hazzın ızdırap ve acıya pek belli belirsizce de olsa baskın geldiği, şu ya da bu türlü önemi bulunan tek insan etkinliğidir."

"Tamamen farklı düşünüyorum," dedi Mary. Bir sessizlik oldu.

Anne saatine baktı. "Neredeyse sekize çeyrek var," dedi "Ivor'un ne zaman geleceğini merak ediyorum." Şezlongundan kalktı ve dirseklerini taraçanın korkuluğuna yaslayarak vadinin üzerinden daha uzaktaki tepelere baktı. Arazinin yapısı ölçülü akşam aydınlığında gözler önüne serilmişti. Koyu gölgeler, parlak, zıtlık oluşturan ışıklar tepelere yeni bir katılık vermekte idi. Yüzeyin bilinmeyen engebeleri ışık ve gölgede seçiliyordu. Çimenlik, mısır, ağaçların yaprakları girintili çıkıntılı gölgelerle boyanmıştı. Nesnelerin yüzeyi harikulade bir zenginlik kazanmıştı.

"Bakın!" dedi birdenbire Anne ve işaret etti. Vadinin karşı tarafında, dağ sırasının doruğunda gün ışığının verdiği kızıltıyla pembe-sarı rengini alan bir toz bulutu ufuk çizgisi üzerinde süratle ilerliyordu. "Ivor bu. Hızından belli."

Toz bulutu vadiye indi ve gözden kayboldu. Büyük Okya-

nus'ta rastlanan türden iri bir ayıbalığının sesiyle korna kendini duyurdu, giderek yaklaşıyordu. Bir dakika sonra Ivor evin köşesini sıçraya sıçraya dönüverdi. Saçları kendi hızının rüzgârında dalgalanıyordu; onları görünce güldü.

"Anne hayatım," diye bağırdı, onu kucakladı, Mary'yi kucakladı, Mr. Scogan'ı da kucakladı sayılır. "Eh, işte buradayım. Inanmaz bir hızla gelmişim." Ivor'un sözcük bilgisi zengin olmakla birlikte biraz yanlıştı. "Akşam yemeğine gecikmedim, değil mi?" Korkulukların üzerine çıktı ve güle eğlene oturdu orada. Bir koluyla iri bir taş saksıya sarılarak başını onun sert ve dikenli böğürlerine güven dolu bir sevgi tavrıyla yanlamasına yasladı. Kahverengi, dalgalı saçları vardı ve gözleri çok ışıl ışıl, rastlanması ihtimal dışı olan soluk bir mavidendi. Başı ensiz, yüzü ince ve hayli uzun, burnu kartal gagası gibi kıvrıktı. Ileri yaşında –gerçi Ivor'u yaşlı olarak hayal etmek güçtü– bir Demir Dük gaddarlığına sahip olmaya adaydı. Oysa şimdi, yirmi altısında, insanı etkileyen şey, yüzünün yapısı değildi; taşıdığı ifade idi. Cezbedici ve hayat doluydu, dahası gülümsemesiyle etrafa neşe saçılıyordu. Daima hareket halindeydi, kıpır kıpır ve hızlı, bununla birlikte çekici bir zerafet içinde. Zayıf ve incecik gövdesi tükenmez bir enerji pınarından besleniyor gidiydi.

"Hayır, gecikmedin."

"Bir soruyu yanıtlamak için tam zamanında geldin," dedi Mr. Scogan. "Aşkın ciddi bir konu olup olmadığını tartışıyorduk. Sen ne düşünüyorsun? Ciddi midir?"

"Ciddi mi?" diye tekrarladı Ivor. "Hiç şüphesiz."

"Size söylemiştim," diye bağırdı Mary, zafer kazanmışcasına.

"Fakat hangi anlamda ciddi?" diye sordu Mr. Scogan.

"Bir uğraş olarak demek istiyorum. Insan hiç sıkılmadan sürdürebilir."

"Anlıyorum," dedi Mr. Scogan. "Çok iyi anlıyorum."

"İnsan kendisini aşkla oyalayabilir," diye devam etti Ivor, "her zaman ve her yerde. Kadınlar daima şaşılacak denli aynıdır. Suretler biraz değişir, o kadar. İspanya'da –baştaki eliyle bir takım geniş kavisler çizdi– merdivende onları geçmenize olanak yoktur. İngiltere'de –işaret parmağının ucunu başparmağının ucuna koyup elini alçaltarak bu çemberi hayali bir silindire dönüşecek şekilde uzattı– İngiltere'de boru biçimindedirler. Ancak duyguları her zaman aynıdır. En azından ben daima öyle olduğuna hükmetmişimdir."

"Bunu duyduğuma sevindim," dedi Mr. Scogan.

16

Hanımlar odadan çıkmışlar ve Porto şarabı elden ele dolaşıyordu. Mr. Scogan bardağını doldurdu, sürahiyi devretti ve sandalyesinde geriye yaslanarak bir an konuşmadan etrafına baktı. Etrafında sohbetin sesi başıboş alçalıp yükselen dalgalar halinde duyuluyor idiyse de, bunlara karşı kayıtsızdı; içinden bir espriye gülümsüyordu. Gombauld onun tebessüm ettiğini fark etti.

"Sizi güldüren nedir?" diye sordu.

"Yalnızca bu masanın çevresinde oturan sizleri dikkatle izliyordum," dedi Mr. Scogan.

"O kadar komik miyiz biz?"

"Asla," diye yanıtladı Mr. Scogan kibarca. "Sadece kendi kurgularımla eğleniyordum."

"Peki nelerdi bunlar?"

"Kurguların en başıboş, en soyut olanları. Size teker teker bakıyor ve şayet bir Sezar gibi davranma fırsatı verilmiş olsa her birinizin ilk Sezarlardan hangisine benzeyeceğini zihnimde canlandırmaya çalışıyordum. Sezarlar mihenk taşlarımdan biridir," diye açıkladı Mr. Scogan. "Deyim yerindeyse, boşlukta işleyen karakterlerdir onlar. Mantıksal sonuçlarına vardırılmış insanoğullarıdır. Bir mihenk taşı, bir ölçüt olarak eşi bulunmaz değerleri bundan ileri gelir. Birisiyle ilk kez karşılaştığımda kendime

şu soruyu sorarım: Sezarlaın ortamı göz önüne alındığında bu kimse Sezarlardan hangisine benzerdi; Julius, Augustus, Tiberius, Caligula, Claudius, Neron? Her bir karakter özelliğini, her bir zihinsel ve duygusal eğilimi, her bir önemsiz tuhaflığı alır ve onları bin misli büyütürüm. Sonuçta ortaya çıkan görüntü bana onun Sezarların dilindeki formülünü verir."

"Ya siz Sezarlardan hangisine benziyorsunuz?" diye sordu Gombauld.

"Ben gücül olarak onların hepsiyim," diye yanıtladı Mr. Scogan, "hepsi; kişiliğimdeki herhangi bir şeyin gelişimi olamayacak denli fazlaca aptal olan Claudius herhalde dışarıda tutulmak üzere. Julius'un cesaretinin ve zorlayıcı enerjisinin, Augustus'un sağduyusunun, Tiberius'un şehvet düşkünlüğünün ve zalimliğinin, Caligula'nın deliliğinin, Neron'un sanatsal dehasının ve muazzam kibrinin nüveleri içimdedir hep. Fırsat tanınmış olsa efsanevi bir şey olabilirdim ben. Ancak koşullar aleyhime idi. Bir kır bölgesinin papaz evinde doğup büyüdüm; gençliğimi pek az bir para karşılığında bir yığın tamamen anlamsız, ağır işi yerine getirerek geçirdim. Sonuç şu ki, şimdi, orta yaşta, yoksul bir kişiyim. Fakat belki bu da aynı ölçüde güzel. Yine belki, Denis'e olgunlaşarak küçük bir Neron'a dönüşme olanağı verilmemiş olması ve Ivor'un yalnızca gücül düzeyde bir Caligula olarak kalması da aynı ölçüde güzel. Evet, böylesi daha iyi, hiç kuşkusuz. Gene de, engellenmeksizin olanaklarının tüm dehşetini geliştirme şansını elde etmiş olsalardı, görülesi bir şey olarak daha fazla eğlendirirdi galiba bu. Tiklerinin ve zaaflarının ve de ufak kusurlarının gelişip tomurcuklanarak devasa ve harikulade gaddarlık ve gurur, uçarılık ve de hırs çiçekleri açması hoş ve ilginç olurdu. Sezar ortamı Sezar'ı yaratır, özel gıdanın ve kraliçeye uygun hücrenin kraliçe arıyı yaratması gibi. Arılardan ayrıldığımız

nokta, onların uygun gıda verildiğinde her selerinde bir kraliçe yaratmalarının kesin olmasıdır. Bizim için böyle bir kesinlik yoktur; Sezar ortamına konulan her on adamdan birisi değişken ruh halleri içinde iyi ya da zeki veya muhteşem olacaktır. Geri kalanı gelişerek Sezarlara dönüşeceklerdir; o dönüşmeyecektir. Yetmiş seksen yıl önce Burbonların Güney İtalya'daki sömürülerini okuyan cahil insanlar şaşkınlık içinde bağırıyorlardı: Böylesi olayların on dokuzuncu yüzyılda yaşanması olacak şey değil! Birkaç yıl sonrasında ise, bizim de öğrenmekle hayrete düştüğümüz şuydu ki, daha da şaşırtıcı yirminci yüzyılımızda Kongo ve Amazon'daki mutsuz zencilere Stephen döneminde İngiliz serflerine davranıldığı gibi davranılmakta idi. Günümüzde bu tür şeylere artık şaşırmıyoruz. Zenciler ve yanık tenliler İrlanda'yı yağma ediyor, Polonyalılar Silezyalılar'a kötü davranıyor, küstah faşistler daha yoksul yurttaşlarını katlediyor; hepsini daha baştan olağan kabul ediyoruz. Savaştan bu yana hiçbir şey bizi hayrete düşürmüyor. Bir Sezar ortamı yaratmışız ve bir yığın minik Sezar türemiş bulunuyor. Daha doğal ne olabilir ki?"

Mr. Scogan Porto şarabından kalanı içip bitirdi ve bardağı yeniden doldurdu.

"Şu anda," diye devam etti, "dünyanın her tarafında en ürkütücü dehşetler meydana geliyor. İnsanlar eziliyor, kamçılanıyor, bağırsakları çıkarılıyor, parçalanıyor; ölü bedenleri bozuluyor ve gözleri geri kalanıyla birlikte çürüyor. Acı ve korku çığlıkları saniyede üç yüz altmış metre hızla havada her tarafa dalga dalga yayılıyorlar. Üç saniye süreyle dolaştıktan sonra tamamen duyulmaz oluyorlar. Bunlar sıkıntı verici gerçekler; fakat onlardan ötürü yaşamdan daha mı az keyif alacağız? Kesinlikle hayır. Şefkat duyarız, şüphesiz, ulusların ve bireylerin ızdıraplarını kafamızda canlandırır ve onlara acırız. Fakat nihayetinde, şefkat ve

hayal gücü nedir ki? Pek az değerlidirler, şefkat duyduğumuz kişi ezkaza çok sevdiğimiz biri olmadıkça; o zaman dahi çok fazla etkili olmazlar. Ayrıca iyi bir şeydir de bu; çünkü kişi yeteri kadar berrak bir hayal gücüne ve başka insanların acılarını gerçekten anlayacak ve hissedecek denli duyarlı bir şefkate sahip olsaydı, bir an olsun iç huzuru bulamazdı. Sahiden şefkatli bir ırk, mutluluğun anlamını pek bilmeyecekti. Ancak neyse ki, önceden söylediğim gibi, şefkatli bir ırk değiliz biz. Savaşın başında, hayal gücü ve şefkatten ötürü, bedensel olarak acı çekenlerle birlikte acı çektiğimi düşünürdüm. Oysa bir iki ay sonra dürüstçe itiraf etmem gerekti ki, çekmiyordum. Üstelik hâlâ pek çoklarından daha açık bir hayal gücüne sahip olduğumu sanıyordum. Izdırapta her zaman yalnızdır kişi; bir insanın ızdırap çekmesi üzücüdür; bununla birlikte, dünyanın geri kalanına hazzı olanaklı kılar."

Bir duraklama oldu. Henry Wimbush sandalyesini geriye itti.

"Galiba en iyisi gidip hanımlara katılmak," dedi.

"Bence de," dedi Ivor, neşeli bir çeviklikle ayağa sıçrayarak. Mr. Scogan'a döndü. "Neyse ki," dedi, "hazlarımızı paylaşabiliyoruz. Daima tek başımıza mutlu olmaya mahkûm değiliz."

17

Ivor rapsodisinin son akoruna hızlı bir vuruşla indirdi ellerini. O sevinçli ezgide yedincinin sol elin başparmağıyla, oktavla bir çalınmış olduğuna dair bir ipucu vardı sadece; ancak görkemli sesin genel etkisi gayet açık ortaya çıkıyordu. Genel etki güzel olduğu sürece küçük ayrıntıların pek az önemi vardır. Hem zaten yedinciyle ilgili bu ipucu kesinlikle modern idi. Koltuğunda döndü ve saçlarını gözlerinden uzaklaştırarak geriye attı.

"İşte," dedi. "Sizin için yapabileceğimin en iyisi bu, ne yazık ki."

Alkış ve teşekkür mırıltıları duyuldu; derken Mary, kocaman porseleni andıran gözleri icracıya sabitlenmiş halde yüksek sesle bağırdı, "Mükemmel!" ve sanki boğuluyormuşcasına yeniden soluklandı.

Doğa ve talih en güzide armağanlarının tümünü Ivor Lombard'a yağdırmada birbiriyle yarışmışlardı. Serveti vardı ve tamamen bağımsızdı. Yakışıklıydı, tavırlarında karşı konulmaz bir cazibe taşıyordu ve tam olarak hatırlayamayacağı kadar çok aşk başarısının kahramanıydı. Başarıları sayı ve çeşitlilik bakımından olağanüstüydü. Güzel, eğitimsiz, tenor bir sesi vardı; piyanoda irkiltici bir yetenekle, süratle ve yüksek sesle doğaçlama

yapabiliyordu. İyi bir amatör medyum ve telepaticiydi, ayrıca öteki dünya üzerine hatırı sayılır derecede ilk elden bilgiye sahipti. Fevkalade bir hızla uyaklı şiirler yazabiliyordu. Hızlı bir tarzda simgeci resimler yapardı, üstelik çizim kimi zaman bir parça zayıf kalsa dahi, renk daima hayranlık uyandıran bir ustalığı sergilerdi. Amatör piyeslerde mükemmeldi, olanak tanındığında dahice yemek pişirebilirdi. Biraz Latince ve daha da az Yunanca bilmesiyle Shakespeare'i andırıyordu. Böyle bir zekâ için eğitim lüzumsuz görünmekte idi. Eğitimden geçmek muhtemelen yalnızca doğal yeteneklerini öldürmek demekti.

"Dışarıya, bahçeye çıkalım," diye önerdi Ivor. "Harika bir gece bu."

"Teşekkürler," dedi Mr. Scogan, "fakat kendi adıma daha da harika olan bu koltukları tercih ederim." Piposu çektiği her nefeste sulu çamura benzer bir görünümle kabarcıklar çıkarmaya başlamıştı. Keyfi tam anlamıyla yerindeydi.

Henry Wimbush da mutluydu. Kelebek gözlüğünün üzerinden bir an Ivor'un bulunduğu tarafa baktı ve daha sonra hiçbir şey söylemeden şu dönemde kendisinin en gözde metinleri olan kir içindeki küçük, on altıncı yüzyıla ait hesap defterlerine döndü. Sir Ferdinando'nun evle ilgili masrafları hakkında kendininkilerden daha fazla şey biliyordu.

Ivor'un sancağı altında toplanan açık hava tayfası Anne, Mary, Denis ve hayli beklenmedik şekilde, Jenny'den oluşuyordu. Dışarıda hava sıcak ve karanlıktı; ay yoktu ortada. Taraçada bir aşağı bir yukarı yürüyorlardı ve Ivor bir Napoliten şarkı söylüyordu: "Stretti, stretti" –yaklaş, yaklaş– arkasından küçük İspanyol kızıyla ilgili bir şey. Nabzı hızlı atmaya başlamıştı havanın. Ivor kolunu Anne'in beline doladı, başını yana, onun omzunun üzerine düşürdü ve bir yandan şarkı söyleyerek bu halde

yürümeye devam etti. Dünyadaki en rahat, en doğal şeymiş gibi görünüyordu. Kendisinin neden bunu hiçbir zaman yapmamış olduğuna şaşıyordu Denis. Ivor'dan nefret etti.

"Havuza doğru inelim," dedi Ivor. Sarılmayı bırakarak küçük sürüsüne çobanlık etmek üzere arkasına döndü. Evin yanı sıra ilerleyerek, aşağı bahçeye inen porsukağaçlarıyla kaplı yaya yolunun girişine vardılar. Evin renksiz, dimdik duvarıyla uzun porsukağaçları arasında yol zifiri karanlık, dar bir boğaz idi. Porsukağacı engelinin arasında bir açıklık, sağa doğru inen basamaklar bulunuyordu bir yerde. Gruba liderlik eden Denis el yordamıyla, sakınarak yürümekte idi; bu karanlıkta dipsiz uçurumlardan, dehşetengiz sivri uçlu engellerden insan akıldışı bir korku duyuyordu. Ansızın ardında çok ince ve tiz, ürkmüş bir "Ah!" ve peşinden, bir tokadın sesi olabilecek, keskin, kuru bir darbe duydu. Bunun sonrasında Jenny'nin "Ben eve dönüyorum," diyen sesi geldi kulağa. Söyleyişindeki tavrı kararlıydı ki, daha sözcükler ağzından çıkarken kendisi karanlığa karışarak gözden kayboluyordu. Olay her ne idiyse kapanmıştı. Denis el yordamıyla ileriye doğru yürümeyi sürdürdü. Arkalarda bir yerden Ivor yeniden, usulca şarkı söylemeye başladı:

"Phillis plus avara que tendre,
Ne gagnat rien à refuser,
Un Jour exigea à Silvandre,
Trente Moutons pour un baiser."

Ezgi bir tür tasasız gevşeklikle canlılığını yitirdikten sonra tekrar yükseliyordu; çevrelerinde ılık karanlığın nabzı kan misali atıyordu sanki.

"Le lendemain, nouvell affaire:
Pour le berger, le troc fut bon..."

"İşte basamaklar," dedi Denis. Yoldaşlarına öncülük ederek

onları tehlikeden kurtardı ve bir anda porsukağaçlı yaya yolunun çimlerini ayaklarının altında buldular. Burası daha aydınlıktı, ya da, hiç değilse, ancak hissedilecek derecede daha az karanlık; çünkü porsukağacı yolu, onları evin çayırlığının altından götüren yola göre daha genişti. Yukarı baktıklarında yüksek, karanlık engellerin arasında uzun, ince bir gökyüzü parçasını ve birkaç yıldızı görebiliyorlardı.

"Car il obtint de la bergere..."

diye devam etti Ivor, ardından da kendi sözüne ara vererek bağırdı, "Ben koşarak ineceğim," ve görünmeyen yamaçtan aşağı tam sürat yola koyuldu, giderken düzgün olmayan bir ritimle şarkı söyleyerek:

"Trente baisers pour un mouton."

Ötekilerde peşinden geldi. Denis geride ayaklarını sürüyerek yürürken boş yere herkesi temkinli olmaya çağırmakta idi; Mr.ır sarptı, birisi boynunu kırabilirdi. Bu insanların nesi vardı, hayret ediyordu? Bir yığın kedinanesinin ardına düşen minik kedi yavrularına dönmüşlerdi. İçinde belli bir kedi yavrusuna benzeme halinin kıpırdandığını hissediyordu; fakat bu, onun bütün duyguları gibi hayli teorik bir histi; kedi yavrusuna benzemenin pratik sergilenişle kendini açığa vurma çabası baskın değildi onda.

"Dikkatli olun," diye bağırdı bir kez daha ve sözcükler ağzından yeni çıkmıştı ki, güm! Önünde şiddetli bir düşme sesi duydu, ardından gelen, acı içinde alınan bir nefesin uzun "Uf-uf-uf-uf"u ve sonrasında çok acı içinde bir "aa-ahh!" idi. Denis neredeyse memnun olmuştu; onlara söylemişti, budalalara, kulak asmamışlardı ki. Görüş alanının dışında kalan ızdıraplıya doğru, aşağı yürüdü.

Mary kontrolden çıkmış bir lokomotif gibi iniyordu tepeyi.

Müthiş derecede heyecan vericiydi karanlığı yarıp geçen bu gözü kapalı hücum; kadın asla durmayacağı hissine kapıldı. Fakat zemin ayaklarının altında giderek düzleşti, hızı farkına varılmayacak denli azaldı ve ansızın uzanmış bir kol tarafından yakalanarak ani bir biçimde durduruldu.

"Pekâlâ," dedi Ivor, daha sıkı sarılırken, "Şimdi yakalandın Anne."

Kendini kurtarmaya çabaladı. "Anne değil. Mary."

Ivor şen kahkahalarını birbiri ardınca gürültüyle koyverdi. "Demek öyle!" diye hayretini ifade etti. "öyle görünüyor ki bu akşam pot kırmaktan başka bir şey yaptığım yok. Jenny ile bir tane kırdım bile." Yine güldü, üstelik kahkahasında öyle coşkun bir şey vardı ki, Mary de gülmeden edemedi. Sarılı kolunu geri çekmedi, diğer yandan her nasılsa tüm bunlar o denli eğlenceli ve doğaldı ki, Mary ondan kurtulmak için daha fazla denemede bulunmadı. Havuzun yanı başında sarmaş dolaş yürüyorlardı. Mary onun başını omzuna rahatça yaslayamayacağı kadar kısa boylu kalıyordu yanında. Ivor'un yanağını, okşanarak ve okşayarak, kendi sık, ipek gibi parlayan saçlarına sürüyordu. Çok geçmeden tekrar şarkı söylemeye başladı; sesinin tınısından aşkla titriyordu gece. Bitirdiğinde öptü onu. Anne ya da Mary. Mary ya da Anne. Hangisi olduğunun pek önemi yoktu. Ayrıntıda farlar vardı elbette; ancak genel sonuç aynıydı; hem, nihayetinde, genel sonuç idi önemli olan.

Denis tepenin aşağısına varmıştı.

"Hasar var mı?" diye seslendi.

"Sen misin, Denis? Ayak bileğimi fena halde incittim; dizimi de, elimi de. Her yerim yara bere oldu."

"Benim zavallı Anne'im," dedi. "Iyi de," diye eklemeden edemedi, "karanlıkta tepeden aşağı koşmaya başlamak akılsızcaydı."

"Sersem!" diye karşılık verdi sertçe, ağlamaklı bir öfke tonuyla; "tabii ki öyleydi."

Yanı başına, çimlere oturmasıyla onun daima beraberinde taşıdığı belli belirsiz, nefis parfüm kokusunu soluduğunu fark etti.

"Bir kibrit yak," diye buyurdu Anne. "Yaralarıma bakmak istiyorum."

Ceplerinde kibrit kutusunu arandı. Işık püskürdükten sonra düzene kavuştu. Tılsımlı bir biçimde, renklerden ve biçimlerden oluşan küçük bir evren yaratılmıştı; Anne'in yüzü, elbisesinin donuk parıltılar saçan turuncusu, onun beyaz, çıplak kolları, yeşermiş çimlerle kaplı bir arazi parçası; ve de çepeçevre bir karanlık ki, koyulaşmış ve bütün bütün kör. Anne ellerini uzattı, her ikisi de yeşildi ve düşmesinden ötürü topraklıydı, ayrıca soldakinde iki ya da üç kırmızı sıyrık göze çarpıyordu.

"O kadar kötü değil," dedi. Ancak Denis fevkalade huzursuz olmuştu, başını kaldırıp onun yüzüne bakmasıyla kirpiklerinin ucundan gitmeyen gözyaşlarının, istemdışı acı gözyaşlarının izlerini gördüğünde ise duygusu daha da şiddetlendi. Mendilini çıkararak yaralı elden toprağı temizlemeye koyuldu. Kibrit sönmüştü; bir diğerini yakmaya değmezdi. Anne kendisine bakılmasına izin veriyordu, uysalca ve şükranla. "Teşekkürler," dedi, elini temizleyip sarmayı bitirdiğinde; üstelik sesinin tonunda kendisinin üzerindeki üstünlüğünü yitirmiş olduğunu, ondan küçük olduğunu, aniden handiyse bir çocuğa dönüşmüş olduğunu duyuran bir şey vardı. Muazzam derecede büyük ve koruyucu hissetti kendini. Duygu o denli kuvvetliydi ki, içgüdüsel olarak kolunu beline doladı. O da yaklaştı, kendisine yaslandı, böylece sessizlik içinde oturdular. Derken aşağıdan, usul usul fakat kıpırtısız karanlığın içinden harikulade bir durulukla

Ivor'un terennümünün sesini duydular. Yarım kalan şarkısına devam ediyordu:

"Le lendemain Phillis plus tendre,
Ne voulant deplaire au berger,
Fut trop heureuse de lui rendre
Trente moutons pour un baiser."

Hayli uzun bir ara oldu. Sanki şu otuz öpücükten birkaçının alınıp verilmesi için zaman bırakılmakta idi. Derken ses şarkısını sürdürdü:

"Le lendemain Phillis peu sage,
Aurait donne moutons et chien
Pour un baiser gue le volage
A Lisette donnait pour rien."

Sonuncu nota azar azar kaybolarak kesintisiz bir sessizliğe karıştı.

"Daha iyisin ya?" diye fısıldadı Denis. "Böyle rahatsın ya?"

Her iki soruya da başıyla birer Evet yanıtı verdi.

"Trente moutons pour un basier." Koyunlar, yumuşak, işlenmiş koyun derileri; mee, mee...? Yoksa çoban mı? Evet, kesinlikle, kendini çoban gibi hissediyordu şimdi. Efendiydi, koruyucuydu o. Şarap gibi sıcak bir cesaret dalgası kabarıyordu her tarafında. Başını çevirdi ve onun yüzünü öpmeye başladı, ilkin hayli rasgele, sonrasında daha bir kesinlikle, dudaktan.

Anne başını öbür tarafa çevirdi; bu hareketin kendisine sunduğu pürüzsüz boynu, kulağı öpmüştü. "Hayır," diye itiraz etti; "hayır, Denis."

"Neden?"

"Arkadaşlığımızı bozar, bunca güzel giderken."

"Saçmalık!" dedi Denis.

Açıklamaya çalıştı. "Göremiyor musun," dedi, "bu... bu hiç de bize göre bir şey değil." Doğruydu. Her nasılsa Denis'i sevişebilen bir adam olarak düşünmemişti hiç; onunla yaşanacak bir aşk ilişkisinin olasılıklarını bir kez olsun tasarlamamıştı bile. Onun çok saçma derecede yaşı küçük, fazlasıyla ...fazlasıyla... sıfatı bulamıyor, gene de demek istediğini biliyordu.

"Neden bize göre bir şey değilmiş?" diye sordu Denis. "Hem, bu arada, berbat ve yersiz bir ifade bu."

"Değil, de ondan."

"Ya ben öyle olduğunu söylersem?"

"Sonucu değiştirmez. Ben olmadığını söylüyorum."

"Sana öyle olduğunu söyleteceğim."

"Peki Denis. Ancak bunu bir başka sefere yapmak zorundasın. İçeriye gidip ayak bileğimi sıcak suya koymalıyım. Şişmeye başlıyor."

Sağlık gerekçeleri reddedilemezdi. Denis gönülsüzce ayağa kalktı ve arkadaşının ayakları üzerine doğrulmasına yardım etti. Sakınımlı bir adım atmıştı. "Aah!" Durup koluna kuvvetle yaslandı.

"Seni taşıyayım," diye öneride bulundu Denis. Bir kadını taşımayı hiç denememişti, fakat sinemada her zaman kolay bir kahramanlık örneği olarak görünürdü.

"Gücün yetmez," dedi Anne.

"Elbette yeter." Her zamankinden daha büyük ve koruyucu hissediyordu kendini. "Kollarını boynuma sar," diye buyruk verdi. O bunu yerine getirdikten sonra kendisi kamburunu çıkararak onu dizlerinin altından tutup kaldırdı. Tanrı aşkına, nasıl bir

ağırlıktı bu! Bayır yukarı sendeleyerek beş adım attıktan sonra dengesini kaybeder gibi oldu ve yükünü ansızın, bir bakıma çarparak yere bırakmak zorunda kaldı.

Anne sarsıla sarsıla gülüyordu. "Gücün yetmez demiştim, benim zavallı Denis'im."

"Yeter," dedi Denis, ikna olmaksızın. "Tekrar deneyeceğim."

"Teklif etmen tam bir incelik, fakat yürümeyi tercih ederim, teşekkürler." Elini onun omzuna koydu ve böylece desteklenerek tepeyi ağır ağır, aksayarak çıkmaya başladı.

"Benim zavallı Denis'im!" diye yineledi ve tekrar güldü. Küçük düştüğü için Denis suskundu. Daha iki dakika önce saran kollarıyla kendisini tutuyor, öpüyor oluşu inanılmaz geliyordu. Inanılmaz. O esnada acizdi, bir çocuktu. Şimdi tüm üstünlüğünü geri kazanmıştı; bir kez daha çok uzaktaki varlık olmuştu, arzulanan ve üzerine varılamayan. Şu taşıma numarasını önerme aptallığını ne diye göstermişti sanki? En derininden bir bunalım hali içinde eve vardı.

Anne'in yukarı çıkmasına yardım etti, onu bir hizmetçiye teslim etti ve tekrar oturma odasına indi. Herkesi tam onlardan ayrılmış olduğu yerlerde otururken bulmak şaşırttı kendisini. Bir biçimde her şeyin epeyce farklı olacağını ummuştu; ayrılmasından sonra çok uzun bir zaman geçmişti sanki. Herkes sessiz ve herkes lanet olası, diye düşündü onlara bakarken. Mr. Scogan'ın piposu hâlâ hırıltıyla soluk alıp veriyordu; var olan tek ses buydu. Henry Wimbush hâlâ hesap defterlerine gömülmüş durumdaydı; Sir Ferdinando'nun bütün yaz boyunca istiridye yeme alışkanlığı bulunduğunu henüz keşfetmişti, mazeret belirtmiş olan R. Goumbauld'un yokluğunu önemsemeden kemik çerçeveli gözlüğünün yardımıyla okumakta idi. Jenny esrarengiz bir tavırla kırmızı defterine yazılar karalıyordu. Şöminenin köşesin-

deki gözde koltuğunda oturmuş olan Priscilla ise, resim taslaklarından oluşan bir yığına göz gezdirmekte idi. Resimleri tek tek bir kol boyu uzaklıkta tutuyor ve bir dağ iriliğindeki turuncu başını geriye atarak yarı kapalı göz kapaklarının arasından uzun uzun ve dikkatle bakıyordu. Solgun, deniz yeşili bir elbise vardı üzerinde; leylak rengi tozlar bulunan dekoltesinin yamacında elmaslar ışıldıyordu. Gayet uzun bir sigara ağızlığı bir açı oluşturarak yüzünden ileri doğru bir çıkıntı oluşturuyordu. Yüksek bir topuz halindeki saçına elmaslar oturtulmuştu; her kımıldadığında parıldıyorlardı. Ivor'un resim taslaklarından oluşan bir yığındı bu; öte dünyayı bir uçtan bir uca dolaştığı esrik gezintiler esnasında yapılmış Ruh Yaşamı eskizleri. Her bir yaprağın arkasına tanımlayıcı başlıklar yazılmıştı: "Bir Meleğin Portresi, 15 Mart '20; Semavi Varlıklar Eğlenirken, 3 Aralık '19; Daha Yüksek Bir Sema Yakındaki Bir Grup Ruh, 21 Mayıs '21." Her bir yaprağın yüzündeki taslağı incelemeden önce başlığı okumak için arkasını çeviriyordu. Elinden gelen çaMr.ı gösterse de –ki ısrarla deniyordu– Priscilla bir kez olsun gizli bir imge görmüş ya da Ruhsal Dünya ile herhangi bir iletişim kurmada başarılı olmuş değildi. Başkalarının anlatılan deneyimleriyle yetinmek zorunda kalıyordu.

"Grubunuzun geri kalanıyla neler yaptınız?" diye sordu, Denis odaya girerken başını kaldırarak.

Açıkladı. Anne yatmaya gitmişti, Ivor ve Mary hâlâ bahçedeydiler. Bir kitap ve rahat bir sandalye seçerek huzuru kaçmış ruh halinin olanak verdiği ölçüde kendini bir akşam okumasıyla sakinleştirmeye çalıştı. Lambanın ışığı son derece dingindi; kâğıtlarının arasındaki Priscilla'nın kıpırtısı dışında hiçbir hareket yoktu. Herkes sessiz ve herkes lanet olası, diye yineliyordu Denis kendi kendine, herkes sessiz ve herkes lanet olası...

Ivor ve Mary'nin ortalıkta görünmeleri aşağı yukarı bir saat kadar sonraydı.

"Ayın yükselişini görmek için bekledik," dedi Ivor.

"Biliyor musunuz, dışbükey idi," diye açıkladı Mary, fazlasıyla teknik ve bilimsel bir dille.

"Bahçe çok güzeldi! Ağaçlar, çiçeklerin kokusu, yıldızlar..." Ivor kollarını salladı. "Ay yükseldiğinde ise, sahiden de fazlaydı bu kadarı. Beni gözyaşlarına boğdu." Piyanoya oturdu ve kapağı kaldırdı.

"Birçok göktaşı vardı," dedi Mary, bilinmeyen bir dinleyiciye. "Yeryüzü tam bu sıralarda onların yaz sağanağına tutuluyor olmalı. Temmuz'da ve Ağustos'ta..."

Ancak Ivor çoktan tuşlara vurmaya başlamıştı. Bahçeyi, yıldızları, çiçeklerin kokusunu, yükselen ayı çalıyordu. Orada bulunmayan bir bülbülü dahi eklemişti. Ötekiler ciddi biçimde rahatsız olmuş görünmeksizin uğraşlarını sürdürüyorlardı. Tam da bu Temmuz gününde, üç yüz elli yıl önce Sir Ferdinando yedi düzine istiridye yemişti. Bu gerçeğin keşfi Henry Wimbush'a özel bir haz veriyordu. Kendisinde anma yortularının kutlanmasından keyif aldıran doğal bir dindarlık vardı. Yedi düzine istiridyenin üç yüz ellinci yıldönümü... Akşam yemeğinden önce bilmiş olsaydı keşke; şampanya ısmarlardı.

Yatmaya giderken kısa bir ziyarette bulundu Mary. Anne'in odasında ışık sönmüş olmakla birlikte kendisi henüz uyumamıştı.

"Neden bizimle birlikte bahçeye inmedin?" diye sordu Mary.

"Düştüm ve ayağımı burktum. Denis eve kadar yardım etti bana."

Mary şefkat duygularıyla dolmuştu. İçten içe Anne'in meydanda olmayışının böylesi basit bir biçimde açıklandığını öğren-

mek kendisini rahatlatmıştı da. Aşağıda, bahçedeyken belli belirsiz bir kuşku duymuştu; neydi kuşkulandığı, pek bilemiyordu; gene de kendini ansızın Ivor ile yalnız bulmuş olmasında bir parça *louche*[1] bir şey var gibi görünmüştü. Aldırdığından değildi tabii ki; ne münasebet. Ancak belki de bir entrikanın kurbanı olduğu düşüncesi hoşuna gitmiyordu.

"Yarın daha iyi olacağını ümit ederim," dedi ve Anne'in sıkıntısını paylaşarak kaçırmış olduğu her şeye dair konuştu onunla; bahçeye, yıldızlara, çiçeklerin kokusuna, yeryüzünün şu anda yaz sağanağını yaşamakta olduğu göktaşlarına, yükselen aya ve onun dışbükeyliğine. Sonra da o kadar ilginç bir sohbete dalmışlardı ki. Ne üzerine? Hemen her şey üzerine. Doğa, sanat, bilim, şiir, yıldızlar, ispiritizma, iki cinsin ilişkileri, müzik, din. Ivor ilginç bir zekâya sahipti, böyle düşünüyordu.

İki genç hanım sevgiyle ayrıldılar.

1 Fr. Kuşkulu. (Yhn.)

18

En yakın Katolik kilisesi yukarıya doğru yirmi mil mesafede idi. İbadetinde bir hayli titiz olan Ivor kahvaltıya erken indi ve ona çeyrek kala arabasını yola çıkmaya hazır olarak kapıya getirtti. Şık, pahalı görünümlü bir araç idi, halis limon sarısı mineyle kaplıydı ve zümrüt yeşili, deriden döşemeleri vardı. İki koltuk bulunuyordu –yeterince sıkışırsanız üç– ve onlarda oturanlar arabanın gövdesinin orta yerinden zarif bir on sekizinci yüzyıl kamburu olarak yükselen, üzeri sırlı bir tahtırevanla rüzgârdan, tozdan ve kötü havadan korunuyorlardı.

Mary bir Katolik ayininde bulunmamıştı hiç, gerçi ilginç bir deneyim olacaktı bu, böylece, araba avlunun büyük kapılarından geçerek uzaklaşırken tahtırevandaki fazla koltukta kendisi oturmakta idi. Ayıbalığı kornası kükrüyordu, gitgide daha belirsiz, daha zayıf; sonunda gözden kaybolmuşlardı.

Krom'daki bölge kilisesinde Mr. Bodiham Krallar I, VI:18 üzerine vaaz ediyordu: "Ve içerden evin üzerinde olan erz ağaçları yumrular ve açılmış çiçeklerle oyulmuştu"; bu bölgede yaşayanların ilgisini doğrudan üzerinde toplayacak bir vaazdı bu. Zira son iki yıldır Savaş Anıtı sorunu Krom'da yeterli boş zamana ya da düşünsel enerjiye veya takım ruhuna sahip olan herkesin zihnini meşgul etmişti. Henry Wimbush tamamen bir kütüpha-

neden yanaydı; kontlukların tarihleri, bölgenin eski haritaları, yöredeki eski yapıtlar üzerine monografiler, lehçe sözlükleri, bölgenin jeolojisine ve doğal tarihine ilişkin elkitapları ile donatılmış bir yerel edebiyat kütüphanesi. Bu tür okumalardan esinlenmiş köylüleri bir pazar öğleden sonrasında gruplar oluşturarak fosiller ve çakmaktaşından temrenler ararken düşünmek hoşuna giderdi. Köylülerin kendileriyse bir anıt sarnıç ve su kaynağı düşüncesini onaylıyorlardı. Ancak en meşgul ve en konuşkan grup, dinsel nitelikli bir şey talep etmede Mr. Bodiham'ın peşini bırakmıyordu; ikinci bir tabut kapısı, sözgelimi, renkli camlı bir pencere, mermerden bir anıt, ya da mümkünse, üçü birden. Bununla birlikte, şimdiye değin hiçbir şey yapılmamıştı, kısmen anıt kurulunun asla görüş birliğine varamamış olmasından, kısmen teklif edilen tasarılardan herhangi birini yürütmek için pek az paranın toplanmış olması gibi daha güçlü bir nedenden dolayı. Her üç dört ayda bir Mr. Bodiham bu konu üzerine bir vaaz verirdi. Sonuncusu Mart'ta verilmişti; cemaatine yeni bir hatırlatmada bulunmanın tam zamanıydı.

"Ve içerden evin üzerinde olan erz ağaçları yumrular ve açılmış çiçeklerle oyulmuştu."

Mr. Bodiham Süleyman'ın tapınağına hafifçe değindi. Oradan genel olarak tapınaklara ve kiliselere geçti. Tanrı'ya adanmış olan bu yapıların özellikleri nelerdi? Besbelli, insani bir görüş açısından, bütünüyle yararsız olmaları gerçeği. "yumrular ve açılmış çiçeklerle oyulmuş" kullanışsız binalardı bunlar. Süleyman bir kütüphane kurmuş olabilirdi; doğrusu, evrenin en bilge adamının zevkine daha fazla ne uyabilirdi ki? Bir sarnıç inşa etmiş olabilirdi; Kudüs gibi sıcaktan kavrulan bir şehirde daha yararlı ne vardı? O ikisini de yapmadı; her tarafı yumrular ve açılmış çiçeklerle oyulmuş, yararsız ve kullanışsız bir ev inşaa et-

ti. Neden? Çünkü eseri Tanrı'ya adıyordu o. Tasarlanan Savaş Anıtı üzerine Krom'da pek çok konuşma geçmişti. Bir Savaş Anıtı, özünde, Tanrı'ya ithaf edilmiş bir eserdi. Uç noktasına varan dünya savaşındaki ilk aşamanın adaletin zaferiyle taçlanmış olmasına ilişkin bir teşekkür andacıydı; aynı zamanda Tanrı'nın tek başına nihai barışı getirebilecek olan Isa'nın dünyaya gelişini ertelemeyebileceğinin görünür biçimde somutlaşmış bir yakarısıydı bu. Bir kütüphane, bir sarnıç? Mr. Bodiham tepeden bakarak ve hiddetle küçümsedi düşünceyi. Bunlar insana adanmış eserlerdi, Tanrı'ya değil. Savaş Anıtı olarak tamamen uygunsuzdular. Bir tabut kapısı önerilmişti. Bu, Savaş Anıtı'nın tanımına kusursuz uyan bir nesneydi: Tanrı'ya adanmış ve yumrular ve açılmış çiçeklerle oyulmuş yararsız bir eser. Doğru, bir tabut kapısı zaten vardı. Ancak kilise avlusuna ikinci bir giriş yapmaktan daha kolay bir iş olamazdı; ikinci bir giriş de ikinci kapıyı gerektirirdi. Başka öneriler de ortaya atılmıştı. Renkli camlı pencereler, mermerden bir anıt. Bunların her ikisi de beğeniye değerdi, özellikle sonuncusu. Savaş Anıtı'nın dikilmesinin tam zamanıydı. Yakında çok geç olabilirdi. Herhangi bir anda, gecenin içindeki bir hırsız gibi gelebilirdi Tanrı. Bu arada bir güçlük önlerine çıkıyordu. Para yetersizdi. Herkes olanaklarına göre bağışta bulunmalıydı. Savaşta akrabalarını kaybetmiş olanlardan, evdeyken ölmüş olsaydı muhtemelen ödemek durumunda kalacakları cenaze masraflarına eşit bir tutarı bağış olarak vermeleri makul biçimde beklenebilirdi. Daha fazla gecikme felaket getirirdi. Savaş Anıtı bir an önce inşa edilmelidir. Tüm dinleyicilerinin yurtseverliklerine ve Hıristiyan duyarlıklarına sesleniyordu.

Henry Wimbush şayet vücut bulursa Savaşı Anma Kütüphanesi'ne vereceği kitapları düşündü eve dönerken. Tarlalardan geçen patikayı seçmişti; yoldan daha sevimliydi bu. Arazileri ayı-

ran çitin merdivenin ilk basamaklarında, köylü oğlan çocuklarından, hepsi her İngiliz pazarını ve tatilini bir cenazeye döndüren korkunç, yersiz siyahları giyinmiş, soytarıyı andıran genç adamlardan oluşan bir grup toplanmış, sigaralarını içerken usandırıcı kahkahalar koyveriyorlardı. Henry Wimbush'a yol açtılar, geçerken keplerine dokunarak selam verdiler. Onların selamlarına karşılık verdi; melon şapkası ve yüzü istifini bozmayan ciddiyetleri bakımından farksızdı.

Sir Ferdinando'nun zamanında diye düşündü, onun oğlu Sir Julius'un zamanında bu genç adamlar pazar eğlencelerini Krom'da, uzak ve kırlık Krom'da yaşamışlardır herhalde. Okçuluk, dokuz kuka oyunu, dans –bilinçli bir topluluğun üyeleri sıfatıyla katılmış oldukları toplumsal eğlenceler– olmuştur muhtemelen. Şimdi hiçbir şeyleri, Mr. Bodiham'ın yasakçı Gençler Kulübü ve seyrek olarak, kendisi tarafından düzenlenen danslar ve konserler dışında hiçbir şeyleri yoktu. Can sıkıntısı ya da büyük ilçe merkezinin kentli zevkleri kendilerini bu zavallı gençlere sunan seçenekler idi. Kır zevkleri yoktu artık; Püritenler tarafından ezilip yok edilmişlerdi.

Manningham'ın 1600 yılına ait güncesinde tuhaf bir paragraf vardı, hatırlıyordu, son derece tuhaf bir paragraf. Berkshire'daki bazı yüksek memurlar, Püriten yüksek memurlar bir skandal kokusu almışlardı. Ay ışığıyla aydınlanan bir yaz gecesinde kafileleriyle birlikte yollar kat ettikten sonra, orada, tepelerin arasında koyun ağıllarının ortasında çırılçıplak dans eden bir erkek ve kadın grubuna rastlamışlardı. Yüksek memurlar ve adamları atlarını kalabalığın içine doğru sürmüşlerdi. Zavallı insanlar birdenbire kendilerini ne kadar mahçup, silahlı ve potinli süvariler karşısında elbiseleri olmaksızın nasıl da çaresiz hissetmiş olmalılar! Dansçılar tutuklanır, kırbaçlanır, hapse atılır, tomruğa

oturtulurlar; ay ışığı dansı asla yapılmaz bir daha. Hangi eski, toprakla ilişkili, Pan'a özgü ayin yok olmuştu burada? Merakla soruyordu kendine. Kim bilir? –Belki de Âdem ile Havva'nın bu kadar çok düşünülmesinden çağlar önce ataları bu şekilde dans etmişlerdi. Böyle düşünmek hoşuna gidiyordu. Şimdi ise yoktu. Şayet dans etmek istiyorlarsa kasabaya kadar bisikletle altı mil yol gitmeleri gerekecekti bu genç adamların. Kırlar ıssızdı, kendine ait canlılıktan yoksundu, yerli zevkler içermiyordu. Dindar yüksek memurlar zamanın başlangıcından bu yana yanmış olan mutlu, küçük bir alevi sonsuza değin öldürmüşlerdi.

"Ve Tulya'nın kabrinde bir lamba yanıyordu ışıl ışıl,

Bin beş yüz yıldır hiç değişmeden"

Dizeleri kendi kendine yinelerken katledilen tüm geçmişi düşünmekten ötürü kederliydi.

19

Henry Wimbush'un uzun purosu güzel kokular yayarak yanmakta idi. *Krom Tarihi* dizinin üstünde duruyordu; ağır ağır sayfaları çevirdi.

"Bu akşam size hangi olayı okuyacağıma karar veremiyorum," dedi, dalgın dalgın. "Sir Ferdinando'nun deniz yolculukları cezbedicilikten uzak değil. Sonra, elbette ki, oğlu var, Sir Julius. Terlemesinin sinekleri doğurduğu kuruntusundan muzdarip olan oydu; sonunda kendisini intihara götürdü bu. Ya da Sir Cyrian var." Sayfaları daha bir süratle çeviriyordu. "Ya da Sir Henry. Ya da Sir George... Hayır, canım bunların hiçbiri hakkında okumayı istemiyor sanırım."

"Fakat bir şey okumanız gerekiyor," diye ısrar etti Mr. Scogan, piposunu ağzından çıkarırken.

"Galiba büyükbabam hakkındaki bölümü okuyacağım," dedi Henry Wimbush, "ve de sonuncu Sir Ferdinando'nun en büyük kızıyla yaptığı evliliği doğuran olayları."

"Güzel," dedi Mr. Scogan. "Dinliyoruz."

"Okumaya başlamadan önce," dedi Henry Wimbush, başını kitabından kaldırıp burnuna henüz oturtmuş olduğu kelebek gözlüğünü çıkarırken; "başlamadan önce, Lapithler'in sonuncusu olan Sir Ferdinando üzerine giriş niteliğinde birkaç söz soy-

lemem gerekiyor. Erdemli ve talihsiz Sir Hercules'in ölümü üzerine Ferdinando, babasının ölçülülüğü ve tasarrufu dolayısıyla biraz olsun attırılmamış olan aile servetinin sahibi oldu; derhal kendini bunu harcama işine verdi, bol keseden ve keyifle yapıyordu işini. Kırkına geldiğinde sermayesinin neredeyse yarısını yemiş ve hepsinden öte, içmiş ve gönül ilişkilerinde tüketmiş, geri kalanından da hiç kuşkusuz çok geçmeden aynı yolla kurtulmuş olurdu, şayet bölge papazının kızına evlenme teklif edecek kadar çılgıncasına tutulmuş olacağı iyi talihi yakalamış bulunmasaydı. Genç hanım teklifi kabul etti ve bir yıldan az bir süre sonra kendisi Krom'un ve kocasının mutlak hanımı olmuştu. Sir Ferdinando'nun kişiliğinde olağanüstü bir düzelme kendini gösterdi. Alışkanlıklarında düzenli ve tutumlu oldu; içkiye düşkünlüğü bile kayboldu, bir oturuşta bir buçuk şişeden fazla Porto şarabı içtiği artık nadirdi. Lapithler'in azalan servetleri bir kez daha büyümeye başlıyordu; üstelik de zor günlere rağmen (zira Sir Ferdinando Napolyon Savaşları'nın doruğunda, 1809'da evlenmişti). Çocuklarının büyüme ve mutluluk manzaralarıyla şenlenen –zira Mrs. Lapith şimdiden üç kız doğurmuştu kendisine, daha birçoğunu, sonra oğullar da doğurmaması için hiçbir geçerli sebep yoktu– refah dolu ve ağırbaşlı bir ileri yaş, aile kabrine saygıdeğer bir iniş, Sir Ferdinando'nun gıpta edilesi yazgısı olarak görünüyordu bu anda. Oysa Tanrı başka türlü kararlaştırmıştı, bu düzeltilmiş varoluşa bir son veren zamansız ve kaza sonucu ölüm, belki dolaylı biçimde de olsa, bu türden sayısız fenalığın sebebi olan Napolyon yüzündendi.

"Her şeyin üstünde bir yurtsever olan Sir Ferdinando, Fransızlarla çatışmanın ilk günlerinden itibaren, zaferlerimizi kutlamada kendi tuhaf yöntemini benimsemişti. Mutlu haberler Londra'ya ulaştığında derhal kocaman bir içki stoğunu satın al-

mak ve kalkan yolcu arabalarından ilk rastladığına yerleşerek ülkenin her tarafını dolaşıp yolda karşılaştığı herkese iyi haberi ilan etmek ve her mola yerinde dinleyecek veya içecek kadar ilgi gösteren herkese içkinin yanında haberi vermek kendisinin alışkanlığı idi. Böylece Nil nehrinden sonra Edinburg'a kadar dolaşmıştı arabayla; ki daha sonra, zaferin şerefine defne yapraklarıyla, yas dolayısıyla selvilerle kaplanmış yolcu arabaları Nelson'un zafer ve ölüm haberi üzerine yola koyulduklarında kendisi bir dondurucu Ekim gecesi boyunca dizlerinin üstünde romla dolu küçük bir denizci fıçısı ve koltuğunun altında iki kasa eski konyakla Norwich *Meteor* un arabacı koltuğunda oturmuştu. Bu sevimli âdet, evlenmesiyle terk ettiği pek çok alışkanlıktan birisi idi. Yarımadadaki zaferler, Moskova'dan, Leipzig'den çekilme ve zorbanın tacını ve tahtını bırakması kutlanmadan kalmıştı hep. Ne ki, rastlantıyla, 1815'in yazında Sir Ferdinando birkaç haftadır başkentte kalmakta idi. Birbirini izleyen kaygılı, belirsiz günler yaşanmıştı; derken Waterloo'nun şanlı haberi ulaştı. Sir Ferdinando için bu kadarı fazlaydı; coşkulu gençliği yeniden uyandı içinde. Aceleyle kendi şarap satıcısına giderek bir düzine 1760 konyağı satın aldı. Bath arabası kalkmak üzereydi; rüşvet vererek kendine arabacı koltuğunda yer buldu, böylece arabacının yanında ihtişamla otururak Korsikalı haydutun düşüşünü yüksek sesle duyururken ılık sıvının keyfini elden ele dolaştırıyordu. Uxbridge'i, Slough'u, Maidenhead'i gürültü patırtıyla geçtiler. Uyuyan Reading büyük haberle uyandırıldı. Didcot'ta, seyislerden biri yurtseverlik duygularının ve 1760 konyağının o denli etkisi altındaydı ki, koşum takımının tokalarını tamir etmek olanaksız geldi kendisine. Gece üşütmeye başlıyordu ve Sir Ferdinando her durakta azıcık içmenin yetmediğini fark etti; yaşamını sürdürecek sıcaklığı korumak için

duraklar arasında da içmek zorundaydı. Swindon'a yaklaşıyorlardı. Araba baş döndürücü bir hızla –son yarım saatte altı mil– yol almaktaydı ki, Sir Ferdinando, en hafif bir sallanma belirtisi göstermeden, birdenbire koltuğundan yana devrildi ve kafa üstü yolun ortasına düştü. Nahoş bir sarsıntı uyuklayan yolcuları canlandırdı. Araba durdurulmuştu, nöbetçi elinde bir lambayla geriye koştu. Sir Ferdinando'yu hâlâ canlı fakat baygın halde buldu; ağzından kan sızıyordu. Arabanın arka tekerlekleri gövdesinin üzerinden geçerek pek çok kaburgasıyla birlikte iki kolunu kırmıştı. Kafatası iki yerden yarılmıştı. Sir Ferdinando'yu kaldırdılar, ancak bir sonraki durağa varmadan son nefesini verdi. Böyle öldü Sir Ferdinando, kendi yurtseverliğinin kurbanı olarak. Mrs. Lapith tekrar evlenmedi, buna karşılık yaşamının geri kalanını üç çocuğunun –şimdi beş yaşında olan Georgiana ile iki yaşındaki ikizler Emmeline ve Caroline'in– esenliğine adamaya karar verdi."

Henry Wimbush durakladı ve bir kez daha kelebek gözlüğünü taktı. "Giriş yollu bu kadarı yeterli," dedi. "Artık büyükbabam hakkında okumaya başlayabilirim."

"Bir dakika," dedi Mr. Scogan, "pipomu yeniden doldurayım."

Mr. Wimbush bekledi. Odanın bir köşesinde ayrı oturmuş olan Ivor Mary'e Ruh Yaşamı eskizlerini gösteriyordu. Fısıldaşarak konuşuyorlardı.

Mr. Scogan piposunu tekrar yakmıştı. "Haydi başlayın," dedi.

Henry Wimbush başladı.

"Büyükbabam George Wimbush'un her zaman çağırıldıkları adlarıyla "üç tatlı Lapith" ile ilk tanışması 1833'ün baharındaydı. O sırada kıvırcık sarı saçları ve taze, masum zihninin aynası

olan pürüzsüz, pembe bir yüzü olan, yirmi iki yaşında genç bir adamdı. Harrow'da ve Christ Church'de öğrenim görmüştü, avcılıktan ve diğer tüm açık hava sporlarından hoşlanıyordu, üstelik, içinde bulunduğu koşullar bolluğun son noktasına değin rahat yaşamasına yeterli olduğu halde zevkleri ölçülü ve masum idi. Doğu Hint kökenli bir tüccar olan babası ona siyasi bir kariyer biçmişti, dahası oğluna yirmi birinci doğum günü armağanı olarak küçük, hoş, köyü andıran bir kasaba satın alarak hatırı sayılır bir masrafa girmişti. 1832'deki Reform Tasarısı, tam da George'un reşitliğinin arefesinde, kasaMr.ı tarihe karıştırdığı zaman haklı olarak öfkesi kabardı. George'un siyasi kariyerinin açılışı ertelenmek durumundaydı. Tatlı Lapithler'i tanıdığı sırada bekliyordu kendisi: hiç de acelesi yoktu.

"Tatlı Lapithler onun üzerinde derin bir etkide bulunmuşlardı. En büyükleri olan Georgiana, siyah saç lüleleri, şimşekler çakan gözleri, asil, kartal görünüşlü profili, kuğuya benzer boynu ve eğimlenen omuzlarıyla Doğu'ya özgü bir göz kamaştırıcılığa sahipti; ikizler ise, zarif biçimde kalkık olan burunları, mavi gözleri ve kestane rengi saçlarıyla birbirlerinin tıpatıp aynı, esritici derecede İngiliz, bir çift gönülçelen idi.

"Ancak bu ilk toplantıdaki sohbetleri o denli haşin çıktı ki, güzelliklerinin var ettiği dize getirilmez cazibe olmasaydı George tanışıklığı sonuna değin götürme cesaretini asla bulamazdı muhtemelen. İkizler, burunlarının üzerinden kendisine kayıtsız bir üstünlük havası içinde bakarlarken son dönem Fransız şiiri üzerine ne düşündüğünü ve George Sand'in *Indiana*'sını beğenip beğenmediğini sordular. Fakat handiyse daha kötü olan, Georgiana'nın onunla sohbetini başlattığı soruydu. "Müzik konusunda," diye sordu, öne doğru eğilerek ve siyah gözlerini üzerinden ayırmaksızın, 'klasikçi misiniz, yoksa aşkıncı mı?' George serin-

kanlılığını yitirmedi. Klasik olan her şeyden nefret ettiğini bilecek kadar müzik beğenisine sahipti, böylece, kendisine saygınlık veren bir çabuklukla yanıtladı, 'aşkıncıyım.' Georgiana büyülercesine gülümsedi. 'Sevindim,' dedi; 'ben de öyle. Geçen hafta Paganini'yi dinlemeye gittiniz herhalde. 'Musa'nın Duası' –ah! Gözlerini yumdu. 'Bundan daha aşkın bir şey biliyor musunuz?' 'Hayır,' dedi George, 'Bilmiyorum.' duraksadı, konuşmaya devam etmek üzereydi ki, o esnada Paganini'nin Çiftlik Avlusu Taklitleri'nin hepsinden fazla hoşuna gitmiş olduğunu –ki gerçekte doğruydu bu– söylememenin daha akıllıca olacağına karar verdi. Adam kemanını bir eşek gibi anırtmış, bir tavuk gibi gıdaklatmış, domuz gibi hırıldatmış, ciyaklatmış, havlatmış, kişnetmiş, ördek gibi bağırtmış, kükretmiş ve homurdatmıştı; bu son parça, George'un tahminine göre, konserin geri kalanının sıkıcılığını telafi etmişti hani. Bunu düşünürken keyifle gülümsedi. Evet, kesinlikle, müzik konusunda klasikçi değildi; aşkıncının dikalasıydı o.

"George, bu ilk tanışmayı, mevsim boyunca Berkeley Meydanı'nın yakınındaki küçük fakat şık bir evde oturan genç hanımlarla onların annelerine kısa ziyaretlerde bulunarak güçlendirdi. Mrs. Lapith bazı ihtiyatlı soruşturmalar yürüttü ve George'un parasal durumunu, kişiliğinin ve ailesinin bütünüyle, kabul edilir ölçüde uygun olduğunu öğrendikten sonra yemeğe davet etti onu. Kızlarının hepsinin evlilikleriyle asilzadeler sınıfına girmelerini umuyor ve bekliyordu; gene de, sağgörülü bir kadın olarak, tüm olasılıklara hazır bulunmanın akıllıca olacağının ayırdında idi. George Wimbush, düşünüyordu da, ikizlerden biri için mükemmel bir yedek olacaktı.

"Bu ilk akşam yemeğinde George'un eşi Emmeline idi. Doğadan konuştular. Emmeline kendisine yüksek dağların heyecan

verdiğini, şehirlerin dağdağasının ise işkence olduğunu savunuyordu hararetle. George kır ortamının pek hoş olduğuna katılıyor, bununla birlikte Londra'nın da mevsim boyunca kendine özgü bir çekiciliğinin bulunduğunu kabul ediyordu. Hayretle ve bir ölçüde kaygılı bir huzursuzlukla dikkatini çektiği üzere, Miss Emmeline'in iştahı zayıftı, aslına bakılırsa, yoktu. İki kaşık çorba, bir lokma balık, kuş yok, et yok, bir de üç tane üzüm; akşam yemeği bundan ibaretti. Arada bir George onun iki kızkardeşine bakıyordu; Georgiana ve Caroline hemen hemen aynı ölçüde perhizkâr görünüyorlardı. Gözlerini kapayarak ve önerilen yemekten yüzlerini çevirerek, sanki limonlu dilbalığı, ördek, dana eti filetosu, meyvalı tatlı görüntü ve koku itibarıyla mide bulandırıcı nesnelermişçesine kendilerine ne sunulsa nazik bir tiksinti ifadesi taşıyan el işaretleriyle uzaklaştırıyorlardı. Akşam yemeğinin mükemmel olduğunu düşünen George, kızkardeşlerin iştahsızlıkları üzerine yorum yapma cesaretini buldu.

"'Ne olur bana yemekten söz etmeyin,' dedi Emmeline, hassas bir bitki gibi sarkarak. 'Bunu pek bayağı, maneviyata aykırı buluyoruz, kızkardeşlerim ve ben. İnsanın yemek yerken ruhunu düşünmesi mümkün değildir.'

"George onayladı; mümkün değildi. 'Ancak insan yaşamak zorundadır,' dedi.

"'Heyhat!' diye iç geçirdi Emmeline. 'Yaşamak zorundadır. Ölüm çok güzeldir, sizce öyle değil mi?' Bir tost parçasının köşesini kopardı ve isteksizce kemirmeye başladı. 'Oysa dediğimiz gibi, insan yaşamak zorundadır...' Eliyle hafif bir teslimiyet işareti yaptı. 'Neyse ki insanı canlı tutmak için, pek azı yetiyor.' Tostunun köşesini, yarısını yemiş olarak bıraktı elinden.

"George biraz şaşırarak dinliyordu onu. Renginin solgun olmasına karşın fevkalade sağlıklı göründüğü kanısındaydı; kar-

deşleri de öyleydi. Belki de gerçekten manevi yönden güçlü olduğunuzda daha az yiyeceğe gereksinim duyuyordunuz. Kendisi, belli ki, manevi yönden güçlü değildi.

"Bunun ardından onlarla sık sık görüştü. Lady Lapith'den başlayarak hepsi onu sevdiler. Doğruydu, pek romantik ya da şairane değildi kendisi; gene de insanın sevmeden edemeyeceği tatlı, gösterişsiz, iyi kalpli bir genç adamdı. O da onları harikulade, harikulade buluyordu, özellikle Georgiana'yı. Hepsini sıcak, koruyucu bir sevgiyle kucaklıyordu. Çünkü korunmaları gerekiyordu; bu dünya için fazla kırılgan, fazla ruhsal idiler. Asla yemek yemiyorladı, her zaman solgundular, çoğunlukla ateşten yakınıyorlardı, ölümden çokça ve sevgiyle söz etmekteydiler, sık sık Mr.ılıyorlardı. Hepsi içinde en fazla ruh gibi duran Georgiana idi; üçünden en az o yiyor, en sık o Mr.ılıyor, ölümden en çok o söz ediyordu ve de en solgun olan oydu; kesinlikle yapay görünecek denli irkiltici bir beniz sarılığıydı onunki. Her an, öyle geliyordu ki, bu maddi dünya ile arasındaki varla yok arası bağ kopabilir ve tümden ruha dönüşebilirdi. George açısından bu düşünce dinmek bilmez, şiddetli bir ızdırap idi. O ölecek olursa...

"Ancak mevsim sonuna değin yaşamayı başardı, üstelik de sevimli üçlünün geri kalanıyla birlikte katılmayı asla ihmal etmediği sayısız baloya, kalabalığa ve öteki keyif toplantılarına rağmen. Temmuz ortasında tüm ev halkı sayfiyeye göç etti. George Ağustos ayını Krom'da geçirmek üzere davet edilmişti.

Evdeki topluluk seçkindi; ziyaretçiler listesinde ünvan sahibi, evlenme yaşındaki iki genç adamın isimleri görünüyordu. George kır havasının, dinlenme ve doğal çevrenin üç kızkardeşe iştahlarını ve yanaklarının pembeliklerini yeniden kazandırmış olabileceğini ümit etmişti. Yanılıyordu. İlk akşam, Georgi-

ana yemek olarak sadece bir zeytin, iki üç tuzlanmış badem ve bir yarım şeftali yedi. Her zamanki kadar sarıydı benzi. Yemek boyunca aşktan konuştu.

'Gerçek aşk,' dedi, 'tükenmez ve ebedi olmasından ötürü ancak sonsuzlukta tamamlanabilir. Indiana ve Sir Rodolphe ruhlarının gizemli evliliğini Niagara'ya atlayarak kutladılar. Aşk yaşamla uyuşmaz. Birbirlerini gerçekten seven iki insanın arzusu birlikte yaşamak değil, birlikte ölmektir.'

'Hadi, hadi tatlım,' dedi Mrs. Lapith, cesur ve gerçekçiydi. 'Bütün yeryüzü senin ilkelerine göre davransaydı, Tanrı aşkına, gelecek neslin hali ne olurdu?'

'Anne!...' Georgiana itiraz ederek bakışlarını devirdi.

'Gençlik günlerimde,' diye devam etti Mrs. Lapith, 'böyle bir şey söylemiş olsaydım gülünerek utandırılırdım herhalde. Gelgelelim benim gençliğimde ruhlar bugün oldukları kadar revaçta değillerdi ve biz ölümün şiirsel olduğunu düşünmüyorduk. Tam anlamıyla tatsızdı.'

'Anne!...' Emmeline ve Caroline bir ağızdan yalvardılar.

'Gençlik günlerimde,' Mrs. Lapith konusuna girişmişti; görünen o ki, hiçbir şey onu durduramazdı artık. 'Gençlik günlerimde, yemek yememeniz halinde size bir miktar ravente ihtiyacınız olduğunu söylerdi insanlar. Günümüzde...'

"Bir çığlık duyuldu; Georgiana yanlamasına Lord Timpany'nin omzuna devrilerek bayılmıştı. Ümitsiz, eğreti bir çareydi bu; gene de başarılı oldu. Mrs. Lapith engellenmişti.

Günler olaysız bir mutluluk tufanı halinde geçiyordu. Neşe içindeki grubun tamamında bir tek George mutsuzdu. Lord Timpany Georgiana'ya kur yapıyordu ve açıktı ki olumsuz karşılanmamakta idi. George gözlerini ayırmadan bakarken ruhu bir kıskançlık ve keder cehennemi olmuştu. Genç adamların gü-

rültülü arkadaşlığı katlanılmaz gelmeye başlıyordu kendisine; hüzün ve yalnızlık isteyerek onların arasından ayrıldı. Bir sabah, kuşkulu bir bahaneyle onlardan kurtulduktan sonra tek başına eve döndü. Genç adamlar aşağıdaki havuzda yıkanıyorlardı; bağırışları ve kahkahaları kendisine kadar yayılarak sükûnet dolu eve daha ıssız ve daha sessiz bir görüntü veriyordu. Sevimli kızkardeşler ve anneleri hâlâ odalarındaydılar; âdet üzere, hafif öğle yemeğine değin ortada görünmezlerdi, dolayısıyla erkek konuklar sabahı keyiflerince geçirirlerdi. George büyük salonda otururak kendini düşüncelere bıraktı.

"Georgiana her an ölebilirdi; her an Mrs. Timpany olabilirdi. Korkunçtu, korkunç. Ölürse kendisi de ölürdü; mezarın diğer tarafında onu aramaya giderdi. Mrs. Timpany olursa... ah, o zaman! Sorunun çözümü o kadar basit olmazdı. Mrs. Timpany olursa; dehşet verici bir düşünceydi bu. Öyle de olsa, farz edelim ki Timpany'e âşıktı –gerçi herhangi bir kimsenin Timpany'e âşık olması inanılacak gibi değildi– farz edelim ki yaşamı Timpany'e bağlıydı, farz edelim ki onsuz yaşayamazdı. Duvar saatinin on ikiyi vurduğu esnada bu işaretsiz varsayımlar dolambacında el yordamıyla yolunu aramakta idi. Son vuruşta, dönen saat parçalarının serbest bıraktığı bir robotu andıran ufak tefek bir hizmetçi kocaman, üzeri örtülü bir tepsiyi elinde tutarak mutfak alanlarından büyük salona açılan kapıdan fırlayıverdi. George gömüldüğü koltuğundan öylesine bir merakla izliyordu onu (kendisini, gün gibi ortadaydı ki, fark etmemişti). Odanın ortasından çabuk çabuk konuşarak geçti ve ayna çerçeveleriyle kaplı anlamsız bir açıklığa benzeyen şeyin önünde durdu. Elini uzatmasıyla, George'u uç noktada hayrete düşüren küçük bir kapı salınımlarla açılarak yılankavi bir merdivenin sonunu ortaya çıkardı. Minik hizmetçi tepsisini dar açıklıktan geçirmek için

yan döndükten sonra, hızlı, kurbağanınkine benzer bir devinimle içeri atıldı. Ardından bir tıkırtıyla kapandı kapı. Bir dakika sonra tekrar açıldı ve hizmetçi, tepsisiz salonun ortasından telaş içinde gerisingeri geçerek mutfak tarafında gözden kayboldu. George düşüncelerini yeniden düzenlemeye çalışıyordu, ne var ki alt edilmez bir merak zihnini gizli kapıya, merdivene, hizmetçiye doğru sürüklüyordu. Kendi kendine konunun onu ilgilendirmediğini, şaşırtıcı kapının, içindeki o esrarengiz merdivenin sırrını keşfetmenin affedilmez bir kabalık ve akılsızlık örneği olacağını söylemesi boşunaydı. Yararı yoktu; beş dakika boyunca merakıyla kahramanca mücadele etti, fakat bu sürenin sonunda kendini küçük hizmetçinin içinden geçerek kaybolduğu, ayna çerçevelerinden oluşan masum levhanın önünde dikilirken buldu. Anlık bir bakış gizli kapının yerini ona göstermeye yetti; anlıyordu ki, ancak dikkatsiz bir gözle bakanlar için gizliydi bu. Ayna çerçeveleriyle bir hizada olacak şekilde içeriye alınmış, sıradan bir kapıydı bu yalnızca. Ne mandal ne de tokmak onun konumunu ele veriyor, buna karşılık, tahtanın içine gömülü durumdaki görünmez bir kilit dili başparmağı davet ediyordu. George daha önce fark etmemiş olduğuna şaşıyordu; şimdi görmüştü onu, çok belirgindi, taklit raf sıraları ve taklit kitaplarıyla kütüphanedeki dolabın kapısı kadar belirgindi neredeyse. Kilidin dilini geriye çekti ve içeriye şöyle bir göz attı. Basamakları taştan değil, eskiden kalma meşe bloklardan yapılma olan merdiven kıvrılarak yükseliyor ve gözden yitiyordu. Yarığı andıran bir pencere gün ışığını içeri almakta idi; merkez kulenin dibinde bulunuyordu kendisi, küçük pencere ise taraçanın üzerinden dışarı bakıyordu; aşağıdaki havuzda hâlâ bağırışmakta ve etrafa sıçratarak suya dalmaktaydılar.

"George kapıyı kapadı ve koltuğuna döndü. Ancak merakı

giderilmemişti. Aslına bakılırsa bu kısmi tatmin sadece iştahını kabartmıştı. Merdiven nereye çıkıyordu? Küçük hizmetçinin oraya gönderilmesinin gayesi neydi? Kendisini hiç ilgilendirmezdi, tekrarlayıp duruyordu, kendisini hiç ilgilendirmezdi. Okumayı denedi, ne var ki dikkati dağılıyordu.

Hoş sesli duvar saati on ikiyi çeyrek geçeyi vurdu. Ansızın karar vererek ayağa kalktı George, odanın diğer ucuna gitti, gizli kapıyı açtı ve merdiveni tırmanmaya başladı. İlk pencereyi geçti, çepeçevre, burgu gibi dolanarak bir diğerine vardı. Dışarı bakmak üzere bir an durdu; kalbi bilinmeyen bir tehlikeye meydan okurcasına, huzursuzluk içinde çarpıyordu. Giriştiği şey, kendine söylüyordu, son derece nezaketsiz, fena halde terbiye dışı idi. Ayaklarının ucunda öne ve yukarı doğru ilerledi. Bir dönemeç daha, ardından yarım dönemeç ve sonunda bir kapı karşılamıştı kendisini. Önünde durup kulak verdi; hiçbir ses duyamıyordu. Gözünü anahtar deliğine dayadığında güneşin aydınlattığı beyaz, geniş bir duvardan başka hiçbir şey çarpmadı gözüne. Cesaretlenerek tokmağı çevirdi ve eşiğin diğer tarafına adımını attı. Gördükleriyle aklı başından gitmiş, dili tutulmuş bir halde ağzı açık kalarak durdu orada.

"Güneş ışığının güzelce aydınlattığı küçük bir odanın ortasında –'şimdi Priscilla'nın özel oturma odasıdır bu,' diye parantez içinde belirtti Mr. Wimbush– küçük, yuvarlak bir maun masa duruyordu. Kristal, porselen ve gümüş –seçkin bir yemeğin pırıltılı gereçlerinin tümü– onun cilalanmış derinliklerinde aksediyordu. Soğuk bir tavuğun gövdesi, bir meyve kâsesi, pembe ve beyazın en cılız olduğu orta yerine kadar derin bir yarık açılmış olan, kahverengi bir gülle görünümündeki soğuk Noel pudingi, ince, uzun bir Ren şarabı şişesi ve bir sürahi dolusu kırmızı Bordo şarabı bu ziyafette bir yer kapabilmek için birbirlerini itip ka-

kıyorlardı. Masanın etrafında ise, üç kızkardeş, üç tatlı Lapith oturmuştu; yemek yiyorlardı!

"George'un ani girişiyle hepsi kapıya doğru bakmışlardı ve o anda George'u hiç kıpırdamadan öylece bakar halde bırakan şaşkınlığın tıpkısıyla taş kesilmiş olarak oturuyorlardı. Hemen kapıya karşı oturan Georgiana karanlık, kocaman gözlerle dik dik bakıyordu kendisine. Sağ elinin baş ve işaret parmaklarının arasında parçalanmış tavuğa ait bir butun alt kemiğini tutmakta idi; incelikle eğrilmiş olan küçük parmağı elinin geri kalanından ayrı duruyordu. Ağzı açıktı; ne var ki but asla hedefine ulaşmış değildi; havada asılı, hareketsiz duruyordu. Diğer iki kızkardeş davetsiz misafire bakmak üzere dönmüşlerdi. Caroline hâlâ bıçağını ve çatalını tutuyordu; Emmeline'in parmakları Bordo şarabı kadehinin ayağındaydı. Bir hayli uzun gelen bir süre için George ve üç kızkardeş sessizce, gözlerini ayırmadan birbirlerine baktılar. Bir grup heykele dönmüşlerdi. Derken ansızın hareket geldi. Georgiana tavuk kemiğini düşürdü, Caroline'ın bıçağı ve çatalı şakırdayarak tabağına çarptı. Hareket kendini üretti, daha bir kesinleşti; Emmeline ayağa fırlayarak bir çığlık koyverdi. Telaş dalgası George'a ulaştı; döndü ve giderken anlaşılmaz bir şey mırıldanarak odadan dışarı ve yılankavi merdivenden aşağı süratle atıldı. Büyük salonda durdu ve orada, sessiz evde tamamen kendi başınayken, gülmeye başladı.

"Hafif öğle yemeğinden kızkardeşlerin her zamankinden biraz daha fazla yedikleri dikkati çekiyordu. Georgiana birkaç taze fasulye ve bir kaşık dolusu paça jelatini ile oynuyordu. 'Bugün kendimi biraz daha güçlü hissediyorum,' dedi Lord Timpany'e, kendisini bu iştah artışından ötürü kutladığı zaman; 'biraz daha cismani,' diye ekledi, gergin bir gülüşle. Başını kaldırdığında George'un bakışını yakaladı; bir kızartı yanaklarına ya-

yılırken, aceleyle kaçırdı gözlerini.

"O öğle sonrasında bahçede bir an kendilerini baş başa buldular.

"'Hiç kimseye anlatmayacaksınız ya George? Hiç kimseye anlatmayacağınıza söz verin,' diye yalvardı. 'Bizi çok küçük düşürür bu. Hem zaten yemek yemek ruhaniliğe aykırıdır, değil mi? Hiç kimseye anlatmayacağınızı söyleyin.'

"'Anlatacağım,' dedi George zalimce. 'Herkese anlatacağım, meğer ki...'

"'Şantajdır bu.'

"'Umrumda değil,' dedi George. 'Karara varmanız için size yirmi dört saat vereceğim.'

"Mrs. Lapith hayal kırıklığına uğradı elbette; daha iyi şeyleri –Timpany'i ve bir soylu tacını– ümit etmişti. Gene de, George pek fena değildi sonuç olarak. Yeni yılda evlendiler.

"Zavallı büyükbabam!" diye ekledi Mr. Wimbush, kitabını kapayıp kelebek gözlüğünü bir kenara koyarken. Ne zaman gazetelerde mazlum milletler üzerine okusam onu düşünürüm." Purosunu tekrar yaktı. "Anaerkil bir hükümetti bu, ileri derecede merkezileşmişti, üstelik temsilci kurumu yoktu."

Henry Wimbush konuşmasına devam etmedi, ardından gelen sessizlikte Ivor'un ruh eskizleri üzerine fısıltılı yorumu bir kez daha duyulur hale geldi. Şekerleme yapmakta olan Priscilla ansızın uyanıverdi.

"Ne?" dedi, henüz kendine gelmiş bir kimsenin irkiltili tavırlarıyla; "ne?"

Jenny sözcükleri yakalamıştı. Bakışlarını kaldırdı, gülümsedi, rahatlatırcasına başıyla onayladı. "Bir jambonla ilgili," dedi.

"Bir jambonla ilgili olan ne?"

"Henry'nin okumakta olduğu." Dizlerinin üzerinde duran

kırmızı defteri kapadı ve onun etrafına lastikten bir kurdele geçirdi. "Ben yatmaya gidiyorum," diye duyurarak ayağa kalktı.

"Ben de," dedi Anne, esneyerek. Fakat koltuğundan kalkmaya hali yoktu.

Gece sıcak ve bunaltıcıydı. Açık pencerelerin etrafında perdeler kımıldamadan duruyorlardı. Kendini bir Semavi Varlığın portresiyle serinletmekte olan Ivor dışarıya, karanlığın içlerine baktı ve bir nefes aldı.

"Hava yün gibi," dedi ortaya.

"Gece yarısından sonra daha serin olur," dedi Henry Wimbush ve ihtiyatla ekledi, "belki."

"Uyuyamayacağım, biliyorum."

Priscilla başını ona doğru çevirdi; anıtsal saç biçimi en ufak kımıltısında aşırı derecede sallanıyordu. "Çaba göstermelisin," dedi. "Ben uyuyamadığım zaman irademi bir noktada yoğunlaştırırım: Derim ki, 'Uyuyacağım, uykuya daldım!' Sonra pat! Uyurum. Düşüncenin gücüdür bu."

"Peki ama havasız gecelerde işe yarar mı bu?" diye sordu Ivor. "Havasız bir gecede kesinlikle uyuyamam."

"Ben de," dedi Mary, "dışarısı hariç."

"Dışarısı! Ne harika bir fikir!" Sonunda kulelerde uyumaya karar verdiler; Mary batıdaki kulede, Ivor doğudakinde. Kulelerin her birinde kurşun levhalarla kaplı düz, geniş bir alan vardı, dahası onlara açılan tavan kapaklarından bir şilteyi geçirmeniz mümkündü. Yıldızların altında, dışbükey ayın altında herhalde uyurlardı. Şilteler taşınmış, çarşaflar ve battaniyeler serilmişti, bir saat sonra da, iki uyuyamayan, her biri kendi ayrı kulesinde, onların ayıran boşluğun diğer tarafına iyi geceler dileklerini bağırıyorlardı.

Açık havanın uyumaya zorlayan cazibesi Mary'nin üzerinde

umulan büyüsüyle etkili olmadı. Şiltenin altından bile kurşun levhaların fazlasıyla sert olduklarını hissetmemek olanaksızdı. Sonra sesler vardı: baykuşlar yorulmak bilmeksizin acı ve ince çığlıklar atıyorlar ve bir kez bilinmeyen bir dehşetle tahrik edildiler mi, avlunun bütün kazları ani bir gevezelik cinnetine tutuluyorlardı. Yıldızlar ve dışbükey ay seyredilmeyi buyurmaktaydı, üstelik bir göktaşı gökyüzünden hızla geçip gittiğinde, gözünüz açık ve tetikte bir sonrakini beklemeden duramıyordunuz. Zaman geçiyor, ay gökyüzünde gitgide yükseliyordu. Mary dışarıya ilk çıktığındakine göre daha az uykulu hissediyordu kendini. Doğrularak oturdu ve korkuluk duvarının üzerinden baktı. Ivor uyuyabilmiş miydi acaba? Merak ediyordu. Derken zihnindeki soruya yanıt olarak verilmiş gibi, çatının öte ucundaki bacanın ardından beyaz bir suret sessizce beliriverdi; ay ışığında tanınabileceği üzere Ivor'a ait olan bir suret. Kollarını bir ip cambazı gibi sağa ve sola açarak evin dam tahtası boyunca ileriye doğru yürümeye başladı. İlerlerken dehşete düşürecek biçimde sallanıyordu. Mary konuşmadan izliyordu; belki de uykusunda yürüyordu! Ansızın, şu anda uyanacak olsa, düşünün bir! Konuşması ya da kımıldaması onun ölümü anlamına gelebilirdi. Daha fazla izlemeye cesaret edemeyerek yeniden yastıklarına gömüldü. Pür dikkat dinliyordu. Çok uzun gelen bir süre boyunca hiç ses yoktu. Daha sonra kiremitlerde bir ayak pıtırtısı, ardından da kulak tırmalayan bir gürültü ile birlikte fısıltılı bir "Kahretsin!" duyuldu. Böylece Ivor'un başı ve omuzları ansızın korkuluk duvarının üzerinde göründüler. Ardından bir bacak, peşinden de diğeri. Kurşun levhaların üzerindeydi. Mary sıçrayarak uyanmış gibi yaptı.

"Hey!" dedi. "Burada ne işin var?"

"Uyuyamadım," diye açıkladı, "bu yüzden acaba uyuyabildin

mi diye görmek için yanına geldim. İnsan bir kulede tek başına sıkılıyor. Sence de öyle değil mi?"

Beşten önce aydınlıktı ortalık. Uzun, ensiz bulutlar doğuyu hapsetmişlerdi, uçları turuncu alevlerle tutuşmuştu. Gökyüzü solgun ve donuktu. Devasa bir tavuskuşu, acı içindeki bir kimsenin kederli çığlıklarıyla altlarından yavaş yavaş yükselerek kulenin korkuluk duvarına kondu. Ivor ve Mary irkildi, iyice uykuları kaçtı.

"Yakala!" diye bağırdı Ivor, ayağa fırlayarak. "Bir tüyümüz olur." Ürkmüş tavuskuşu gülünç bir huzursuzlukla, reverans yaparak ve başını kaldırıp indirerek, gıdaklayarak korkuluk duvarında bir aşağı bir yukarı seğirtip duruyordu; tekrar tekrar döndüğü esnada uzun kuyruğu ağır ağır, ileri geri sallanmaktaydı. Derken bir kanat çırpma sesi ve hışırtıyla kendini havaya atarak ihtişam içinde, geri kazanılmış bir itibarla yere doğru uçtu. Yine de bir hatıra bırakmıştı. Tüyü Ivor'un elindeydi, erguvani ve yeşil, mavi ve altın rengi, uzun kirpikli bir göz. Arkadaşına uzattı onu.

"Bir meleğin tüyü," dedi.

Mary bir an ciddiyetle ve dikkatle tüye baktı. Kendisinin mor pijamaları vücudunun hatlarını gizleyen bir bollukla örtüyordu; kocaman, rahatı yerinde, yekpare bir oyuncağa benziyordu, bir tür oyuncak ayıya; fakat bir meleğin başına, pembe yanaklarına ve altından bir çanı andıran saçlarına sahip bir oyuncak ayıya. Bir meleğin yüzü, bir meleğin kanadının tüyü... Bir biçimde bu gündoğumunun havası bütünüyle meleksi idi.

"Cinsel seçimi düşünmek olağanüstü," dedi sonunda, harikulade tüyü düşünmekten başını kaldırırken.

"Olağanüstü!" diye tekrarladı Ivor. "Ben seni seçiyorum, sen beni seçiyorsun. Ne şans!"

Kolunu onun omuzlarına doladı ve doğuya bakarak ayakta durdular. Günün ilk ışığı şafağın solgun aydınlığını ısıtmaya ve renklendirmeye başlamıştı. Leylak rengi ve beyaz pijamalar; genç ve şirin bir çiftti̇ler. Yükselen güneş yüzlerine vuruyordu. Her şey son derece simgeseldi; iyi hoş da, böyle düşünmeyi tercih ederseniz, bu dünyada simgesel olmayan hiçbir şey yoktur. Derin ve güzel gerçek!

"Kuleme dönmem gerekiyor," dedi Ivor sonunda.

"Şimdiden mi?"

"Korkarım ki evet. Kalabalık birazdan ayaklanmış olur."

"Ivor..." Uzatmalı ve suskun bir uğurlama yaşandı.

"Şimdi de," dedi Ivor, "cambazlık numaramı tekrarlıyorum."

Mary kollarını onun boynuna attı. "Yapmamalısın, Ivor. Tehlikeli, Lütfen."

Sonunda onun yalvarışlarına teslim olmak zorunda kaldı. "Pekâlâ," dedi, "evin içinden geçerek inip diğer uçtan yukarı çıkacağım."

Döşemedeki kapaktan geçerek, panjurlarla örtülü evin içinde hâlâ gizlice dolanmakta olan karanlığa karışıp gözden kayboldu. Bir dakika sonra uzaktaki kulede yeniden ortaya çıkmıştı; ellini salladı ve ardından, korkuluk duvarının gerisinde alçalarak gözden kayboldu. Aşağıdan, evin içinde, bir alarmlı saatin eşekarısını andıran vızıltısı duyuldu. Tam zamanında dönmüştü.

20

Ivor gitmişti. Sarı renkli büyük otomobilin ön camının ardında gerinerek İngiltere'nin kırlarından hızla yol alıyordu. En acil nitelikteki toplumsal ilişkileri ve gönül bağları kendisini baronların büyük salonlarının birinden diğerine, şatodan şatoya, Elizabeth dönemi malikânesinden George dönemi konağına, krallığın geniş alanının her tarafına çağırıyordu. Bugün Somerset'te, yarın Warwickshire'da, cumartesi günü West Riding'de, salı sabahı Argyll'de; Ivor bir yerde durmuyordu. Temmuz başından Eylül'ün sonuna değin bütün yaz kendini randevularına adardı; onlar uğruna sürekli acılara katlanan bir kurbandı kendisi. Sonbaharda tatil için Londra'ya dönüyordu. Krom yaşamının akışında küçük bir olay, uçup giden bir hava kabarcığı olmuştu; çoktan tarihe karışmıştı. Çay saatinde Gobley'de olacak ve Zenobia'nın içtenlikle karşılayan tebessümünü bulacaktı. Perşembe sabahında ise; ancak bu uzak, çok uzaktı daha. Perşembe sabahını perşembe sabahı geldiğinde düşünürdü. Arada Gobley vardı, arada Zenobia vardı.

Krom'daki ziyaretçi defterine böyle durumlardaki değişmez alışkanlığına uygun olarak bir şiir bırakmıştı. Ayrılışının öncesindeki on dakika içinde tumturaklı bir üslupla doğaçtan yazmıştı onu. Denis ve Mr. Scogan son uğurlamalarını yerine getir-

dikleri avlunun kapılarından birlikte, ağır ağır yürüyerek döndüler; büyük salondaki yazı masasının üzerinde ziyaretçi defterini buldular, açıktı ve Ivor'un yazısı ancak kurumuştu. Mr. Scogan yüksek sesle okudu:

"Tarih kadar eski olan o kralların tılsımı,
Onlar ki gecenin kadehlerine ağ gibi sihir dokuyan,
Tüm yaratılmış varlıkların ruhunda uyur;
Mavi denizde, Akrosironya[1] dorugunda,
Gözlenen kelebeğin kulağı[2] andıran kanatlarında
Ve münzevinin sefihane hayallerinde;
Bütün o şarkı söyleyen sineklerde ve uçuşan vızıltılarda,
Yağmurda, acıda, ince zevkte.
Gene de daha çok büyü, çok daha etkili tılsımlar,
Büyücülüklerini, ruhumun çevresine dokuyorlar.
Krom akşam çanlarının sesi gibi çağırıyor beni,
Hayalet dolu bir mezarlık gibi çıkmıyor aklımdan.
Kader böyle hırpalıyor beni. Acımasız kader! Krom'dan uzak kalalı,
Gözyaşı dökmeye mecburdur ruhum, hatırına gelerek yuvası."

"Çok güzel, zevkli ve incelikli," dedi Mr. Scogan, bitirdiğinde. "Yalnızca kelebeğin çuha çiçeğini andıran kanatlarından yana sıkıntım var. Sen bir şairin zekâsının işleri üzerine ilk elden bilgi sahibi oldun Denis; belki açıklayabilirsin."

"Daha basit ne olabilir," dedi Denis. "Güzel bir sözcük ve Ivor kanatların altın rengi olduğunu söylemek istiyordu."

"Güzel açıkladın."

1 Güney Arnavutluk'un Cape Lingvetta'yı içine alan dağlık kıyı bölgesinin antik çağdaki adı. (ç n.)

2 Burada söz konusu olan sıfat auricular'dır. Sözcük 'kulağa benzer' anlamına gelmekle birlikte, aşağıdaki satırlarda romanın kahramanınca altın' anlamına gelen auric' sözcüğüyle karıştırılmaktadır.(yhn.)

"İnsan çok eziyet çekiyor," diye sürdürdü Denis, "güzel sözlerin her zaman vermeleri gereken anlamı vermedikleri gerçeğinden. Örnek olarak, yakın zamanda bütün bir şiiri ziyan ettim, nedeni 'gaz çıkarıcı' sıfatının gereken anlamış içermemiş olmasıydı sadece. Gaz çıkarıcı; fevkalade değil mi?"

"Fevkalade," diye onayladı Mr. Scogan. "Ne anlama geliyor peki?"

"Çocukluğumun en erken döneminden beri çok değer vermiş olduğum bir sıfattır bu," dedi Denis, "değer vermiş ve sevmişimdir. Nezle olduğumda bana tarçın verirlerdi; gerçekten faydasız olmakla birlikte nahoş değil. Birisi onu dar şişelerden damla damla akıtırdı, altın rengi bir içki, sert ve ateş gibi. Etiketin üzerinde yararlarının bir listesi vardı ve ezcümle, en ileri derecede gaz çıkarıcı olarak tanıtılıyordu. Sıfata hayran kaldım. 'Gaz çıkarıcı, değil mi?' derdim kendi kendime, ilacımı aldıktan sonra. Tarçını içmenin ardından gelen o iç sıcaklığı duygusunu, o yanmayı, o –ne ad vereyim ki ona?– fiziksel halinden hoşnutluğu pek mükemmel biçimde anlatır gibiydi. Sonradan, alkolü keşfettiğimde 'gaz çıkarıcı' benim için şarabın yalnızca vücutta değil, aynı zamanda ruhta da uyandırdığı o benzer, fakat daha soylu yanmayı niteler oldu. Burgonya şarabının, romun, eski konyağın, Lacryma Christi'nin, Marsala'nın, Aleatico'nun, siyah biranın, cinin, şampanyanın, kırmızı Bordo şarabının, Toscona'nın bu yılki bağ bozumuna ait saf, taze şarabın gaz çıkarıcı etkileri; onları karşılaştırdım. Sınıflandırdım. Marsala neşeli, tüy gibi yumuşak bir biçimde gaz çıkarıcıdır; cin ışıtırken batma acısı verir ve diriltir. Gaz çıkarıcılık değerlerinin bulunduğu eksiksiz bir tablom vardı. Şimdi ise" –Denis ayaları yukarı gelecek şekilde, kederle uzattı ellerini– "şimdi gaz çıkarıcının gerçekte ne anlama geldiğini biliyorum."

"Pekâlâ, ne anlama *geliyor*?" diye sordu Mr. Scogan, biraz sabırsızca.

"Gaz çıkarıcı," dedi Denis, hecelerin üzerinde sevgiyle oyalanarak, "gaz çıkarıcı. Belli belirsizce *carmen-carminis* ile bir ilgisi bulunduğunu düşünüyordum, daha da belli belirsiz olarak *caro-carnis* ve onun türevleri ile, karnaval ve karanfil gibi.[1] Gaz çıkarıcı; şarkı söyleme ve ten düşüncesi vardı, gül renkli ve sıcak, mi-Carême'in ziyafetlerini ve Venedik'in maskeli bayramlarını anıştırmasıyla birlikte. Gaz çıkarıcı; sıcaklık, yanma, içsel olgunluk hep vardı kelimede. Ki onun yerine..."

"Konuya geliniz, azizim Denis," diye itiraz etti Mr. Scogan. "Konuya geliniz."

"Pekâlâ, önceki gün bir şiir yazdım," dedi Denis; "aşkın sonuçları üzerine bir şiir yazdım ben."

"Senden öncede aynısını yapmışlar," dedi Mr. Scogan. "Utanç duymaya gerek yok."

"Öne sürmekte olduğum düşünce," diye devam etti Denis, "aşkın sonuçlarının çoğu zaman şarabın sonuçlarına benzer oldukları, Eros'un Baküs kadar sarhoş ettiği idi. Aşk, sözgelimi, özünde gaz çıkarıcıdır. İnsana sıcaklık, yanma hissi verir.

'Ve şarap kadar gaz çıkarıcı tutku...'

idi yazdığım. Mısra yalnızca zerafetle tınlamayıp aynı zamanda, bana göre, pek yerinde ve özlü biçimde dokunaklıydı. Her şey gaz çıkarıcı sözündeydi; ayrıntılı, kesin bir ön plan, engin, belirsiz bir anıştırma art alanı.

'Ve şarap kadar gaz çıkarıcı tutku...'

Hoşnutsuz değildim. Derken ansızın hatırıma geldi ki, aslında sıfata bir sözlükte bakmamıştım hiç. Gaz çıkarıcı, tarçın şişesi günlerinden bu yana benimle birlikte büyümüştü. Daima ol-

1 'Gaz çıkarıcı' anlamına gelen İngilizce sözcük carminative'dir. (ç.n.)

duğu gibi kabul edilmişti o. Gaz çıkarıcı: Bence söz içerik bakımından, heybetli, incelikle işlenmiş bir sanat eseri kadar zengindi; insanlarıyla birlikte eksiksiz bir kır manzarasıydı.

'Ve şarap kadar gaz çıkarıcı tutku...'

O ana değin sıfatı ilk kez yazmış oluyordum ve birdenbire bunun için sözlüğün tanıklığına gereksinim duyduğumu hissettim. Elimde bulunan yalnızca küçük bir İngilizce-Almanca sözlüktü. G'yi açtım, ga, gaz, gaz ç. Oradaydı işte: 'Gaz çıkarıcı: windtreibend.' Windtreibend!" diye yineledi. Mr. Scogan güldü. Denis başını iki yana salladı. "Ah," dedi, "benim için hiç de gülünecek bir konu değildi. Benim açımdan bir bölümün sonu, gencecik ve çok aciz bir şeyin ölümü anlamına geliyordu. Yıllar – çocukluk ve masumiyetle geçen yıllar – vardı ki, gaz çıkarıcının anlamı, inanmış olduğum üzere – pekâlâ, gaz çıkarıcı idi. Şimdi ise, önümde yaşamımın geri kalanı duruyor; bir gün, belki de on yıl, yarım yüzyıl, ki bu esnada ben gaz çıkarıcının *windtriebend* anlamına geldiğini bileceğim.

'Plus ne suis ce que j'ai ete,

Et ne le saurai jamais être.'

"İnsanı bir hayli karamsarlığa düşüren bir kavrayış bu."

"Gaz çıkarıcı," diye yineledi Denis ve bir an sessiz kaldılar. "Sözcükler," dedi Denis sonunda, "sözcükler; onları ne kadar çok sevdiğimi anlayabilir misiniz acaba? Sözcüklerin tüm güzelliğini anlayamayacak denli salt nesnelerle ve düşüncelerle, insanlarla meşgülsünüz. Zihniniz edebi bir zihin değil. 'Margot' ismine otuz dört uyak bulan Mr. Gladstone'un görüntüsü size her şeyden daha hastalıklı gelir. Mallarme'nin şiir biçimine sokulmuş adresler bulunan zarfları sizin hoşunuza gitmez, tabii acıklı bulmazsanız; siz göremezsiniz ki,

"Apte à ne point te cabrer, hue!

Poste, et j'ajouterai, dia!
Si tu ne fuis onze-bis Rue
Balzac, chez cet Heredia,"nın küçük bir mucize olduğunu.
"Haklısın," dedi Mr. Scogan. "Göremiyorum."
"Büyüleyici olduğunu hissetmiyor musunuz?"
"Hayır."

"Edebi zihnin sınavıdır bu," dedi Denis, "tılsım duygusunun, sözcüklerin güçlerinin bulunduğu sezgisinin. Edebiyatın teknik, sözel kısmı sadece büyünün bir gelişimidir. Sözcükler insanın ilk ve en gösterişli buluşudur. Dil sayesinde yeni bir evren yarattı; sözcükleri sevmiş ve onlara güç atfetmişse bunda şaşacak ne var! Birbirine uydurulmuş, ahenkli sözcükler yardımıyla büyücüler boş şapkalardan tavşanları ve elementlerden özleri çağırıyorlardı. Onların torunları, edebiyatçılar hâlâ işi devam ettirerek sözel formüllerini yerlerine oturtuyor ve tamamlanmış büyünün önünde keyif ve huşuyla titriyorlar. Boş şapkadan tavşan çıkarmak mı? Hayır, onların sihirlerinin daha zekice bir gücü vardır, zira boş zihinlerde duygular uyandırır. Onların sanatıyla formülleştirildikten sonra en yavan ifadeler büyük anlam kazanır. Örnek olarak, "Kara merdivenlerde mesane ne gezer" kuruluşunu öne sürüyorum.[1] Kanıt gerektirmeyen bir gerçek, öylesi ki, onu "Kara yangın merdivenlerinin mesaneleri yoktur," ya da "Les echelles naires menguent de vessie," gibi sözlerle formülleştirmeyi tercih etmiş olsaydım üzerinde durulmaya değmez olurdu herhalde. Ancak onu bu şekilde, "Kara merdivenlerde mesane ne gezer" olarak ifade ettiğimden, tüm kanıt açıklığına rağmen, önemli, unutulmaz, heyecan verici oluveriyor. Sözcük gücü sayesinde bir şeyin yoktan yaratılması; büyü değilse nedir bu? Ayrıca, ekleyebilirim ki, edebiyat değilse nedir? Dünyanın en gör-

1 Kaynak metinde "black ladders lack bladders" ifadesi yer almaktadır (ç.n.)

kemli şiirlerinin yarısı, "Les echelles noires manquent de vessie"nin "Kara merdivenlerde mesane ne gezer" biçiminde sihirli anlama tercüme edilmesidir sadece. Siz ise sözcüklerden zevk alamıyorsunuz. Sizin adınıza üzülüyorum."

"Zihinsel bir gaz çıkarıcı," dedi Mr. Scogan, düşünceli bir tavırla. "Sana gereken bu."

21

Küçük tahıl ambarı, dört taş mantarının üzerine tünemiş olarak yeşillik giriş yolunun çimlerinden altmış yetmiş santim yukarıda duruyordu. Altında sürekli bir gölge ve uzun, gür çimlerle kaplı nemli bir alan vardı. Burada, gölgede, yeşil nemli alanın içinde beyaz bir ördek ailesi öğleden sonra güneşinden sığınacak yer aramıştı. Bazıları dikilerek gagalarıyla tüylerini düzeltiyor, bir kısmı serin çimenlik sanki suymuşcasına uzun karınlarını yere bastırarak dinleniyorlardı. Küçük toplumsal gürültüler kopuyordu düzensiz aralıklarla, ayrıca zaman zaman sivri uçlu bir kuyruk Liszt tarzında ihtişamlı bir tremolo icra ediyordu. Birden neşeli istirahatleri darmadağın edildi. Müthiş bir gümbürtü başlarının üzerindeki tahta döşemeliği sarstı; bütün tahıl ambarı titriyor, üzerlerine ufak toprak ve kıyılmış odun parçaları yağıyordu. Ördekler yüksek perdeden, kesintisiz bağırışlarla bu tanımlanamayan tehdidin altından dışarıya hücum ediyorlar ve güvenlik içinde avluya varana değin uçuşlarına son vermiyorlardı.

"Hiddetlenme!" diyordu Anne. "Dinle! Ördekleri ürkütmüşsün. Zavallıcıklar! Tabii ya." Alçak, ahşap bir iskemlede yanlamasına oturmakta idi. Sağ dirseği iskemlenin sırtına dayanmıştı ve yanağını eline yaslamıştı. Uzun, çelimsiz vücudu uyuşuk bir zerafetin kıvrımları halinde bükülmüştü. Gülümsüyor ve yarı

örtülü gözlerle Gombauld'a bakıyordu.

"Şeytan alsın sizi!" diye yineledi Gombauld ve tekrar ayağını yere vurdu. Şövaledeki yarısı tamamlanmış portrenin etrafında dolaşarak ateş püsküren gözlerle ona baktı.

"Zavallı ördekler!" diye tekrarladı Anne. Bağırışlarının gürültüsü uzakta belli belirsizdi; duyulmaz olmuştu.

"Bana vakit kaybettirdiğini anlamıyor musun?" diye sordu. "Böyle dikkat dağıtıcı biçimde bir o tarafa bir bu tarafa sallanırken seninle çalışmam olanaksız."

"Konuşmayı ve ayaklarını vurmayı bırakıp değişiklik olsun diye birazcık resim yapsaydın daha az vakit kaybederdin. Nihayetinde ne için bir o tarafa bir bu tarafa sallanıyorum ki ben, resmedilmekten başka?"

Gombauld homurtuya benzer bir ses çıkardı. "Korkunçsun," dedi, inanmış bir ifadeyle. "Neden benden gelip burada kalmamı istiyorsun? Neden portreni yapmamı istediğini söylüyorsun bana?"

"Şu basit sebeplerden ki, seni beğeniyorum –en azından yumuşak huylu olduğun zamanlarda– ve senin iyi bir ressam olduğunu düşünüyorum."

"Şu basit sebepten ki," –Gombauld onun sesini taklit etti– "sana kur yapmamı ve yaptığımda da, kaçıp gitmenin zevkini yaşamak istiyorsun."

Anne başını geriye atarak güldü. "Yani senin asılmalarından yakayı sıyırmak zorunda kalmanın beni eğlendirdiğini mi sanıyorsun! Tam erkek kafası! Kur yapmaya çalıştıkları ve kur yapmalarını istemediğiniz zamanlarda erkeklerin ne kadar kaba ve berbat ve de sıkıcı olduklarını bir bilseydiniz! Kendinizi bizim gözümüzden bir görebilseydiniz!"

Gombauld paletini ve fırçalarını aldı, tuvaline öfkenin ateşiy-

le saldırdı. "Tahminimce bunun peşinden oyunu senin başlatmadığını, ilk asılmalara girişenin ben olduğumu, seninse kıpırdamaksızın oturan ve beni davet edebilecek ya da cezbedebilecek hiçbir şey yapmayan masum kurban olduğunu söylemeye başlayacaksın."

"Gene aynı erkek kafası!" dedi Anne. "Erkeği tahrik eden kadınla ilgili bilinen eski hikâyedir bu daima. Kadın cezbeder, büyüler, davet eder; erkek ise –soylu erkek, masum erkek– kurban gider. Benim zavallı Gombauld'um! Eminim ki o eski teraneyi yinelemeyeceksin! Çok aptalca bu, bense senin akıllı bir erkek olduğunu düşündüm her zaman."

"Teşekkürler," dedi Gombauld.

"Biraz nesnel ol," diye sürdürdü Anne. "Sadece kendi duygularını dışsallaştırmakta olduğunu göremiyor musun? Siz erkeklerin daima yaptığınız şey bu; son derece ilkelce bir saflık. Bir kadına düşük arzularınızdan birini duyarsınız ve onu şiddetle arzuladığınız için derhal kendisini sizi baştan çıkarmakla, bilerek tahrik edip arzu uyandırmakla suçlarsınız. Sizde vahşilerin zihniyeti var. Bir tabak dolusu çilek ve kremanın sizi kasıtlı olarak obur hissetmeye kışkırttığını da pekâlâ söyleyebilirsiniz. Yüz örnekten doksan dokuzunda kadınlar çilek ve krema kadar edilgen ve masumdurlar."

"Eh, bütün söyleyebileceğim şu ki, bu yüzüncü örnek olmalı," dedi Gombauld, başını kaldırmadan.

Anne omuzlarını silkerek bir ah koyverdi. "Daha mı aptalsın yoksa daha mı kaba, anlayamıyorum."

Kısa bir süre sessizce resimle uğraştıktan sonra Gombauld tekrar konuşmaya başladı. "Hem sonra Denis var," dedi, konuşmaya henüz ara vermiş gibi yeniden başlayarak. "Aynı oyunu onunla oynuyorsun. O zavallı genç adamı neden rahat bırakmı-

yorsun?"

Anne ani ve önü alınmaz bir öfkeyle atıldı. "Denis hakkında bu söylediğin tamamen gerçekdışı," dedi hiddetle. "Zarifçe onunla aynı oyun diye adlandırdığın şeyi oynamayı aklımdan bile geçirmedim." Sükûnetine yeniden kavuştuktan sonra her zamanki kumru ötüşlü sesi ve kızdıran tebessümüyle ekledi, "Birdenbire zavallı Denis'e karşı pek koruyucu olmuşsun."

"Oldum, doğru," diye yanıtladı Gombauld, şu veya bu şekilde biraz fazlaca ağırbaşlı olan bir ciddiyetle. "Bir genç adamı..."

"...yıkıma giden yolda hızla savrulurken görmek hoşuma gitmez," dedi Anne, cümlesini onun yerine sürdürerek. "Duyarlıklarına hayranım ve inan bana, onları paylaşıyorum."

Gombauld'un Denis üzerine söylediklerine tuhaf biçimde sinirlenmişti. Rastlantı o ki, tamamen gerçekdışıydı bu. Gombauld'un serzenişlerinde bir takım zayıf gerekçeler bulunabilirdi. Oysa Denis; hayır, Denis'e asla kur yapmamıştı. Biçare çocuk! Çok tatlıydı. Biraz kaygılandı.

Gombauld hiddetle resim yapmaya devam ediyordu. Önceden zihnini dağıtarak çalışmayı olanaksız kılmış olan, tatmin edilmemiş bir arzunun rahatsızlığı şimdi kendini bir tür ateşli enerjiye dönüştürmüş gibiydi. Tamamlandığında diyordu kendine, portre şeytanca olacaktı. Onu ilk oturuşta doğal biçimde almış olduğu duruşla resmediyordu. Yanlamasına oturmuş, dirseği iskemlenin sırtında, başı ve omuzları vücudunun geri kalanıyla bir açı oluşturarak öne doğru çevrilmiş biçimde, üşengeç bir koşulsuz teslimiyet havasına bürünmüştü. Vücudunun gevşek kıvrımlarını vurgulamıştı; çizgiler tuvale geçerken sarkıyor, resmi yapılan bedenin zerafeti bir tür asude bozulmaya uğrayarak yumuşuyordu sanki. Dizi üzerinde uzanan eli bir eldiven gibi cansızdı. Şimdi yüz üzerinde çalışıyordu; tuvalde muntazam-

lığı ve kayıtsızlığıyla oyuncak bebeği andırır biçimde belirmeye başlamıştı. Anne'in yüzüydü bu; ne ki sözümona öyleydi, düşüncenin ve duygunun ruhani ışıklarıyla hiç mi hiç aydınlatılmamıştı. Kimileyin onun yüzü olan uyuşuk, ifadesiz maskeydi bu. Portre fena halde benziyordu; üstelik aynı zamanda yalanların en kötücülüydü. Evet, tamamlandığında şeytanca olacaktı, Gombauld hükmünü vermişti; onun bu konuda ne düşüneceğini merak ediyordu.

22

Sözü edilen bu öğleden sonra Denis huzur ve sessizlik bulma adına daha erken çekilmişti yatak odasına. Çalışmak istiyordu, ancak uykunun bastırdığı bir saatti bu, dahası pek yakında yenmiş olan öğle yemeği bedene ve zihne ağır geliyordu. Öğle vakti heyheyi üzerinde idi; eski keşişlerin "miskinlik" adıyla bilip ürktükleri yemek sonrasının o sıkkın ve bezgin melankolisine kapılmıştı. Tıpkı Ernest Dowson gibi kendini "biraz bitkin" hissediyordu. Bir hayli duyarlı, ince ve eda bakımından sükûtu tercih eden bir şey yazma havasındaydı; bir parça kederli ve aynı zamanda –nasıl demeliydi?– biraz sınırsız. Anne'i düşündü, ümitsiz ve erişilmez aşkı; sakin, kuramsal türden aşkı. Ruhunun bu hüzünlü, dolmuş halinde buna pekâlâ inanabilirdi. Yazmaya koyuldu. Kaleminin altından şık bir dörtlük akıvermişti:

"Arpacı kumrusu gibi bir aşk ki olsa olsa
Ay ışınlarının kayıp gidişlerindeki gizliliktir
Rengin cansız hayaletini çağırır
Güçlükle soluyan bir göğsün yahut böğrün üstüne..."

ki bu anda dikkati dışardan gelen bir sese çevrildi. Penceresinden aşağı baktı; oradaydılar, Anne ve Gombauld, konuşuyor, gülüşüyorlardı. Öndeki avluyu geçerek sağa dönen duvardaki kapıdan görüş alanının dışına çıktılar. Yeşillik giriş yoluna ve

küçük tahıl ambarına giden yoldu bu; yine ona modellik edecekti. Hoşluk içinde bunaltan melankolisi şiddetli bir duygunun esintisiyle dağılmıştı; dörtlüğünü öfkeyle çöp sepetine fırlatıp aşağı koştu. "Ay ışınlarının gizliliği" idi, sahiden de!

Koridorda Mr. Scogan'ı gördü; adam pusuya yatmış gibiydi. Denis paçayı kurtarmayı denedi, ama boşuna. Mr. Scogan'ın gözü, Yaşlı Denizci'nin gözü gibi parlıyordu.

"O kadar acele etme," dedi, sivri tırnaklı, küçük, timsahgillerinkini andıran bir eli uzatırken; "o kadar ecele etme. Tam da güneşlenmek için çiçek bahçesine iniyordum. Birlikte gideriz."

Denis teslim oldu; Mr. Scogan şapkasını giydi ve kol kola dışarı çıktılar. Taraçanın biçilmiş çimlerinde Henry Wimbush ve Mary tahta toplarla ciddi bir tür oyun oynuyorlardı. Porsukağaçlarıyla çevrili yürüyüş yolundan indiler. Burada, diye zihninden geçirdi Denis, Anne burada düşmüştü, burada öpmüştü onu, burada –geçmişi düşündüğünde hatıranın utancıyla kızardı– burada onu taşımaya çabalamış ve başarısız olmuştu. Yaşam korkunçtu!

"Akıl sağlığı!" dedi Mr. Scogan, uzun bir suskunluğu aniden bozarak. "Akıl sağlığı; benim sorunum bu ve aklı başında ya da kaçık olacak yaşa geldiğinde, benim sevgili Denis'im, senin sorunun da bu olacak. Aklı başında bir dünyada büyük bir adam olurdum herhalde; dünya böyleyken, bu tuhaf düzenlemede hiç ama hiçbir şey değilim; neredeyse her açıdan bir hiçim. Ben yalnızca *Vox et praeterea nihil*'im."

Denis hiç tepki vermedi; başka şeyler düşünüyordu o. "Ne de olsa," diyordu kendine; "ne de olsa, Gombauld benden daha yakışıklı, daha eğlenceli, daha güvenilir; üstelik, diğer yandan, o şimdiden birisi, bense hâlâ bir olasılığım..."

"Bu dünyada başarılan her şey delilerin eseri olmuştur," diye

devam etti Mr. Scogan. Denis dinlememeye çalışıyor, ancak Mr. Scogan'ın konuşmasının yanılmak bilmez ısrarı azar azar dikkatini vermeye mecbur bırakıyordu onu. "Benim gibi, senin muhtemelen olabileceğin gibi adamlar asla bir şey başaramamışlardır. Bizler fazlaca aklı başındayız; salt mantıklıyız. O insani çeşniden, zorlayıcı, coşkulu cinnetten uzağız. İnsanlar biraz hoşça vakit geçirmek için filozofları dinlemeye pek hazırdı, tıpkı bir kemancıyı veya sahte ilaçlar satan bir şarlatanı dinledikleri gibi. Ancak mantıklı adamların önerilerine göre hareket etmeye gelince; asla. Ne zaman mantıklıyla delinin arasında bir tercih yapılması gerekmiş olsa, dünya tereddüt etmeksizin delinin peşinden gitmiştir. Zira deli temel olana, tutkuya ve içgüdülere seslenir; felsefeciler yüzeysel ve fuzuli olana-mantığa."

Bahçeye girdiler; ara yollardan birinin başında, lavanta çalılarının bulunduğu güzel kokulu bir kıtanın ortasında hapsolmuş, yeşil, tahtadan bir bank duruyordu. Burada, yerin güneşsiz olmasına ve insanın hava yerine sıcak, kuru rayihayı solumasına karşın – burada oturmayı seçmişti Mr. Scogan. Halis gün ışığıyla büyüyordu o.

"Sözgelimi, Luther ve Erasmus örneğini alalım." Piposunu çıkardı ve konuştuğu esnada doldurmaya başladı. "Mantıklı denecek birisi varsa Erasmus idi o. İnsanlar ilkin onu dinliyorlardı; şu üstün ve beceri dolu aracın, zekânın üzerinde hünerlerini gösteren yeni bir virtüözü; hatta ona hayranlık duyarak saygı gösteriyorlardı. Fakat onları kendilerinden istediği biçimde –mantıkla, ölçülülükle ya da hiç değilse her zamankinden bir parça daha az domuzca– davranmaya teşvik etti mi? Etmedi. Daha sonra ise Luther çıkıyor ortaya, sert, tutkulu, hiçbir iknanın söz konusu olamayacağı konularda delicesine ikna olmuş bir kaçık. Bağırdı çağırdı ve insanlar onun peşinden gitmek için atıldı-

lar. Erasmus'a kulak verilmiyordu artık; mantıklılığından ötürü yeriliyordu. Luther ciddiydi, Luther gerçeklikti; Büyük Savaş gibi. Erasmus yalnızca mantık ve ölçülülüktü; bir bilge olarak insanları harekete sevk etme gücünden yoksundu. Avrupa Luther'i izeleyerek savaş ve kanlı zulümle geçen bir buçuk yüzyıla adım attı. Hüzünlü bir hikâyedir bu." Mr. Scogan bir kibrit yaktı. Kuvvetli ışıkta alev hemen hemen görünmez olmuştu. Yanan tütünün kokusu lavanta çiçeğinin tatlı, keskin kokusuna karışmaya başladı.

"İnsanların akla uygun biçimde davranmalarını sağlamak istiyorsanız, onları çılgınca bir yöntemle ikna ederek işe başlamalısınız. Dinlerin kurucularının fazlasıyla akla uygun olan ahlaki kuralları, sağlam kafalı bir insana herhalde acıklı görünecek taşkınlıklar yoluyla yaygınlaştırılırlar ancak. Saflığı bozulmamış aklı başındalığın ne denli yetersiz olduğunu keşfetmek gülünç duruma düşürür. Akıllılık, sözgelimi, uygarlığımızı koruyabilmemizin tek yolunun ölçülü ve zekice davranmak olduğunu bildirir bize. Akıl itiraz eder ve tartışır; yöneticilerimiz alışılmış domuzluklarında ısrar ederken biz razı olur ve boyun eğeriz. Tek umut çılgınca, ateşli bir mücadeledir; zamanı geldiğinde bir tefi en gürültülü biçimde çalmaya hazırım ben, fakat aynı zamanda kendimden birazcık utanç duyarım. Gene de" –Mr. Scogan omuzlarını silkti ve elinde piposuyla teslimiyet belirten bir hareket yaptı– "her şeyin böyle olmasından yakınmak boşunadır. Tek başına aklı başındalığın faydasız olduğu gerçeği aynen kalır. Öyleyse istediğimiz, deliliğin güçlerinin makul ve mantıklı bir kullanılışıdır. Biz kafası sağlam insanlar gücü elde edeceğiz o zaman." Mr. Scogan'ın gözleri olağanın üzerinde bir parlaklıkla ışıldıyordu ve piposunu ağzından çıkarırken gürültülü, kuru ve bir biçimde hayli şeytani kahkahasını koyverdi.

"Fakat ben güç istemiyorum," dedi Denis. Bankın bir ucunda gevşek bir rahatsızlıkla, gözlerini dayanılmaz ışıktan gizleyerek oturuyordu. Diğer uçta dimdik duran Mr. Scogan yine güldü.

"Herkes gücü ister," dedi, "şu ya da bu türden gücü. Senin özlemini çektiğin gücün türü, edebi güç. Kimi insanlar başka insanlara zulmetmek için gücü isterler; sen güç arzunu sözcüklere zulmetmeye, onları bükmeye, kalıba dökmeye, sana boyun eğmeleri için onlara işkence etmeye harcıyorsun. Ama konu dışına çıkıyorum ben."

"Öyle mi?" dedi Denis, isteksizce.

"Evet," Mr. Scogan devam etti, aldırış etmeksizin, "bir gün gelecek. Biz zeka sahibi insanlar delilikleri aklın hizmetine koşmayı öğreneceğiz. Dünyayı rastlantının yönetimine daha fazla terk edemeyiz. Dogma delisi Luther, kendinin delisi Napolyon benzeri tehlikeli manyakların tesadüfen ortaya çıkarak her şeyi altüst etmeyi sürdürmelerine izin vermemiz mümkün değildir. Geçmişte pek fazla önemi yoktu bunun; ancak modern mekanizmamız fazlasıyla narin. Büyük savaş gibi birkaç darbe, bir iki Luther daha, sonuçta bütün çabalar boşa gider. Gelecekte akıl sahibi insanlar gerekeni yapmalıdır, dünyadaki çılgınların cinnetinin uygun kanallara yöneltilmesi, yararlı işler başarmalarının sağlanması için, dolu dizgin bir dağ akıntısının bir dinamoyu döndürmesi gibi..."

"Bir İsviçre otelini aydınlatacak elektriği üreten," dedi Denis. "Benzetmeyi tamamlamanız gerekir."

Mr. Scogan sözünün kesilmesini bir el işaretiyle reddetti. "Yapılacak tek bir iş var," dedi. "Zekâ sahibi adamlar birleşmeli, elbirliğiyle çalışmalı ve şu anda bizi yöneten ahmakların ve kaçıkların elinden gücü almalıdır. Akıl Devleti'ni kurmalıdır."

Denis'in tüm zihinsel ve bedensel yetilerini yavaş yavaş felce uğratan sıcak, Mr. Scogan'a fazladan canlılık katıyordu sanki. Gitgide artan bir enerjiyle konuşuyor, elleri keskin, hızlı, mutlak devinimlerle oynuyor, gözleri parlıyordu. Sert, kuru ve kesintisiz haliyle sesi, Denis'in kulaklarında bir makine gürültüsünün ısrarıyla durmaksızın tınlıyor da tınlıyordu.

"Akıl Devleti'nde" dediğini duydu Mr. Scogan'ın, "insanoğulları ayrı türlere bölünmüş olacaklardır, gözlerinin rengine ya da kafataslarının biçimine göre değil, zihinlerinin ve özyapılarının niteliklerine göre. Bugün insanüstü denebilecek bir gaipten haber verme yeteneği gibi görünen şeyin eğitimini almış, inceleyen psikologlar doğan her çocuğu sınayacaklar ve kendi uygun türüne ayıracaklardır. Gerektiği gibi sınıflandırılmış ve etiketlenmiş olarak çocuğa, türünün üyelerine uygun düşün eğitim verilecek ve kendisi, yetişkin yaşamında, türündeki insanların yerine getirme yeterliğini taşıdıkları işlevleri görmeye başlatılacaktır."

"Kaç tane tür bulunacak?" diye sordu Denis.

"Pek çok, hiç kuşkusuz," diye yanıtladı Mr. Scogan; "sınıflandırma ustalıklı ve ayrıntılı olacaktır. Bununla birlikte, ayrıntılara girmek bir kâhinin elinde değildir, ne de onun işidir. Akıl Devleti'nin uyruklarının ayrılacakları üç ana türü belirtmekten ileri gitmeyeceğim."

Durakladı, boğazını temizledi ve bir iki kere öksürdü, Denis'in zihninde, bir bardak ile su şişesinin bulunduğu ve bir köşesinde fenerle resimler yansıtmada kullanılan uzun, beyaz bir işaret değneğinin durduğu bir masanın görüntüsünü canlandırdı.

"Üç ana tür," diye devam etti Mr. Scogan, "şunlar olacaktır: Yöneten Zekâlar, İnanç İnsanları ve Sürü. Zekâlar arasında, düşünme gücüne sahip olan, zamanlarının düşünsel köleliğinden

belirli bir ölçüde özgürlüğün nasıl elde edileceğini bilen herkes –ki heyhat, en zekiler arasında bile ne denli kısıtlıdır o özgürlük!– bulunacaktır. Dikkatlerini gerçek yaşamın sorunlarına çevirmiş olanların arasından seçilen güzide bir zekâlar topluluğu Akıl Devleti'nin yöneticileri olacaktır. Güçlerinin araçları olarak insanlığın ikinci büyük türünü kullanacaklardır; İnanç İnsanları, kendilerini adlandırmakta olduğum üzere, kaçıkları, olup bitenlere mantıksızca, tutkuyla inanan, dahası inançları ve arzuları uğrunda ölmeye hazır olanları. Korku verici yarar ya da zarar olasılıklarıyla bu çılgın adamların rasgele bir ortamda pervasız tepkilerine fırsat verilmeyecektir bundan böyle. Ne Caesar Borgia'lar, ne Luther'ler ve Muhammed'ler, ne Joanna Southcott'lar, ne de Comstock'lar olacaktır artık. İnsanları gözyaşlarına ve pişmanlığa sürükleyebilen ya da aynı şekilde onları birbirlerinin gırtlağını kesmeye pekâlâ kışkırtabilen, modası geçmiş İnançlı ve Arzulu İnsan, hayvani koşulların o rastlantısal yaratığı, dışarıdan hâlâ aynı, hâlâ görünüşte kendiliğinden doğan bir coşkuyla yerinde duramayan, gelgelelim, aa, geçmişin delisinden son derece farklı olan yeni bir tür kaçık insana bırakacaktır yerini! Zira yeni İnançlı İnsan tutkusunu, arzusunu ve coşkusunu mantıklı bir düşüncenin yayılmasına harcıyor olacaktır. O, hiç farkında olmadan, üstün bir zekânın aracı olacaktır."

Mr. Scogan kötücül bir tavırla kıs kıs güldü; sanki taşkın ve ateşli kimselerden akıl adına intikam alıyordu. "İlk yıllarından başlayarak, yani, inceleyen psikologlar onları sınıflandırılmış plandaki yerlerine verir vermez, İnanç İnsanları zekilerin gözetimi altında özel eğitimlerini almış olacaklar. Uzun bir telkin süreciyle kalıba sokulduktan sonra dünyaya açılarak yukarıdaki Yöneticiler'in duygulardan uzak akla uygun projelerini yücegönüllü bir taşkınlıkla vaaz edecek ve uygulayacaklardır. Bu proje-

ler başarıldığında, ya da on yıl önce yararlı olan görüşler yarar sağlamaz olduklarında, Zekâlar yeni bir ölümsüz gerçeği taşıyan yeni bir kaçık nesline telkinde bulanacaklar. İnanç İnsanları'nın temel işlevi Sürü'yü, zekâları yetersiz kalan ve değerli bir coşkunlukları bulunmayan o sayısız milyonların oluşturduğu şu üçüncü büyük türü harekete geçirmek ve yönlendirmek olacaktır. Sürü'den özel herhangi bir çaba istendiğinde, insanlığın tek bir coşkun arzu ya da düşünce yoluyla uyandırılmaları ve birleştirilmeleri dayanışma adına gerekli bulunduğunda, İnanç İnsanları, basit ve tatmin edici bir inançla sarhoş edilmiş olarak bir vaaz etme görevine yollanacaklardır. Olağan zamanlarda, bir inanç mücadelesinin yüksek ruhsal hararetinin sağlıksız olacağı durumlarda İnanç İnsanları, sakince ve ciddiyet içinde büyük eğitim uğraşıyla meşgul olacaklardır. Sürü'nün terbiyesinde insanlığın neredeyse sonu gelmeyen kolayca etki altında kalabilme niteliği bilimsel anlamda kulanılacaktır. En erken çocukluktan itibaren, sistemli bir biçimde, üyeleri çalışma ve itaat dışında hiçbir yerde keşfedilecek bir mutluluğun bulunmadığına ikna edileceklerdir; mutlu olduklarına, fevkalade önemli varlıklar olduklarına ve yaptıkları her şeyin soylu ve önemli olduğuna inandırılacaklardır. Alt tür için yeryüzü evrenin merkezine ve insan yeryüzündeki üstünlüğe yeniden taşınacaktır. Ah, Akıl Devleti'ndeki halk tabakasının yazgısına gıpta ediyorum! Günde sekiz saat çalışarak, üstlerine boyun eğerek, kendi azametlerine ve önemlerine ve de ölümsüzlüklerine inanmış bir halde, şaşılacak denli mutlu, gelmiş geçmiş tüm insan soyundan daha mutlu olacaklar. Yaşamı asla uyanmayacakları şenlikli bir sarhoşluk haliyle geçirecekler. İnanç İnsanları bu ömürlük cümbüşte sâki rolünü oynayarak, Zekâlar'ın sahne ardında, hazin ve ayık bir gizlilikle uyuklarının mest edilmeleri için mayalayacakları ateşli iç-

kiyi tekrar tekrar dolduracaklar."

"Peki Akıl Devleti'nde benim yerim ne olacak?" diye Denis gölge yapan elinin altından uyuklarken sordu.

Mr. Scogan bir an sessizce ona baktı. "Senin nereye oturacağını anlamak güç," dedi sonunda. "El işi yapamazsın; koca Sürü'ye ait olamayacak denli bağımsız ve etki altında kalmaktan uzaksın; sende bir İnanç İnsanı'nda gerekli olan niteliklerin hiçbiri yok. Yönetici Zekâlar'a gelince, onların fevkalade kesin, acımasız ve kavrayışlı olmaları gerekecektir." Durakladı ve başını iki yana salladı. "Hayır, sana uygun hiçbir yer göremiyorum; ölüm odasından başka."

Denis derinden incinmiş olarak gürültülü, sahte bir kahkaha attı. "Burada güneş çarpacak beni," dedi ve kalktı.

Mr. Scogan da ona uydu, böylece ağır ağır dar patikayı inerek uzaklaştılar, yollarının üzerindeki mavi lavanta çiçeklerine hafifçe değiyorlardı. Denis ince bir lavanta dalını kendine doğru çekerek kokladı; ardından da kocaman ve derin bir kilisedeki tütsüye benzer koku veren, koyu renkli birkaç biberiye yaprağını. Şimdi taç yaprakları dökülmüş olan bir haşhaş tarhını geçtiler; yuvarlak, olgun tohum başları kahverengi ve kuru idi; Polinezya'nın hatıra hayvan başları gibi, diye düşündü Denis; kazıklara geçirilmiş kopuk kafalar. Mr. Scogan'a söyleyecek denli hoşlandı imgeden.

"Polinezya'nın hatıra hayvan başları gibi..." Yüksek sesle söylendiğinde imge aklına ilk geldiği zamankinden daha az sevimli ve önemli göründü.

Bir sessizlik oldu, derken büyüyen bir gürültü dalgasıyla bahçenin ötesindeki tarlalardan biçer döverlerin uğultusu yükseldi ve sonra alçalarak daha uzaklardaki bir vızıltıya dönüştü.

"Şunu düşünmek hoşnut edici ki," dedi Mr. Scogan, yavaş

yavaş gezintilerine devam ederlerken, "biz Polinezya'dan konuşabilelim diye bir yığın insan tarlalarda didiniyor. Dünyadaki her diğer güzel şey gibi, boş zamanın ve kültürün bedelinin ödenmesi gerekiyor. Neyse ki, gene de, ödemesi gerekenler aylak ve kültürlü olanlar değil. Gerektiği üzere şükran duyalım bunun için, azizim Denis; gerektiği üzere şükran duyalım," diye yineledi ve piposundaki külleri vurarak boşalttı.

Denis dinlemiyordu. Ansızın Anne'i hatırlamıştı. Gombauld'un yanındaydı o; stüdyosunda onunla yalnız. Dayanılmaz bir düşünceydi bu.

"Gidip Gombauld'u bir ziyaret edelim mi?" diye öneriverdi düşünmeden. "Şu anda neler yaptığını görmek eğlenceli olur."

Geldiklerini gördüğünde Gombauld'un ne kadar küplere bineceğini düşünmek, içten içe güldürdü kendisini.

23

Gombauld hiç de Denis'in kendisinden ümit etmiş ve beklemiş olduğu kadar hiddetlenmemişti onları karşısında gördüğüne. Biri güneşte yanmış ve sivri, öbürü yuvarlak ve solgun iki surat açık kapıda belirdiklerinde kızmaktan ziyade memnun olmuştu aslında. Dinmeyen öfkesinden doğan enerji azalarak tükeniyordu içinde, duygusal öğelerine geri dönüyordu. Biraz daha geçse tekrar kendini kaybedecekti muhtemelen; Anne ise çıldırtıcasına kendine hakim olacaktı. Evet, onları gördüğüne kesinlikle memnun olmuştu.

"Girin, girin," diye seslendi konukseverce.

Mr. Scogan peşinde, küçük merdiveni tırmanarak eşiğin üzerinden adımını attı Denis. Kuşkulu gözlerle Gombauld'dan modeline doğru baktı ve yüzlerindeki ifadeden her ikisinin de konukları gördüklerine sevinmiş göründükleri dışında hiçbir şey öğrenemedi. Gerçekten sevinmişler miydi, yoksa kurnazca sevinme taklidi mi yapıyorlardı? Merak içindeydi.

Bu arada Mr. Scogan portreye bakıyordu.

"Mükemmel," dedi beğenerek, "mükemmel. Karaktere fazla sadık kalınmış denebilir, şayet bu mümkünse, evet, kesinlikle, fazla sadık. Fakat seni bütün bu psikoloji meselesini hesaba katarken görmek şaşırttı beni." Suratı işaret etti ve uzanan parma-

gıyla tabloya aktarılmış yüzün sarkık kıvrımlarını izledi. "Senin yalnızca dengelenmiş cisimlere ve ışık vuran düzlemlere meraklı kimselerden biri olduğunu sanıyordum."

Gombauld güldü. "Bu küçük bir sadakatsizlik oluyor," dedi.

"Üzgünüm," dedi Mr. Scogan. "Kendi hesabıma, resim üzerine bugüne değin en ufak bir eleştiride bulunmuş olmaksızın, Kübizm'den daima özel bir keyif almışımdır. Doğanın tamamen kapı dışarı edilmiş olduğu tabloları, yalnız insan zihninin ürünü olan tabloları görmek hoşuma gider. Onlar bana iyi bir uslamlama örneğinden ya da matematik probleminden veya mühendislik başarısından aldığım aynı hazzı verirler. Doğa, ya da bana doğayı hatırlatan herhangi bir şey beni rahatsız eder; fazla büyük, fazla karmaşık, hepsinden öte, aşırı derecede anlamsız ve anlaşılmazdır. İnsanın eserlerini yadırgamam; zihnimi ona vermeyi arzulamam koşuluyla, herhangi bir insanın yaratmış ya da düşünmüş olduğu her şeyi kavrayabilirim. Daima metroyla yolculuk etmem, elimden geldiğince, mümkün olduğu ölçüde asla otobüse binmemem bundandır. Çünkü otobüsle yolculuk ederken Tanrı'nın birkaç tesadüfi eserini –sözgelimi gökyüzünü, rasgele bir ağacı, pencere önü çiçeklerini– görmekten sakınmak Londra'da bile olanaksız. Halbuki metroyla giderken insanın eserleri –geometrik şekiller oluşturacak şekilde perçinlenmiş demir, düz beton sıraları, duvar çinileriyle süslenmiş geniş açıklıklar– dışında hiçbir şey görmezsiniz. Her şey insani ve de dostçadır; kavranabilir zihinlerin ürünüdür. Tüm felsefeler ve tüm dinler; evrenin her tarafına yayılmış ruhani metrolardan başka nedir ki! Her şeyin tanınabilir biçimde insani olduğu bu dar tüneller boyunca insan rahat ve güven içinde, onların dört bir yanında, altında ve üstünde yeryüzünün kor kütlesinin sınırsız ve keşfedilmemiş bir halde uzandığını unutmayı başararak yolcu-

luk eder. Evet, her zaman tünel ve kübizmi verin bana; düşünceleri verin, öylesine rahat ve sıcacık, dahası zarif ve sade ve de güzelce yaratılmış olan düşünceleri. Doğadan ise koruyun beni, gayrı insani biçimde kocaman, karmaşık ve karanlık olan her şeyden beni koruyun. O labirentte gezinmeye başlayacak cesaretim ve hepsinden öte, zamanım yok."

Mr. Scogan konuşurken Denis küçük, kare biçimli odanın, Anne'in hâlâ zerafet dolu gevşek duruşuyla oturmakta olduğu öteki ucuna geçmişti.

"Eee?" diye sordu, Anne'e handiyse öfkeyle bakarak. Ne istiyordu ondan? Kendisinin de bildiği yoktu.

Anne başını kaldırıp ona baktı ve yanıt olarak kendisinin "Eee?"sini farklı, neşeli bir perdeden tekrarladı.

Denis'in şimdilik söyleyecek başka bir şeyi yoktu. Anne'in sandalyesinin ardındaki köşede birkaç tuval yüzleri duvara çevrilmiş olarak duruyordu. Onları çekip çıkardı ve tabloları incelemeye başladı.

"Ben de görebilir miyim?" diye rica etti Anne.

Onları bir sıra halinde duvara dayadı. Anne'in bakmak için sandalyesinde dönmesi gerekti. Attan düşmüş adamın bulunduğu büyük tuval, çiçeklerin yer aldığı bir tablo, küçük bir manzara resmi vardı. Elleri sandalyenin sırtında, onun üzerinden eğildi Denis. Şövalenin ardından, odanın diğer tarafında Mr. Scogan durmadan konuşuyordu. Uzun bir süre hiçbir şey söylemeden tablolara baktılar; ya da, daha çok, Anne tablolara baktı, bu esnada Denis, çoğunlukla Anne'i seyretti.

"Adam ve atı beğendim, ya sen?" dedi Anne sonunda, soran bir tebessümle başını kaldırarak.

Denis başıyla onayladı ve ardından tuhaf, boğuk bir sesle, sanki sözcükleri ağzından çıkarmak müthiş bir çabaya mal ol-

muşcasına "Seni seviyorum," dedi.

Anne'in önceden birçok kereler duymuş ve de büyük bir kısmında sükûnet içinde dinlemiş olduğu bir sözdü bu. Oysa bu durumda –belki pek beklenmedik şekilde gelmiş olmalarından, belki de başka bir nedenden– sözcükler belirli bir şaşkınlığın kargaşasını ateşlemişlerdi içinde.

"Benim zavallı Denis'im," diyebildi, gülerek; ancak konuşurken kızarıyordu.

24

Öğle vaktiydi. Denis belirli bir şey hakkında olmaksızın yazmak için başarısız bir çaba sarf edip durduğu odasından indiğinde oturma odasını boş buldu. Bahçeye çıkmak üzereydi ki gözü tanıdık fakat gizemli bir nesneye takıldı; Jenny'i pek çok kez sessizce ve harıl harıl yazılar karalarken görmüş olduğu büyük kırmızı deftere. Onu pencerenin pervazına bırakmıştı. Olağanüstü bir baştan çıkarıcılık söz konusuydu. Defteri alıp onu dikkatle kapalı tutan esnek kurdeleyi sıyırarak çıkardı.

"Özeldir. Açılmamalıdır," yazılmıştı kapakta, büyük harflerle. Kaşlarını kaldırdı. Henüz özel ilkokuldayken Latince Dilbilgisi dersinde yazılan türden bir şeydi bu.

"Karadır kuzgun, karadır ekin kargası,
Ancak bu defteri çalan hırsız daha karadır!"

Acayip biçimde çocukça, diye düşündü ve kendi kendine gülümsedi. Defteri açtı. Gördükleri çarpılmışçasına sendeletti onu.

Denis kendinin en şiddetli eleştirmeniydi; daima öyle olduğuna inanmıştı en azından. Kendisini ruhunun nabız gibi atan iç kısımlarını araştırmakta olan acımasız bir bilimadamı gibi görmekten hoşlanırdı; kendine karşı bir av köpeği gibiydi. Zayıflıkları, gülünçlükleri, hiç kimse bunları ondan daha iyi bilmezdi.

Aslında belli belirsiz zihninden geçen, kendisinden başka hiç kimsenin ne olursa olsun bunların farkında olmadığıydı. Diğer insanlara onların kendisine göründükleri gibi görünmesi, akla sığmaz, her zaman aralarında onun kendileri hakkında konuşurken kullandığı eleştirel ve de, dürüst olmak gerekirse, kibarca kötücül üslubun ta kendisiyle ondan söz ettikleri tasavvur edilmez görünürdü her nasılsa. Kendi gözünde kusurları vardı, ancak bunları görmek yalnız kendisine saklı bir ayrıcalıktı. Dünyanın geri kalanı için hiç şüphe yok ki kusursuz bir kristal imgesiydi o. Bunun az çok bir aksiyom olduğu söylenebilirdi.

Kırmızı defteri açmasıyla kendisinin bu kristal imgesi yere düşmüş ve onarılmaz biçimde parçalanmıştı. Kendinin en şiddetli eleştirmeni değildi sonuç olarak. Acı veren bir keşifti bu.

Jenny'nin mütevazi karalamalarının meyvesi önünde duruyordu. Kendisinin bir karikatürü, okurken (kitap tepetaklak idi). Arka planda dans eden bir çift, Gombauld ve Anne olduklarını ayırt etmek mümkündü. Altında yazı: "Bahçe şebboyu ile Koruğun Masalı."[1] Afallamış ve dehşete düşmüş olarak çizim üzerinde derin düşüncelere daldı Denis. Usta işiydi. O insafsızca belirgin çizgilerin her birinde suskun, gösterişsiz bir Rouveyre çıkıyordu ortaya. Yüzün ifadesi, güçsüz bir kıskançlıkla hafifletilmiş, varsayılan bir uzaklık ve üstünlük; vücudun ve uzuvların tavrı, içeriye dönük ayakların kıpır kıpır duruşuyla sırrını ele veren gayretli ve bilimadamına özgü bir tavır; bunlar korkunçtu. Üstelik daha da korkunç olan, fiziksel özelliklerinin tamamen kaydedilip ustalıkla abartılmasındaki aynılık, tumturaklı kesinlik idi.

1 İngilizce metindeki "wallflower" sözcüğü "bahçe şebboyu" ve "partide dans edecek eş bulamadığından duvara yakın kalan kadın veya kendine güven yokluğundan ya da sevilmediğinden toplumsal etkinliğe katılamayan kimse" anlamlarını; "sour grapes" sözcük grubu ise "koruk" ve "ulaşılamadığı için hor görülen şey" anlamlarını birlikte içerir. (ç.n.)

Denis defterin içlerine daldı. Başkalarının karikatürleri vardı: Priscilla ile Mr. Barbecue-Smith'in; Henry Wimbush'un, Anne ile Gambauld'un; Jenny'nin hafifçe uğursuz olmayı aşan, aslına bakılırsa iblisçe olan bir ışıkta tasvir etmiş olduğu Mr. Scogan'ın; Mary ile Ivor'un. Onlara zar zor göz gezdirebildi. Kendisi hakkındaki en kötüsünü bilmeye karşı duyulan dehşetli bir arzu egemendi benliğine. Yaprakları çevirirken kendi görüntüsü olmayan hiçbir şeyde oyalanmadı. Tam yedi sayfa ayrılmıştı ona.

"Özeldir. Açılmamalıdır." Yasağı dinlememişti; layığını bulmuş oluyordu. Dalgın dalgın defteri kapadı ve lastik kurdeleyi tekrar yerine kaydırdı. Daha üzgün ve daha fazla akıllanmış olarak terasa çıktı. Demek böyle, diye düşündü, böyle geçiriyordu Jenny, ayrı fildişi kulesindeki boş saatleri. Bir de onu kıt akıllı, eleştirmeyen bir yaratık olarak düşünmüştü! Görünen o ki aptal olan kendisiydi. Jenny'e karşı hiçbir dargınlık hissetmiyordu. Hayır, rahatsızlık veren Jenny'nin kendisi değildi; onun ve ona ait kırmızı defter görüngüsünün temsil ettikleri, yerine geçtikleri ve somut olarak simgeledikleri idi. Kendisinin dışındaki insanların alabildiğine geniş, bilinçli dünyasını temsil ediyorlardı; çalışarak geçirdiği yalnızlığında inanmaya eğilimli olmadığı bir şeyi simgeliyorlardı. Piccadilly Sirki'nde dikilebilir, kalabalıkların ayaklarını sürüyerek yanından geçip gitmelerini izleyebilir ve hâlâ, kendini bütün o binlerin arasında tam anlamıyla bilinçli, zeki, özel olan biricik varlık suretinde hayal edebilirdi. Her nasılsa, başka insanların kendi tarzlarında onun kendininkinde olduğu kadar incelikle yetişmiş ve eksiksiz olabilmeleri mümkün değilmiş gibi geliyordu. Mümkün değil; ve gene de, belli zamanlarda dış dünyaya ve onun bilincinin, zekâsının korkunç gerçekliğine dair can yakıcı bir keşifte bulunurdu. Kırmızı defter bu keşiflerden biri, kumdaki bir ayak izi idi. Dış dünyanın sahiden

var olduğu olgusunu her türlü kuşkunun ötesine taşıyordu.

Taraçanın korkuluğunda oturarak bu nahoş gerçeğe daldı bir süre. Hâlâ buna kafa yorarken dalgın bir halde yüzme havuzuna doğru ağır ağır yürüdü. Tavuskuşu ve dişisi pejmürde süslerini aşağı çayırın çimlerinde bir yandan öbür yana sürüklüyorlardı. Iğrenç kuşlar! Kalın ve köklerinde oburcasına etli boyunları beyinsiz kafalarının, yassı gözlerinin ve delici gagalarının insafsız saçmalığına doğru çıkıldıkça inceliyordu. Hayvan masallarını yazanlar insan ahlakına ilişkin kitapçıklarını resimlerle süslemek için iri hayvanları tercih ederken haklıydılar. Hayvanlar bir karikatürün doğruluğuyla benzerler insanlara (tanrım, kırmızı defter!). Yavaş adımlarla gezinen kuşlara bir tahta parçası fırlattı. Yenecek bir şey sanarak ona doğru atıldılar.

Yürümeye devam etti. Dev bir çobanpüskülü ağacının zifiri gölgesi içine çekerek yuttu onu. Kocaman odundan bir ahtapot gibi uzun kollarını her tarafa yaymıştı.

"Alabildiğine yayılan çobanpüskülü ağacının altında..."

Şiirin kime ait olduğunu hatırlamaya çalıştı, ancak başaramadı.

"Demirci, adaleli bir adamdır o,
Kauçuk kayışlar gibi kolları olan."

Tıpkı onunki gibi; Muller alıştırmalarını daha düzenli biçimde yapmayı denemesi gerekecekti.

Tekrar gün ışığına çıktı. Havuz önünde duruyordu, tunçtan aynasında yaz gününün mavisini ve çeşit çeşit yeşilini yansıtarak. Ona bakarken Anne'in çıplak kollarını ve fok balığı gibi kaygan ve parlak mayosunu, devinen dizlerini ve ayaklarını geçirdi zihninden.

"Ve beyaz bacaklı Luce,
Ve sıçrayan Barbary..."

Ah, öteki insanların üretimi olan bu ıvır zıvır! Beynine kendinin diyebilecek miydi hiç? Aslında onun içinde gerçekten kendinin olan bir şey var mıydı, yoksa eğitimden mi ibaretti o?

Suyun kenarını dolanarak ağır ağır yürüyordu. Çevreleyen porsukağaçlarının arasındaki bir tarafı açık girintide, *seicento*'nun adı duyulmadık bir duvarcısı tarafından yapılmış, hoşa gider biçimde komik bir Medici Venüsü yorumunun kaidesine sırtını dayayarak derin düşünceler içinde oturan Mary'i gördü.

"Selam!" dedi, çünkü bir şey söylemesini gerektirecek denli yakınından geçiyordu onun.

Mary başını kaldırdı. "Selam!" diye yanıtladı, melankolik, kayıtsız bir ses tonuyla.

Koyu renkli ağaçlardan yontulmuş bu oyukta hava tatlı bir mateme bürünmüş gibi geldi Denis'e. Kasık kemiği tanrıçasının gölgesi altında onun yanına oturdu. Uzatmalı bir sessizlik oldu.

O sabah kahvaltıda Mary, tabağında Gobley Büyük Parkı'nın bir kartpostalını bulmuştu. Heybetli bir George dönemi binası, on altı pencere genişliğinde bir cephesi bulunan; ön planda düzenli biçimde tarhlarla bölünmüş çiçek bahçeleri; resmin dışına, sağa ve sola doğru uzaklaşan devasa, dümdüz çayırlar. Sıkıntılı günler on yıl daha sürecek olsa Gobley tüm benzerleriyle birlikte terk edilmiş, harabeye dönüyor olacaktı. Elli yıl sonra sayfiye eski sınır işaretlerini hatırlamayacaktı artık. Kendilerinden önce manastırların ortadan kayboldukları gibi yitip gitmiş olacaktı bunlarda. Gelgelelim Mary'nin zihni bu hesaplardan ötürü karışmış değildi o anda.

Kartpostalın arkasında, adresin hemen yanında Ivor'un kalın,

kocaman el yazısıyla tek bir dörtlük kaleme alınmıştı.

"Selam, ay ışığının kızı! Güneşin gelini, elveda!
Bir meleğin kanadından dökülen parlak tüyler gibi,
Kalbimin en gizemli odasında uykudadırlar
Sabahın anıları, anıları gecenin."

Bunu üç satırlık bir dipnot izliyordu: "Hizmetçilerin birinden lavobomun çekmecesinde bıraktığım tıraş makinesi bıçağı paketini yollamasını rica edebilir misin? Teşekkürler –IVOR."

Venüs'ün kadim jestinin altında oturmuş, aşkı ve yaşamı düşünüyordu Mary. Represyonlarının kaldırılması, beklenen kafa dinçliğini getirmenin tam tersine, huzursuzluktan, yeni ve şimdiye değin yaşanmamış bir ızdıraptan başka hiçbir şey getirmemişti. Ivor, Ivor... Onsuz yapamıyordu şimdi. Diğer yandan, kartpostalın arkasındaki şiirden Ivor'un pekâlâ onsuz yapabildiği meydandaydı. O Gobley'deydi şimdi; sonra da Zenobia'da olacaktı. Mary Zenobia'yı bilirdi. O gece bahçede söylemiş olduğu şarkının son kıtasını düşüdü.

"Le lendemain, Phillis peu sage
Aurait donne moutons et chien
Pour un baiser gue le volage
A Lisette donnait pour rien."

Mary hatırladıkları üzerine gözyaşı döküyordu; bütün yaşamında hiç bu kadar mutsuz olmamıştı.

Sessizliği ilk bozan Denis oldu. "Birey," diye söze girdi, yumuşak ve keder içinde filozofça bir ses tonuyla, "yaşamını kendi başına sürdüren bir evren değildir. Öteki bireylerle temasa

geçtiği zamanlar, kendisinin dışındaki diğer evrenlerin varlığını göz önünde bulundurmaya zorlandığı zamanlar vardır."

Bu ileri düzeyde soyut genellemeyi kişisel bir sırrın hazırlığı olarak oluşturmuştu. Jenny'nin karikatürlerine varacak olan bir sohbetteki ilk açılış hamlesiydi bu.

"Doğru," dedi Mary; sonra kendisine göre genelleştirerek ekledi, "bir insan bir başkasıyla mahrem temas kurduğunda, kadın –ya da erkek, elbette ki, duruma göre– neredeyse kaçınılmaz olarak acıya maruz kalmak ya da acı vermek zorunda."

"Insan kendi kişiliğinin manzarasından o denli büyülenmeye eğilimlidir ki, manzaranın kendine olduğu gibi diğer insanlara da göründüğünü unutur."

Mary dinlemiyordu. "Güçlük," dedi, "kendini cinsellik konularında şiddetle hissettiriyor. Bir insan bir başka insanla doğal biçimde mahrem ilişkinin yolunu ararsa, kesindir ki acıya maruz kalır ya da acı verir. Öte yandan, temaslardan kaçınırsa, doğal olmayan bastırmaların sonucunda gelen aynı ölçüde ağır ızdırapları göze alır. Görüyorsun ya, bir ikilem bu."

"Kendi durumumu düşündüğümde," dedi Denis, istenen yöne doğru daha kararlı bir hamle yaparak, "genel olarak diğer insanların düşünce yapısı hakkında, ayrıca hepsinden öte ve özellikle, benimle ilgili görüşleri hakkında ne denli cahil olduğuma şaşıyorum. Zihinlerimiz ancak ara sıra dış dünyaya açılan mühürlü defterlerdir." Bir lastik kurdelenin çekilip çıkarılmasını belirsizce ima eden bir hareket yaptı.

"Korkunç bir sorun bu," dedi Mary, derin düşünceler içinde. "Bunun gerçekten ne kadar korkunç olduğunu anlamak için kişisel olarak deneyimlemek gerek."

"Kesinlikle," diye başıyla onayladı Denis. "Ilk elden deneyim edinmiş olmalı kişi." Ona doğru eğilerek sesini hafifçe alçaltı.

"Daha bu sabah, sözgelimi..." diye başladı, ancak güveni tükenivermişti. Uzaklıktan ötürü hoş bir uğultu kıvamına gelen gongun boğuk sesi evden aşağı yayıldı. Öğle yemeği vaktiydi. Mary bir makine gibi ayaklarının üzerine doğruldu ve Denis, onun yemek konusunda böylesine aşırı bir kaygı ve kendisinin ruhsal deneyimlerine bu denli az ilgi göstermesinden biraz incinmiş olarak onu takip etti. Eve çıkan yolu konuşmadan yürüdüler.

25

"Umarım hepiniz farkındasınızdır," dedi Henry Wimbush akşam yemeğinde, "gelecek pazartesi Mr.ır Yortusu günü ve hepinizden Panayır'da yardım etmeniz beklenecek."

"Tanrı aşkına!" diye bağırdı Anne. "Panayır; tamamen unutmuşum bunu. Ne kâbus! Buna bir son veremez misiniz, Henry Amca?"

Mr. Wimbush iç geçirdi ve başını iki yana salladı. "Heyhat," dedi, "korkarım ki veremem. Buna yıllar önce bir son vermiş olmayı isterdim; ne var ki Yardımsevenler Derneği'nin talepleri güçlü."

"İstediğimiz sadaka değil," diye isyan eder bir tavırla mırıldandı Anne; "adalet."

"Ayrıca," diye sürdürdü Mr. Wimbush, "Panayır bir kuruma dönüşmüş durumda. Dur bakayım, onu başlatmamızın üzerinden yirmi iki yıl geçmiş olmalı. O zaman mütevazi bir olaydı bu. Şimdi..." eliyle havayı tarayan bir hareket yaptıktan sonra sustu.

Panayırın yapılmasına izin vermede hâlâ ısrar etmesi Mr. Wimbush'un topluma açık tabiatını fazlasıyla kanıtlıyordu. Bir tür abartılı kilise kermesi olarak başladıktan sonra, Krom'un yıllık Yardımsevenler Fuarı büyüyerek atlıkarıncaların, büyük hindistancevizi fırlatmaların ve çeşitli ilave gösterilerin yer aldığı

gürültülü bir olaya – büyük ölçekli gerçek, hakiki bir panayıra– dönüşmüştü. Yerel düzeydeki Aziz Bartholomew vortusuydu bu ve civardaki tüm köylerin halkı, hatta kontluktan gelen bir grupla birlikte, Mr.ır Yortusu eğlenceleri için sürü halinde parka akın ederlerdi. Bölge hastanesi bolca kâr ediyordu ki, kendisi için Panayır yinelenen ve asla eksilmeyen bir işkence kaynağı olan Mr. Wimbush'un yılda bir parkına ve bahçesine tecavüz eden başbelasına bir son vermesini engelleyen de yalnız bu gerçek idi.

"Bütün hazırlıkları çoktan tamamladım," diye devam etti Henry Wimbush. "Büyük çadırların bir kısmı yarın kurulacak. Salıncaklar ve atlıkarıncalar pazar günü geliyor."

"O halde hiç kurtuluş yok," dedi Anne, grubun geri kalanına dönerek. "Hepimizin bir şey yapması gerekecek. Özel bir lütuf olarak köleliğinizi seçme izniniz var. Benim işim çay çadırı, her zamanki gibi, Priscilla Hala..."

"Hayatım," dedi Mrs. Wimbush, onun sözünü keserek, "üzerinde düşünmem gereken, Panayır'dan önemli işlerim var. Ancak hiç kuşkun olmasın ki pazartesi geldiğinde köylüleri teşvik etmek için elimden gelenin en iyisini yapacağım."

"Bu harika," dedi Anne. "Priscilla Hala köylüleri teşvik eder. Sen ne yapacaksın, Mary?"

"Kenarda dikilip öteki insanları yemek yerken izlemek zorunda kalacağım bir şeyi yapacak değilim."

"Öyleyse çocukların oyunlarına bakarsın sen."

"Tamam," diye kabul etti Mary. "Çocukların oyunlarına bakarım."

"Ya Mr. Scogan?"

Mr. Scogan düşündü. "Fal bakmama izin verilebilir mi?" diye sordu sonunda. "Fal bakmada hünerli olduğumu sanıyorum."

"Fakat o kıyafetle fal bakamazsınız!"

"Bakamaz mıyım?" diyerek kendine göz gezdirdi Mr. Scogan.

"Giyinip süslenmiş olmanız gerekecek. Hâlâ ısrar ediyor musunuz?"

"Tüm yakışıksızlıklara katlanmaya hazırım."

"Güzel!" dedi Anne; sonra Gombauld'a dönerek, "sen bizim yıldırım ressamımız olmalısın," dedi. "Bir şiline beş dakikada portreniz."

"Yazık ki ben Ivor değilim," dedi Gombauld, gülerek. "Fazladan bir altı peniye onların çevrelerine yaydıkları havanın bir tablosunu ekleyebilirim."

Mary kızardı. "Ciddi konulardan hafifseyerek söz etmek," dedi sertçe, "hiçbir şey kazandırmaz. Hem, nihayetinde, senin kişisel görüşün ne olursa olsun, fiziksel inceleme tamamen ciddi bir konudur."

"Peki Denis'ten ne haber?"

Denis eliyle hafifseyen bir hareket yaptı. "Benim hiçbir başarım yok," dedi. "Düğme iliklerine bir zımbırtı geçirip insanlara çay ziyafetine ne taraftan gidildiğini ve çimlere basmamalarını söyleyerek etrafta gezinen adamlardan birisi olurum ancak."

"Hayır, hayır," dedi Anne. "Bu yetmez. Daha fazla bir şey yapmalısın."

"Fakat ne? Uygun olan bütün işler seçilmiş durumda ve ben kalabalıkta gezip peltek konuşmanın dışında bir şey yapamam."

"Pekâlâ o halde, peltek konuş," diye sonuçlandırdı Anne. "Olayın şerefine bir şiir yazmalısın; 'Mr.ır Yortusu'na Od'. Onu Henry Amca'nın matbaasında basar, sonra da nüshası iki peniden satarız."

"Altı peniden," diye itiraz etti Denis. "Altı peniye değer."

Anne başını iki yana salladı. "Iki peni," diye yineledi, emin

bir tavırla. "Hiç kimse iki peniden fazla vermez."

"Şimdi de Jenny," dedi Mr. Wimbush. "Jenny," dedi, sesini yükselterek, "sen ne yapacaksın?"

Denis onun altı peniden karikatürler çizebileceği önerisinde bulunmayı düşündü, ancak yeteneğinden habersizmiş gibi davranmaya devam etmenin daha akıllıca olacağına karar verdi. Aklı yine kırmızı deftere gitmişti. Kendisi gerçekten öyle görünüyor olabilir miydi?"

"Ne yapacağım," diye tekrarladı Jenny, "ne yapacağım?" Bir an dalgın dalgın kaşlarını çattı; derken yüzü aydınlandı ve gülümsedi. "Gençliğimde," dedi, "bateri çalmayı öğrenmiştim."

"Bateri mi?"

Jenny başıyla onayladı ve iddiasının kanıtı olarak bıçağıyla çatalını bir çift baget gibi tabağının üzerinde salladı. "Bateri çalmaya gerek varsa..." diye söze başladı.

"Fakat tabii ki," dedi Anne, "çok var. Seni kesinlikle davula yazacağız. Hepsi bu kadar," diye ekledi.

"Ve hepsi çok güzel, aynı zamanda," dedi Gombauld. "Mr.ır Yortusu günümü dört gözle bekliyorum. Keyifli geçeceği muhakkak."

"Muhakkak, sahiden de," diye onayladı Mr. Scogan. "Ne ki geçmeyeceğinden emin olabilirsiniz. Hiçbir tatil düş kırıklığından başka bir şey değildir asla."

"Hadi, hadi," diye itiraz etti Gombauld. "Krom'daki tatilim düş kırıklığı olarak geçmiyor."

"Geçmiyor mu?" diye samimi bir maskeyle ona döndü Anne.

"Hayır, geçmiyor," diye karşılık verdi.

"Bunu duyduğuma sevindim."

"Eşyanın kendi doğası gereği," diye sürdürdü Mr. Scogan, "tatillerimiz düş kırıklıkları olmaktan kurtulamazlar. Bir an dü-

şünün. Tatil nedir? Ideal olan, Platoncu anlamdaki Tatillerin Tatili kesinlikle noksansız ve mutlak bir değişikliktir. Tanımımda bana katılıyor musunuz?" Mr. Scogan masanın etrafındaki yüzlere şöyle bir göz gezdirdi; sivri burnu deveranın her noktasından bir dizi hızlı gerilmeyle geçiyordu. Hiçbir ret işareti gelmemişti; devam etti: "Noksansız ve mutlak bir değişiklik; pek güzel. Ancak noksansız ve mutlak bir değişiklik asla –eşyanın doğası gereği, asla– elde edemeyeceğimiz şeyin ta kendisi değil midir?" Mr. Scogan bir kez daha çabucak etrafına bakındı. "Elbette öyledir. Kendimiz olarak, Homo Sapiens'in örnekleri olarak, bir toplumun üyeleri olarak mutlak değişiklik gibi bir şeyi elde etmeyi nasıl umabiliriz? İnsani yetilerimizin ürkütücü sınırlanmışlığıyla, etki altında kalmaya olan ölümcül yatkınlığımız yüzünden toplumun bize dayattığı düşüncelerle, kendi kişiliklerimizle bağlanmıştır elimiz kolumuz. Bizim açımızdan noksansız bir tatil olanaksızdır. Bazılarımız böyle bir şeyi yakalamak için yiğitçe mücadele eder, gene de hiçbir zaman başaramayız bunu, kendimi mecazen ifade etmeme izin verirseniz, Southend'den öteye varmayı başaramayız hiç."

"Iç karartıyorsunuz," dedi Anne.

"Maksadım bu," diye yanıtladı Mr. Scogan, ardından sağ elinin parmaklarını açarak devam etti: "Beni düşünün, sözgelimi. Ne tür bir tatil yapabilirim? Bana tutkular ve yetiler bahşetmede Doğa fena halde cimri davranmış. İnsan olanaklarının tüm alanı ne olursa olsun acıklı biçimde sınırlıdır; benim alanım sınırlamanın içinde bir sınırlamadır. İnsan çalgısını meydana getiren on oktavdan belki ikisini kapsayabilirim. Dolayısıyla, belirli bir zekâya sahip olabilmeme karşın, estetik duygum yoktur; matematik yetisini taşımakla birlikte dinsel duygulardan tamamen yoksunum; avcılığın doğuştan tutkunu olduğum halde çok az

hırsım var ve hiç açgözlü değilim. Eğitim, etkinlik alanımı daha da sınırlamış bulunuyor. Toplum içinde yetiştirilmiş olan zihnim onun yasalarıyla doldurulmuş durumda; onlardan ayrılıp bir tatile çıkmak yalnız ürkütmekle kalmaz beni, aynı zamanda bunu yapmayı denemekten acı duyarım herhalde. Sözün kısası, hapis korkusunun yanı sıra vicdanım da var. Evet, deneyimle biliyorum bunu. Ne çok kez tatillere çıkmayı, kendimden, sıkıcı kişiliğimden, katlanılmaz zihinsel ortamımdan uzaklaşmayı denemişimdir!" diye iç geçirdi Mr. Scogan. "Ne var ki daima başarısız," diye ekledi, "daima başarısız. Gençliğimde dinsel ve estetik duygular yaşamak için –ne kadar zorlu– bir gayret gösteriyordum boyuna. İşte diyorum kendime, fevkalade önemli ve heyecan verici iki duygu. Bunları hissedebilsem yaşam daha zengin, daha sıcak, daha parlak, bütünüyle daha eğlenceli olacaktı. Onları hissetmeye çabaladım. Gizemcilerin eserlerini okudum. En acınası yapmacıklıktan farksız göründüler bana; aslına bakılırsa, yazarların kaleme alırken yaşadıkları duygunun aynını hissetmeyen herkese her zaman görünmeleri gerektiği gibi yapmacık. Çünkü önemli olan duygudur. Yazılmış eser, kendi içinde ifade edilemez olan duyguyu akıl ve mantık yoluyla dışavurma adına bir girişimdir yalnızca. Gizemci, karnın bir çukurundaki yoğun bir duyguyu bir kozmologyaya dahil ederek nesnelleştirir. Başka gizemcilere göre bu kozmoloji, yoğun duygunun bir simgesidir. Dindar olmayanlar için hiçbir şeyin simgesi olmayıp sadece grotesk görünür. Can sıkıcı bir gerçek! Fakat konu dışına çıkıyorum ben." Mr. Scogan kendini durdurdu. "Dinsel duygu için bu kadarı yeterli. Estetik olana gelince; onu terbiye etmek uğruna daha çok eziyet çektim. Avrupa'nın dört bir yanındaki gerçek sanat eserlerinin tümünü incelemişimdir. İnanmaya cüret ederim ki, Taddeo da Poggibonsi hakkında,

esranrengiz Amico di Taddeo hakkında Henry'nin bildiklerinden bile daha fazlasını görüp geçirdiğim zamanlar oldu. Bugün, mutlulukla söylüyorum, o sırada didinerek elde etmiş olduğum bilginin büyük bir kısmını unutmuş bulunuyorum; gene de, kibirlenmeksizin iddia edebilirim ki, harikuladeydi. Zenci heykelleri ya da Italya'da onyedinci yüzyıl sonları üzerine bir şey bildiğim iddiasında değilim elbette; ancak 1900'den önce kibar kimseler arasında revaçta olan bütün dönemler hakkında her şeyi bilirim, ya da bilirdim. Evet, tekrar söylüyorum, her şeyi bilirdim. Fakat bu durum genel olarak sanatın değerini daha fazla fark etmemi sağladı mı? Sağlamadı. Bilinen ve varsayılan tarihini –yapıldığı tarihi, ressamın kişiliğini, onun bu biçimde ortaya çıkmasında rol oynamış olan etkileri– size tam olarak aktarabileceğim bir tabloyla karşılaştığımda, onu hissedenlerden öğrendiğim üzere gerçek estetik duygu olan o tuhaf heyecan ve coşkuyu duymuyordum ben. Resmin konusuna karşı belli bir ilgi dışında hiçbir şey hissetmiyordum; ya da, daha sık olarak, konu basmakalıp ya da dinsel olduğunda, müthiş bir ruh yorgunluğundan başka bir şey duyduğum yoktu. Bununla birlikte beni yalnızca sıktıklarını kendime dürüstçe itiraf etmeden önce on yıl boyunca resimleri incelemeye devam etmişimdir herhalde. O zamandan beri tatile çıkmaya dönük her türlü girişimden ümidi kestim. Kendi bayat, gündelik benliğimi bir banka veznedarının saat ondan altıya değin günlük vazifesini yerine getirmesindeki teslimiyet havasıyla terbiye etmeyi sürdürüyorum. Tatil, öyle mi? Senin adına üzgünüm Gombauld, eğer hâlâ tatil yapmayı dört gözle bekliyorsan."

Gombauld omuzlarını silkti. "Belki de," dedi, "benim ölçütlerim sizinkiler kadar yüksek değildir. Gene de şahsen savaşın bütün sıradan görgü kurallarından ve aklı başındalıklardan,

bütün yaygın duygulardan ve zihinsel uğraşlardan uzak, az çok daima yapmayı istediğim kadar adamakıllı bir tatil olduğunu keşfettim."

"Evet," diye onayladı Mr. Scogan, düşüncelere dalarak. "Evet, savaş kesinlikle bir tür tatil idi. Southend'in ötesine doğru bir adımdı; Weston-Super-Mare'dı; neredeyse Ilfracombe idi."

26

Bahçenin sınırlarının hemen ötesinde, parkın yemyeşil açıklığında çadır ve çardaklardan oluşan küçük bir çadır köyü bitivermişti. Sokaklarını kalabalık kaplamıştı, erkekler çokluk siyah –hem bayramlık, hem cenazelik– giyimli, kadınlar mat renkli muslinler içinde. Her tarafta üç renkli bayrak hareketsiz duruyordu. Çadır kasabasının ortasında güneşte parıldıyordu atlıkarınca; kızıl, altın renginde ve billursu. Baloncu kalabalığın arasında yürümekte idi ve başının üzerinde, kocaman, ters çevrilmiş çok renkli bir üzüm salkımı gibi balonlar yukarı doğru geriliyorlardı. Kayık şeklindeki salıncaklar tırpanı andıran bir devinimle havayı biçerken dönme dolabı çalıştıran motorun borusundan ince, titrek bir siyah duman sütunu yükseliyordu.

Denis, Sir Ferdinando'nun kulelerinden birinin tepesine çıkmıştı ve orada, dirsekleri korkuluk duvarına dayalı, güneşte kızmış kurşun levhaların üzerinde dikilerek manzarayı dikkatle izliyordu. Buharlı orgdan muhteşem bir müzik yayılmaktaydı. Otomatik zillerin çarpışması içe işleyen bir tavırla çalınan melodilerin ritmini amansız bir kesinlikle vuruyordu. Armoniler camın ve pirincin müzikal bir parçalanışı gibiydiler. Basın derinlerinde İsrafil'in Sûru muazzam biçimde o denli ısrarla, o denli tınlamalı çalınıyordu ki, onun birbiri ardınca gelen ana notası ile

sol sesi müziğin geri kalanından bağımsızlaşarak kendilerine ait bir hava, gürültülü, tekdüze bir iniş çıkış meydana getiriyordu.

Denis girdap gibi dönen ses uçurumuna doğru eğildi. Kendini korkuluk duvarının üzerinden atsa gürültü hiç kuşkusuz onu yüzeye çıkaracak, bir fıskiyenin kollara ayrıldığı tepe noktasında bir topu dengelemesi gibi hafif vuruşlarla asılı tutacaktı. Bir diğer imge geldi aklına, bu kez şiir vezni suretinde.

"Ruhum ince beyaz bir parşömen yaprağıdır, uzatılmış olan
Bir kaynar kazanın üzerine."

Kötü, kötü. Gene de alttan yukarıya doğru üflenmekte olan ince ve şişirilmiş bir şeyin düşüncesi hoşuna gitti.

"Ruhum ince, kıldan bir çadır..."

ya da daha iyisi;

"Ruhum solgun, narin bir zar..."

Bu tatmin ediciydi: ince, narin bir zar. Doğru anatomik özellik vardı onda. Patlayacak kadar şişirilmiş, dağdağalı yaşamın şiddetli rüzgârında titreyen. Sözcüklerin yüce göklerinden gerçekte var olan girdaba inme zamanıydı kendisi için. Yavaş yavaş indi. "Ruhum ince, narin bir zar..."

Taraçada seçkin ziyaretçilerden oluşan bir küme bulunuyordu. Bir Fransız mizah gazetesindeki İngiliz asilzadesi karikatürünü andıran yaşlı Lord Moleyn vardı; uzun bir burun ve uzun, sarkan bıyıkları ve de eski fildişinden uzun dişleri, ayrıca, aşağıya doğru, gülünç şekilde, kalın kumaştan kısa bir ceketi ve bunun altında inci grisi pantolona girmiş uzun, upuzun bacakları –yıkılacakmış gibi dizden bükülen ve yürüdüğü esnada yanlara bir tür yalpa vuran bacakları– olan uzun boylu bir adamdı. Onun yanında, bir Roma büstü gibi duran yüzü ve kısa, beyaz saçlarıyla saygıdeğer, muhafazakâr devlet adamı, kısa boylu ve tıknaz Mr. Callamay dikiliyordu. Genç kızlar Mr. Callamay ile

başbaşa otomobil gezintisine çıkmayı pek istemezlerdi; Lord Moleyn hakkında merak edilen ise, kendisinin neden Capri Adası'nda şaşaalı bir sürgünde, şu ya da bu nedenle Ingiltere'de yaşamayı olanaksız bulan öteki seçkin insanların arasında yaşamadığı idi. Anne ile konuşuyor, gülüyorlardı, birisi katıla katıla, diğeri baykuş gibi öterek.

Siyah-beyaz çizgili bir paraşütü çeken siyah, ipekten bir balonun, vadinin diğer tarafındaki büyük evden gelen Mrs. Budge olduğu anlaşıldı. Yere indi ve siyah-beyaz güneşliğinin ekserleri, kendisinin tepesinde dikilen –eflatun giyinmiş ve üzerindeki öne düşen siyah tüy sorguçlar Paris'e özgü birinci sınıf bir cenaze töreninin gösterişlerini hatırlatan, kraliçelerin giydikleri türden kenarsız bir şapkayı başına oturtmuş olan iri bir suretin– Priscilla Wimbush'un gözlerini aldı.

Denis sabah odasının penceresinden sakınarak gözetliyordu onları. Bakışları ansızın masumlaştı, çocuksu, önyargısız oluverdi. Bunlar, bu insanlar inanılmaz şekilde hayal ürünü göründüler. Üstelik yine de gerçekten var oluyor, kendi başlarına iş görüyorlardı, bilinçleri yerindeydi, akılları vardı. Kendisi de onlar gibiydi hem. Insan inanabilir miydi buna? Ancak kırmızı defterin kanıtları kesindi.

Gidip "Nasılsınız?" demek nazikçe bir davranış olabilirdi. Fakat şu anda Denis konuşmak istemiyordu, konuşamazdı muhtemelen. Ruhu narin, titrek, solgun bir zardı. Duyarlığını elinden geldiği sürece el değmemiş ve bakir tutacaktı. Yan kapıların birinden dikkatle dışarı kayıverdi ve aşağı doğru parkın yolunu tuttu. Panayırın gürültüsüne ve kıpırtısına yaklaştıkça ruhunu telaş sarıyordu. Bir an uçurumda durakladı, derken içeriye adımını attı ve girdap içine çekip yuttu kendisini.

Yüzlerce insan, herbiri kendi özel yüzüne sahip ve hepsi ger-

çek, birbirinden ayrı, canlı; düşünce huzursuz ediciydi. Iki peni ödedi ve Dövmeli Kadın'ı gördü; iki peni daha, Dünyanın En Büyük Sıçanı'nı. Sıçanın yuvasından tam vaktinde çıkarak, hidrojenle şişirilmiş bir balonun ipini kopardığını gördü. Bir çocuk onun ardından feryat etmekte idi; yine de o, kızarmış opalden yusyuvarlak bir küre, yükseliyor, yükseliyordu. Denis kör edici güneş ışığında kaybolana değin gözleriyle izledi onu. Ruhunu onun ardından bir gönderebilseydi!...

Iç geçirdi, görevli rozetini düğmesinin iliğine sıkıştırdı ve amaçsızca fakat resmi bir tavırla, kalabalığın içinden ilerlemeye başladı.

27

Mr. Scogan küçük bir çadır kulübeye yerleştirilmişti. Perukasının etrafına bağlanmış sarı-kırmızı benekli bir mendille siyah bir gömlek ve kırmızı bir korsaj giymiş olarak Frith'in Derby Günü'ndeki Bohemyalı kocakarıyı andırıyordu; sivri burunlu, esmer ve kırışık tenli. Girişteki perdeye iğnelenmiş olan bir levha "Ecbatana'nın Büyücü Kadını Sesostris"in çadırın içindeki varlığını duyurmakta idi. Bir masada oturmuş olan Mr. Scogan müşterilerini gizemli bir suskunlukla karşılayarak parmağının bir hareketiyle karşısına oturmalarını ve incelemesi için ellerini uzatmalarını işaret ediyordu. Daha sonra kendisine sunulmuş olan avuç içini bir büyüteç ve bir çift kemik çerçeveli gözlük kullanarak, dikkatle gözden geçiriyordu. Çizgilere bakarken başını iki yana sallaması, kaşlarını çatarak dilini şaklatması müthişti. Zaman zaman, adeta kendi kendine "Korkunç, korkunç!" ya da "Tanrı bizi korusun!" diye fısıldardı, sözcükleri söylerken kaba taslak bir haç çıkararak. İçeriye gülerek giren müşteriler birden ağırbaşlı oluverirlerdi; acuzeyi ciddiye almaya başlarlardı. Korkunç görünüşlü bir kadındı o; olabilir miydi, mümkün müydü, her şeye rağmen bu türden bir şeyin anlam taşıması? Her şeye rağmen, diye düşünüyorlardı, kocakarı ellerinin üzerinde başını iki yana sallarken, her şeye rağmen... Böylece huzursuzca

çarpan bir yürekle kahinin konuşmasını bekliyorlardı. Uzun ve sessiz bir yoklamanın ardından Mr. Scogan aniden başını kaldırır ve boğuk bir fısıltıyla "Kızıl saçlı genç bir adam tarafından başınıza bir çekiçle vuruldu mu hiç?" tarzında ürkütücü bir soru yöneltirdi. Yanıt olumsuz olduğunda, ki olmaması handiyse mümkün değildi, Mr. Scogan birkaç kez başını eğerek "Bundan korkuyordum. Her şey bundan sonra olacak, bundan sonra, gerçi artık fazla uzak olamaz," derdi. Bazen, uzun bir incelemenin ardından, "Cehaletin saadet olduğu yerde akıllı olmak ahmaklıktır," diye fısıldardı sadece, sonra da ümitsizliğe kapılmaksızın tasavvur edilemeyecek denli korkunç bir geleceğe dair herhangi bir ayrıntıyı açığa vurmayı reddederdi. Sesostris dehşetengiz bir başarı kazandı. İnsanlar cadının kulübesinin dışında kuyruğa girerek hükmün kendilerine bildirilmesi ayrıcalığını bekliyorlardı.

Denis, gezintisi esnasında, kâhinin mabedinin önündeki yakarıcılar kalabalığını merakla izliyordu. Mr. Scogan'ın rolünü nasıl oynadığını görmek için büyük bir istek duyuyordu. Çadır kulübe sarsak, kötü çatılmış bir yapıydı. Duvarları ile bel veren çatısı arasında uzun, genişleyen yarıklar ve çatlaklar vardı. Denis çay çadırına kadar giderek ahşap bir bank ile küçük bir İngiliz bayrağını ödünç aldı. Bunlarla tekrar Sesostris'in kulübesine seğirtti. Bankı kulübenin arka tarafına yerleştirerek onun üzerine çıktı ve büyük bir meşguliyet havasıyla İngiliz bayrağını çadır direklerinden birinin tepesine bağlamaya koyuldu. Çadır bezindeki yarıklardan çadırın içinin neredeyse tamamını görebiliyordu. Mr. Scogan'ın benekli mendille örtülmüş kafası hemen altındaydı; ürkütücü fısıltıları net olarak geliyordu yukarı. Acuze parasal kayıpları, inme sonucunda ölümü, gelecek savaşta hava saldırısıyla yok edilmeyi haber verirken seyredip dinledi.

"Başka bir savaş yaşanacak mı?" diye sordu, bu sonu bildir-

miş olduğu yaşlı kadın.

"Pek yakında," dedi Mr. Scogan, dingin bir güven havasıyla.

Yaşlı kadının ardından pembe şeritlerle süslenmiş beyaz muslin elbiseli bir kız geldi. Geniş bir şapka giydiği için Denis onun yüzünü göremedi; ancak endamından ve çıplak kollarının yuvarlak hatlarından genç ve hoş birisi olduğuna hükmetti. Mr. Scogan onun eline baktı, daha sonra fısıldadı, "Hâlâ iffetlisiniz."

Genç hanım kikirdeyip hayretini belirtti, "Aman tanrım!"

"Ancak uzun süre öyle kalacak değilsiniz," diye ekledi Mr. Scogan, mezardan gelir gibi bir sesle. Genç hanım yine kikirdedi. "En az büyük şeyler kadar ufak şeylere de ilgi gösteren yazgı, gerçeği elinizin üstünde bildirmiş bulunuyor." Mr. Scogan büyüteci aldı ve tekrar beyaz avucu incelemeye başladı. "Çok ilginç," dedi, adeta kendi kendine, "çok ilginç. Gün gibi açık."

"Açık olan ne?" diye sordu kız.

"Size söylememem gerekiyor sanırım." Mr. Scogan başını iki yana salladı; kulaklarına vida gibi sıkıştırmış olduğu, sallanan pirinç küpeler şıngırdadılar.

"Lütfen, lütfen!" diye yalvardı.

Cadı onun sözünü görmezden gelmiş gibiydi. "Sonrası hiç de belirgin değil. Kader tanrıçaları evlilik yaşamına kurulup dört çocuk mu doğuracağınızı, yoksa sinemaya girmeyi deneyip hiç mi doğurmayacağınızı söylemezler. Sadece bu hayli can alıcı olan tek olay konusunda kesindirler."

"Nedir o? Nedir o? Ah, lütfen söyleyin bana!"

Beyaz muslin suret sabırsızlıkla öne doğru eğildi

Mr. Scogan iç geçirdi. "Pekâlâ," dedi, "bilmeniz gerekiyorsa bilmelisiniz. Ancak başınıza uygunsuz herhangi bir şey gelirse kendi merakınızı sorumlu tutmalısınız. Dinleyin. Dinleyin." Sivri, pençe gibi tırnaklı bir işaret parmağını kaldırdı. "Kader tanrı-

çalarının yazmış oldukları bu. Gelecek pazar öğleden sonra saat altıda kiliseden aşağıdaki yola çıkan patikanın üzerinde, ikinci basamakta oturuyor olacaksınız. O anda patika boyunca yürüyen bir adam görünecek." Mr. Scogan sahnenin ayrıntılarına dair hatırladıklarını canlandırmak ister gibi onun eline baktı. "Bir adam," diye tekrarladı, "sivri burunlu, ne kesin olarak yakışıklı ne de tam anlamıyla genç olmakla birlikte büyüleyici, ufak tefek bir adam." Sözcüğü ıslık sesiyle uzatarak söylüyordu. "Size soracak, 'Cennete giden yolu bildirebilir misiniz bana?' ve siz de yanıt vereceksiniz, 'Evet, size bildireceğim,' ve onunla birlikte küçük fındık ağacı korusuna doğru yürüyeceksiniz. Bunun ardından neler olacağını yorumlayamıyorum." Bir sessizlik oldu.

"Gerçekten doğru mu bu?" diye sordu beyaz muslin.

Acuze omuzlarını şöyle bir silkti. "Sana yalnızca elinden okuduklarımı söylüyorum. İyi günler. Altı peni tutuyor. Evet, bozukluğum var. Teşekkürler. İyi günler."

Denis banktan indi; İngiliz bayrağı çadır direğine eğreti ve çarpık biçimde bağlanmış olduğundan rüzgârsız havada eğri büyrü duruyordu. "Keşke böyle şeyler yapmak elimden gelseydi!" diye düşündü, bankı çay çadırına geri götürürken.

Anne uzun bir masanın ardında oturmuş, kalın beyaz kupaları dolduruyordu semaverden. Önünde, masada, basılmış kağıt yapraklarından oluşan düzenli bir yığın duruyordu.

Denis onlardan birini aldı ve sevgiyle göz gezdirdi. Kendisinin şiiriydi. Beş yüz kopya basmışlardı ve dörde bölünmüş geniş tabakalar pek hoş görünüyorlardı.

"Çok sattınız mı?" diye sordu, ilgisiz bir ses tonuyla.

Anne hafifseyen bir tavırla başını bir yana düşürdü. "Henüz yalnızca üç tane, korkarım ki. Ancak çayına bir şilinden fazlasını harcayan herkese ücretsiz bir kopya veriyorum. Dolayısıyla

her koşulda bir tiraj yakalıyor."

Denis yanıt vermeyerek ağır ağır uzaklaştı. Yürürken elindeki geniş kağıt tabakasına bakıyor ve dizeleri keyifle okuyordu kendine:

"Dönme dolapların ve salıncakların bu günü,
Vurulan ağırlıkların, fırlatılan hindistancevizlerinin, havaya atılan halkaların,
Dönemeçlerin, Sally Teyze'lerin[1] ve bütün böylesi küçük
Çılgınlıkların – siz buna yortu mu diyorsunuz?
Bir Tatil mi? Oysa kağıttan burunlar,
Kokusunu aldılar yapma güllerinin
Yuvarlak Venedikli yanakların yarı süresince
Her bir karnaval yılının ve maskeler gülebilirlerdi
Çıplak yüzün utançtan
Kızaracağı şeylere – gül ve kusur bulma.
Bir tatil mi? Oysa Galba gösteriyordu
Hayali bir yolun üstündeki filleri;
Jumbo cambaz ipinde yürüyordu o zaman
Sirkteyse silahlı adamlar
Zevk için hedefe bıçak saplıyor ve canlarından olurken yıkıyorlardı
O can sıkıcı zorunlulukları ki dönüştüren
Her iş gününü bir hapishaneye
Herkesin köle gibi çalışması ve herkesin itaat etmesi gereken yere.
Tatil şarkısını söyleyin! Bilmezsiniz siz,
Özgürlüğün nasıl olduğunu. Rus karı
Parlak renkli kanla çiçeklendi, ki onun gülleri etrafa
Biteviye azar azar solan kızıllıkta taçyaprakları yaydılar

1 Ing: "Aunt Sally": Bir direğin üstündeki kadın yüzü resminin ağzında, kulaklarında ve burnundaki kilden borulara çubuklar fırlatılarak oynanan bir oyun. (ç. n.)

Tekrar kara karışıp yok olan,
Bozulmamış kara; ve insanlar
Bütün kadim bağlarından kurtulmuşlardı
Eski yasa, eski gelenek ve eski inanış,
Eski doğru ve eski yanlış orada kan kaybederek ölüyordu:
Donmuş hava karşıladı soluklarını
Uzaklaşıp yok olan küçük bir duman halinde:
Durdukları yerde ise dört bir yanlarında
Kar güller açıyordu. Kan vardı orada
Kızıl, parlak bir çiçek ve incecik.
Tatil şarkısını söyleyin! Ağacının altında
Masumiyetin ve özgürlüğün,
Kağıt burun ve Kızıl Rozet
Büyülü gölgede dans ediyorlardı
Onları sarhoş, keyifli ve güçlü kılan gölgede,
Gülmek ve yortu şarkılarını söylemek için:
"Özgür, özgür..!" Fakat belli belirsiz yankı karşılık verir gülen dansçılara,
"Özgür" – ve hafifçe güler ve fısıldar "özgür,"
Gitgide kaybolarak, alçalarak:
"Özgür," ve kahkaha zayıflayarak yok olur...
Tatil şarkısını söyleyin! Tatil şarkısını söyleyin!"

Kağıdı özenle katlayıp cebine koydu. Değeri vardı onun. Ah, kesinlikle, kesinlikle! Halbuki kalabalık nasıl da nahoş kokuyordu! Bir sigara yaktı. İneklerin kokusu tercih edilebilirdi. Parktaki kapıdan bahçeye geçti. Yüzme havuzu bir gürültü ve etkinlik merkeziydi.

"Genç Hanımlar Şampiyonası'nda İkinci Yarış." Henry Wimbush'un kibar sesiydi bu. Siyah mayoların içindeki besili, koku andıran bedenlerin oluşturduğu bir kalabalık etrafını sarmıştı.

Muntazam, yuvarlak ve dalgalanan bir denizin ortasında kıpırtısız duran gri melon şapkası, aristokratça bir dinginlik adasıydı.

Kaplumbağa kabuğu çerçeveli kelebek gözlüğünü gözlerinin birkaç santim önünde tutarak bir listeden isimler okudu.

"Miss Dolly Miles, Miss Rebecca Balister, Miss Doris Gabell..."

Beş genç adam kenara sıralanmışlardı. Havuzun öteki ucundaki şeref kürsülerinden yaşlı Lord Moleyn ve Mr Callamay hevesli bir ilgiyle seyrediyorlardı.

Henry Wimbush elini kaldırdı. Bekleyiş dolu bir sessizlik vardı. "'İleri,' dediğimde, ileri. İleri!" dedi. Eşzamanlı denebilecek suların sıçrama sesi duyuldu.

Denis izleyicilerin arasından ilerledi. Birisi elbisesinin kolundan çekti; aşağıya baktı. Yaşlı Mrs. Budge idi bu.

"Sizi tekrar gördüğüme sevindim, Mr. Stone," dedi gür, boğuk sesiyle. Konuşurken tıknefes bir fino gibi soluk soluğa kalıyordu. *Daily Mirror*'da hükümetin şeftali çekirdeklerine ihtiyaç duyduğunu okuduktan sonra –onlara neden ihtiyaç duyduklarını asla bilmiyordu– şeftali çekirdekleri toplamayı savaş zamanı çalışmasında kendi üzerine düşen 'küçük rol' olarak belirlemiş olan Mrs. Budge idi bu. Duvarla çevrili bahçesinde otuz altı şeftali ağacı, bunun yanında, hemen hemen bütün yıl boyunca şeftali yiyebilmesi için turfanda ağaçların yetiştirilebildiği dört limonluğu vardı. 1916'da 4200 şeftali yedi ve çekirdekleri hükümete bağışladı. 1917'de askeri yetkililer bahçivanlarından üçünü askeri göreve çağırdılar ve bu nedenle, ayrıca duvar meyvesi için kötü bir yıl olmasından ötürü, o yaşamsal ulusal yazgılar döneminde ancak 2900 şeftali yiyebildi. 1918'de bundan çok daha iyisini başardı, zira 1 Ocak ile ateşkes günü arasında 3300 şeftali yemişti. Ateşkesten sonra biraz boşlamıştı; şimdi günde

iki ya da üç şeftalinden fazlasını yiyemiyordu. Bünyesi, şikayet ediyordu, ızdırap çekmişti; ancak haklı bir dava uğruna çekmişti bunu.

Denis onun selamına belli belirsiz ve kibar bir sesle yanıt verdi.

"Genç insanların hoşça vakit geçirdiklerini görmek çok güzel," diye devam etti Mrs. Budge. "Yaşlı insanların da, bu arada. İhtiyar Lord Moleyn'e ve sevgili Mr. Callamay'a bakın. Nasıl eğlendiklerini görmek keyifli değil mi?"

Denis baktı. Nihayetinde bunun pek fazla keyif olup olmadığından emin değildi. Ne diye gidip çuval yarışlarını izlemiyorlardı? İki yaşlı beyefendi şu anda yarışın galibini kutlamakla meşguldüler; fuzuli bir şirinlik gösterisi gibi görünüyordu bu; zira, ne de olsa, bir elemeyi kazanmıştı.

"Tatlı şey, değil mi ama?" dedi Mrs. Budge boğuk bir sesle, ardından birkaç kez soluklandı.

"Evet," diyerek Denis başıyla onayladı. On altı yaşında, çelimsiz fakat ergin, diyordu kendi kendine, böylece onu yerinde bir ifade olarak hafızasında sakladı. Yaşlı Mr. Callamay galibi tebrik etmek için gözlüğünü takmıştı ve Lord Moleyn, bastonunun üzerinde öne doğru eğilirken uzun, fildişi dişlerini göstererek iştahla gülümsüyordu.

"Kusursuz randıman, kusursuz," diyordu Mr. Callamay boğuk sesiyle.

Zaferin sahibi utana sıkıla iki yana sallanıyordu. Elleri arkasında, bir ayağını gergin bir halde diğerine sürterek dikilmekte idi. Islak mayosu siyah, cilalanmış mermerden bir heykelin gövdesi gibi parlıyordu.

"Sahiden pek başarılı," dedi Lord Moleyn. Sesi dişlerinin hemen ardından, dişlek bir ses olarak çıkmıştı sanki. Bir köpeğin

ansızın konuşmaya başlamasına benziyordu. Tekrar gülümsedi, Mr. Callamay gözlüklerini yeniden düzeltti.

"'İleri,' dediğimde, ileri. İleri!"

Foşş! Üçüncü eleme yarışı başlamıştı.

"Biliyor musun, yüzmeyi hiç öğrenemedim ben," dedi Mrs. Budge.

"Sahi mi?"

"Gene de su yüzünde kalabiliyordum."

Denis onu su üstünde giderken hayal etti; kocaman yeşil bir dalganın üstünde bir yukarı bir aşağı, bir yukarı bir aşağı. Şişirilmiş siyah bir iç lastiği; hayır, hoş değildi, hiç de hoş değildi. Yeni bir galip kutlanmakta idi. Fena halde bodur ve şişmandı bu. Sonuncusu, uzun boylu ve dizden göğüse uyumlu, aralıksız biçimde kavislenmiş olanı, Cranach'a özgü bir Havva olarak görünmüştü; oysa bu, bu, başarısız bir Rugens idi.

"...İleri-ileri-ileri!" Henry Wimbush'un kibar, muntazam sesi bir kez daha formülü ifade etti. Genç bayanların bir diğer alayı suya daldı.

Mrs. Budge ile bir sohbeti sürdürmekten azıcık yorgun düşmüş olan Denis'in aklına, çalışanlardan biri olarak görevlerinin kendisini başka bir yere çağırdığı geldi isabetle. İzleyici sıralarının arasından geçerek onların tamamen arkalarında kalan patikadan yürüdü. Yine ruhunun solgun, narin bir zar olduğunu zihninden geçiriyordu ki, ince, ıslıklı, galiba başının hemen yukarısından konuşan bir sesi tek bir "İğrenç!" sözcüğünü söylerken duyarak irkildi.

Hızla kaldırdı başını. Yürüdüğü patika, budanmış porsukağaçların oluşturduğu duvar gibi sık bir korunağın altından geçiyordu. Çalılığın gerisinde zemin taraçanın ayağına ve eve doğru sarp bir şekilde eğimlenmekte idi; yukarıda duran birisi

için karanlık engelin üzerinden bakmak kolaydı. Yukarı baktığında Denis hemen üstündeki çalılığın tepesinden sarkan iki kafa gördü. Mr. Bodiham'ın demir maskesini ve karışımın solgun, renksiz yüzünü tanıdı. Kendisinin başının, izleyicilerin başlarının üzerinden havuzdaki yüzücülere bakıyorlardı.

"İğrenç!" diye yineledi Mrs. Bodiham, usulca ıslıklı bir sesle.

Bölge papazı demirden maskesini gökyüzünün yoğun kobalt mavisine doğru kaldırmıştı. "Daha ne kadar?" dedi, kendisiyle konuşur gibi; "daha ne kadar?" Bakışlarını tekrar indirmesiyle Denis'in yukarıya çevrilmiş meraklı suratı karşıladı onları. Ani bir hareketlenme oldu ve de Mr. ile Mrs. Bodiham çalılığın ardında birden gözden kayboldular.

Denis gezintisine devam etti. Atlıkarıncanın yanından geçerek çadır köyünün kalabalık sokaklarında dolaştı; ruhunun zarı şamatanın ve kahkahaların etkisiyle zonklamaktaydı. Ötede halatlarla ayrılmış bir alanda Mary çocukların oyunlarını yönetiyordu. Küçük yaratıklar onun dört bir yanında kaynaşıyor, pek ince ve tiz, minicik bir feryat koparıyorlardı; diğerleri ebeveynlerinin eteklerinin ve pantolonlarının etrafında kümelenmişlerdi. Mary'nin yüzü vücudunun ısısından parıldıyordu; muazzam bir enerji sarf ederek üç ayaklı bir koşu başlattı. Denis hayranlıkla seyrediyordu.

"Harikasın," dedi, onun arkasına gelerek koluna dokunduğu esnada.

"Böyle bir enerji hiç görmedim."

Batan güneş kadar yuvarlak, kızıl ve hilesiz bir yüz ifadesiyle kendisine doğru döndü; saçlarının altın çanı başını kımıldattığı esnada sessizce salındı ve titreyerek durdu.

"Biliyor musun Denis," dedi, alçak, ciddi bir ses tonuyla, konuşurken biraz soluk soluğa kalarak – "biliyor musun, bura-

da otuz bir ayda üç çocuk doğurmuş bir kadın var?"

"Gerçekten mi," dedi Denis, hızlı zihinsel hesaplamalara girişirken.

"Afallatıcı. Ona Malthus Topluluğu'ndan söz ediyorum. Kişinin sahiden de yapması gereken..."

Ancak madeni çığlığın ani, şiddetli bir tekrarlanışı birisinin yarışı kazanmış olduğunu ilan etti. Mary bir kez daha tehlikeli bir girdabın merkezi olmuştu. Zamanıdır, diye düşündü Denis, yola devam etmenin; fazla uzun süre kalacak olursa bir şey yapması istenebilirdi kendisinden.

Çadır köyüne doğru döndü. Çay ziyafeti düşüncesi zihninde zorlayıcı bir hal alıyordu. Çay, çay, çay. Gelgelelim çay çadırı dehşetengiz biçimde kalabalıktı. Anne, ateş basmış yüzünde alışılmadık bir aman vermezlik ifadesiyle, gözü dönmüş bir halde semaverin kulbunu oynatıyordu; kahverengi sıvı sunulan kupaların içine ardı arkası kesilmeden fışkırıyordu. Çadırın daha uzak köşesinde, kraliyet şapkasıyla, harikulade Priscilla köylüleri teşvik ediyordu. Bir anlık sessizlikte Denis onun boğuk, şen kahkahasını ve erkeksi sesini duyabildi. Besbelli, dedi kendi kendine, burası çay isteyen bir kimseye göre değildi. Çadırın girişinde kararsızlık içinde kalakaldı. Ansızın güzel bir düşünce geldi aklına; eve dönse, göze batmadan, dikkat çekmeden gitse, ayaklarının ucuna basarak yemek odasına yürüse ve büfenin minik kapılarını gürültüsüzce açsa; ah, o zaman! İçerideki serin girintide şişeler ve bir sifon bulacaktı; bir kristal cin şişesi ve çeyrek galonluk bir maden suyu ve ardından, sarhoş ettikleri ölçüde coşturan kadehler.

Bir dakika sonra, gölgelik porsukağacı yolundan yukarı seri adımlarla yürümekte idi. Evin içinde tatlı bir sükûnet ve serinlik vardı. Ağzına kadar doldurulmuş bardağını özenle taşıyarak

kütüphaneye girdi. Bardağı yanı başındaki masanın köşesinde, Sainte-Beuve'ün bir kitabıyla iskemlelerden birine kuruldu. Dertli ruhları yatıştırmada ve avutmada bir Causerie du Lundi gibisi yoktu, bunu anlamıştı. Kendisinin şu narin zarı, öğle sonrasının duygularınca çok vahşice yıpratılmıştı; dinlenmeye gereksinimi vardı.

28

Günbatımına doğru panayır sakinledi. Dansın başlama saatiydi. Çadırlardan oluşan köyün bir tarafında, iplerle boş bir meydan ayrılmıştı. Onun etrafında direklere asılmış asetilen lambalarından delici bir beyaz ışık yayılıyordu. Bir köşede müzik topluluğu oturuyor ve iki ya da üç yüz dansçı, onun sürtme ve üflemelerine uyarak, kuru toprağın bir ucundan diğerine çizmeli ayaklarıyla çimenliği aşındırarak tepiniyorlardı. Devinim ve sesle kıpır kıpır, gündüz sanılabilecek bu arazi parçasının çevresinde gece olağandışı ölçüde karanlık görünüyordu. Işıktan sütunlar onun içine uzanmakta idi içine ve arada bir, yalnız bir suret ya da birbirlerine dolanmış âşık bir çift parlak sütunun içinden geçerken bir an için aydınlanarak görünür bir varlık kazandıktan sonra, geldiği gibi hızla ve şaşırtıcı biçimde gözden kaybolurdu.

Denis etrafı çevrili alanın girişinde durarak ileri geri sallanan, birbirine karışan kalabalığı izledi. Ağır hareket eden girdap, adeta onun için geçit töreni yapıyorlarmış gibi, döne döne çiftleri kendisinin önüne getirdi. Priscilla oradaydı, hâlâ kraliçelere has, kenarsız şapkasını giyiyor, hâlâ köylüleri teşvik ediyordu; bu kez kiracı çiftlerden biriyle dans ediyordu. Bu eğlenceli günde akşam yemeğinin yerini alan düzensiz, ayaküstü yemek için kalmış ol-

an Lord Moleyn vardı sonra; bükülmüş dizleri her zamankinden daha tehlikeli biçimde titrerken ayaklarını sürüyerek, hayli ürkmüş bir köylü güzeliyle tek adım dansı yapıyordu. Bir diğeriyle Mr. Scogan tırıs gitmekte idi. Mary irikıyım bir genç çiftçinin kolları arasındaydı; gözlerini ona doğru kaldırmış, Denis'in görebildiği kadarıyla son derece ciddi bir tavırla konuşuyordu. Ne hakkındaydı acaba? Malthus Topluluğu, belki. Müzik topluluğunun arasındaki köşede Jenny bateride virtüözite harikaları yaratmakta idi. Gözleri parlıyor, kendi kendine gülümsüyordu. Bütün bir yeraltı yaşamı kendini bu gürültülü bateri seslerinde, bu gümbürtülü ve gösterişli tempo tutuşlarda dışavuruyordu. Onu izlerken kırmızı defteri pişmanlıkla hatırladı Denis; şu anda ne tür bir kişiye benzediğini merak ediyordu. Ancak Anne ve Gombauld'un baş döndürücü geçişi –Anne gözleri hemen hemen kapalı ve uyur bir halde, güya, hareketin ve müziğin taşıyıcı kanatlarının üstünde– bu zihin meşguliyetlerini dağıttı. Tanrı erkeği ve kadını yarattı... Oradaydılar, Anne ve Gombauld ve yüz çift daha; hepsi şu eski Erkeği ve Kadını yarattı havasına uygun şekilde, birlikte, uyum içinde adım atıyorlardı. Ne ki Denis ayrı oturuyordu; yalnız o tamamlayıcı karşıtından yoksundu. Hepsi çift olmuşlardı, kendisi hariç; hepsi, kendisi hariç...

Birisinin omuzuna dokunmasıyla başını kaldırdı. Henry Wimbush idi bu.

"Sana meşeden lağım borularımızı hiç göstermedim," dedi. "Kazıp çıkardıklarımızdan bazıları buranın epeyce yakınında duruyorlar. Gelip onları görmek ister miydin?"

Denis ayağa kalktı ve beraber karanlığa doğru yürüdüler. Müzik arkalarında belirsizleşiyordu. Daha tiz notaların bir kısmı tamamen duyulmaz olmuştu. Jenny'nin bateriye vuruşu ve basın düzenli bıçkılayışı makamsız ve manasız bir biçimde kulakların-

da titreşmeye devam ediyordu. Henry Wimbush durdu.

"İşte geldik," dedi ve cebinden bir fener çıkararak, karartılmış, içlerinin oyulmasıyla boru görüntüsü verilmiş, biraz kasvetle, ümitsizlik içinde yerde durmakta olan birkaç ağaç gövdesi kesitinin üzerine ölgün bir ışık tuttu. "Çok ilginç," dedi Denis, hayli sıcak bir coşkuyla.

Çimlere oturdular. Bir ağaç kuşağının ardından yükselen, donuk, beyaz bir ışık dans pistinin yerini gösteriyordu. Müzik sesi, boğuk bir ritmik çarpıntıdan farksızdı.

"Bu tören nihayet son bulunca," dedi Henry Wimbush, "sevineceğim."

"Buna inanırım."

"Nasıl olduğunu bilmiyorum," diye devam etti Mr. Wimbush, "fakat bir dalgalanma halindeki hemcinslerimin kalabalık manzarası beni neşe ya da heyecandan ziyade belirli bir bezginliğe sürüklüyor. Gerçek şu ki, pek fazla ilgimi çekmiyorlar. Uğraş alanım değiller. Beni anlıyor musun? Sözgelimi, pul koleksiyonuna hiçbir zaman pek ilgi duyamadım. Rönesans öncesi ressamlar ya da onyedinci yüzyıla ait kitaplar; evet. Onlar benim uğraş alanlarım. Fakat pullar, hayır. Onlar hakkında hiçbir şey bilmiyorum; ilgilerim arasında bulunmuyorlar. Beni cezbetmiyorlar, bende bir duygu uyandırmıyorlar. İnsanlar için de durum epeyce aynı, korkarım ki. Bu borular daha yakın geliyorlar bana." Başını yan tarafa, oyulmuş kütüklere doğru çevirdi. "Zamanımızın insanları ve olaylarındaki güçlük onlar hakkında hiçbir şey bilmemenizdir. Çağdaş politika üzerine ne biliyorum? Hiçbir şey Dört bir yanımda gördüğüm insanlar üzerine ne biliyorum? Hiç. Hakkımda ya da yeryüzündeki herhangi bir şey hakkında ne düşündükleri, beş dakika sonra ne yapacakları, tahminde bulunamayacağım konular. Tüm bildiklerime rağmen, ansızın ayağa fırlayıp bir

anda beni öldürmeye çalışabilirsin."

"Hadi, hadi," dedi Denis.

"Doğru," diye sürdürdü Mr. Wimbush, "geçmişine dair edindiğim azıcık bilgi kesinlikle iç rahatlatıcı. Gene de bugününle ilgili hiçbir şey bilmiyorum, ayrıca ne sen ne ben geleceğime dair bir şey biliyoruz. Hayret verici bu; insanlar arasında yaşarken bilinmeyen ve bilinmeleri olanaksız niceliklerle uğraşılıyor. Kişi ancak müthiş zaman harcamayı gerektiren, uzun, son derece tatsız ve sıkıcı bir dizi insani ilişki sonucunda insanlar hakkında herhangi bir şey öğrenmeyi umabilir. Günümüzün olaylarında da durum aynı: Son derece tüketici olan doğrudan araştırmaya yıllar vermenin, bir kez daha arkası gelmez bir çokluktaki son derece nahoş ilişkilere girmenin dışında onlar hakkında bir şey öğrenebilmenin bir yolu var mıdır? Hayır, bana geçmişi verin. Değişmez o; siyah-beyaz olarak yerindedir hep, üstelik rahatça ve alışılagelmiş biçimde ve hepsinden öte, özel bir yolla –okuyarak– tanıyabilirsiniz. Okuma sayesinde Caesar Borgia, Aziz Francis, Dr. Johnson üzerine pek çok şey biliyorum; birkaç hafta beni bu ilginç kişiliklere adamakıllı aşina kıldı ve onları, şimdi yaşıyor olsalar yapmaya mecbur kalacağım üzere, kişisel temaslar yoluyla tanımanın yorucu ve tiksindirici sürecinden kurtulmuş oldum. Bütün insani temaslardan kurtulunabilse yaşam ne kadar sevinçli ve keyifli olurdu! Belki de, gelecekte makineler bir kuzursuzluk haline ulaştıklarında –zira itiraf ediyorum ki, Godwin ve Shelley gibi kusursuzluğa, makinelerin kusursuzluğuna inanan birisiyim ben– o zaman, kimbilir, sessiz ve hassas makinelerin titiz bakışlarıyla kuşatılmış ve herhangi bir davetsiz insan müdahalesinden azade, soylu bir inziva halinde yaşamayı benim gibi arzulayanlar için mümkün olacaktır bu. Güzel bir düşünce."

"Güzel," diye onayladı Denis. "Peki ama ya hoşa giden insani ilişkiler, aşk ve dostluk gibi?"

Karanlığa gömülmüş karaltı başını iki yana salladı. "Bu ilişkilerin hazları bile fazla abartılıdır," dedi, kibar, ölçülü ses. "Özel okuma ve düşünmenin zevklerine denk olup olmadıkları kuşkulu geliyor bana. İnsani ilişkiler geçmişte sadece okumanın yaygın bir başarı olmayışından ve kitapların az bulunur ve çoğaltılması zor olmalarından ötürü bu denli fazla değerli tutulmuşlardır. Dünya, unutmamalısın ki, ancak henüz okuryazar oluyor. Okuma gitgide olağanlaşıp yaygınlaştıkça, gitgide daha çok insan, kitapların onlara toplumsal yaşamın tüm hazlarını sunacağını ve katlanılmaz bezginliklerinin hiçbirine maruz bırakmayacağını keşfedeceklerdir. Bugün doğaldır ki, haz arayan insanlar büyük sürüler halinde toplanıp gürültü çıkarma eğilimindeler; gelecekte doğal eğilimleri yalnızlık ve sükûnet aramak olacaktır. İnsanın uygun olan araştırma alanı kitaplardır."

"Bazen bunun belki de, böyle olduğunu düşünürüm," dedi Denis; Anne ile Gombauld'un hâlâ birlikte dans edip etmediklerini merak ediyordu.

"Ki bunun yerine," dedi Mr. Wimbush, iç geçirerek, "gidip dans pistinde herşeyin yolunda olup olmadığına bakmalıyım." Ayağa kalktılar ve ağır ağır bembeyaz meydana doğru yürümeye başladılar. "Bütün bu insanlar ölü olsa," diye sürdürdü Henry Wimbush, "bu festival son derece sevimli olurdu. İyi yazılmış bir kitapta yüzyıl önce gerçekleşmiş açık hava balosu üzerine anlatılanları okumaktan daha hoş bir şey olamaz. Ne büyüleyici! derdi insan; ne tatlı ve ne eğlenceli! Oysa balo bugün gerçekleşirken, kişi kendini onunla meşgul halde bulduğunda, olayın gerçek yüzünü görüyor. Sadece bundan ibaret olduğu anlaşılıyor." Elini asetilen ışıklarının bulunduğu tarafa doğru salladı. "Genç-

liğimde," diye devam etti, bir duraklamanın ardından, "kendimi, tamamen rastlantı sonucunda, en garip düşlere özgü, gizli, bir dizi aşk serüveninin içinde buldum. Bir romancı bundan bir servet elde edebilirdi ve bu serüvenlerin ayrıntılarını sade üslubumla sana dahi anlatacak olsam, romantik öykü hayretlere düşürürdü. Fakat seni temin ederim, yaşarken –bu romantik serüvenler– bana gerçek yaşamın herhangi bir diğer olayından ne daha fazla, ne da daha az heyecanlı gelmişlerdi. Gece vakti Toledo'daki eski bir evin ikinci kat penceresine uzatılmış bir ip merdiveni tırmanmak bana, bu hayli tehlikeli işi sahiden de başardığım esnada, bir pazartesi sabahı işe gitmek için Surbiton'dan 8.52 trenini yakalamak kadar açık, olağan, –nasıl desem– gündelik görünmüştü. Maceralar ve romans ancak ikinci elde maceralı ve romantik niteliklerine bürünürler. Onları yaşadığınızda, geri kalanlar gibi hayattan bir dilimdirler yalnızca. Edebiyatta cazibe kazanırlar, tıpkı bu uğursuz balonun üçyüzüncü yılını kutluyor olsaydık kazanacağı gibi." Çevrili alanın girişine varmışlardı ve orada durarak göz kamaştırıcı ışığa kısık gözlerle baktılar. "Ah, keşke olsaydık!" diye ekledi Henry Wimbush.

Anne ve Gombauld hâlâ birlikte dans ediyorlardı.

29

Saat onu geçmişti. Dansçılar çoktan dağılmış ve son ışıklar söndürülmekte idi. Yarın çadırlar sökülecek, parçalarına ayrılmış olan atlıkarınca yük arabalarına konularak başka bir yere taşınacaktı. Geride kalan sadece aşınmış bir çimenlik meydan, parkın engin yeşilliği içindeki pejmürde bir kahverengi toprak parçasıydı. Krom Panayır sona ermişti.

Havuzun kenarında iki insan sureti oyalanıyordu.

"Hayır, hayır, hayır," diyordu Anne soluksuz bir fısıltıyla, geriye doğru eğilerek, Gombauld'un öpücüklerinden kaçma çabasıyla başını bir yandan diğerine çevirirken. "Hayır, lütfen. Hayır." Yükselen sesi buyurgan bir eda kazanmıştı.

Gombauld kavrayışını biraz gevşetti. "Neden olmasın?" dedi. "Öpeceğim."

Ani bir çabayla kendini kurtardı Anne. "Yapmayacaksın," diye karşılık verdi sertçe. "Çok çirkin biçimde yararlanmaya çalıştın benden."

"Çok çirkin biçimde yararlanmaya mı?" diye tekrarladı Gambauld, samimi bir şaşkınlıkla.

"Evet, çirkin biçimde yararlanmaya. İki saat boyunca dans ettikten sonra, hareketin etkisiyle hâlâ sarhoş bir halde sendelerken, kendimden geçtiğim bir sırada, bende akıl yerine sadece

ritmik bir bedenin kaldığı anda bana saldırıyorsun! Ilaçla uyuşturduğun ya da sarhoş ettiğin birisiyle sevişmek kadar kötü bu."

Gombauld öfkeyle güldü. "Bir beyaz kadın taciri olarak adlandır beni, olsun bitsin."

"Neyse ki," dedi Anne, "şimdi tamamen ayıldım ve beni tekrar öpmeye kalkışırsan kulaklarını yumruklayacağım. Havuzun etrafında birkaç tur atalım mı?" diye ekledi. "Gece nefis."

Yanıt olarak sinirli bir ses çıkardı Gombauld. Yavaşça, yan yana yürümeye koyuldular.

"Degas'ın ressamlığında hoşuma giden..." diye başladı Anne, en ilgisiz ve sohbet havası taşıyan ses tonuyla.

"Ah, Degas'ın canı cehenneme!" Gombauld neredeyse bağırıyordu.

Bir ümitsizlik tavrıyla taraçanın korkuluğuna yaslanarak dikildiği yerden onları, havuzun kenarından ötede, ay ışığının vurduğu bir arazi parçasındaki iki donuk sureti görmüştü Denis. Sonsuz tutkulu bir kucaklaşmayı vaat eden şeyin başlangıcını görmüş ve gördükleri karşısında kaçıp gitmişti. Bu kadarı fazlaydı; dayanamıyordu buna. Bir sonraki anda, bastırılmaz gözyaşlarına boğulacağını hissediyordu.

Kör gibi evin içine koşarken son bir pipo içerek koridoru arşınlamakta olan Mr. Scogan'a çarpıyordu az daha. "Merhaba," dedi Mr. Scogan, kendisini kolundan yakalayarak; sersemlemiş ve ne yaptığının ya da nerede bulunduğunun güç bela ayırdında olan Denis bir an uyurgezer gibi dikildi orada. "Sorun nedir?" diye devam etti Mr. Scogan. "Rahatsız, huzursuz, bunalmış görünüyorsun."

Denis yanıt vermeden başını iki yana salladı.

"Evren için mi kaygılısın, hı?" diye hafifçe koluna vurdu Mr. Scogan. "Bilirim o duyguyu," dedi. "Son derece sıkıntı verici bir

arazdır. 'Bütün bunların anlamı nedir? Hepsi boştur. Sonunda her şeyle birlikte yok olmaya mahkum ise kişi, çalışmaya devam etmenin faydası nedir?' Evet evet, nasıl hissettiğini kesinlikle biliyorum. İnsan kendisinin ızdırap çekmesine izin verirse son derece eziyetlidir bu. Peki ama ızdırap çekmeye izin vermek neden? Ne de olsa nihai bir hedefin olmadığını hepimiz biliyoruz. Ancak bu neyi değiştirir?"

O anda uyurgezer birden uyandı. "Ne?" dedi, gözlerini kırpıştırıp kendisiyle konuşan kişiye kaşlarını çatarak. "Ne?" Sonra kurtulduğu gibi süratle ikişer ikişer çıktı basamakları.

Mr. Scogan merdivenin ayağına koştu ve ardından seslendi. "Hiçbir şeyi değiştirmez bu, ne olursa olsun hiçbir şeyi. Her şeye rağmen yaşam zevklidir, her zaman, hangi koşullar altında olursa olsun; hangi koşullar altında olursa olsun," diye ekledi, sesini bir bağırışa yükselterek. Ancak Denis çoktan eriminin dışına çıkmıştı, hem çıkmamış bile olsa, bu gece zihni felsefenin tüm tesellilerine direniyordu. Mr. Scogan piposunu tekrar dişlerinin arasına yerleştirdi ve düşünceli yürüyüşüne devam etti. "Hangi koşullar altında olursa olsun," diye yineliyordu kendine. Her şeyden önce dilbilgisi kurallarına aykırıydı; doğru muydu bu? Ayrıca yaşam gerçekten kendi kendisinin ödülü müydü acaba? Piposu kötü kokan son kısmına değin yanıp tükendiğinde bir bardak cin alıp yatağa girdi. On dakika içinde derin, masum bir uykuya dalmıştı.

Denis mekanik hareketlerle soyunmuştu ve pek haklı olarak gururlandığı o çiçekli ipek pijamaların içinde, yüzükoyun yatağında uzanmakta idi. Zaman geçiyordu. En son başını kaldırdığında, yatağının kenarında ışıl ışıl bırakmış olduğu mum yerleştirildiği yuvaya kadar yanmıştı neredeyse. Saatine baktı; neredeyse bir buçuktu. Başı ağrıyordu, nemi çekilmiş, uykusuz göz-

leri arkadan ezilmiş gibi geliyorlardı ona ve kan, kulaklarının içinde gürültülü bir atardamar davulu çalıyordu durmaksızın. Ayağa kalktı, kapıyı açtı, koridorda gürültü etmeden, ayaklarının ucuna basarak ilerledi ve daha üst katlara doğru basamakları çıkmaya başladı. Çatının altında uşakların geçici olarak kaldıkları kısma geldiğinde duraksadı, derken sağa dönerek koridorun sonundaki küçük bir kapıyı açtı. İçerisi sıcak, havasız ve tozla eskimiş deri kokan zifiri karanlık, dolap benzeri, kutu gibi bir odaydı. Karanlığın içine doğru el yordamıyla, sakınarak ilerledi. Batı kulesinin kurşun levhalarına bu küçük odadan çıkıyordu merdiven. Merdiveni buldu ve ayaklarını basamakların üzerine koydu; başının üstünde bulunan, kapak şeklindeki tavan kapısını kaldırdı; ay ışığıyla aydınlanan gökyüzü kendisinin üzerindeydi; gecenin temiz, serin havasını içine çekti. Çok geçmemişti ki kurşun levhaların üzerinde dikiliyor, loş, renksiz manzaraya göz gezdiriyor, yirmi metre aşağıdaki terasa dikey olarak bakıyordu.

Bu yüksek, ıssız yere neden çıkmıştı? Ayı seyretmek için miydi? İntihar etmek için mi? Şimdilik bir fikri yoktu. Ölüm; bunu düşündüğünde gözlerine yaşlar doldu. Istırabının belirli bir kutsallığı vardı sanki; bir tür esrimenin kanatlarında yükseltilmişti. Ne kadar aptalca olursa olsun hemen her şeyi yapabileceği bir ruh haliydi bu. Ötedeki korkuluğa doğru ilerledi, oradaki yamaç dimdik ve kesintisizdi. İyi bir sıçramayla dar taraça geride bırakılabilir ve bir dokuz metre daha inilerek aşağıdaki güneşte kavrulmuş toprağa düşülebilirdi belki. Kulenin köşesinde durarak bir altındaki karanlık uçurumun derinliğine, bir seyrek yıldızlara ve batan aya baktı. Eliyle bir hareket yaptı, bir şey mırıldandı, daha sonra ne olduğunu hatırlayamadı; ancak bunu yüksek sesle söylemiş olması gerçeği ifadeye özellikle müthiş bir anlam

katıyordu. Derken bir kez daha derinliklerin içine yöneltti bakışlarını.

"Ne yapıyorsun Denis?" diye sordu bir ses, arkasında, çok yakınındaki bir yerden.

Denis ürkmüş bir şaşkınlık çığlığı koyuverdi ve gerçekten korkuluğun üzerinden gidivermesine ramak kaldı. Kalbi dehşetengiz biçimde çarpıyordu ve kendini toparlayarak sesin gelmiş olduğu tarafa döndüğünde rengi uçmuştu.

"Hasta mısın?"

Kulenin doğudaki korkuluğunun berisinde hiç kıpırdamadan duran, engin karanlığın içinde önceden farkına varmamış olduğu bir şeyi gördü; dikdörtgen bir şekli. Bu bir şilteydi ve üzerinde birisi uyuyordu. O ilk hatırlanmaya değer geceden beri Mary her akşam dışarıda uyumuştu; bir tür sadakat gösterisiydi bu.

"Beni dehşete düşürdü," diye devam etti, "uyanmak ve senin kollarını sallayarak orada birşeyler geveledigini görmek. Ne yapıyordun Tanrı aşkına?"

Denis aşırı bir duygusallıkla güldü. "Ne, sahiden de!" dedi. O bu şekilde uyanmamış olsaydı kulenin dibinde parçalar halinde uzanıyor olacaktı; bundan emindi şimdi.

"Benimle ilgili tasarıların yoktu, umarım?" diye sordu Mary, çarçabuk sonuçlara atlayarak.

"Burada olduğunu bilmiyordum," dedi Denis, öncekinden daha acı ve yapay bir tavırla gülerek.

"Sorun *nedir*, Denis?"

Şiltenin kenarına oturdu ve tüm yanıtı boyunca aynı korkulu ve görülmedik tavırla gülmeyi sürdürdü.

Bir saat sonra başı Mary'nin dizlerinin üzerinde yatıyordu ve o, tamamen anneliğe özgü, sevgi dolu bir kaygıyla, parmakları-

nı onun karmakarışık olmuş saçlarında gezdirmekte idi. Ona her şeyi, her şeyi anlatmıştı; ümitsiz aşkını, kıskançlığını, çaresizliğini, intiharını; sanki onun araya girmesiyle şans eseri önlenmişti. Özkıyımı bir daha asla aklına getirmeyeceğine ciddiyetle söz vermişti. Şimdiyse ruhu hüzünlü bir sükûnetle hayal gibi geziniyordu. Mary'nin pek cömertçe sunduğu sevecenlikle mumyalanmıştı. Üstelik Denis'in sükûnete ve hatta bir tür mutluluğa ulaşması sevecenliği alırken değildi sadece; onu verirken de söz konusuydu bu. Zira o Mary'e ızdıraplarına dair her şeyi anlatmışsa, Mary de, bu sırlara yanıt olarak, karşılığında kendine dair her şeyi, ya da neredeyse her şeyi ona anlatmıştı.

"Zavallı Mary!" Onun adına çok üzülüyordu. Gene de, Ivor'un kesinlikle bir sadakat abidesi olmadığını tahmin etmiş olabilirdi.

"Eh," diye bitirdi, "iyi tarafından bakılmalı buna." Ağlamak istedi, ancak kendisinin zayıflık göstermesine izin vermeyecekti. Sessizlik oldu.

"Sence öyle midir," diye sordu Denis duraksayarak; "sence gerçekten Anne... Gombauld..."

"Eminim," diye yanıt verdi Mary, kesin bir biçimde. Bir diğer uzun aralık yaşandı.

"Bu konuda ne yapacağımı bilmiyorum," dedi sonunda, bütün bütün kederlenmiş olarak.

"En iyisi gitmek," diye önerdi Mary. "En güvenlisi bu, ayrıca en akla yakın olanı da."

"Fakat burada üç hafta daha kalmayı planlamıştım."

"Bir mazaret uydurmalısın."

"Sanırım haklısın."

"Biliyorum," dedi, kendinden emin ölçülülüğünü tümüyle geri kazanmakta olan Mary. "Bu şekilde sürdüremezsin, değil mi?"

"Hayır, bu şekilde sürdüremem," diye tekrarladı.

Gayet pratik biçimde bir eylem planı uydurdu Mary. Kilisenin saati irkilterek üçü vurdu karanlıkta.

"Bir an önce yatmalısın," dedi. "Bu kadar geç olduğunun farkında değildim."

Denis merdivenden aşağı güçlükle atıyordu adımlarını, gıcırdayan basamakları sakınarak indi. Odası karanlıktı; mum uzun süre önce eriyip tükenmişti. Yatağa girdi ve neredeyse girer girmez uykuya daldı.

30

Denis'e seslenilmişti, ne var ki açık duran perdelere rağmen, uykunun az çok bilinçli olarak tadına varılan, duyusal bir hazza dönüştüğü o uyuşuk, uykulu duruma dalıvermişti yeniden. Kapının şiddetli çalınışıyla rahatsız edilmemiş olsaydı, bir saat daha bu durumda kalırdı belki.

"Girin," diye mırıldandı, gözlerini açmaksızın. Kapının mandalı tıkırdadı, bir el kendisini omzundan yakaladı ve kabaca sarsıldı.

"Kalk, kalk!"

Göz kapakları güçlükle yarıya kadar aralandı ve parlak bir yüz ve ciddiyet ile Mary'nin tepesinde dikildiğini gördü.

"Kalk!" diye tekrarladı. "Gidip telgrafı yollaman gerekiyor. Unuttun mu?"

"Aman tanrım!" Yatak takımlarını fırlatıp attı; işkencecisi kenara çekilmişti.

Denis elinden geldiğince hızla giyindi ve köyün postanesine giden yolu koşarak tırmandı. Dönerken hoşnutluk kor gibi yanıyordu içinde. Uzun bir telgraf göndermişti, ki bu, derhal –acil bir iş nedeniyle– kasabaya dönmesini emreden bir yanıtı davet edecekti birkaç saat içinde. İş başarılmış, kararlı bir adım atılmıştı, ki kendisi nadiren kararlı adımlar atardı; kendinden hoş-

nut olduğunu hissetti. Kahvaltı için, iştahı açılmış olarak girdi içeri.

"Günaydın," dedi Mr. Scogan. "Daha iyisindir umarım."

"Daha iyi?"

"Dün gece evren için bir hayli kaygılıydın."

Denis suçlamayı gülerek geçiştirmeye çalıştı. "Öyle miydim?" diye sordu, ciddiye almadan.

"Dilerim," dedi Mr. Scogan, "zihninde sıkıntı verecek daha kötü bir şey bulunmaz. Mutlu olurum."

"Kişi ancak eylemde mutludur," diye bildirdi Denis, telgrafı düşünerek.

Pencereden dışarı baktı. Mavi gögün yükseklerinde büyük, pek süslü barok bulutlar süzülüyorlardı. Bir rüzgâr ağaçların arasında kımıltılar yarattı, böylece titreyen yaprakları güneşte metal benzeri pırıltılar yayarak ışıldadılar. Her şey şaşılacak denli güzel görünüyordu. Yakında bütün bu güzelliği terk edeceği düşüncesiyle bir an iç acıdı; ancak ne kadar kararlılıkla davranmakta olduğunu hatırlayarak kendini rahatlattı.

"Eylem," diye yineledi yüksek sesle, sonra da büfeye geçerek kendine hoş bir domuz pastırması ile balık karışımı aldı.

Kahvaltısını bitirdiğinde Denis terasa çekildi ve *The Times*'ın muazzam siperini Evren hakkında konuşmaya devam etmek için bastırılmaz bir heves gösteren Mr. Scogan'ın olası saldırılarına karşı yükselterek oturdu orada. Hışırdayan sayfaların arkası güvenlidir, diye düşünüyordu. Bu pırıl pırıl sabahın aydınlığında dün gecenin duyguları her nasılsa hayli uzak görünüyorlardı. Hem onları ay ışığında sarılırken gördüyse ne olmuş? Belki fazlaca bir anlamı yoktu nihayetinde. Hem var idiyse bile, neden kalmasındı kendisi? Kalacak denli güçlü, uzak, ilgisiz, sadece dostane bir tanış olacak denli güçlü hissediyordu kendini.

Hem o kadar güçlü değil idiyse..."

"Sence telgraf ne zaman gelir?" diye sordu Mary ansızın, gazetenin üstünden kendisine doğru atılarak.

Denis suçlulukla irkildi. "Hiç bilmiyorum," dedi.

"Sadece merak ediyordum," dedi Mary. "Çünkü 3.27'de pek hoş bir tren var ve onu yakalaman güzle olurdu, değil mi?"

"Müthiş derecede güzel," diye onayladı takatsizce. Kendi cenazesi için planlar yapıyormuş gibi hissetti. Tren Waterloo'dan 3.27'de ayrılmaktadır. Çiçek getirilmesi... Mary gitmişti. Hayır, kendinin böyle apar topar mezara indirilmesine izin verirse buna şaşardı. Mr. Scogan'ın oturma odasının penceresinden istekli bir yüz ifadesiyle dışarıyı seyreden görüntüsü *The Times*'ı bir kez daha telaşla kaldırmaya mecbur etti kendisini. Uzunca bir süre yukarı kaldırılmış halde tuttu onu. Etrafına tedbirli, kaçamak bir bakış daha göndermek üzere sonunda indirdiğinde, karşısında –hem de nasıl hayretle!– Anne'in hafif, hoşnut, muzip tebessümünü buldu. O –ağaç kadın– önünde dikiliyordu, deviniminin iki yana sallanan zerafeti devinimi andıran bir duruşla tamamlandı.

"Ne kadar zamandır burada dikiliyorsun?" diye sordu. Onun karşısında ağzı açık bir halde duruşu son bulduğunda.

"Eh, aşağı yukarı yarım saattir, sanırım," dedi, havai bir tavırla. "Gazeteye pek derinden –adamakıllı– dalmıştın, rahatsız etmek istemedim seni."

"Bu sabah tatlı görünüyorsun," deyiverdi birden Denis. Bu türden kişisel bir sözü dile getirme cesaretini o ana değin ilk kez kendisinde bulmuştu.

Anne bir darbeyi savuşturmak istercesine elini kaldırdı. "Üstüme gelme, ne olur." Onun yanındaki banka oturdu. Hoş bir çocuk, diye düşündü, pek sevimli; üstelik Gombauld'un katı ıs-

rarları gerçekten hayli usandırıcı olmaya başlıyordu. "Neden beyaz pantolon giymiyorsun?" diye sordu. "Beyaz pantolonlu halin çok hoşuma gidiyor."

"Yıkanmadılar," diye yanıtladı Denis, pek bir terslenerek. Bu beyaz pantalon konusu tamamen uygunsuzdu. Sohbeti tekrar asıl yoluna döndürmek için bir plan hazırlıyordu ki, Mr. Scogan ansızın evden ok gibi fırladı, taraçayı muntazam bir hızla geçti ve oturdukları bankın önünde durdu.

"Evrene dair ilginç sohbetimize devam edecek olursak," diye başladı. "Konunun çeşitli kısımlarının temelde ayrı olduklarına giderek daha fazla inanıyorum... Fakat rica etsem, Denis, azıcık sağa kayabilir misin?" Bankta onların arasına sıkıştırdı kendini "Sen de birkaç santim sola kayabilirsen, Anne hayatım... Teşekkür ederim. Ayrı, diyordum sanırım."

"Diyordunuz," dedi Anne. Denis'ten çıt çıkmıyordu.

Telgraf geldiğinde kütüphanede hafif öğle yemeği sonrası kahvelerini almakta idiler. Denis turuncu zarfı tepsiden alırken suçlulukla kızardı ve yırtarak açtı onu. "Hemen dön. Acil aile meselesi." Fazlasıyla gülünçtü. Kendisinin herhangi bir aile meselesi varmış gibi! En iyisi bu şeyi öylece buruşturup hiç sözünü etmeksizin cebine koymak olmaz mıydı? Başını kaldırdı; Mary'nin kocaman porselen gibi gözleri ciddiyetle, delip geçercesine kendi üzerine sabitlenmişti. Her zamankinden daha çok kızardı, korkunç bir kararsızlık içinde duraksadı.

"Telgrafın ne hakkında?" diye sordu Mary, anlamlı bir tavırla.

Aklı başından gitmişti. "Korkarım," dedi mırıltıyla, "korkarım bu, bir an önce şehre dönmek zorunda olduğum anlamına geliyor." Öfkeli bir ifadeyle kaşlarını çatarak telgrafa baktı.

"Fakat bu saçma, olanaksız," diye bağırdı Anne. Pencerenin yanında dikilerek Gombauld ile konuşmaktaydı kendisi; ancak

Denis'in sözleri üzerine odanın diğer ucuna, ona doğru ilerledi sallanarak.

"Acil," diye tekrarladı ümitsizce.

"Fakat henüz çok kısa bir süredir buradasın," diye itiraz etti Anne.

"Biliyorum," dedi, son derece perişan bir halde. Ah, bir anlayabilseydi o! Kadınların sezgileri olduğu kabul edilirdi.

"Gitmesi gerekiyorsa gitmelidir," diye araya girdi Mary, kesin bir ifadeyle.

"Evet, gitmem gerekiyor." Ilham almak için tekrar telgrafa baktı. "Görüyorsun ya, acil aile meselesi," diye açıkladı.

Priscilla olağanüstü bir heyecanla sandalyesinden kalktı. "Dün gece buna dair belirgin bir önsezi doğmuştu bende," dedi. "Belirgin bir önsezi."

"Sadece bir tesadüf, hiç kuşkusuz," dedi Mary, Mrs. Wimbush'u konuşmanın dışına atmak için. "3.27'de çok güzel bir tren var." Şöminenin üzerindeki saate baktı. "Toplanmaya ancak vaktin olacak."

"Motora hemen emir vereceğim." Henry Wimbush zili çaldı. Cenaze layıkıyla yola koyulmuştu. Korkunçtu, korkunç.

"Gitmek zorunda olman yıktı beni," dedi Anne.

Denis ona doğru döndü; gerçekten de yıkılmış görünüyordu. Kendini ümitsizce, teslimiyetle, yazgısına bırakmıştı. Eylemin, kararlı bir harekette bulunmanın sonucu buydu. Keşke olayları sadece akışına bırakmış olsaydı! Keşke...

"Sohbetini özleyeceğim," dedi Mr. Scogan.

Mary tekrar saate baktı. "Sanırım gidip toplanman gerek," dedi.

Denis itaatkâr adımlarla çıktı odadan. Bir daha asla, diyordu kendine, bir daha asla kararlı bir harekette bulunmayacaktı.

Camlet, West Bowlby, Knipswich for Timpany, Spawin Delawarr; sonra da bütün diğer istasyonlar; ardından da, nihayet, Londra. Yolculuk düşüncesi sersemletti onu. Hem Tanrı aşkına, oraya vardığında ne yapacaktı Londra'da? Bitkin bir halde basamakları çıktı. Kendini tabutuna yatırmasının vakti gelmişti.

Araba kapıdaydı; cenaze arabası. Grubun tamamı onu uğurlamak için toplanmıştı. Hoşça kalın, hoşça kalın. Verandada asılı duran barometreye bir robot tavrıyla hafifçe vurdu; ibre fark edilir şekilde sola doğru kımıldadı. Ani bir tebessüm asık suratını aydınlatıverdi.

"Tiksinti veriyor ve ben ayrılmaya hazırım," dedi, kusursuz bir uygunlukla Londor'u alıntılayarak. Çabucak etrafındaki yüzlerin birinden diğerine gezdirdi bakışlarını. Hiç kimse farkına varmamıştı. Cenaze arabasına bindi.

"**Krom Sarısı**, en zeki ve neşeli haliyle genç Huxley'dir. Düşünceler üzerine, düşüncelerle çatışan veya onlara ihanet eden şeyler üzerine bir kitap bu. Entelektüel geçiş, cinsel değişme, ahlaki belirsizlik, artık can sıkan idealizmin çağından geçen bir düşünce kargaşasına çok şey borçludur. Bize ihanet eden şeylerin düşünceler olduğunu ima etmekle birlikte; konuşmalarda, tartışmalarda, kendine dair absürd bilgiler ve zihnin bitmeyen oyunlarında şaşmaz bir haz sergilemektedir. Kitabı, Huxley'nin her zaman için parlak olan romanları içinde en güzel ve keyifli kılan da, 20'lerin bir başyapıtı yapan da budur."

Malcolm Bradbury

ALDOUS HUXLEY

Krom Sarısı

ISBN 975690292-2

www.ithakiyayinlari.com

ithaki